

Testor ris tus sum p testimonium [illegible]
Testificor ris tus sum i. iuramento
Vereor ris ritus sum p meritare
Auguror ris tus sum p [illegible]
Diuinor ris tus sum p [illegible]
Pnosticor ris tus sum [illegible]
Vaticinor ris tus sum [illegible]
Prophetor ris tus sum
Mercor ris tus sum [illegible]
+ Negocior ris tus sum [illegible]
Negocionor ris tus sum [illegible]
Populor ris tus sum [illegible]
Depopulor ris tus sum [illegible]
Medicor ris tus sum p [illegible]
Calumnior ris tus sum p [illegible]
Lucror ris tus sum p [illegible]
Suplucror ris tus sum p [illegible]
Metior ris mensus sum p [illegible]
Dignor ris tus sum p [illegible]

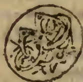
Quedam sunt dicta uerba que dicuntur deponencia [illegible]
Qua. et talia sunt que importat ipsum [illegible]
Casu · si uel. ma. ta. sa. et significat [illegible]
quemadmodum neutra effectiua: ut io mattesco [illegible]
tolum si stomaca. et ualut suppositum [illegible]
ipsos [illegible] p ablis sm/ppone ul p a[illegible]
[illegible] stomacor grossis [illegible]
si ista his similia.

Letor	ris	tus	sum	p rallegrasi
Brandor	ris	tus	sum	
Repatulor	ris	tus	sum	
Cristor	ris	tus	sum	p contristarsi et acchidiarsi
Contristor	ris	tus	sum	
Accidior	ris	tus	sum	
Congregastor	ris	ctus	sum	p destruersi
Stomacor	ris	tus	sum	p stomacarsi
Irascor	ris	tus	sum	p adirarsi
Verecundor	ris	tus	sum	p vergognarsi
Iocundor	ris	tus	sum	p farsi lieto
Iracor	ris	tus	sum	p irarsi
Febricitor	ris	tus	sum	p avere la febre
Fatigor	ris	fessus	sum	p stancarsi
Macror	ris	tus	sum	p maceragistarsi
Mentior	ris	tus	sum	p mentire.

Ultima spēs uerborum deponentium continet uerba deponentia absoluta: et est uerbum deponens absolutum quod non eget adiunctione obliquorum ad perfectionem sensus. et non regit post se casum sine prepositione posita uel subintellecta. ut ego merori ad lepores uel pro leporibus conqueror. Sed ponere Et sunt ista

QVINTVS CVRTIVS.

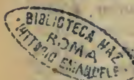

P. PETRI BARGETANI SVPER. Q. CVRTII RECOGNITIONE ENDECASYLLABON.

Vi regem Macedum domi, forisque
Insignem, et domito inclytum tyranno
Persarum, referens in acta, culto
Aeternum latio sacrauit ore.
Heu quondam exilio utriusq; linguae,
Primarum studio artium perempto,
Omni deposito nitore, et atris
Addictus latebris, comes ferarum
Per deserta diu uagus, gemensque,
Impurus, lacer, horridus, pudendus
Qua uis parte, caput, manus, pedesque,
Curtus, Curtius egit in tenebris.
Nunc autem Robiae manu Mineruae
(Qua docti duce plurimi resurgunt)
Per postliminium, sereniorem
In lucem reuocatus, et nitorem
Natiuum, egregie omnibus lituris
(Praeter q̄ mutili nota) expolitus,
Sincerus, nouus, elegans, uenustus,
(Dignum cedro opus) integer reuixit.
Quid par huic meritis potest rependi?
Quo nil pulchrius, altiusque dici,
Laudi gloria suggeret decorem,
Quo post fata solent nitere rari.
Praesenti quoniam, et sequente saeclo
Spiclis inuidiae omnibus retusis,
Ad coelum celebri ferente penna,
Quam multis parit, efferetur aura.

LVCAS ROBIA ALEXANDRO ACCIAIOLO .S.

NON TE LATET OPTIME ALEXANDER inter omnes scriptores, qui ad utilitatem generis humani lucubrationes suas contulerunt, primos sine controuersia eos censeri, qui suis monumentis ea nobis præcepta reliquerunt, quibus non solum nos ipsos, et familiam nostram bene regere, sed etiã rem pu. domi, forisq; tueri, felicitatemq; illam consequi ualeamus, quam cuncti mortales ueluti portum animi, tranquillitatemq; desiderant. Quod etsi philosophis proprium et peculiare uidetur, ab historia tamen alienum nõ est, quæ dum nobis ꝑsonas proponit priuatas et publicas, uiua quasi imagine, et rebus ipsis plane indicat, quid agendum, uitandum'ue sit, in qualibet hominum fortuna, et rerum uarietate. Ostendit. n. quot et quantas calamitates afferãt et priuatim, et publice mali mores, quos habeant exitus dissidentes exercitus, discordiæq; ciuiles, qua ratione occurrendum sit hostium insidiis, quo dolo eorum præuenienda consilia, qua cura seruandus exercitus, qua solertia obsidendæ oppugnandæq; urbes, qua uirtute expugnandæ, quibus demum artibus retinendæ. Mitto quas nobis subiiciant ad probitatem faces historiarum scriptores, cum probos uiros, et omni genere uirtutum præditos, summis laudibus efferũt. Qua quidem in re philosophis mihi longe præferendi uidentur, qđ illi uitia fugienda, et uirtutem summa ope quærendam, nudis modo præceptis docẽt, hi uero cunctos ad honestatem impellunt, ac iter ad glo

riam et immortalitatem non durum sed molle, non inuium sed expeditum, multorum exemplis monstrant, ac miro quodam uirtutis amore succendunt, rapiuntq; illorum æmulatione ad honestum et summum decus. His, atq; aliis causis plane colligas, quanti hoc scriptorum genus faciundum sit. Quorum facile principem Q. Curtium nonnulli uiri doctissimi censuerunt, quem nuper cum studiose lectitassem, ingenti dolore, et molestia sum affectus. Maiorum enim siue incuria, siue infortunio, non modo plurimis mendis (ut ita dicam) ulcerosus, sed, quod multo grauius est, truncus et mutilus, tum capite, tum bonis aliis corporis membris ad nos peruenit, atq; ita male acceptus, ut de salute eius utiq; desperandum sit. Egregius itaq; scriptor amissa ferè omni elegantia, et (ut dicam uerius) maiestate, uelut aliquod naturæ monstrum, omnium ferè lectione indignum, se se legentibus offerebat. Tanti ergo autoris casum miseratus sum. Sed quid misero ac tot tantisq; uulneribus confecto, cuius saluti ne epidaurius quidē Esculapius ille sufficeret, præter lachrymas præstare possem? qui iuuenis sim, uixq; in litteris tyrocinii mei tempus exegerim. Maiorum certe et doctiorum est, tot flagitiis afferre remedia. Quod itaq; per me ipse non potui, Angeli Angeni uiri doctissimi diligentia et industria adiutus, aggressus sum, ut fauente Deo quantum coniectare lectionis ueritatem licuerit, Curtium correxerim, imprimendúq; curauerim, idq; eo libētius feci, quod uiderē huius historiæ lectionem, tum stili nitore, tum rerum magnitudine ac uarietate, plurimum iuuentuti nostræ utilitatis ac eruditionis allaturam esse. Quid. n. in hoc autore quisq̄ desideret, quod ad uirtutem capessendam, uitiaq; euitanda pertinere

uideatur? cum apud eum legat Alexandrű regem bellicis alioqui laudibus nobilissimum, uini tamen interim, et iracundiæ minus potentem in Persepolin urbem fœdo incendio debacchatum fuisse, Clytum uero fida sibi consuetudine coniunctissimű, quasi occursantem aprum ictu ualido traiecisse, aliaq; id genus nonnulla facinora perpetrasse? Tibi autem Alexander charissime typis nuper excusum libuit. Q. Curtium dedicare, cui ad nobilitatem generis, et maiorum res gestas, accedit non uulgaris in litteris institutio, et ad gerendam rem pu. summa integritas, et animi magnitudo. Tum quia eius patris es filius, qui utraq; studiorum ratione superius à nobis commemorata, humano generi quantum in se fuit, maxime profuit. Nam cum ad ethica Aristotelis, et politica plane percipienda commentarios elegantissimos edidisset, non solum deinceps græcas historias latinas fecit, sed suas autor ipse conscripsit, nullumq; utilitatis genus aspernatus, etiam ciuitatis nostræ res gestas ab aliis latine scriptas in florentinam linguam conuertit. Quod uero maxime omnes in eo laudarint, ipse uiua quadam historia exemplum probitatis ac mansuetudinis omnibus claruit. Nulli itaq; decentius, q̃ tibi Curtius noster dicari potest, qui ut paternas uirtutes imitari contendis, ita hoc nostrum munus utilitati publicæ institutum, nostriq; amoris erga te pignus, ac monumentum, autoritate tua ornes, ac patrocinio tuearis, ut qđ Alexander Macedo uel perperàm, uel ex officio gessit, Alexander Acciaiolus è. Q. Curtii lectione indicare aliis quasi digito uideatur. Vale.

RES GESTAE ALEXANDRI MAGNI MEMORIA DIGNAE, QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Pauli Beneueni et Amicorum. n°. 11.

.Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER TERTIVS.

INTER HAEC ALEXANder ad conducendum ex Peloponesso militem, Cleãdro cum pecunia missò, Lyciæ Pamphiliæq; rebus compositis, ad urbẽ Celenas exercitũ admouit. Media illa tẽpestate mœnia interfluebat, Marsia amnis fabulosis Græcorum carminibus inclytus, fons eius ex summo montis cacumine excurrens in subiectam petrã magno strepitu aquarũ cadit, Inde diffusus circumiectos rigat cãpos, liquidus et suas dũtaxat undas trahẽs, Itaq; color eius placido mari similis locum Poetarũ mẽdacio fecit. Quippe traditum est, Nymphas amore amnis retentas in illa rupe considére. Cæterũ quãdiu intra muros fluit, nomen suũ retinet. At cum extra munimẽta se euoluit, maiore ui ac mole agentem undas, Lycũ appellant. Alexãder quidẽ urbẽ destitutam à suis intrat. Arcem uero, in quã confugerãt, oppugnare adorsus, Caducæatorẽ præmisit, qui denũtiaret, ni dederẽt, ipsos ultima esse passuros. Illi Caducæatorẽ in turrim, et situ et opere multũ æditam perductũ, quanta esset altitudo, intueri iubent, ac nũtiare Alexãdro nõ eadẽ ipsum et incolas æstimatione munimẽta metiri, se scire inexpugnabiles esse, ad ultimum pro fide morituros. Cæterũ ut circũsideri arcẽ, et omnia sibi indies artiora ui

derunt esse, sexaginta dierum indutias pacti, ut nisi intra eos auxilium Darius ipse misisset, dederent urbem. Postea꙳ nihil inde præsidii mittebatur ad præstitutam diem, permisere se regi. Superueniunt deinde legati Atheniensium petentes, ut capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille non hos modo, sed etiam cæteros Græcos restitui suis iustum respondit, finito Persico bello. Cæterum Alexandro imminens de Dario cura erat, quem nondum Euphratem superasse cognouerat. Vndiq; omnes copias contrahit, totis uiribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus uicis q̄ urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Mydæ ciuitatem regiã, Gordium nomen est urbi, quã Sangarius amnis interfluit, pari interuallo Pontico et Cilico mari distantem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spatium esse comperimus, utroq; in artas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet. Ac nisi tenue discrimen obiiceret, maria, quæ nunc diuidit, committeret. Alexander urbe in suam ditionẽ redacta, Iouis templum intrat. Vehiculum, quo Gordium Mydæ patrẽ uectum esse constabat, aspexit, cultu haud sane à uilioribus uulgatisq; usu abhorrens. Notabile erat iugum astrictum compluribus nodis in semetipsos implicatis, et celãtibus nexus. Incolis deinde affirmantibus editam esse oraculo sortem, Asiæ potiturum qui inexplicabile uinculum soluisset. Cupido incessit animo sortis eius implendæ. Circa regem erant et Phrygum turba, et Macedonum. Illa explicatione suspensa, hæc solicita ex temeraria regis fiducia, quippe series uinculorum erat ita astricta, ut unde Nexus

inciperet, quo'ue se cõderet, nec ratione nec uisu perspici posset. Soluere aggressus iniecerat curã, ne i omen uerteretur irritũ inceptũ. Ille nequaq̃ diu luctatus cũ latentibus nodis, nihil, inq̃t, interest quomodo soluãtur, gladio'q; ruptis omnibus loris oraculi sortẽ uel elusit, uel ipleuit. Cũ deinde Dariũ regẽ, ubicũq; esset, occupare statuisset, ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterũ classi adorã Hellespõti, copiis aũt praefecit Egelogũ Lesbũ, et Chiũ, Coũq; praesidiis hostium liberaturos. His talẽta ad belli usum q̃ngenta attributa. Ad Antipatrum et eos, qui Graecas urbes tuebãtur, sexcẽta missa, ex foedere, naues sociis imperat, quae Hellesponto praesiderent. Nondum .n. Memnonẽ uita excessisse cognouerat, in quẽ omnes intenderat curas, satis gnarus cuncta inexpedito fore si nihil ab eo moueretur. Iãq; ad urbẽ Ancyrã uentũ erat, ubi numero copiarũ inito Paphlagoniã intrat; huic iuncti erãt Eneti, unde quidam Venetos trahere originẽ credũt, omnis'q; haec regio paruit regi, datis'q; obsidibus tributũ, q̃d ne Persis quidem tulissent, pẽdere ne cogerentur, impetrauerunt. Chalas huic regioni praepositus est. Ipse assumptis, q̃ ex Macedonia nuper aduenerãt, Capadociam petiit. At Darius nuntiata Memnonis morte, haud secus q̃ par erat, motus, omissa omni alia spe, statuit ipse decernere, q̃ppe quae p duces suos acta erant, cuncta dãnabat, ratus pluribus curã, omnibus abfuisse fortunã. Igitur castris ad Babiloniã positis, quo maiore animo capesseret bellum, uniuersas uires in conspectũ dedit, et circundato uallo, quod decẽ millium armatorum multitudinẽ caperet, Xersis exemplo numerum copiarũ iniit. Orto sole ad noctem agmina, sicut descripta erant, intrauere uallũ. Inde occupauerunt emissa Mesopotamiae campos, equitũ peditum'q; propemodum innu-

merabilis turba maiorem quam pro numero speciẽ gerens. Persarũ erant centum millia, in quis eques trigīta millia implebat. Medi decem equitum quinquaginta millia peditum habebant, Barcanorum equitum duo millia fuere. Armati bipennibus, leuibusq́ scutis cetræ maxime speciẽ reddentibus, peditum decem millia pari armatu sequebantur. Armeni quadragīta millia miserant peditum, additis septem millibus equitum. Hyrcani egregii ut inter illas gentes sexmillia expleuerant equis militatura. Idẽ uicies quadraginta millia peditum armati erant, pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ. Quidam lignum ignẽ durauerant, hos quoq; duo millia equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus uenerat, ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes duo millia peditum, equitum duplicem parauerant numerũ. His copiis trigīta millia Græcorum mercede conducta, egregiæ iuuẽtutis adiecta sunt, Nã Bactrianos, et Segdianos, et Indos, cæterosq́ rubri maris accolas ignota etiam ipsi gentium nomina festinatio prohibebat acciri. Nec quicq̃ illi minus q̃ multitudo militũ defuit, cuius uniuersæ aspectu admodum lætus purpuratis solita uanitate spem eius inflantibus, cõuersus ad Caudemum Atheniensem belli peritum, et ob exilium infestum Alexandro, quippe Athenis iubente eo fuerat expulsus, percunctari cœpit, satis ne ei uideretur instructus ad obterendum hostem. At ille et suæ sortis, et regiæ superbiæ oblitus, Verum inquit, et tu forsan audire nolis, et ego, nisi nũc dixero, alias neq̃uã q̃ cõfitebor. hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gẽtiũ et totius Oriẽtis excita sedibus suis moles finitimis pôt esse terribilis. Nitet purpura, auroq́ fulget, armis, et opu

lentia, quantā qui oculis non subiecerint, animis concipere non possent. Sed Macedonum acies torua sane et inculta clypeis, hastisq; immobiles cuneos, et conserta robora uirorum teget. Ipsi Phalangem uocant peditum stabile agmen. Vir uiro armis arma conserta sunt, ad nutum monētis intenti, sequi signa, ordines seruare, didicere. Quod imperatur, oēs exaudiunt; obsistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnā, non duces magis ꝙ milites callēt. Et ne auri argentiq; studio teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile ē. Cibus, quem occupati parant, satiat. Tempora somni artiora quā noctis sunt. Iā Thessali equites et Acharnanes, Etholiq; inuicta bello manus fundis credo et hastis igne duratis repellentur. pari robore opus est. In illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda sunt. Argentum istud atq; aurum ad conducendum militem mitte. Erat Daro mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerunq; fortuna corrumperet. Itaq; ueritatis impatiens, hospitem ac supplicem tunc maxime utilia suadentem abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille ne tū quidem libertatis oblitus habeo, inquit, paratum mortis meæ ultorem. Expetet pœnas mei consilii spreti ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia regni subito mutatus documentum eris posteris, homines cum se permisere fortunæ, etiam naturam dediscere. Hæc uociferantem, quibus erat imperatum, iugulant. Sera deinde pœnitentia subit regem, ac uera dixisse confessus eum sepeliri iussit. Timodes erat Mentoris filius impiger iuuenis, cui præceptum est à rege, ut omnes peregrinos milites, in quis plurimum habebat spei, à Farnabazo acciperet, opa eorū usurus in bello. Ipsi Farnabazo tradit

imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de instantibus curis agitabant etiam per somnum species imminentium rerum, siue illas ægritudo, siue diuinatio animi præsagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei uisa sunt, et paulo post Alexandrum adduci ad ipsum in eo uestis habitu, quo ipse fuisset, cum appellatus esset rex. Ex quo deinde per Babiloniam uectum, subito cum ipso equo oculis esse subductum. Ad hæc Vates uaria interpretatione curam distraxerant, alii lætum id regi somnium esse dicebant, quod castra hostium arsissent, quod Alexandrũ, deposita regia ueste, in Persico et uulgari habitu productum esse uidisset. Quidam non ita augurabantur, quippe illustria Macedonum castra uisa fulgorem Alexandro portendere, quæ regnum Asiæ occupare habuissent, haud ambiguæ rei quoniam in eodẽ habitu Darius fuisset, cũ appellatus est rex. Vetera quoq; omina (ut fert solicitudo) reuocauerant. Recensebãt. n. Darium in principio imperii uaginam à Cinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur, protinusq; Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterum ipse et uatum responso, quod edebatur in uulgus, et specie, quæ per somnum oblata erat, admodum lætus, castra ad Euphratem mouere iubet, patrio more Persarum traditũ est orto Sole, demum procedente die iam illustri, signum ẽ tabernaculo regis bucina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago Solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quẽ ipsi sacrum et æternum uocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant, Ma

gos trecenti et sexagintaquinq; iuuenes sequebantur Puni cis amiculis uelati, diebus totius anni pares numero, q̃ppe Persis quoq; in totidem dies descriptus est annus. Currũ deinde Ioui sacratum albentes uehebant equi, hos eximiæ magnitudinis equus, quem Solis appellabãt, sequebatur. Aureæ uirgæ, et albæ uestes regentes equos adornabãt. haud procul erant uehicula decem multo auro argentoq; cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium uariis armis et moribus. Proximi ibant, quos Persæ immortales uocant ad decem millia, cultus opulentiæ Barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi uestem auro distinctam habebant, manicatasq; tunicas gemmis etiã adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellant, decem et quinq; millia hominum. Hæc uero turba muliebriter propemodum culta luxu magis q̃ decoris armis conspicua erat, Doryphori uocabantur, proximum his agmen soliti uestem excipere regalem. Hi currum regis anteibãt, quo ipse eminẽs uehebatur. Vtrunq; currus latus deorũ simulacra ex auro argentoq; expressa decorabãt, distinguebãt interuenientes gẽmæ iugũ, ex quo eminebãt duo aurea simulacra cubitalia, quorũ alterũ in alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc aureã aquilã pinnas extendenti similẽ sacrauerãt. Cultus regis inter oĩa luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ mediũ albũ intextũ erat. Pallã auro distinctã aurei accipitres, uelut rostris inter se corruerẽt, adornabant, et zona aurea muliebriter cinctus Acinacem suspẽderat, cui ex gẽma erat uagina. Cydari ꝑsæ regiũ capitis uocabãt insigne, hoc cærulea fascia albo distincta circuibat. Currũ decẽ millia hastatorũ sequebãtur, hastas argẽto exornatas, spicula auro præfixa gestabãt. Dextera leuaq; regem

ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur trigınta millibus peditum, quos equi regis quadringenti sequebantur. Interuallo deinde unius stadii, matrem Darii Sysigambim currus uehebat, et in alio erat coniunx. Turba fœminarum reginas comitantiũ equis uectabatur. Quindecim inde, quas Armanaxas appellant, sequebantur. In his erant liberi regis, et qui educabant eos, Spadonumq; grex, haud sane illis gentibus uilis. Tum regiæ pellices trecentæ sexaginta uehebantur, et ipsæ regali cultu ornatuq;. post quas pecuniam regis sexcenti muli, et trecenti cameli uehebant, præsidio sagittariorum persequente. Propinquorum, amicorumq; coniuges huic agmini proximæ, Lixarumq; et Calonũ greges uehebantur. Vltimi erant cum suis quisq; ducibus, qui cogerent agmen, leuiter armati. Contra si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat, equis uirisq; non aurea, non discolori ueste, sed ferro atq; ære fulgentibus. Agmen, et stare paratum, et sequi, nec turba, nec sarcinis prægraue, Intentum ad Ducis non signũ modo, sed etiam nutum. Et castris locus, et exercitui commeatus suppetebant. Ergo Alexãdro in acie miles non defuit. Darius, tantæ multitudinis rex loci, in quo pugnauit, angustiis redactus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat. Interea Alexander Abistamene Capadociæ præposito, Ciliciam petens cum omnibus copiis regionem, quæ castra Cyri appellant, peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cum aduersum Crœsum in Lydiam exercitum duceret. Aberat ea regio quinquagınta stadia ab aditu, quo Ciliciã intramus, Pylas incolæ dicunt artissimas fauces munimenta, quæ manu ponimus naturali situ imitante. Igitur

Arſanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio bel
li Memnon ſuaſiſſet, quondam ſalubre conſilium ſero exe
qui ſtatuit. Igne, ferroq; Ciliciam uaſtat, ut hoſti ſolitu
dinem faciat, quicquid uſui eſſe poteſt, corrumpit, ſterile
ac nudum ſolum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed
longe utilius fuit anguſtias aditus, qui Ciliciam aperit,
ualido occupare præſidio, iugumq; opportune itineri immi
nens obtinere, unde inultus ſubeuntem aut prohibere aut
opprimere hoſtem potuiſſet. Tunc paucis, qui callibus præ
ſiderent, relictis, retro ipſe conceſſit populator terræ,
quam populationibus uendicare debuerat. Ergo qui relic
ti erant, proditos ſe rati, nec aſpectum quidem hoſtis ſuſti
nere uoluerunt, cum uel pauciores locũ obtinere potuiſſent.
Nanq; perpetuo iugo montis aſperi ac prærupti Cilicia in
cluditur, quod cum à mari ſurgat, uelut ſinu quodam, fle
xuq; curuatũ rurſus altero cornu ĩ diuerſum littus excur
rit. Per hoc dorſum, qua maxime introrſum mari cedit,
aſperi tres aditus, et peranguſti ſunt, quorum uno Cilicia
intranda eſt, campeſtris eadem qua uergit ad mare, pla
nitiem eius crebris diſtinguentibus riuis. Pirrhamus et
Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non ſpatio aquarũ,
ſed liquore memorabilis, quippe leni tractu è fontibus la
bens puro ſolo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui pla
cide manantis alueum turbent. Itaq; incorruptus, idẽq;
frigidiſſimus, quippe multa riparum amœnitate inũbra
tus ubiq; fontibus ſuis ſimilis in mare euadit. Multa in
ea regione monumenta uulgata carminibus uetuſtas exe
derat. Monſtrabantur urbium ſedes Lyrneſi et Cebeſti,
Specus quoq; et Corycium nemus, ubi Crocum gignitur.
Cæteraq;, in quibus nihil præter famam durauerat.

Alexander fauces iugi, quæ Pilæ appellantur, intrauit. Contemplatus locorũ situs, non alias magis dicitur admiratus esse fœlicitatem suam, obrui potuisse uel saxis confitebatur, si fuissent, qui insubeuntes propellerẽt. Iter uix quaternos capiebat armatus. Dorsum montis imminebat uiæ non angustæ modo, sed plerunq; præruptæ crebris oberrãtibus riuis, qui ex radicibus montium manãt. Thracas tamen leuiter armatos præcedere iusserat, scrutariq; calles, ne occultus hostis insubeuntes erumperet. Sagittariorum quoq; manus occupauerat iugum, intẽtos arcus habebant, moniti non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen peruenit ad urbem Tarson, cui tũ maxime Persæ subiiciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis inuaderet. At ille Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmisso, postea q̃ Barbaros aduentu suorum fugatos esse cognouit, urbem à se conseruatam intrat. Mediã Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfluit, et tunc æstas erat, cuius calor non aliam magis q̃ Ciliciæ oram uapore Solis accendit, et diei feruidissimum tempus cœperat, puluere ac sudore simul perfusum, Regem inuitauit liquor fluminis, ut calidũ adhuc corpus ablueret. Itaq; ueste deposita in conspectu agminis, decorum quoq; futurum ratus, si ostendisset suis leui ac parabili cultu corporis se esse contentum, descendit in flumẽ. Vixq; ingressi subito horrore artus rigére cœperũt, pallor deinde suffusus est, et totum propemodum corpus uitalis calor reliquit. Expiranti similem ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens solicitudo et pene iam luctus in castris erat. Flentes querebãtur in tanto impetu cursuq; rerum omnis ætatis ac memoriæ cla

rissimum regem non in acie saltem, non ab hoste deiectū, sed abluentem aqua corpus ereptum esse, et extinctum instare Darium, uictorem, ante q̄ uidisset hostem. Sibi easdem terras, quas uictores peragrassent, repetendas, omnia aut ipsos, aut hostes populatos per uastas solitudines, etiam si nemo insequi uelit, euntes, fame atq; inopia debellari posse. Quem signum daturum fugientibus? quem ausurum Alexandro succedere? Iam ut ad Hellespontum fuga penetrarent, classem, qua transeant, quē præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordia uersa illum florem iuuentæ, illam uim animi, eundem regem et commilitonem diuelli à se et abrumpi immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat, alleuabat rex oculos, et paulatim redeunte animo circunstantes amicos agnouerat, laxataq; uis morbi ad hoc solum uidebatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animum autem ægritudo corporis urgebat, q̄ppe Darium quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vinctum ergo se tradi, et tantam uictoriam eripi sibi è manibus, obscuraq; et ignobili morte in tabernaculo extingui se querebatur. Admissisq; amicis pariter et medicis, in quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire mihi uideor, et qui ultro intuli bellum, iam prouocor. Darius ergo cum tam superbas litteras scriberet, fortunam meā in consilio habuit, sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia et segnes medicos non expectāt tēpora mea. Vel mori strenue, q̄ tarde cōualescere mihi melius est. Proinde si q̄d opis, si q̄d artis in medicis ē, sciāt me non tam mortis, q̄ belli remedium quærere. Ingentem

omnibus incusserat curam tam præceps temeritas eius. Ergo pro se quisq; precari cœpere, ne festinatione periculũ augeret, sed esset in potestate medentium. Inexperta remedia haud iniuria ipsis eẽ suspecta, cũ ad pernitiem eius etiam à latere ipsius pecunia sollicitaret hostis, quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronuntiari iusserat. Itaq; ne ausurum quidem quenq̃ arbitrabãtur experiri remedium, quod propter nouitatem posset esse suspectum. Erat inter nobiles medicus è Macedonia regem sequutus, Philippus natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, et custos salutis datus, non ut regem modo, sed etiam ut alumnũ eximia charitate diligebat. Is non præceps se, sed strenuũ remediũ afferre, tantamq; uim morbi potione medicata leuaturum esse promisit. Nulli promissum eius placebat præter ipsum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius q̃ moram perpeti poterat. Arma et acies in oculis erant, et uictoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset, id ipsum, quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset, ita enim medicus prædixerat, ægre ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum litteras accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo committeret, mille talentis à Dario, et spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litteræ incusserant, et quicquid in utranq; partem aut metus, aut spes subiecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseuerem? ut si uenenum datum fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, euenisse uideatur? Damnem ne medici fidem? In tabernaculo me opprimi patiar? Non. At qui satius est alieno me mori sce

lere, q̃ metu meo. Diu animo in diuersa uersato, nulli, quid scriptum esset enuntiat, epistolamq; sigillo añuli sui impressam puluino, cui incumbebat, subiecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intrauit. Quo uiso Alexander leuato corpore in cubitũ, epistolã à Parmenione missã sinixtra manu tenẽs, accepit poculũ, et hausit interritus tum epistolam Philippum legere iubet, nec à uultu legentis mouit oculos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistola perlecta, plus indignationis q̃ pauoris ostendit, proiectisq; amiculo et litteris ante lectum, Rex, inquit, semper quidem spiritus meus ex te pependit, sed nunc uero arbitror sacro & uenerabili ore trahitur. Crimẽ parricidii, quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Seruatus à me uitã mihi dederis, oro, quæsoq;, amissoq; metu patere medicamentum concipi uenis. Laxa paulisper animum, Quẽ intempestiua solicitudine amici sane fideles sed moleste seduli turbant. Non securum modo hæc uox, sed ẽt lætum regem ac plenũm bonæ spei fecit. Itaq; si Dii, inquit, Philippe tibi permisissent, quo maxime modo animũ uelles experiri meum, alio profecto uoluisses, Sed certiorẽ quam expertus es, ne optasses quidem, hac epistola accepta, tamen quod dilueras bibi. Et nunc credo te non minus pro tua fide, q̃ pro mea salute esse sollicitum. Hæc loquutus, dextram Philippo offert. Cæterum tanta uis medicaminis fuit, ut quæ sequuta sunt, criminationem Parmenionis adiuuerint. Interclusus spiritus arcte meabat, nec Philippus quicq̃ inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admouit, ille torpentem nunc cibi, nunc uini odore excita

nit. Atq; ut primum mentis compotem esse sensit, modo matris sororumq;, modo tantæ uictoriæ appropinquantis admonere non destitit. Vt uero medicamentum se diffudit in uenas, et sensim toto corpore salubritas percipi potuit, primo animus uigorem suũ, deinde corpus quoq; expectatione maturius recuperauit, quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum uenit, nec auidius ipsum regem, quam Philippum intuebatur exercitus, pro se quisq; dextram eius amplexi grates habebant uelut præsenti Deo. Nanq; haud facile dictu est præter ingenitam illi genti erga reges suos uenerationem, quantũ huius quoq; regis uel admirationi dediti fuerint, uel charitate flagrauerint. Iam primum nihil nisi diuina ope aggredi uidebatur, Nam cum præsto esset ubiq; fortuna, temeritas in gloriam cesserat, ætas quoq; uix tantis matura rebus sed abunde sufficiens omnia etiam eius opera honestabat, et quæ leuiora haberi solent, plerunq; in re militari gratiora uulgo sũt, exercitatio corporis inter ipsos cultus habitusq; paulum à priuato abhorrẽs militaris uigor, quis ille uel ingenii dotibus, uel animi artibus, ut pariter charus ac uenerandus esset, effecerat. At Darius nuntio de aduersa ualetudine eius accepto, celeritate, quanta poterat, tam graue agmen ad Euphratem contendit. Iunctoq; eo pontibus, quinq; tamen diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Iamq; Alexander uiribus corporis receptis, ad urbem Solis peruenerat, cuius potitus ducentis talentis nomine mulctæ exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atq; ocium reddens ostendit quanta fiducia Barbaros sperneret. Aesculapio et Mineruæ ludos celebra

uit. Spectanti nuntius lætus affertur à Lycarnaſſo, Perſas acie à ſuis eſſe ſuperatos, Myndios quoq; et Caūyndios, et pleraq; tractus eius ſuæ facta ditionis. Igitur edito ſpectaculo ludicro, caſtriſq; motis, et Pyrrhamo amne ponte iuncto, ad urbem Malō peruenit. Inde alteris caſtris ad oppidū Caſtabulū. Ibi Parmenio regi occurrit, quem præmiſerat ad explorandum iter ſaltus, per quem ad urbem Yſſon nomine penetrandum erat. Atq; ille anguſtiis eius occupatis, et præſidio modico relicto, Yſſon quoq; deſertam à Barbaris cœperat. Inde progreſſus deturbatis, qui interiora montium obſidebant, præſidiis cuncta firmauit. Occupatoq; itinere, ſicut paulo ante dictum eſt, idem et autor et nuntius uenit. Yſſon inde rex copias admouit, ubi conſilio habito utrum ne ultra progrediendum foret, an ibi opperiendi eſſent milites noui, quos ex Macedonia aduentare conſtabat, Parmenio non alium locum prælio aptiorem eſſe cenſebat, quippe illic utriuſq; regis copias numero futuras pares, cum anguſtiæ multitudinem non caperent, planitiem ipſis campoſq; eſſe uitandos, ubi circuiri, ubi ancipiti acie opprimi poſſent. Timere ne nō uirtute hoſtiū, ſed laſſitudine ſua uincerētur. Perſas recētes inde ſucceſſuros, ſi laxius ſtare potuiſſet. Facile ratio tā ſalubris cōſilii accepta eſt. Itaq; inter anguſtias ſaltus hoſtē opperiri ſtatuit. Erat in exercitu regis Siſenes Perſes quondā à prætore Aegypti miſſus ad Philippū doniſq; et omni honore cultus exiliū patria ſede mutauerat. Secutus deinde in Aſiā Alexandrū inter fideles ſocios habebatur, huic epiſtolā Cretenſio miles obſignatā anulo, cuius ſignū haud ſane notū erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darii miſerat eā, hortabaturq; Siſenē, ut dignū aliquid nobilitate

ac moribus suis ederet. Magno id ei apud regem honorĩ fore. Has litteras Sisenes utpote innoxius ad Alexandrũ saepe deferre temptauit. Sed cum tot curis apparatuq; belli regem uideret urgeri, aptius subinde tempus expectãs suspitionem initi scelesti consilii praebuit. Nanq; epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri peruenerat, lectamq; eam ignoti anuli sigillo impresso Siseni dari iusserat, ad aestimandam fidem Barbari. Qui quia ꝑ complures dies non adierat regem, scelesto consilio eam uisus est suppressisse, et in agmine à Cretensibus, haud dubie iussu Regis occisus est. Iamq; Graeci milites, quos Timodes à Farnabazo acceperat, praecipua spes et propemodum unica ad Darium peruenerant. Hi magnopere suadebant ut retro abiret, spatiososq; Mesopotamiae campos repeteret. Si id consilium damnaret. at ille diuideret saltẽ copias innumerabiles, neu sub unum fortunae ictum totas uires regni cadere pateretur. Minus hoc consilium regi, q̃ purpuratis eius displicebat, ancipitem fidem et mercede uenalem proditionem imminere, et diuidi non ob aliud copias uelle, q̃ ut ipsi in diuersa digressi, siquid commissum esset traderent Alexandro. Nihil tutius esse, q̃ circundatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultae perfidiae futuros. At Darius (ut erat sanctus et mitis) se uero tantum facinus negat esse facturum, ut suã secutos fidem suos milites iubeat trucidari. Quẽ deinde amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminẽ stolidum consilium capite luere debere. Defuturos eos, q suaderent, si suasisse periculum esset. Deniq; ipsos quotidie ad se uocari in consilium, uariasq; sententias dicere, nec tamen

nec tamen melioris fidei haberi qui prudentius suaserint. Itaq; Graecis nuntiari iubet, ipsum quidem beneuolentiae illorum gratias agere. Caeterum si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare, et eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi uero belli insulsam eē rationem. Tantae enim multitudini utiq; cum iam hyems instaret in regione uasta et inuicem à suis atq; hoste uexata non suffectura alimenta, ne diuidi q̄dē copias posse seruato more maiorum, qui uniuersas uires semper discrimini bellorum obtulerunt. Et Hercule terribilem antea regem et absentia sua ad uanam fiduciā elatum. Posteaq̄ aduentare se senserit, cautum pro temerario factum delituisse inter angustias saltus ritu ignobiliū ferarum, quae strepitu praetereuntium audito, siluarum latebris se occuluerunt. Iam etiam ualetudinis simulatione frustrari suos milites, sed non amplius ipsum esse passurū detrectare certamen. In illo specu, in quem pauidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Haec magnificentius iactata q̄ uerius. Caeterum pecunia omni rebusq; praetiosissimis Damascum Syriae cum modico praesidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen coniuge et matre uirgines quoq; cum paruo filio comitabantur patrem. Forte eadem nocte et Alexāder ad fauces, quibus Syria aditur, et Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas uocant, peruenit. Nec dubitauere Persae, quin Ysso relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam saucii quidam et inualidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erāt. Quos omnes instinctu purpuratorum Barbara feritate saeuientiū praecisis adductisq; manibus circumduci, ut copias

ſuas noſcerent, ſatisq; omnibus ſpectatis nuntiare, quæ uidiſſet, regi ſuo iuſſit. Motis ergo caſtris ſuperat Pyrrhamum amnem, in tergis, ut credebat, fugientium hæſurus. At illi, quorum amputauerat manus, ad caſtra Macedonum penetrant. Darium q̃ maximo curſu poſſet ſequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaq; ſpeculatores in maritimas regiones præmiſſos explorare iubet, ipſene adeſſet, an præfectorum aliquis ſpeciem tribuiſſet uniuerſi uenientis exercitus. Sed cũ ſpeculatores reuerterentur, procul ingens multitudo conſpecta eſt. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaq; uelut continenti incendio ardere uiſa, cũ incondita multitudo maxime propter iumenta laxius tenderet. Itaq; eo ipſo loco metari ſuos caſtra iuſſerat, lætus quod omni expetiuerat uoto, in illis potiſſimum anguſtiis decernendum eſſe. Cæterum ut ſolet fieri, cum ultimi diſcriminis tempus uenerat, in ſolicitudinem uerſa fiducia eſt. Illam ipſam fortunam, qua aſpirante res tam proſpere geſſerat, uerebatur, nec iniuria ex iis, quæ tribuiſſet ſibi, q̃ mutabilis eſſet, reputabat. Vnam ſupereſſe noctem, quæ tanti diſcriminis moraretur euentum. Rurſus occurrebant maiora periculis premia. Et ſicut dubium eſſet, an uinceret, ita illud utiq; certum eſſe honeſte et cum magna laude moriturum. Itaq; corpora milites curare iuſſit, ac deinde tertia uigilia inſtructos et armatos eſſe. Ipſe in iugum editi montis aſcendit, multisq; collucentibus facibus patrio more ſacrificium Diis præſidibus loci fecit. Iamq; tertium, ſicut præceptum erat, ſignum tuba miles acceperat itineri ſimul paratus et prælio, ſtrenueq; iuſſi procedere Oriente luce peruenerunt ad anguſtias, quas occupare decreuerant. Darium tri

gnta inde stadia abesse præmissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet, armisq; ipse sumptis, aciem ordinabat. Dario aduentum hostium pauidi agrestes nuntiauerunt. Vix credenti occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido incesserat, quippe itineri q̃ prælio aptiores erant, raptimq; arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suosq; ad arma uocantium maiorem metum incussit. Alii in iugum montis euaserant, ut hostium agmen inde prospicerent, equos pleriq; frænabant, discors exercitus nec ad unum intentus imperium uario tumultu cuncta turbauerat. Darius initio montis iugum cum parte copiarum occupare statuit, et à fronte et à tergo circuiturus hostem. A'mari quoq; quo dexterum eius cornu tegebatur alios obiecturus, ut undiq; urgeret. Præter hæc uiginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pyrrhamum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, et obiicere sese Macedonum copiis iusserat. Si id præstare non possent, retro cedere in montes et occulte circuire ultimos hostium. Cæterum destinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit, quippe alii præ metu imperium exequi non audebant, alii frustra exequebantur, quia ubi partes labant, summa turbatur. Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dexterum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumq; uiginti ferè millibus. In eodem Timodes erat Græcis peditibus mercede cõductis triginta millibus præpositus, hoc erat haud dubium robur exercitus par Macedonicæ Phalãgi acies. In leuo cornu Aristomedes Thessalus uigĩti millia Barbarorũ peditũ habebat. In subsidiis pugnacissimas locauerat gẽtes. Ipsũ regẽ ĩ eodẽ cornu

dimicaturum tria millia delectorum equitum assueta corporis custodiæ, et pedestris acies. xl. millia sequebatur. Hyrcani deinde Mediq; equites his proximi, cæterarũ gentium ultra eos dextera leuaq; dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum sex millia iaculatorum funditorũq; antecedebant. Quicquid in illis angustiis adiri poterat, impleuerũt copiæ, cornuaq; hinc à iugo, illinc à mari stabant; uxorem matremq; regis et alium fœminarum gregem in medium agmen acceperant. Alexander Phalangem, qua nihil apud Macedonas ualidius erat, in fronte constituit. Dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur, huic proximi stabant Conon, et Perdiccas, et Meleager, et Ptolomæus, et Amyntas sui quisq; agminis duces. In leuo, quod ad mare pertinebat, Craterus et Parmenio erant. Sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utroq; cornu locati. Dexterũ Macedones Thessalis adiunctis, leuum Peloponnenses tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum sagittariis admixtis. Thraces quoq; et Cretenses ante agmen ibant et ipsi leuiter armati. At iis, qui præmissi à Dario iugum montis insederant, Agrianos opposuit ex Græcia nuper aduectos. Parmenioni autem præceperat, ut quantum posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset montibus, quos occupauerant Barbari. At illi neq; obstare uenientibus, nec circuire prætergressos ausi, funditorũ maxime aspectu profugerant territi. Eaq; res tutum Alexandro agminis latus, quod ne superne incesseretur, timuerat, præstitit, triginta et duo armatorum ordines ibant, neq; enim latius extendi aciem patiebantur angustiæ. Paulatim deinde se laxare, sinus montium et maius spa

tium aperire cœperant, ita ut non pedes solum pluribus ordine incedere, sed etiam lateribus circunfundi posset equitatus. Iam in conspectu sed extra teli iactũ utraq; acies erat, cum priores Persæ inconditum et trucem sustulere clamorem. Redditur et à Macedonibus maior, exercitus impar numero iugis montiũ uastisq; saltibus repercussus, quippe semper circumiecta nemora petræq;, quantumcunq; accepere, uocem multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne suspensi acrius ob nimiam festinationem concitato spiritu capesserent bellum. Cumq; agmen obequitaret, uaria oratione, ut cuiusq; animis aptum erat, milites alloquebatur. Macedones tot bellorum in Europa uictores ad subigendam Asiam atq; ultima Orientis non ipsius magis quàm suo ductu profecti inueteratæ uirtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emensosq; olim Herculis et Liberi patris terminos non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus impositūros iugum. Macedonum Bactra et Indos fore, minima esse, quæ nunc intuerentur, sed omnia uictoria parari. Non præruptis petris Illyricorum et Thraciæ saxis sterilem laborem fore, spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pauore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus pater inuocabatur, domitæq; nuper Boetiæ, et urbis ĩ ea nobilissimæ ad solum dirutæ species repræsentabatur animis, iam Granicum amnẽ, iam tot urbes aut expugnatas aut in fidem acceptas, omnia quæq;, quæ post tergum erant strata, et pedibus ipsorũ subiecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat ab iis gentibus illata Græciæ bella, Darii prius, deinde

Xerſis inſolentiæ aquam ipſam terramq́ʒ poſtulantium, ut neq; fontium hauſtum, nec ſolitos cibos relinquerent, dedita Deis templa ruinis et ignibus eſſe deleta. Vrbes eorũ expugnatas, fœdera humani diuiniq; iuris uiolata referebat. Illyricos uero et Thracas rapto uiuere aſſuetos aciẽ hoſtium auro purpuraq; fulgentem intueri iubebat, prædã non arma geſtantem. Irent et imbellibus fœminis aurum uiri eriperent. Aſpera montium ſuorum iuga nudosq; colles et ꝑpetuo rigentes gelu ditibus Perſarũ campis agrisq; mutarent. Iam ad teli iactum peruenerãt, cum Perſarũ equites ferociter in leuum cornu hoſtiũ inuecti ſunt, quippe Darius equeſtri prælio decernere optabat, Phalangẽ Macedonici exercitus robur eſſe cõiectãs. Iamq; etiam dexterũ Alexandri cornu circuibatur, quod ubi Macedo conſpexit, duabus alis equitum ad iugum montis iuſſis ſubſiſtere, cæteros in medium belli diſcrimen ſtrenue transfert. Subductis deinde ex acie Theſſalis equitibus præfectum eorum occulte circuire tergum ſuorum iubet, Parmenioniq; cõiungi, et quod is imperaſſet, impigre exequi. Iamq; ipſi in medium Perſarum undiq; circunfuſi egregie tuebantur, ſed conſerti et quaſi cohærentes tela uibrare non poterãt. Simul ut erãt emiſſa in eoſdem concurrentia implicabãtur, leuiq; et uano ictu pauca in hoſtem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cominus pugnã coacti conſerere, gladios impigre ſtringunt. Tum uero multum ſanguinis fuſũ eſt, duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis arma pulſarent, mucrones in ora dirigerent, non timido, non ignauo ceſſare tum licuit, collato pede quaſi ſinguli inter ſe dimicarent, in eodem ueſtigio ſtabant, donec uincendo locũ ſibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradum, cum

hostem prostrauerant. At illos nouus excipiebat aduersarius fatigatos, nec uulnerati, ut alias solent, acie poterāt excedere, cum hostis instaret à fronte à tergo sui urgerent. Alexāder nō ducis magis q̄ militis munera exequebatur, opimum decus cæso rege expetens, quippe Darius curru sublimis eminebat, et suis ad se tuendum et hostibus ad incessendum ingens incitamētum. Ergo frater eius Oxatres cū Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipsum currum regis obiecit, armis et robore corporis multum super cæteros eminens, animo uero et pietate in paucissimis. Illo utiq; prælio clarus alios improuide instantes prostrauit, alios in fugam auertit. At Macedones ut circa regem erāt mutua adhortatione firmati, cum ipso in eq̄tum agmen irrumpunt. Tum uero similis ruinæ strages erat. Circa currū Darii iacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni sicut dimicantes procubuerant aduerso corpore uulneribus acceptis. Inter hos Atices, et Trountes, et Sathaces prætor Aegypti magnorum exercituum præfecti noscitabantur, circa eos cumulata erat peditum equitumq; obscurior turba. Macedonum quoq; non quidem multi sed promptissimi tamen cæsi sunt. Inter quos Alexandri dexterū femur leuiter mucrone perstrictum est. Iamq; qui Darium uehebāt equi cōfossi hastis et dolore efferati iugum quatere et regē curru excutere cœperant. Cum ille, ueritus ne uiuus ueniret in hostiū potestatem, desilit, et in equū, qui ad hoc sequebatur, imponitur. Insignibus quoq; imperii ne fugā proderēt indecore abiectis. Tum uero cæteri dissipantur metu, et quæ cuiq; patebat, ad fugā uia erūpunt, arma iacientes,

quæ paulo ante ad tutelam corporum sumpserant, adeo pauor etiã auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus, et forte in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextero Persæ Thessalos equites uehementer urgebant. Iamq; una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenue circũactis equis dilapsi rursus in prælium redeunt, sparsosq; incompositos uictoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternũt. Equi pariter equitesq; Persarum serie laminarum ob id genus graue, agmen quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur, quippe in circũagendis equis suis Thessali multos occupauerãt. Hac tam prospera pugna nuntiata Alexander non ante ausus persequi Barbaros, utrinq; iam uictor instare fugientibus cœpit. Haud amplius regem q̃ mille equites sequebantur, cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in uictoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, et idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darii partibus steterant Amynta duce, prætor hic Alexandri fuit nunc transfuga, abrupti à cæteris haud sane fugientibus similes euaserant. Barbari longe diuersam fugam intenderunt, alii qua rectum iter in Persidem ducebat, quidam circuitus rupis saltusq; mõtium occultos petiuere, pauci castra Darii. Sed iam illa quoq; hostis uictor intrauerat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentiq; pondus non belli, sed luxuriæ apparatum diripuerant milites. Cunq; plus raperent, passim strata erant itinera uilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contempserat. Iamq; ad fœminas peruentum erat, quibus, quo chariora ornamenta sunt, uiolentius detrahe

bantur, nec corporibus quidem uis ac libido parcebat.
Omnia planctu tumultuq;, prout cuiq; fortuna erat, castra
repleuerant, nec ulla facies mali deerat, cum per omnes
ordines aetatesq; uictoris crudelitas ac licētia uagaretur.
Tunc uero impotens fortunae species conspici potuit, cum ii,
qui tum Dario tabernaculum exonerauerant omni luxu
et opulentia instructum, eadem illa Alexandro quasi uē
turo domino reseruabant. Nanq; id solum intactum omise
rant milites, ita tradito more, ut uictorem uicti regis ta
bernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosq; in se
met conuerterant captiuae mater coniunxq; Darii. Illa nō
maiestate solum, sed etiam aetate uenerabilis, hic formae
pulchritudine nec illa quidem sorte corrupta, acceperat in
sinum filium nondum sextum aetatis annum egressum in
spem tantae fortunae, quantam paulo ante pater eius amise
rat, genitum. At in gremio anus uiae iacebant adultae
uirgines duae, non suo tantum, sed illius moerore etiam cō
fectae. Ingens circa eam nobilium foeminarum turba con
stiterat, laceratis crinibus, abscissaq; ueste, pristini decoris
immemores, reginas dominasq; ueris quondā, tunc alienis
nominibus inuocantes. Illae suae calamitatis oblitae utro cor
nu Darius stetisset, quae fortuna discriminis fuisset, req
rebant. Negabant se captas, si uiueret rex. Sed illum
equos subinde mutantem longius fuga abstulerat. In acie
autem caesa sunt Persarum peditum centum millia, decem
uero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri
quattuor et quingenti saucii fuere, triginta omnino et duo
ex peditibus desyderati sunt. Equitum centum quinquagin
ta interfecti. Tantulo impendio ingens uictoria stetit.
Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteaq̄

et nox apparebat, et cum assequendi spes non erat, in castra paulo ante à suis capta peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maxime assueuerat, iussit, quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta nō prohibebat interesse cōuiuio, tum repente è proximo tabernaculo lugubris clamor Barbaro ululatu planctuq; permixtus epulātes conterruit. Cohors quoq;, quæ excubabat ad tabernaculum regis, uerita ne maioris motus principium esset, armare se cœperat. Causa pauoris subiti fuit, quod mater uxorq; Darii cum captiuis mulieribus nobilibus regem, quem interfectum ee credebant, ingenti gemitu eiulatuq; deflebant. Vnus nāq; è captiuis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculū steterat, amiculum, quod Darius (sicut paulo ante dictum est) ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnouit, ratusq; interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierū errore comperto, Alexander fortunæ Darii et pietati earū lachrymasse fertur. Ac primo Mithrenem, q Sardis prodiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas iusserat. Veritus deinde ne proditor captiuarum iram dolorem q; grauaret, Leonatum ex purpuratis suis misit iussum indicare falso lamentari eas, Darium uiuum. Ille cū paucis armigeris in tabernaculum, in quo captiuæ erant, peruenit, missumq; à rege se nuntiare iubet. At ii, q in uestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum esse de dominis in tabernaculū currunt, uociferātes adesse supremā horā, missosq; qui occiderent captas. Itaq;, ut quæ nec prohibere, nec admittere auderent, nullo responso dato tacite opperiebantur uictoris arbitriū. Leonatus expectato diu, qui se intromitteret, posteaq̄ nemo prodire audebat,

relictis in uestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbauerat foeminas, quod irrupisse non admissus uidebatur. Itaq; mater et coniunx prouolutae ad pedes orare coeperunt, ut prius q̃ interficerentur, Darii corpus ipsis patrio more sepelire permitteret, functas supremo in regem officio se impigre morituras. Leonatus et uiuere Darium, et ipsas non incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae fortunae reginas fore. Tum mater Darii alleuari se passa est. Alexander postera die cum cura sepultis militibus, quorum corpora inuenerat, Persarum quoq; nobilissimis eundem honorem haberi iubet, matriq; Darii p̃mittit, quos uellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arctã propinquitate coniunctos pro habitu praesentis fortunae humari iussit, apparatum funerum, quo Persae suprema officia celebrarent, inuidiosum fore existimans, cum uictores haud pretiose cremarentur. Iamq; iustis defunctorum corporibus solutis praemittit ad captiuas, qui nuntiarent ipsũ uenire. Inhibitaq; comitantium turba tabernaculum cum Ephestione intrat. Is longe omniũ amicorum charissimus erat regi, cum ipso pariter educatus, secretorum omnium arbiter libertatis quoq; in admonendo eo nõ alius ius habebat, quod tamen ita usurpabat, ut magis à rege permissum q̃ uendicatum ab eo uideretur. Et sicut aetate par erat regi, ita corporis habitu praestabat. Ergo reginae illum regem esse ratae, suo more uneratae sunt. Inde ex Spadonibus captiuis, quis Alexander esset, monstrãtibus, Sisigambis aduoluta est pedibus eius, ignorationem nunquam antea uisi regis excusans. Quam manu alleuans rex non errasti, inquit, mater, nam et hic Alexãder est. Eqdem si hac continentia animi ad ultimum uitae

perseuerare potuisset, fœliciorem fuisse crederem q̃ uisus est esse, cum Liberi patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto usq; ad Oceanum omnes gentes uictoria emensus, si uicisset profecto superbiam atq; iram mala inuicta, si abstinuisset inter epulas cædibus amicorum, egregiosq; bello uiros et tot gentium secum domitores indicta causa ueritus esset occidere. Sed nondum fortuna se animo eius superfuderat. Itaq; Orientem eam moderate et prudenter tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cœpit, tum q̃dẽ ita se gessit, ut omnes ante eum reges et continentia et clementia uincerentur. Virgines et reginas excellentis formæ tam sancte habuit, q̃ si eodem quo ipsæ parente genitæ forent. Coniugẽ eiusdẽ quã nulla ætatis suæ pulchritudine corporis uicit, adeo ipse non uiolauit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captiuo corpori illuderet. Omnem cultum reddi fœminis iussit, nec quicq̃ ex pristinæ fortunæ magnificentia captiuis præter fiduciam defuit. Itaq; Sisigambis rex inquit mereris, ut ea precemur tibi, quæ Dario nostro quondã præcatæ sumus, et (ut uideo) dignus es, qui tantum regem non fœlicitate solum, sed ẽt æquitate superaueris. Tu quidem matrem me et reginam uocas, sed ego me tuã famulam esse confiteor. Et præteritæ fortunæ fastigium capio, et præsentis iugum pati possum. Tua interest quantum in nos licuerit, si id potius clementia q̃ sæuitia uis esse testatum. Rex bonum animũ habere eas iussit. Darii deinde filium collo suo admouit. Atq; nil ille conspectu tunc primum à se uisi conterritus, ceruicẽ eius manibus amplectitur. Motus ergo rex constantia pueri, Ephestionem intuens quam uellem inquit Darius aliquid ex hac indole hausisset. Tum tabernaculo egressus

tribus aris in ripa Pyrrhami amnis Ioui atq; Herculi Mineruæq; Sacratis Syriam petit, Damascum, ubi regis gaza erat, Parmenione præmisso. Atq; is cum præcessisse Darii Satrapem comperisset, ueritus ne paucitas suorum sperneretur, accersere maiorem manum statuit. Sed forte in exploratores ab eo præmissos icidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus litteras ad Alexandrum à præfecto Damasci missas tradit ei, nec dubitare eum q̃n omnem regiam supellectilem cum pecunia traderet, adiecit. Parmenio aduersari eo iusso litteras aperit, in quis erat scriptum ut mature Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaq; re cognita Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Damascum ante lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum insidias timentis, et ignotum iter sine duce non audebat ingredi. Fœlicitati tamen regis sui confisus agrestes, q̃ duces itineris essent, excipi iussit, quibus celeriter repertis quarto die ad urbẽ peruenit, iam metuente præfecto, ne sibi fides habita nõ esset. Igitur quasi parum munimentis oppidi fidens ante Solis ortum pecuniam regiam, quam gazam Persæ uocãt, cum pretiosissimis rerum efferri iubet, fugam simulans, re uera ut prædam hosti offerret. Multa millia uirorum fœminarumq; excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eũ, cuius fidei commissa fuerat, quippe quo maior proditoris merces foret, obiicere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles uiros, prætorũ Darii cõiuges, liberosq;, præter hos urbium Græcorũ legatos, quos Darius uelut in arce tutissima in proditoris reliquerat manibus, Gangabas Persæ uocant humeris

asseruari

onera portantes. Ii nam frigus tolerare non possent, quippe et procella subito niuem effuderat, et humus rigebat gelu, tum astrictas uestes, quas cum pecunia portabant, auro et purpura insignes induunt, nullo prohibere auso, cum fortuna regis etiam humillimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem, qui intentiore cura suos quasi ad iustum prælium paucis adhortatus equis calcaria subdere iubet, et acri impetu in hostem inuehi. At illi qui sub oneribus erāt omissis, per metum capessunt fugam. Armati quoq;, qui eos persequebantur, eodem metu arma iactare, ac notæ diuerticula petere cœperunt. Præfectus quasi et ipse conterritus simulans cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ. Illa pecunia stipendio ingenti militum præparata. Ille cultus tot nobilium uirorum, tot illustrium fœminarum, aurea uasa, aurei frœni, tabernacula regali magnificentia ornata. Vehicula quoq; à suis destituta ingentis opulentiæ plena, facies etiam prædantibus tristis, si qua res auaritiam moraretur, quippe tot annorum incredibili et fidem excedēte fortuna cumulata, tunc alia stirpibus lacerata, alia in cœnum demersa eruebantur, non sufficiebant prædantium manus prædæ. Iamq; etiam ad eos, qui primi fugerant, uentum erat. Fœminæ pleræq; paruos trahentes liberos ibant inter quas tres fuere uirgines Occhi, qui ante Darium regnauerat filiæ olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractæ, sed tum sortem earum crudelius aggrauante fortuna. In eodem grege uxor quoq; eiusdem Occhi fuit, Oxatrisq;, frater hic erat Darii, filia et coniunx Artabazi principis purpuratorum, et filius, cui Ilio

neo fuit nomen. Pharnabazi quoq;, cui summum imperium maritimæ oræ rex dederat, uxor cum filio excepta est. Mentoris filiæ tres, ac nobilissimi ducis Memnonis coniunx et filius. Vixq; ulla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonii quoq; et Athenienses erant societatis fide uiolata Persas sequuti. Aristogiton Dropides et Leucertes inter Athenienses genere famaq; longe clarissimi. Lacedæmonii Perisippus et Onomastorides cum Omaio et Calicratide, ii quoq; domi nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit talentorum duo millia et sexaginta facile argenti pondus, quingenta æquabat. Præterea. xxx. millia hominum cum septem millibus iumentorum dorso onera portantium capta sunt. Cæterum Dii tantæ fortunæ proditorem sepulturæ celeriter debita pœna psecuti sunt. Nāq; unus è consciis eius credo regis uicem etiam in illa sorte ueritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit opportunum solatium prodito, quippe et ultus inimicum erat, et nondum in omnium animis memoriam maiestatis suæ exoleuisse cernebat.

Que quinto libro continentur notatu digna:
Darius ab Alex° fugatus Unchas uenit 7 inde ad Eufratē cōtēdit · 1
[illegible] aradus insula, pleraq; et Phenicis in ditionē Alex̄ ueniunt : 1
Alex ad urbem Marathon. Ibi illi lr̄e a Dario redduntur: 1
Eius lr̄e ad Darium. 2 · Oppidū Biblo 7 Sydon dedunt se regi · 2
Abdolominus creatur rex Sydonis. 2 · eius mira ingenuitas :
[illegible] utriq; regi. Hostis Memphim uenit ibiq; trucidat cū militibus
Antigonus fugat Persas i Lydia. 4 3 Classis Macedonū superat Aristomenē
Pharnabazus occupat Milesios, chiū, Andrū 7 syphenum insulas · 3
[illegible] Syria 7 Phenicia excepta Tyro in ditionē Alex. Tyrus parat
arma · quam in salo positam Alex continenti iungit:
[illegible] [illegible] sub flammis apparent. Alex in quosdā Arabū
[illegible] Alex aduenit cypro. Cleander cū 180 nauib; Tyrū uenit
[illegible] marine belue. Tyrus expugnatur. Darij lr̄e ad Alex.
[illegible] ad Darium. Rhodiorū urbs in ditionē Alex. [illegible]
[illegible] · lycaonia. Milet? oēs insule [illegible]
[illegible] p [illegible] i Alex ditionē [illegible]

nis.
[illegible] baxus in Apollinide et Athenagora Alex tunc tradunt
[illegible] storicus Methimnorum Tyrannus ab eisdem capit[ur]
[illegible] Mitilenes occupatur. Duas Darij conuenit de bello.
Alex in obsidione Gaze duo uulnera accipit. Forti[tu]do Corij.
Urbs Gaza expugnatur. Betis circa urbem in [illegible] raptat ad [illegible] no
bois [illegible] . [illegible] milia persar[um] et Arabum in eo bello ceciderunt.
Amyntas in Greciam ad inquisitionem nouorum militum. Alex egipto ueste
Hammonis oraculum adit. nota iter. legati cyrenensium de Alex
Salutantur Iouis filius. Tria consulit oraculum. Condit in egipto Al
[illegible] Memphim. Prefiat Egypto et Africe [illegible].
Hector Parmenionis filius assequens Alexandrum perit. nota [illegible]
Samaritae Andromachum uiuum cremant. Mittit dona hercul[i] Tyrio
[illegible] maiorem quam [illegible] Cilicia fuerat exercitum reparat.
[illegible] falcate quadrige construunt. Venit Darius ad Arbella uillam
Alex [illegible] ponte Eufrate. uenit ad Tygrim. nota illius fortunam
[illegible] eglogiam Aristonis pugnam. Milites Alexandrum carpunt lune
[illegible] perterriti. Cur luna deficiat. Exploratores persae occidunt
[illegible] pecunia sollicitant milites Alex. ut ipsum [illegible].
Darij uxor moritur. Alex luget Darij uxorem. nota illius laudes
Darius [illegible] mortem cognita primum Alexandrum incusat mox laudat
Darij legati [illegible] Alexandrum pacem petentes. oratio legatorum
Consilium Parmenionis. [illegible] Alex Parmenioni [illegible] legat[is]
Darius suorum aciem disponit. Alex confirmat trepidum exercitum
Alex [illegible] fluctuat. Alex consulit suos. Consilium Parmenionis
Alex [illegible] consilium. Darius inuocat celestia numina
[illegible] Alex suos conuocat ad sacrificium. Parmenionis in Alex
[illegible] qui in discrimine rerum omnium ad multam lucem dormiuisset
[illegible] Alex. Alex disponit aciem suorum. Dat [illegible]
[illegible] Alex ad milites suos. Oratio Darij ad suos milites.
[illegible] initium. [illegible] Alex respondit. Mazeum [illegible]
[illegible] ad suos redeunt. Admirabilis constantia [illegible]
[illegible], Scytharum confodit ducem. Alex accendit suorum animos [illegible]
impedimenta Castrorum Alex a bactrianis diripiuntur. Super eius [illegible]
[illegible] . Aristander militibus [illegible] monstrat. Auriga Darij
[illegible] laeuum cornu Darij in fugam effundit. Darius cogitat [illegible]
[illegible] fugam uertit [illegible] uictor insequitur. In dextero cornu
Persae [illegible] fugat. Alex interficit [illegible]
[illegible]

.Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER QVARTVS.

d

DARIVS TANTI MODO exercitus rex, qui triumphantis magis, q̃ dimicantis more curru sublimis inierat prælium, per loca, quæ prope immensis agminibus compleuerat, iam inania et ingenti solitudine uasta fugiebat. Pauci regem sequebantur, nam nec eodem omnes fugam intenderant, et deficientibus equis cursum eorum, quos subinde mutabat, æquare non poterant. Vnchas deinde peruenit, ubi excepere eum Græcorum quattuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demũ credens fore ipsius quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, iussum eam ipsam et captiuos diligenti asseruare custodia, Syriæ, quam Celem uocant, præficit. Nouum imperium Syri nondum belli cladibus satis domiti aspernabantur, sed celeriter subacti obedienter imperata fecerunt. Nardus quoq; insula deditur regi. Maritimam tamen oram et pleraq; longius etiam à mari recedentia rex eius insulæ Strato possidebat, quo in fidem accepto castra mouit ad urbem Marathon. Ibi illi litteræ à Dario redduntur, quibus ut superbe scriptis uehementer offensus est. Præcipue eum mouit, quod Darius sibi regis titulum nec eundem Alexandri nomini ascripserat.

Postulabat autē magis q̄ petebat, ut accepta pecunia quantumcunq; tota Macedonia caperet, matrē sibi ac coniugem liberosq; restitueret. De regno æquo, si uellet, Marte cōtenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio cederet alieni imperii finibus, socius amicusq; esset, in ea se fidem et dare paratum et accipere. Contra. Alexander in hunc maxime modum rescripsit. Rex Alexander Dario. Celes, cuius nomen sumpsisti Darius Græcos, qui oram Hellesponti tenent, Coloniasq; Græcorū Ionas omni clade uastauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ et Græciæ bello. Rursus rex Xerses gentis eiusdem adoppugnandos nos cum immaniū Barbarorum copiis uenit, qui nauali prælio uictus Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut absens quoq; popularetur urbes, agros ureret. Philippum uero parentem meū quis ignorat ab iis interfectum esse, quos ingentis pecuniæ spe sollicitauerant uestri? Impia enim bella suscipitis, et cum habeatis arma, licitamini hostium capita, sicut tu proxime talentis mille tanti exercitus rex percussorē in me emere uoluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et Diis quoq; pro meliore stantibus causa magnam partem Asiæ in ditionem redegi meam, te ipsum acie uici, quem et si nihil à me impetrare oportebat, quod petieras, utpote qui ne belli quidem in me iura seruaueris, tamen si ueneris supplex, et matrem, et coniugem, et liberos sine pretio recepturum te esse promitto. Et uincere et consulere uictis scio. Qui si te nobis committere times, dabimus fidem impune uenturum. De cætero cum mihi scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo scribere. Ad hanc perferendam Thersippus missus ipse in Pheniciam deinde descendit, et

oppidū Biblo traditū recepit. Inde ad Sydōna uentum est, urbē uetustate famaq; conditorū inclytam. Regnabat in ea Strato Darii opibus adiutus, sed quia deditionem magis pōpularium, q̄ sua sponte fecerat regno uisus indignus. Ephestioniq; permissum, ut quē eo fastigio Sydōnes dignissimum arbitrarentur, constitueret regem. Erant Ephestioni hospites clari inter suos iuuenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negauerunt quenq̄ patrio more in id fastigiū recipi nisi regia stirpe ortum. Admiratus Ephestion magnitudinem animi spernentis, quod alii per ignes ferrumq; peterent. Vos quidem macti uirtute, inquit, estote, qui primi intellexistis quanto maius esset regnum fastidire q̄ accipere. Caeterū date aliquem regiae stirpis, qui meminerit à uobis acceptum habere se regnum. At illi cum multos imminere tantae spei cernerent singulis amicorum Alexādri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, statuunt neminem esse potiorem, q̄ Abdolominum quendam longa quidem cognatione stirpi regiae annexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis sicut plerisq; probitas erat, intentusq; opere diurno strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cū regiae uestis insignibus hortum intrant, quem forte steriles herbas eligens Abdolominus repurgabat. Tunc rege eo salutato, alter ex his habitus, inquit, hic quē cernis in meis manibus cum isto squallore permutandus tibi est. Ablue corpus illuuie, aeternisq; sordibus squallidum. Cape regis animum, et in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam profer. Et cum in regali solio residebis, uitae necisq; omnium ciuium dominus, caue, obliui

Biblus | Sydon | Strato | Ephestion | Abdolominus creatus Rex Sydonis

scaris huius status, in quo accipis regnum, immo Hercule, propter quem. Somnio similis res Abdolomino uidebatur. Interdum satis ne sani essent, qui tam proterue sibi illu derent, percunctabatur. Sed ut cunctanti squallor ablutus ẽ, et iniecta uestis purpura auroq; distincta, et fides à iurã tibus facta serio, iã rex iisdẽ comitantibus in regiã guenit. Fama (ut solet) strenue totas urbes discurrit, aliorum stu diũ, aliorũ indignatio eminebat. Ditissimus quisq; humilita tem inopiamq; eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum rex protinus iussit, diuq; contemplatus corporis inquit habitus famæ generis non repugnat; sed libet scire inopiam, qua patientia tuleris. Tum ille utinã, inquit, eodem animo regnum pati possim. Hæ manus suffecere desiderio meo, nihil habenti nihil defuit. Magnæ indolis specimen ex hoc sermone Abdolomini cœpit. Itaq; non Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraq; etiam ex Persica præda, regionem quoq; urbi appositam ditioni eius adiecit. Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse diximus, cum quattuor millibus Græcorum ipsum ex acie persecutis fuga Tripolim peruenit. Inde in naues militibus impositis Cyprum transmisit, et cum in illo statu rerum id quenq;, quod occupasset, habiturum arbitraretur uelut certo iure possessum, Aegyptum petere decreuit utriq; regi hostis, et semper ex ancipiti mutatione temporum pendens, hortatusq; milites ad spem tantæ rei, docet Sataces prætorem Aegypti cecidisse in acie, Persarum præsidium et sine duce esse et inualidum. Aegyptios semper prætoribus eorum infensos pro sociis ipsos non pro hostibus æstimaturos. Omnia experiri necessitas cogebat, quippe cum primas spes

fortuna destituit, futura præsentibus uidentur esse potiora.
Igitur conclamant, duceret, quo uideretur. Atq; ille uten
dum animis dum spe calerent ratus, ad Pelusii ostium pe
netrat, simulans à Dario se esse præmissum. Potius ergo
Pelusii Memphin copias promouit, ad cuius famam Aegy
ptii uana gens et nouandis q̃ gerendis aptior rebus ex suis
quisq; uicis urbibusq; ad hoc ipsum concurrunt ad delenda
præsidia Persarum qui territi tamen spem obtinendi Ae
gyptum non amiserunt. Sed eos Amyntas prælio supera
tos in urbem compellit, castrisq; positis uictores ad populan
dos agros eduxit, ac uelut in medio positis his hostiũ cun
cta agebantur. Itaq; Mazeces quanquam infœlici prælio
suorum animos territos esse cognouerat, tamen Palantes
et uictoriæ fiducia incautos ostentans perpulit, ne dubita
rent ex urbe erumpere, et res amissas recuperare. Id con
silium non ratione prudentius, q̃ euentu fœlicius fuit.
Ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has pœnas
Amyntas utriq; regi dedit, nihilo magis ei, ad quem trãs
fugerat, fidus, q̃ illi quem deseruerat. Darii prætores,
qui prælio apud Yssom superfuerant, cum omni manu, quæ
fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum et Pa
phlagonum iuuentute Lydiam recuperare temptabant. An
tigonus prætor Alexandri Lydiæ præerat, qui quanq̃ ple
rosq; militum ex præsidiis ad regem dimiserat, tamen Bar
baris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quoq; for
tuna partium fuit, tribus præliis alia atq; alia regione cõ
missis Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedo
num ex Græcia accita Aristomenem, qui ad Hellesponti
oram recuperandam à Dario erat missus, captis eius aut
euersis nauibus superat. A Milesiis deinde Farnabazus

præfectus Persicæ classis pecunia exacta, et præsidio in urbem Chium introducto centum nauibus Andrum, et inde Syphenum petiit, is quoq; insulas præsidiis occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli quod ab opulentissimis Europæ Asiæq; regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoq; et Cretæ arma commouerat. Agis Lacedæmoniorum rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidiis occupabantur. Sed leuiora inter illos fuere discrimina, unum certamen, ex quo cætera pendebant, intuente fortuna. Iam tota Syria, iam Phœnices quoq; excepta Tyro Macedonum erant, habebatq; rex castra in continenti, à quo urbem angustum fretum dirimit. Tyrus et claritate et magnitudine ante omnes urbes Syriæ Phœnicisq; memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura uidebatur q̃ imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatusq; large et hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona ut ab amicis accipi iussit, benigneq; legatos allocutus Herculi, quem præcipue Tyri colerent, sacrificare uelle se dixit. Macedonum reges credere ab illo Deo ipsos genus ducere, se uero ut id faceret etiã oraculo monitum. Legati respondent esse templum Herculis extra urbem in eam sedem, quam Paletron ipsi uocant. Ibi regem Deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram Alexander, cuius alioqn potens non erat. Itaq; uos quidẽ inquit fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis, sed breui ostendam in continenti uos esse. Proinde sciatis licet aut intraturum me urbem, aut

oppugnaturum. Cum hoc responso dimissos monere amici cœperunt, ut regem, quem Syria, quem Phœnix recepisset, ipsi quoq; urbem intrare paterentur. At illi loco satis fisi obsidionem ferre decreuerunt, nanq; urbem à continenti quattuor stadiorum fretum diuidit Africo maxime obiectum, crebros ex alto fluctus in littus euoluens, nec accipiendo operi quo Macedones continenti insulam iungere parabant; quicq̃ magis q̃ ille uentus obstabat, quippe uix leni et tranquillo mari moles agi possunt. Africus uero prima quæq; congesta pulsu illisa mari subruit, nec ulla tam firma moles est, quam non excidant undæ per nexus operum manantes, et ubi acrior status extitit summi opis fastigio superfusæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat, muros, turresq; urbis præaltũ mare ambiebat. Non tormenta nisi è nauibus procul excussa emitti, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in salum murus pedestre interceperat iter, naues nec habebat rex, et si admouisset, pendentes et instabiles missilibus arceri poterãt. Inter quæ, haud parua dictu res, Tyriorum fiduciam accẽdit. Carthaginensium legati ad celebrandum anniuersarium sacrum more patrio tunc uenerant, quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, semper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni cœperunt, ut obsidionem forti animo paterentur; breui Carthagine auxilia uentura, nanq; ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto per muros turresq; tormenta disponunt, arma iunioribus diuidunt, opificesq;, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatu strepunt, ferreæ quoq; manus Harpagonas uocant, quas operibus hostium

iniicerent, corui et alia tuendis urbibus excogitata præpa
rabantur. Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi opor
teret, impositum esset, admotisq; follibus ignem flatu ac
cenderent, sanguinis riui sub ipsis flammis extitisse dicun
tur, idq; omen in Macedonum metum uerterunt Tyri.
Apud Macedonas quoq; cum forte panem quidam militum
frangeret, manantis sanguinis guttas notauerunt. Ter
ritoq; rege Aristander peritissimus uatum respõdit, si ex
trinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum.
Contra cum ab interiore parte manauerit, urbi quam obsi
dere destinassent, exitium portendere. Alexander cum
et classem procul haberet, et longam obsidionem magno si
bi ad cætera impedimento uideret fore, Caduceatores,
qui ad pacem eos compellerent, misit, quos Tyrii contra
ius gentium occisos præcipitauerunt in altum. Atq; ille
suorum iam indigna nece commotus, urbem obsidere sta
tuit. Sed ante iacienda moles erat, quæ urbem continẽti
committeret. Ingens ergo animos militum desperatio in
cessit, cernentium profundum mare, quod uix diuina ope
posset impleri, quæ saxa tam uasta, quas tam proceras ar
bores posse reperiri, exhauriendas esse regiones, ut illud
spatium aggeraretur, et exæstuare semper fretum quoq;
arctius uolutetur inter insulã, et continentem hoc acrius fu
rere. At ille haud quaq̃ rudis tractandi militares animos
speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat dex
trã porrigentis, illo duce, illo aperiente in urbẽ intrare se ui
sum. Inter hæc Caduceatores interfectos, gentium iura
uiolata referebat. Vnam esse urbem, quæ cursum uicto
ris morari ausa esset. Ducibus deinde negotium datur,
ut suos quisq; castiget, satisq; omnibus stimulatis opus or

sus est. Magna uis saxorum ad manum erat Tyro ue tere præbente, materies ex Lybano monte ratibus et turri bus faciendis uehebatur. Iamq; à fundo maris in altitudi nem montis opus excreuerat, nondũ tamen aquæ fastigiũ æquabat, et quo longius moles agebatur à littore, hoc ma gis quicquid ingerebatur præaltum absorbebat mare, cum Tyrii paruis nauigiis admotis, per ludibrium exprobra bant. Illos armis inclytos dorso sicut iumenta onera ge stare, interrogabant etiam num maior Neptuno esset Ale xander. Hæc ipsa insectatio alacritatem militum accendit. Iamq; paululũ moles aquam eminebat, et simul aggeris latitudo crescebat, urbiq; admouebatur, tum Tyrii magni tudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, con specta, leuibus nauigiis nondum commissum opus circuire cœperunt, missilibus eos quoq;, qui pro opere stabant, in cessere multis ergo impune uulneratis, cum et remouere et appellere Scaphas inexpedito non esset, ad curam semet ipsos tuendi ab opere conuerterant. Igitur ex iumentis co ria uelaq; iussit obtendi, ut extra teli iactum essent, duasq; turres ex capite molis erexit, è quibus in subeuntes Scaphas tela ingeri possent. Contra Tyrii nauigia procul à conspectu hostium littori appellunt, expositisq; militibus eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Lybano quoq; Arabum agrestes incompositos Macedonas aggressi tri ginta fere interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexan drum diuidere copias coegit. Et ne segniter assidere uni urbi uideretur, operi Perdiccam Crateronq; præfecit, ipse cum expedita manu Arabiam petiit. Inter hæc Tyrii na uem magnitudine eximia, saxis harenaq; à puppi oneratã, ita ut multum prora emineret, bithumine ac sulphure illitã

remis concitauerunt, et cum magnam uim uenti uela quoq;
concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc prora eius
accensa remiges desiliere in Scaphas, quæ ad hoc ipsū præ
paratæ sequebantur. Nauis autem igne concepto latius
fundere incendium cœpit, quod priusquam posset occurri,
turres et cætera opera in capite molis posita comprahendit.
At qui desilierant in parua nauigia, faces et ꝗcquid alen
do igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamq; nō
modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conce
perant ignem, cum ii, qui in turribus erant, partim hau
rirentur incendio, partim armis omissis in mare semetipsi
immitterent. At Tyrii, qui capere eos, q̄ interficere mal
lent, natantium manus stipitibus saxisq; lacerabant, do
nec debilitati impune nauigiis excipi possent, nec incendio
solum opera consumpta, sed forte eodem die uehementior
uentus totum ex profundo mare illisit in molem, crebrisq;
fluctibus compages operis uerberatæ laxauere, saxaq;
interfluens unda medium opus rupit. Prorutis igitur la
pidum cumulis, quibus iniecta terra substinebatur, præ
ceps in profundum ruit, tantæq; molis uix ulla uestigia in
uenit Arabia rediens Alexander. Hic, quod in aduersis
rebus solet fieri, alius in alium culpam referebat, cum
omnes uerius de sæuitia maris quæri possent. Rex nouī
operis molem orsus, in aduersum uentum non latere, sed
recta fronte direxit, quod cætera opera uelut sub ipso la
tentia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, ut
turres in medio erectæ procul teli iactu abessent. Totas
autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant,
deinde saxis onerabant, rursus cumulo eorum alias arbo
res iniiciebant. Tum humus aggerebatur, super quæ alia

ſtrue ſaxorum arborumq́; cumulata uelut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrii quicquid ad impediẽdam molem excogitari poterat, ſegniter exequebantur. Praecipuum auxilium erat, qui procul hoſtium conſpectu ſubibant aquam, occultoq́; lapſu ad molem uſq; penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad ſe trahentes. Quae ubi ſequutae erant, pleraq́; ſecum in profundũ dabant, tum leuatos onere ſtipites truncosq́; arborum haud aegre moliebantur. Deinde totum opus, quod ſtipitibus fuerat innixum, fundamento lapſo ſequebatur. Aegro animi Alexandro et utrum perſeueraret, an abiret, ſatis incerto claſſis Cypro aduenit. Eodemq́; tempore Cleander cum Graecis militibus in Aſiam nuper aduectus, centum et octoginta nauium in duo diuidit cornua. Leuum Pythagoras rex Cypriorũ cum Cratero tuebatur. Alexandrum in dextero quinqueremis regia uehebat. Nec Tyrii, quanquam claſſem habebant, auſi nauale inire certamen, triremes omnes ante ipſa moenia oppoſuerunt, quibus rex inuectus ipſas demerſit. Poſtera die claſſe ad moenia admota undiq; tormentis et maxime arietum pulſu muros quatit, quos Tyrii raptim obſtructis ſaxis refecerunt, interiorem quoq; murum ut ſi prior feſelliſſet, illo ſe tuerentur undiq; orſi, ſed undiq; uis mali urgebat, moles intra teli iactũ erat, claſſis moenia circuibat, terreſtri ſimul naualiq; clade obruebãtur, quippe binas quadriremes Macedones inter ſe ita iunxerãt, ut prorae cohaererẽt, puppes interuallo, quantum capere poterant, diſtarent. Hoc puppiũ interuallum antennis aſſeribusq́; ualidis deligatis, ſuperq́; eos pontibus ſtratis, qui militem ſuſtinerent, impleuerant, ſic inſtructas quadriremes ad urbẽ agebãt, inde miſ

Claſſis aduenit ... Cleander ... 180 naues ... Tyrii ... Pythagoras ...

ſilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum claſſem (ſicuti dictū eſt) paratam circuire urbem iubet, iamq; naues urbi undiq; admouebantur, et Tyrii deſperatione torpebant, cum ſubito ſpiſſæ nubes intendere ſe cœlo, et quicquid lucis interniteb at, effuſa caligne extinctum eſt. Tum inhorreſcens mare paulatim leuari, déinde acriori uento concitatū fluctus ciere, et inter ſe nauigia collidere. Iamq; ſcindi cœperant uincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruereq; tabulata, et cum ingenti fragore in profundum ſecum milites trahere. Neq; enim conſerta nauigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles miniſteria nautarum, remiges militis officia turbabant, et quod in huiuſmodi caſu accidit, periti ignaris parebant, quippe gubernatores alias imperare ſoliti, tum metu mortis iuſſa exequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, ueluti eripientibus nauigia claſſicis ceſſit, appulſaq; ſunt littori lacerata pleraq;. Iiſdem diebus forte Carthagnenſiū legati. xxx. ſuperueniunt, magis obſeſſis ſolatium q̃ auxilium quippe domeſtico bello Pœnos impediri, nec de imperio, ſed pro ſalute dimicare nuntiabant. Syracuſani tūc Africam urebāt, et haud procul Carthagnis muris locauerant caſtra. Non tamen defecere animis Tyrii, q̃q̃ ab ingenti ſpe deſtituti erant, ſed coniuges liberoſq; deuehendos Carthagnem tradiderūt, fortius quicquid accideret laturi, ſi chariſſimam ſui partem extra communis periculi ſortem habuiſſent. Cumq; unus è ciuibus contione indicaſſet, oblatam eſſe per ſomnum ſibi ſpeciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deſerentis, moleq; à Macedonibus iactam in ſalo in ſilueſtrem ſaltum eſſe

mutatum, quanq̃ autor leuis erat, tamen ad deteriora cre dendá proni metu aurea cathæna deuinxere simulacrum, aræq; Herculis, cuius numini urbem dicauerant, inserue re uinculum, quasi illo Deo Apollinem retenturi. Syra cusis id simulacrũ deuexerant Pœni, et in maiore locaue rant patria, multisq; aliis spoliis urbium à semet captarũ non Carthaginem magis q̃ Tyrum ornauerant. Sacrum quoq;, quod quidem Diis minime cordi esse crediderim, multis sæculis intermissum repetẽdi autores quidam erãt, ut ingenuus puer Saturno imolaretur, quod sacrilegum uerius q̃ sacrum Carthaginenses à conditoribus traditum usq; ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur, ac nisi senio res obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, huma nitatem dira superstitio uicisset. Cæterum efficacior omni arte imminens necessitas non usitata modo præsidia, sed quædam etiam noua admouit. Nanq; ad implicanda naui gia, quæ muros subibant, ualidis asseribus coruos et fer reas manus cum uncis ac falcibus illigauerant, ut cum tor mento asseres promouissent, subito laxatis funibus iniice rent. Vnci quoq; et falces ex iisdem asseribus dependen tes, aut propugnatores, aut ipsa nauigia lacerabant. Cly peos uero æneos multo igne torrebãt, quos repletos feruida harena, cœnoq; decocto, è muris subito deuoluebant, nec ulla pestis magis timebatur, q̃ppe ubi loricam corpusq; fer uens harena penetrauerat, nec ulla ui excuti poterat, et quicquid attigerat, perurebat, iacientesq; arma, laceratis omnibus, quis protegi poterant, uulneribus inulti patebãt, corui uero et ferreæ manus tormentis emissæ plerosq; ra piebant. Hic rex fatigatus statuerat soluta obsidione Aegyptum petere, quippe cum Asiam ingenti celeritate

percurrisset, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Cæterum tam discedere irritum, q̃ morari pudebat. Famam quoq;, qua plura q̃ armis euerterat, ratus leviorē fore, si Tyrum quasi testem se posse uinci reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naues admoueri iubet, delectosq; militum imponi. Et forte belua inusitatæ magnitudinis super ipsos fluctus dorso eminens ad molem, quam Macedones iecerant, ingens corpus applicuit, diuerberatisq; fluctibus alleuans semet utrinq; conspecta est. Deinde à capite molis rursus alto se immersit, ac modo super undas eminens magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emersit. Vtrisq; lætus fuit beluæ aspectus. Macedones iter iaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrii Neptunum occupati maris uindicem arripuisse beluam, ac molem breui profecto ruiturā, lætiq; omine eo ad epulas dilapsi onerauere se uino, quo graues orto sole nauigia conscendunt redimita coronis floribusq;, adeo uictoriæ non omen modo, sed etiam gratulationem perceperant. Forte rex classem in diuersam partem agi iusserat, xxx. minoribus nauigiis relictis in littore, è quibus Tyrii duobus captis, cætera ingenti terruerant metu, donec suorum clamore audito Alexander classem littori, à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonū nauibus quinqueremis uelocitate inter cæteras eminens occurrit, quam ut conspexere Tyrii, duæ è diuerso in latera eius inuectæ sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata et ipsa rostro icta est, et illam inuicē tenuit. Iamq; ea, quæ nō cohærebat, libero impetu euecta in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cū oppor

tunitate mira triremis è classe Alexandri in eam ipsam, quæ quinqueremi imminebat, tanta ui impulsa est, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum naues superueniunt, et rex quoq; aderat, cum Tyrii inhibentes remis ægre euellunt nauẽ quæ hærebat, portumq; omnia simul nauigia repetunt. Confestim rex insequutus portum quidem intrare non potuit, cum procul è muris missilibus submoueretur. Naues autem omnes fere aut demersit, aut cœpit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, iussisq; et classem et machinas pariter admouere, ut utrinq; territis instaret, ipse in altissimam turrem ascendit ingenti animo periculo maiore, quippe regio insigni et armis fulgentibus conspicuus unus præcipue telis petebatur, et digna prorsus spectaculo edidit, multos è muris propugnatores hasta transfixit, quosdam etiam cominus gladio clypeoq; impulsos præcipitauit, quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium propemodum cohærebat. Iamq; crebris arietibus saxorũ compage laxata munimenta defecerant, et classis intrauerat portum, et quidam Macedonum in turres hostium desertas euaserant, cum Tyrii tot simul malis uicti alii supplices in templa confugiunt, alii foribus ædiũ obseratis occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hostẽ haud inulti tamen perituri. Magna pars summa tectorũ obtinebat, saxa et quicquid manibus sors dederat ingerẽtes subeũtibus. Alexãder exceptis, q̃ in tẽpla con fugerãt, oẽs interfici, ignẽq; tectis iniici iubet, his p̃ præcones pronunciatis, nemo tamen armatus opem à Diis petere sustinuit. Pueri uirginesq; tẽpla cõpleuerãt, uiri in uestibulo suarum quisq; ædiũ stabãt, parata sæuiẽtibus turba. Multis tamen

ſaluti fuere Sydonii, qui intra Macedonum præſidia erãt. In urbem quidem inter uictores intrauerant, ſed cognationis cum Tyriis memores, quippe utranq; urbem ab Agenore cõdidiſſe credebant, multos Tyriorum etiam protegentes ad ſua perduxere nauigia, quibus occultatis Sydona deuecti ſunt. quindecim millia hoc furto ſubducta ſæuitiæ ſunt, quantumq; ſanguinis fuſum ſit, uel ex hoc exiſtimari poteſt, quod intra munimenta urbis ſex millia armatorum trucidata ſunt. Triſte deinde ſpectaculum uictoribus ira præbuit regis, undecim millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus affixi per ingens littoris ſpatium pependerunt. Carthaginenſium legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod præſentium rerum neceſſitas moraretur. Tyrus expugnata ſeptimo menſe cœpta erat, capta eſt urbs et uetuſtate originis, et crebra fortunæ uarietate ad memoriam poſteritatis inſignis, condita ab Agenore, diu mare non uicinum modo, ſed quodcunq; claſſes eius adierunt, ditionis ſuæ fecit, et ſi famæ libet credere, hæc gens litteras prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certe eius pœne orbe toto diffuſæ ſunt. Carthago in Africam, in Boetia Thebæ, Gades ad Oceanum, credo libero commeantes mari ſæpiusq; adeundo cæteris incognitas terras, elegiſſe ſedes iuuentuti, qua tunc abundabant, ſeu quia crebris motibus terræ nam hoc quoq; traditur cultores eius fatigati, noua et externa domicilia armis ſibimet quærere cogebantur. Multis ergo caſibus defuncta, et poſt excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente ſub tutela Romanæ manſuetudinis acquieſcit. Iiſdem fermè diebus Darii litteræ allatæ ſunt, tandem ut regi ſcriptæ. Petebat uti filiam ſuam, Satipnæ erat

nomen,

nomen, nuptiis Alexander sibi adiungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum et Alyn amnem sitã, inde Orientem spectantibus terris contentum. Si forte dubitaret quod offerretur, accipere, nunq̃ diu eodem uestigio stare fortunam, semperq; homines, quantumcunq; fœlicitatem habeant, inuidiam tamen sentire maiorem. Vereri se ne auium modo, quas naturalis leuitas ageret, ad sydera inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, q̃ in illa ætate tantam capere fortunam, multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustiis posse deprehendi. Transeundum esse Alexandro Euphratem, Tygrimq;, et Araxem, et Hydaspem magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, et Indos, Oceani accolas, quando aditurum, ne Sogdianos et Arachosios nominem cæterasq; gentes ad Caucasum, et Tanaim pertinentes. Senescendum fore tantum terrarum uel sine prælio obeunti. Se uero ad ipsum uocare desineret, nanq; illius exitio se esse uenturum. Alexander iis illis, qui litteras attulerant, respondit, Darium sibi aliena promittere, quod totum amiserat, uelle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ionidas, Eolidem Hellesponti orã uictoriæ suæ præmia, leges autem à uictoribus dici, accipi à uictis. In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quamprimum Marte decerneret, se quoq; cum transisset mare non Ciliciam, aut Lydiam ignorare, quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem, sed Persepolim caput regni eius, Bactra deinde et Battaua ultimiq; Orientis oram imperio suo destinasse, quocunq; ille fugere potuisset, [illegible] sequi posse, desineret terrere fluminibus, quem sciret

maria transisse. Reges quidem inuicem hæc scripserant. Sed Rhodu urbem suam portusq; dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat. Philota regioni circa Tyrum iusso præsidere, Syriam, quæ Celle appellatur, Andromaco Parmenio tradiderat, ab illo, quod supererat, iter facturus. Rex Ephestione Phenicis oram classe præteruehi iusso, ad urbem Gazam cum omnibus copiis uenit. Iisdem fere diebus solenne erat ludicrum Histmiorum, quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporalia ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate gestas coronam auream donum uictoriæ ferrent. Iidem paulo ante incertæ famæ captauerant auram, ut quocunq; pendentes animus tulisset, fortunam sequerentur. Cæterum non ipse modo rex obibat urbes imperii iugum adhuc recusantes, sed prætores quoq; ipsius egregii duces pleraq; inuaserant. Chalas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus Idarne prætore Darii superato Miletum cœpit. Amphoterus et Egilogus centum sexaginta nauium classe insulas inter Achaiam atq; Asiam in ditionem Alexandri redegerunt. Tenedon quoq; hostium receptaculum incolis ultro uocantibus statuerant occupare. Sed Farnabazus Darii prætor comprehensis, qui res ad Macedones trahebant, rursus Apollinidi et Athanagoræ suarum partium uiris urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseuerabant, non tam suis uiribus, quam ipsorum qui obsidebantur uoluntate, nec fefellit opinio, nanq; inter Apollinidem et duces militum orta seditio irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cunq; porta effracta cohors Macedonum intrasset, oppidani olim

consilio proditionis agitato aggregant se Amphotero et Eglogo, Persarumq; præsidio cæso Farnabazus cum Apollinide et Athanagora uincti traduntur. xii. triremes cum suo milite ac remige, præter eas. xxx. naues et Piratici Lembi, Græcorumq; tria millia à Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis, Piratisq; supplicio affectis, captiuos remiges adiecere classi suæ. Forte Aristonicus Medimeorũ tyrannus cum Piraticis nauibus ignarus omnium, quæ apud Chiũ acta erant, prima uigilia ad portus claustra successit. Interrogatusq; à custodibus quis esset, Aristonicum ad Farnabazum uenire respondit. Illi Farnabazum quidem iam quiescere, et non posse tum adiri cæterum patere socio atq; hospiti portũ, et postero die Farnabazi copiam fore affirmant. Nec dubitauit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt ducem Piratici Lembi, ac dum applicant nauigia crepidini portus, obiicitur à uigilibus claustrum, et qui proximi excubabant, ab iisdẽ excitantur, nulloq; ex his auso repugnare omnibus catenæ iniectæ sunt, Amphotero deinde Eglogoq; traduntur. Hinc Macedones transiere Mithilenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat, sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus ut incolumi abire liceret. Imbrum petit, deditis Macedones pepercerunt. Darius desperata pace, quam per litteras legatosq; impetrari posse crediderat, ad reparandas uires bellumq; impigre renouandum intendit animum. Duces ergo copiarum Babyloniam conuenire. Bessum quoq; Bactrianorum ducem, perquammaximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes

promptissimi horridis ingeniis multumq; à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul à Scytharũ bellicosissima gente, et rapto uiuere assueta, semperq; in armis erant. Sed Bessus suspecta perfidia haud sane æquo animo in secundo se continens gradu regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur. Cæterum Alexander, quam regionem Darius petisset, omni cura uestigans, tamen explorare non poterat more quodam Persarum arcana regum mira cælantium fide, non metus, non spes elicit uocem, qua prodantur occulta, uetus disciplina regum silentium uitæ periculo sanxerat. Lingua grauius castigatur, quam ullum probrum, nec magnam rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere graue sit, quod homini facillimum uoluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostem gererentur, ignarus urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Betis eximiæ in regem suum fidei, modicoq; præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander æstimato locorum situ agi cuniculos iussit, facili ac leui humo acceptante occultum opus, quippe multam harenam uicinum mare euomit nec saxa cotesq;, quæ interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicere non possent, opus orsus, ut à sensu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus admouẽdis inutilis turribus desidente sabulo agilitatem rotarum morabatur, et tabulata turrium perfringebat, multiq; uulnerabantur impune, cum idem recipiendis, qui admouendis turribus labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros corona circumdari iussit. Ortoq; Sole priusquam admoueret exercitum, opem Deum exposcens, sacrum patrio more fa

ciebat. Forte præteruolans coruus glebam, quam unguibus ferebat, subito amisit, quæ cum regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa autem auis in proxima turre consedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure, in qua alis hærentibus frustra se alleuare conatus à circunstantibus capitur, digna res uisa, de qua uates consuleretur, et erat non intactus ea superstitione mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi, cæterum periculũ esse inquit, ne rex uulnus acciperet. Itaq; monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquam unam urbem sibi, quo minus securus Aegyptum intraret, obstare ægre ferebat, tamen paruit uati, signumq; receptui dedit. Hinc animus creuit obsessis, egressiq; portis recedentibus inferunt signa, cunctationem hostium fore suam occasionem rati. Sed acrius q̃ constantius prælium inierunt, quippe ut Macedonum signa circumagi uidere, repente sistunt gradum. Iamq; ad regem præliantium clamor peruenerat, cum denuntiati periculi haud sane memor, loricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus sumpsit, et ad prima signa peruenit.

Quo conspecto Arabs quidam Darii miles maius fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga genibus regis aduoluitur. Ille assurgere supplicem recipiq; inter suos iussit. At gladio Barbarus strenue in dextram translato ceruicem appetit regis, qui exigua corporis declinatione euitato ictu in uanum manum Barbari lapsã amputat gladio, denuntiato in illum diem periculo arbitrabatur ipse defunctus. Sed, ut opinor, ineuitabile est fatũ, quippe dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est, quam per loricam adactam stantem in humero me

dicus eius Philippus euellit, plurimus deinde sanguis manare cœpit, omnibus territis, quia, non q̃ alte penetrasse telum, lorica obstante cognouerant. Ipse ne oris quidem colore mutato, supprimi sanguinem, et uulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa uel dissimulato, uel uicto dolore perstiterat, cum suppressus paulo ante sanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, et uulnus, q̃d recens adhuc dolorem non mouerat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo et submitti genu cœpit, quẽ proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis, interfectũ ratus urbem ouans uictoria repetit. At Alexander nondum percurato uulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, et pluribus cuniculis muros subrui iussit. Oppidani ad pristinum fastigium mœnium nouũ extruxere munimentum, sed ne id quidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaq; interiora quoq; urbis infesta telis erant. Vltima pestis urbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius ruinas hostis intrauit. Ducebat ipse rex antesignarios, et dum incautius subit, saxo crus eius affligitur. Innixus tamen telo nondum prioris uulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoq; accensus quod duo in obsidione urbis eius acceperat uulnera. Betim egregia edita pugna, multisq; uulneribus cõfectum deseruerant sui, nec tamen segnius prælium capessebat lubricis armis suo pariter atq; hostium sanguĩne. Sed cum undiq; telis est circunductus, insolenti gaudio iuuenis elatus alias uirtutes etiam in hoste miratur. Tunc inquit Alexander, non, ut uoluisti, morieris Beti, sed quicquid tormentorum in captiuum inueniri potest, passurum esse te cogita. Ille non interrito modo sed contumaci

quoq; uultu intuens regem, nullam ad minas eius reddidit uocem. Tum Alexander, uidetis ne obstinatum ad tacendum, inquit? num genu posuit? num supplicem uocem misit? Vincam tamen silentium, et si nihil aliud certe gemitu interpolabo. Iram deinde uertit in rabiem, iam tum peregrinos ritus noua subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora traiecta sunt, religatumq; ad currum traxere circa urbem equi, gloriante rege. Achillem à quo genus ipse deduceret, imitatum se esse pœna in hostem capienda.

Cecidere Persarum Arabumq; circa decem millia, nec Macedonibus incruenta uictoria fuit. Obsidio certe non tam claritate urbis nobilitata est, q̃ geminato periculo regis, q Aegyptum adire festinans Amyntam cũ decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem nouorum militum misit. Nanq; prælijs etiam secundis atterebantur copiæ, deuictarũq; gentium militi minor q̃ domestico fides habebatur. Aegyptii olim Persarum opibus infensi, quippe auare et superbe imperitatum sibi esse credebant, ad spem aduentus eius erexerant animos, utpote qui Amyntã quoq; transfugam et cum precario imperio uenientem læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, qua intraturus rex uidebatur, conuenerat. Atq; ille septimo die, postea q̃ à Gaza copias mouerat, in regionem Aegypti, quam nunc castra Alexandri uocant, ꝑuenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere iussis, ipse cum expedita delectorum manu Nylo amne uectus est, nec sustinuere aduentum eius Persæ, defectione quoq; perterriti. Iãq; haud procul Mẽphi erat, in cuius præsidio Astaces prætor Darii relictus, Oron amne supato, octingenta talẽta Alexandro omnẽq; regiã supellectilẽ tradidit. A Mẽphi eodẽ flumine uectus

ad interiora Aegypti penetrat, compositisq́; rebus, ita ut nihil ex patrio Aegyptiorum more mutaret, adire Iouis Hammonis oraculum statuit. Iter expeditis quoq; et paucis uix tolerabile ingrediendum erat, terra cœloq́; aquarum penuria est, steriles harenæ iacent, quas ubi uapor Solis accendit, feruido solo exurente uestigia intolerabilis æstus existit, luctandumq́; est non tantum cum ardore et siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltũ et uestigio cedens ægre moliuntur pedes. Hæc Aegyptii uero maiora iactabant. Sed ingens cupido animum stimu labat adeundi Iouem, quem generis sui autorem haud contentus mortali fastigio aut credebat esse, aut credi uo lebat. Ergo cum iis, quos ducere secum statuerat, secun do amne descendit ad Mareotim paludem. Eo legati Cyre nensium dona attulere, pacem et ut adiret urbes suas pe tentes. Ille donis acceptis, amicitiaq́; coniuncta, destinata exequi pergit. Ac primo quidem et sequenti die tolerabi lis labor uisus, nondum tam uastis nudisq́; solitudinibus aditis, iam tamen sterili et emoriente terra. Sed ut aperue re se campi alto obruti sabulo, haud secus q̃ profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla ar bor, nullum culti soli occurrebat uestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli deuexerant, et in arido solo ac feruido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incen derat, siccaq́; et adusta erant omnia, cum repente siue il lud Deorum munus, siue casus fuit, obductæ cœlo nubes condidere solem, ingens æstu fatigatis etiam, si aqua de ficeret, auxilium. Enimuero ut largum quoq; hymbrem excusserunt procellæ, pro se quisq; excipere eum, quidam ob sitim impotentes sui ore quoq; hianti captare cœperunt.

IIII.

Quatriduum per uastas solitudines absumptum est. Iamq; haud procul oraculi sede aberant, cum complures corui agmini occurrunt, modico uolatu prima signa antecedentes, et modo humi residebant, cum lentius agmen incederet, modo se pennis leuabant antecedentium iterq; monstrantiũ ritu. Tandem ad sedem consecratam Deo uentum est, incredibile dictu inter uastas solitudines, ita undiq; ambientibus ramis uix in densam umbram cadente Sole contecta est. Multiq; fontes dulcibus aquis passim manantibus alunt siluas. Coeli quoq; mira temperies, uerno tempori maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolae sedis sunt ab Oriente proximi Aethiopũ in Meridiem uersi Arabes spectant, Trogoditis cognomen est, horum regio usq; ad rubrum mare excurrit. At qua uergit ad Occidentem, alii Aethiopes colunt, quos Symuos uocant, à Septentrione Nasamones sunt gens Syrtica nauigiorum spoliis quaestuosa, quippe obsident littora, et aestu destituta nauigia notis sibi uadis occupant. Incolae nemoris, quos Hammonios uocant, dispersis Tuguriis habitant, medium nemus pro arce habent triplici muro circundatum. Prima munitio tyrannorum ueterem regiam clausit, in proxima coniuges eorum cum liberis et pellicibus habitant, hic quoq; Dei oraculum est. Vltima munimenta satellitum armigerorumq; sedes erant, Est etiam aliud Hammonis nemus, in medio habet fontem, aquam Solis uocant, sub lucis ortum tepida manat. Medio die, cum uehementissimus est calor, frigida eadem fluit, inclinato in uesperam calescit, media nocte feruida exaestuat, quoq; propius nox uergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tepore lan

quescat. Id, quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habebat quam uulgo Diis artifices accommodauerunt. Vmbilico maxime similis est habitus, smaragdo et gēmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, nauigio aurato gestant sacerdotes cum multis argenteis pateris ab utroq; nauigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ uirginesq́; patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Iouem credunt ut certum edat oraculum. At tum quidem regem propius adeuntem maximus natu è sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Iouem reddere affirmans. Ille se uero ait et accipere et agnoscere humanæ sortis oblitus, consuluit deinde an totius orbis imperium fatis sibi destinaret. Pater æque in adulationem compositus terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hæc institit quærere, an omnes parentis sui interfectores pœnas dedissent. Sacerdos parentem eius negat ullius scelere posse uiolari. Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia, adiecit, inuictum fore donec excederet ad Deos. Sacrificio deinde facto, dona et sacerdotibus et Deo facta sunt, permissumq́; amicis ut ipsi quoq; consulerent Iouem. Nihil amplius quæsiuerunt, q̃ an autor esset sibi diuinis honoribus colendi sũ regem. Hoc quoq; acceptum fore Ioui Vates respondit, ut ipsi uictorem regem diuino honore colerent. Vera et salubri æstimatione fidem oraculi. Vana profecto responsa uideri potuissent, sed fortuna, quos uni sibi credere coegit, magna ex parte auidos gloriæ magis q̃ capaces facit. Iouis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam iussit, rerumq́; gestarum famam dum augere uult tali appellatione corrumpit. Et Macedones assueti

quidem regio imperio, sed maiore libertatis umbra q̄ cæteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius quã aut ipsis expediebat, aut regi aduersati sunt. Sed hæc suo quæq; tẽpore reseruentur. Nunc cætera exequi ꝑgam. Alexander ab Hammone rediẽs, ut à mari ad Mareotim paludem haud procul insula Pharo sitam uenit, contemplatus loci naturam primum in ipsa insula statuerat urbem nouam condere. Inde ut apparuit magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine autoris, complexus quicquid loci est inter paludem et mare octuoginta stadiorum muris ambitum destinat, et qui ædificandæ urbi præessent relictis Memphim petit. Cupido haud iniusta quidem cæterum intempestiua incesserat, non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam inuisere. Memnonis Titoniq; celebrata regia cognoscendæ uetustatis auidũ trahebat pœne extra terminos Solis. Sed imminens bellũ, cuius multo maior supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaq; Aegypto præfecit Esquilum Rhodium, et Peucestem Macedonem, quattuor millibus militum in præsidium regionis eius datis, claustra Nili fluminis Polymenem tueri iubet, xxx. ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Aegypto iuncta est, præpositus Apollonius, uectigalibus eiusdem Africæ Aegyptiq; clemens ex finitimis urbibus cõmigrare Alexãdriã iussis nouã urbẽ magna multitudine impleuit. Fama est, cũ rex urbis futuris muris Polentam, ut Macedonum mos est, destinasset auiũ greges aduolasse, et Polẽtã esse pastas. Cũq; id omen pro tristi à plerisq; esset acceptũ, respondisse Vates magnã illã urbem aduenarum frequentiam culturã, multisq; eam

terris alimenta præbituram. Regem cum secundo amne defflueret, assequi cupiens Hector Parmenionis filius eximio ætatis flore in paucis Alexandro charus paruum nauigiũ conscendit, pluribus q̃ capere posset impositis. Itaq; mersa nauis omnes destituit. Hector diu flumini obluctatus, cum madens uestis et astricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen semianimis euasit, et ut primum fatigatus spiritum laxauit, quem metus et periculum intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuersum euaderant alii, exanimatus est. Rex amissi eius desiderio uehemẽter afflictus est, repertumq; corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ, uiuum Samaritæ cremauerant, ad cuius interitum uindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit. Aduenientiq; sunt traditi tanti sceleris autores. Andromacho deinde Memnona substituit; affectis supplicio, qui prætorem interemerant. Tyrannos inter eos Medimeorum Aristonicum, et Chrysolaum popularibus suis tradidit, quos illi è muris ob iniurias tortos necauerunt. Atheniẽsium deinde Rhodiorumq; et Chiorũ legatos audit. Athenienses uictoriam gratulabantur, et, ut captiui Græcorum suis restituerentur, orabant. Rhodii et Chii de præsidio querebantur, omnes ea, quæ desiderare uisi impetrauerunt. Mythileneis quoq; ob egregiam in partes fidem et pecuniam, quam in bellum impenderant obsides, reddidit, et magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoq; regibus, qui et à Dario defecerant ad ipsum, et oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito hones habitus est. Amphoterus deinde classis præfectus ad liberandam Cretam missus, nanq; et

Persarum et Parthorum armis pleraq; eius insulæ obside bantur. Ante omnia mare à Piraticis classibus uendica re iussus, quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroq; rege conuerso. His compositis Herculi Tyrio ex au ro crateram cum. xxx. pateris dicauit, imminensq; Dario iter ad Euphratem pronuntiari iussit. At Darius cum Ae gypto diuertisse in Africam hostem comperisset, dubitaue rat, utrum ne circa Mesopotamiam subsisteret, an interio ra regni sui peteret, haud dubie potentior autor præsens futurus ultimis gentibus impigre bellum capessendi, quas ægre per præfectos suos moliebatur. Sed ut idoneis auto ribus fama uulgauit, Alexandrum cum omnibus copiis, quamcunq; ipse adisset regionem, petiturum, haud igna rus q̃ cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentiũ auxilia Babyloniam contrahi iussit, Bactriani Scythæq;, et Indi conuenerant, nam et cæterarum gentium a piæ par tibus simul adfuerunt. Cæterum cum dimidio ferme ma ior esset exercitus q̃ in Cilicia fuerat, multis arma deerãt, quæ summa cura comparabantur. Equitibus equisq; tegu menta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis. Quis antea præter iacula nihil dederat, scuta gladiiq; adii ciebantur. Equorumq; domandi greges peditibus distribu ti sunt, ut maior pristino esset equitatus, ingensq; (ut cre diderat) terror hostiũ ducentæ falcatæ quadrigæ unicum illarum gentium auxilium secutæ sunt. Ex summo temo ne hastæ præfixæ ferro eminebant. Vtrinq; à iugo ternos direxerant gladios, rotarum plura spicula eminebant in aduersum. Aliæ deinde falces submissæ rotarum orbibus hærebant, et aliæ in terram demissæ, quicquid obuium cõ citatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo instructo exer

citu ac per armato Babylone copias mouit. A parte dextera erat Tygris nobilis fluuius, leuam tegebat Euphrates. Agmen Mesopotamiæ campos impleuerat. Tygri deinde superato cum audisset haud procul abesse hostem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmisit. Mazeo prætori sex millia data, qbus transitu amnis arceret. Eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur, atq; ureret, quippe credebat inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus alii terra, alii Tygri amne subuehebantur. Iam peruenerat ad Arbellam uicum nobilem sua clade facturus, hic commeatuum sarcinarūq; maiore parte deposita, Lycum amnem ponte iunxit, et per dies quinq; sicut ante Euphratem traiecit exercitum. Inde octoginta ferè stadia progressus ad alterum amnem, Boumello nomen est, castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis et uasta planities, ne stirpes q̄dē et breuia uirgulta operiunt solum, liberq; prospectus oculorum etiam; quæ procul recessere, permittitur. Itaq;, si qua campi eminebant, iussit æquari, totumq; fastigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantū coniectari poterant, æstimabant, uix fecerunt fidem tot millibus cæsis maiores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi et maxime multitudinis contemptor undecim castris peruenit ad Euphratem, quo pontibus iuncto eq̄tes primos ire Phalangem sequi iubet. Mazeo, qui ad inhibendum transitum eius cum sex millibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere, paucis deinde non ad quietem, sed ad reparandos animos diebus datis militi, strenue hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni

sui peteret, sequendusq; esset per loca omni solitudine atq; inopia uasta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tygrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio, quippe Mazæus quæcunq; adierat, haud secus q̃ hostis urebat. Ac primo caligne, quam fumus effuderat, obscurante lucē insidiarum metu substitit. Deinde ut speculatores præmissi tuta omnia nuntiauerunt, paucos equitum ad temptandum uadum fluminis præmisit, cuius altitudo primo summa equorum pectora, mox ut in mediū alueum uentum est, ceruices quoq; æquabat, nec sane alius ad Orientis plagam tam uiolentus inuehitur, multorum torrentium nō aquas solum, sed etiam saxa secum trahēs. Itaq; à celeritate, qua defluit, Tygri nomen est inditum, quia Persica lingua Tygrim sagittam appellant. Igitur pedes uelut diuisus in cornua circundato equitatu, leuatis super capita armis haud ægre ad ipsum alueū penetrat. Primus inter pedites rex egressus in ripam uadum militibus manu, quando uox exaudiri non poterat, ostendit, sed gradum firmare uix poterant, cum modo saxa lubrica uestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant, quippe cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et dum sua quisq; spolia consequi studet, maior inter ipsos q̃ cum amne orta luctatio est, cumuliq; sarcinarum passim fluitantes plerosq; perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma retinere, cætera se redditurum. Sed neq; consilium, neq; imperium accipi poterat. Obstrepebat hinc metus, præter hunc inuicem natantiū mutuus clamor. Tandem qua leniore tractu amnis aperit uadū, emersere,

nec quicquam præter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset uincere. Sed perpetua fortuna regis auertit inde hostem. Sic Granicum tot millibus equitum peditumq; in ulteriore stantibus ripa superauit, sic angustiis in Ciliciæ callibus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoq; qua maxime uiguit, ratio minui potest, quia nunquam in discrimen uenit an temere fecisset. Mazeus, qui si transeuntibus flumen superuenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos in ripa, demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta præfectum Pœnorum equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis eo die pugna equitum et præcipue Aristonis fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem directam gutture hasta transfixit, fugientemq; per medios hostes consecutus, ex equo præcipitauit, et obluctanti caput gladio dempsit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes posuit. Biduo ibi rex statiua habuit, in proximum deinde iter pronunciari iussit. Sed prima ferè uigilia luna deficiens primũ nitorem syderis sui condidit. Deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdauit, solliciatisq; sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio et ex ea formido quædam incussa est. Diis inuitis in ultimas terras trahi se querebantur. Iam nec flumina posse adiri, nec sydera pristinum præstare fulgorem. Vastas terras deserta omnia occurrere, in unius hominis iactationem tot millium sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cœlum uanis cogitationibus petere. Iam prope seditione res erat, cum ad omnia interritus duces principesq;

militum

militum frequentes adesse prætorio iubet. Aegyptiosq; uates, quos cœli ac syderum peritissimos ēe credebat, q̃d sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent, temporum orbes implere destinatas uices, lunamq; deficere cum aut terram subiret, aut Sole premeretur, rationem quidem ipsis perceptam non edocent uulgus. Cæterum affirmant Solem Græcorum, lunam esse Persarum, quotiensunq; illa deficiat, ruinam stragemq; illis gentibus portendi. Veteraq; exempla percensent Persidis regum, quos aduersis Diis pugnasse lunæ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit q̃ superstitio, alioquin impotens, sæua, mutabilis. Vbi uana religione capta est, melius uatibus, q̃ ducibus suis paret. Igitur edita in uulgus Aegyptiorum responsa, rursus ad spem et fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorũ utendum ratus, secunda uigilia castra mouit. Dextera Tygrim habebat, à leua montes, quos Cordeos uocant. Hoc ingresso inter speculatores, qui præmissi erant, sub lucis ortum Darium aduentare nunciauerunt. Instructo igitur milite, et composito agmine, antecedebat. Sed Persarum exploratores erant mille ferme, qui speciem agminis magni fecerant, quippe ubi explorare uera non possunt, falsa per metum augurantur. His cognitis rex cum paucis suorum assecutus agmen refugientium ad suos, alios cecidit, alios cœpit, equitesq; præmisit simul speculatum, simul ut ignem, quo Barbari cremauerant uicos, extinguerent, quippe fugientes raptim tectis aceruisq; frumenti iniecerant flãmas, quæ cum in summo hæsissent ad inferiora nondum penetrauerant. Extincto igitur igne plurimum frumenti repertum est. Copia aliarum quoq; rerum abun

dare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostē animum incendit, quippe urente et populante eo terram festinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergo necessitas uersa, quippe Mazeus, qui antea per otium uicos incenderat, iam fugere contentus, pleraq; inuiolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadiis Darium abesse compererat. Itaq; ad satietatem quoq; copia commeatuum instructus, quatriduo in eodem loco substitit. Interceptæ deinde Darii litteræ sunt, quibus Græci milites solicitabantur, ut regem interficerent, aut proderent, dubitauitq; an eas pro contione recitaret, satis confisus Græcorum quoq; erga se beneuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit esse talibus promissis imbuendas aures militum, affirmans patere uel unius insidiis regem, nihil nefas esse auaritiæ. Secutus consilii autorem castra mouit. Iter facienti Spado unus ex captiuis, qui Darii uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, et uix spiritum ducere. Itineris continui labore animiq; ægritudine fatigata inter socrus et uirginum filiarum manus collapsa erat, deinde et extincta. Id ipsum nuntians alius superuenit. Et rex haud secus, q̃ si parentis suæ mors nuntiata esset, crebros edidit gemitus, lachrymisq; obortis quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darii, defuncto assidens corpori uenit. Hic uero renouatus est mœror, ut prostratam humi uidit, recenti malo priorum quoq; admonita receperat in gremium adultas uirgines magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos paruulus ob id ipsum miserabilis, quod nondum sentiebat calamitatem maxima ex parte ad

ipsum redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere, et solatia non adhibere, sed quærere. cibo certe abstinuit omnemq; honorem funeri patrio Persarum more seruauit, dignus Hercule, qui nunc quoq; tantum mansuetudinis et continentiæ ferat fructum. Semel omnino eam uiderat, quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darii matrem uideret, eximiamq; pulchritudinem formæ eius non libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ. E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ quia ab hoste auersa erat, leuius custodiebatur, ad Darii castra peruenit, exceptusq; à uigilibus in tabernaculum regis perducitur gemens et ueste lacerata, quem ut conspexit Darius multiplici doloris expectatione commotus, et, quid potissimum, timeret, incertus, Vultus tuus, inquit, nescio, quod ingens malum præfert, sed caue miseri hominis auribus parcas, didici enim esse infœlix, et sæpe calamitatis solatium est nosse sortem suam. Num quid quod maxime suspicor, et loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi, et (ut credo) ipsis quoq; omni grauiora supplicio? Ad hæc Tyriotes, istud quidem procul abest, inquit. Quantuscunq; enim reginis honor ab iis qui parent, haberi potest, tuus à uictore seruatus est, sed uxor tua paulo ante excessit è uita. Tum uero non gemitus modo, sed etiã eiulatus totis castris exaudiebantur, nec dubitauit Darius, qn interfecta esset, quia nequisset contumeliã pati. Exclamatq; amens dolore. Quod ego tantũ nefas commisi Alexander? quem tuorum propinquorum necaui, ut hanc uicem sæuitiæ meæ reddas? Odisti me non quidem

prouocatus, sed finge iustum intulisse te bellum. Cum foeminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam grauius esse consultum. Ingemuisse etiam Alexandrum morti, et non parcius fleuisse, quam ipse lachrymaretur. Ob haec ipse amantis animus in solicitudinem suspitionemque reuolutus est, desiderium captiuae profecto à consuetudine stupri ortum esse coniectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, iam non flens sed suspirans, uides ne in te Tyriote locum mendacio non esse? Tormenta iam hic erunt, sed ne expectaueris per Deos, siquid tibi tui regis reuerentia est, num quod et scire expeto, et quaerere pudet, ausus est et dominus et iuuenis. Ille quaestioni, corpus offerre, deos testes inuocare, caste sancteque habitam esse reginam. Tandem ut fides facta est, uera esse quae affirmaret Spado, capite uelato diu fleuit, manantibusque adhuc lachrymis ueste ab ore reiecta ad coelum manus tendens. Dii patrii, inquit, primum mihi stabilite regnum, deinde si de me iam transactum est, precor nequis Asiae rex sit, quam iste tam iustus hostis, tam misericors uictor. Itaque quanquam pace frustra bis petita omnia in bellum consilia conuerterat, uictus tamen continentia hostis ad nouas pacis conditiones ferendas decem legatos cognatorum principes misit, quos Alexander consilio aduocato introduci iussit. E quibus maximus natu Darium inquit, ut pacem à te iam hoc tertio peteret, nulla uis subegit, sed iustitia et continentia tua expressit. Matrem coniugem liberosque eius, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit, pudicitiae earum, quae supersunt, curam haud secus quam parens agens reginas appellas, speciem pristinae fortunae retinere pateris. Vultum tuum uideo,

qualis Darii fuit, cum dimitteremur ab eo, et ille tamen uxorem, tu hostem luges. Iam in acie stares, nisi cura te sepulturae eius moraretur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Alym amnem, qui Lydiam terminat. Nunc quicquid inter Hellespontum et Euphratem est, in dotem filiae offert, quam tibi tradit. Occhum filium, quem habes, pacis et fidei obsidem retine. Matrem et duas uirgines filias redde, pro tribus corporibus. xxx. millia talentum auri, precatur, accipias. Nisi moderationē animi tui notā haberem, nō dicerē hoc esse tēpus, quo pacem nō dare solū, sed etiam occupare deberes. Respice q̄tū post te reliqueris, intuere q̄tum petas. Periculosum ē praegraue impiū, difficile est cōtinere, quod capere non possis. Vides ne ut nauigia, quae modum excedunt, regi, nequeant? Nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiae opes magnae iacturae locum faciūt. Facilius est quaedam uincere, q̄ tueri. Quam Hercule expeditius manus nostrae rapiunt q̄ continent? Ipsa mors uxoris Darii te admonere potest, minus iam misericordiae tuae licere q̄ licuit. Alexander legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, q̄d sentiret, ausus est dicere, incerta regis uoluntate. Tandem Parmenio, ante suasissem, ait, aut captiuos apud Damascum redimentibus redderes, ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui multi uincti uirorum fortium occupauerant manus. Et nuc magnopere censerem, ut unam anum, et duas puellas itinerum agminumq; impedimenta triginta talentis auri permutes. Opimum regnum occupare posse conditione non bello, nec quenq̄ alium inter Hystrum, et

Euphratem possedisse terras ingenti spatio interualloque desertus. Macedoniam quoque respiceret potius, quam Bactra et Indos intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaque ut finem dicendi fecit, Et ego, inquit, pecuniam quam gloriam mallem, si Parmenio essem. Nunc Alexander de paupertate securus sum, et me non mercatorem memini esse, sed regem. Nihil quidem habeo uenale, sed fortunam meam utique non uendo. Captiuos (si placet) reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remittemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit. Nuntiate Dario gratiarum actionem apud hostem superuacaneam esse, et me, quae fecerim, clementer et liberaliter non amicitiae eius tribuisse, sed naturae meae, nec aduersus calamitates, sed aduersus hostium uires contendere. Bellum cum captiuis et foeminis gerere non soleo. Armatus sit, oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verum enim uero cum modo milites meos litteris ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia solicitet, ad internitionem mihi persequendus est, non ut iustus hostis, sed ut percussor ueneficus. Conditiones uero pacis, quas fertis, si accepero, uictorem eum faciunt. Quae post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe obliti estis, nam ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam uestrum esse, quod ceditis. Eadem libertate dat mihi filiam suam nempe quam scio alicui seruorum suorum nupturam. Multum uero mihi praestat, si me Mazeo generum praeponit. Ite, nuntiate regi uestro, et quae amisit, et quae adhuc habet, premia esse belli. Hoc regente utriusque ter

minos regni id quenq; habiturum, quod proximæ lucis assignatura fortuna est. Et me in Asiam non uenisse, ut ab aliis acciperem, sed ut aliis darem. Si secundus et non par mihi uellet haberi, facerem forsitan, quæ petit. Cæterum nec mundus duobus Solibus potest regi, nec duo summa regna saluo statu terrarum potest habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in crastinum bellum paret, nec aliam sibi, quam expertus est, polliceatur fortunam. Legati respondent, cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustrarentur, ipsos petere quamprimum dimittantur ad regem; eum quoq; bellum parare debere. Dimissi nuntiant adesse certamen. Ille quidem confestim Mazeum cum. iii. milibus equitum ad itinera quæ hostis petiturus erat, occupanda præmisit. Alexander corpori uxoris eius iustis persolutis, omniq; grauiore comitatu intra eadem munimenta cum modico præsidio relicto ad hostem contendit. Duo cornua diuiserat peditum in utrunq; latus equite circundato, impedimenta sequebantur agmen præmissum. Deinde concitis equitibus Menidam iubet explorare, ubi Darius esset. At ille cum Mazeus haud procul consedisset non ausus ultra procedere, nihil aliud q̃ fremitum hominum, hinnitumq; equorum exaudisse nuntiat. Mazeus quoq; conspectis procul exploratoribus in castra se recipit, aduentus hostium nuntians. Igitur Darius qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem iubet, aciemq; disponit. In leuo cornu Bactriani ibãt equites mille admodum, Dachæ uero totidẽ, et Arachosii Sueuiq; quattuor millia explebãt. Hos cẽtum falcati currus sequebãtur. Proximus quadrigis erat Bessus, cũ. yiii. mil

libus equitum item Bactrianis. Massagetæ. ii. millibus agmen eius claudebant, pedites plurimum his gentium nō mixtas, sed suæ quisq; nationis iunxerant copias. Persas deinde cum Marsis, Sogdianisq; Ariobarzanes et Oriobates ducebant. Illi partibus copiarum summæ Orsines præerat a septem Persis oriundus. Ad Cyrum quoq; nobilissimum regem originem sui referens. Hos aliæ gentes ne sociis satis quidem notæ sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Bradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi cæteriq; rubri maris accolæ nomina uerius, q̄ auxilia post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta, quis peregrinū militem adiunxerat. Hunc Armenii, quos minores uocant Armenios Babylonii, utrosq; Bellitæ et qui montes Cossæorum incolunt, sequebantur. Post hos ibant Gortuæ gentes quidem Euboicæ Medos quondam secuti, sed iam degeneres et patrii moris ignari. Applicuerat his Phrygas et Cathaonas. Parthorum deinde gens incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornu acies fuit, dexterum tenebat natio maioris Armeniæ. Cadusiiq; Cappadoces, et Syrii, et Medi, his quoq; falcati currus erant quinquaginta summa totius exercitus equites. xly. millia, pedestris acies. cc. millia expleuerat. Hoc modo instructi decem stadia procedunt, iussiq; subsistere armati hostem expectabant. Alexandri exercitum pauor, cuius causa non suberat, inuasit, quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æstiuo ardenti similis internitens ignis præbuit speciem, flamasq; ex Darii castris splendore uelut il

lati temere præsidiis credebant. Quod si perculsis Mazeus, qui præsidebat itineri superuenisset, ingens clades accipi potuit. Ille segnis in eo, quem occupauerat, tumulo sedet, contentus non lacessi. Alexander cognito pauore exercitus signum ut consisterent dari, ipsos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens nullam subitiusiam esse timoris, hostem procul stare. Tandem cum potes sui pariter arma et animos recepere, nec quicq̃ ex præsentibus tutius uisum est, q̃ eodem loco castra munire. Postero die Mazeus qui cum delectis equitum inedito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, consederat, siue metu, siue quia speculari modo iussus erat, ad Dariũ rediit. Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat, occupauerunt, nam et tutior planitie erat et inde acies hostium, quæ in campo explicabantur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes uniuersam quidem rei faciem non abstulit. Cæterum agminum discrimina atq; ordinem prohibuit perspici. Multitudo inundauerat campos, fremitusq; tot millium etiam procul stantiũ aures impleuerat. Fluctuari animo rex, et modo suum, modo Parmenionis consilium sera æstimatione perpendere, quippe eo uentum erat, unde recipi exercitus nisi uictor aut sine clade non posset. Mouebat etiam eum multitudo hostium respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdum reputabat quantas res cum hac gente gessisset, quantosq; populos fudisset. Itaq; cum spes metum uinceret, periculosius bellum differre ratus ne desperatio suis cresceret, dissimulato eo mercennarium equitem ex Peonia præcedere iubet. Ipse Phalangem (sicut antea dictum est) in duo cornua extenderat. Vtrunq; cornu equites tegebant.

Alex. co... mat trepi... exercitum

Alex. fluctuat ...

Iamq; nitidior lux discussa caligine aciem hostium ostende rat. Et Macedones siue alacritate, siue tedio expectationis ingentem pugnantium more edidere clamorem. Redditus et a Persis nemora ualles'q; circumiectas terribili sono impleuerat. Nec iam contineri Macedones poterant, quin cursu quoq; ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo castra munire, uallum iaci iussit. Strenueq; opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostiū conspiciebatur, successit. Tum uero uniuersa futuri discriminis facies in oculis erat, armis insignibus equi uiriq; splendebant et omnia intentiore cura præparari. Apud hostem solicitudo prætorum agmina sua interequitantium ostendebatur ac pleraq; inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor solicitam expectatione mentem turbauerant. Igitur siue dubius animi, siue ut suos experiretur, consilium adhibet, quid optimum factu esset exquirens, Parmenio peritissimus inter duces artium belli furto non prælio opus esse censebat intempesta nocte opprimi posse hostes discordes moribus, linguis, ad hæc somno et improuiso periculo territos quando in nocturna trepidatione coituros? At interdiu primum terribiles occursuras facies Scytharum Bactrianorumq;, hirta illis ora, et intonsas comas esse. Præterea eximiam uastorum magnitudinem corporum uanis et inanibus militem magis q̃ iustis formidinis causis moueri, deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse. Non in Ciliciæ angustiis et inuiis callibus, sed in aperta et lata planitie dimicādum fore. Omnes ferme Parmenioni assentiebant. Polypercon haud dubie in eo consilio positam uictoriam arbitra

batur, quem intuens rex nanq; Parmenionem nuper acrius q̃ uellet increpitum rursus castigare non sustinebat, latrunculorum, inquit, et furum ista solertia est, quam praecipitis mihi, quippe illorum uotum unicum est fallere. Meae uero gloriae semper aut absentiam Darii, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare non patiar, palam luce aggredi certum est. Malo me fortunae poeniteat, q̃ uictoriae pudeat. Ad haec illud quoq; accedit uigilias agere Barbaros, et in armis stare, ut ne decipi q̃dẽ possint, compertum habeo. Itaq; ad praelium uos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimisit. Darius illud, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse coniectans, fraenatos equos stare, magnamq; exercitus partem in armis esse, ac uigilias intentiore cura seruari iusserat. Ergo ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cũ ducibus propinquisq; agmina in armis stantiũ circuibat, Solem et Martem sacrumq; et aeternũ inuocans ignem, ut illis dignam uetere gloria maioremq; monumentis fortitudinem inspirarent, et profecto siqua diuinae opis auguria humana mente concipi possent Deos stare secum, illos nuper Macedonum animis subitam incussisse formidinem, adhuc lymphatos ferri agiq; arma iacientes. Expetere praesides Persarum imperii Deos debitas è uecordibus poenas, nec ipsũ ducem saniorem esse, quippe ritu ferarum praedam modo, quam expeteret intuẽtem, in pnitiem, quae ante praedam posita esset, incurrere. Similis apud Macedones quoq; solicitudo erat, noctẽq; uelut ĩ ea certamine edicto metu egerũt. Alexander nõ alias magis territus, ad uota et preces Aristãdrũ uocari iubet. Ille ĩ cãdida ueste uerbenas manu praeferẽs capite uelato praeibat, preces regis Ioue Mineruaq;

Alex. cõsilium
Darius inuocat caelestia numina
Alex. nõ alias magis territus sacrificat Dii

uictoriã propitiante. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere, nec quietem pati poterat, modo è iugo montis aciem in dexterum Persarum cornu dimittere agitabat, modo recta fronte concurrere hosti, interdum hæsitare an potius in leuum torqueret agmen, tandem grauatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit. Iamq; luce orta duces ad accipienda imperia conuenerant insolito circa prætorium silentio attoniti, quippe alias accersire ipsos et interdum morantes castigare assueuerat, tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatũ esse mirabantur, et non somno quiescere, sed pauore marcere credebant, non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, et iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Iamq; exire necesse erat, tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusq; nomine compellatum cum uoce non posset, tactu excitauit. Multa lux, inquit, est. Instructam aciem hostis admouit, tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi est uigor ille animi tui, nempe excitare uigiles soles. Ad hæc Alexander credis ne me prius somnum capere potuisse, q̃ exonerarem animum solicitudine, quæ quietem morabatur? signumq; pugnæ tuba dari iussit, et cum in eadem admiratione Parmenio perseueraret, quod securus somnum cœpisset, minime, inquit, mirum est. Ego enim cum Darius terras ureret, uicos excideret, alimenta corrumperet, potens mei non eram. Nunc uero quid metuam, cum acie decernere paret? Hercule uotum meum impleuit, sed huius quoq; consilii ratio postea redde

tur. Vos ite ad copias, quibus quisq; praeest, ego iam ade ro, et quid fieri uelim, exponam. Raro admodum admo nitu amicorum, quum metus discriminis aderat, uti so lebat. Tunc quoq; munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem uiderant regem, et uultu eius interrito certam spem uictoriae augurabantur, atq; ille prorupto uallo exire copias iubet, aciemq; dispo nit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agmina ap pellant. Praeerat his Clytus, cui iunxit Philotae turmas, caeterosq; praefectos equitum lateri eius applicuit. Vltima Meleagri ala stabat, quam Phalanx sequebatur. Post Phalangem Argyraspides erant. His Nicanor Parmenio nis filius praeerat in subsidiis cum manu sua Cenos post eũ Horestes Lyncestaeq;. Post illos Poliperconn dux peregrini militis, huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat in societatem nuper ascitos, haec dexteri cornu facies erat. In leuo Craterus Peloponensium eqtes habebat, Acheorumq; et Locrensium et Malleonensium turmis sibi adiunctis, hos Thessali equites claudebant. Philippo duce peditum acies equitatu tegebatur, frons le ui cornu haec erat. Sed ne circuiri posset à multitudine, ultimum agmen ualida manu cinxerat. Cornua quoq; subsidiis firmauit non recta fronte, sed à latere positis, ut si hostis circunuenire aciem temptasset, parata pugnae fo rent. Hic Agriani erant, quibus Attalus praeerat adiũ ctis sagittariis Cretensibus ultimos ordines auertit à frõ te, ut totam aciem orbe muniret. Illyrici hic erant, adiũ cto milite mercede conducto. Thracas quoq; simul obiece rat leuiter armatos, adeoq; aciem uersabilem posuit, ut q ultimi stabant, ne circuirentur, uerti tamen et frontem cir

eludi possent. Itaq; non prima q̃ latera, non latera munitiora fuere q̃ terga. His ita ordinatis præcipit, ut si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent, haud dubius sine noxia transcursuros, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrerent, pauidosq; equos telis utrinq; suffoderent. Qui cornibus præerant extendere ea iussi, ita ut nec circumuenirentur, si arctius starent, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captiuis, inter quos mater liberiq; Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit, modico præsidio relicto leuum cornu sicut alias Parmenioni tuendum datum. Ipse in dextero stabat. Nondum ad teli iactum peruenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad regem peruenit, nuntians murices ferreos in terram defodisse Darium, quia hostem equites emissurum esse credebat, notatumq; certo signo locum, ut fraus euitari à suis posset. asseruari transfuga iusso duces conuocat, expositoq; q̃d nuntiatum erat, monet, ut regionem monstratam declinent, equitemq; periculum edoceant. Cæterum hoc tandem exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipiente fremitu duorum agminum. Sed in conspectu omnium duces et proximum quenq; interequitans alloquebatur. Emensis tot terras in spem uictoriæ, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic amnem, Ciliciaq; montes, et Syriam, Aegyptumq; præeuntibus raptas ingentia spei gloriæq; incitamēta referebat, reprehensos ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere non possent. tertium diem iam metu exangues armis suis oneratos

in eodem uestigio hærere, nullum desperationis illorum maius inditium esse, q̃ quod urbes, quod agros suos urerent, quicquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina uero uana gentium ignotarum ne extimescerēt, neq; enim ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scytarum, qui'ue Cadusii appellentur. Ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse, nunquam ignorari uiros fortes. At imbelles ex latebris suis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones uirtute assecutos, ne q̄s toto orbe locus esset, q̄ tales uiros ignoraret, intuerētur Barbarorū incōditum agmen, alium nihil præter iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse, itaq; illinc plures stare, hinc plures dimicaturos, nec postulare se ut fortiter capesserent prælium, ni ipse cæteris fortitudinis fuisset exemplum, se ante prima signa dimicaturum spondere, pro se, quot cicatrices, totidem corporis decora, scire ipsos unum pœne se prædæ communis exortem in illis colendis ornandisq́ usurpare uictoriæ premia, hæc se fortibus uiris dicere. Siqui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturum, peruenisse eo, unde fugere non possent tot terrarum spatia emensis, tot amnibus montibusq; post tergum obiectis, iter in patriam, et Penates manu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum instructi sunt. Darius in leuo cornu erat, magno agmine suorum delectis equitum peditumq; stipatus, contempseratq; paucitatem hostis uanam aciē esse extentis cornibus ratus. Cæterum sicut curru eminebat, dextra leuaq; ad circunstantium agmina oculos manusq; circunferens. Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit, Hellespontus, paulo ante domini iam non de glo

Darius in leuo cornu

Verba Darij ad suos milites

ria, sed de salute, et quod saluti præpositis, de libertate pugnandum est, hic dies imperium, quo nullum amplius uidit ætas, aut constituet, aut finiet, apud Granicum mi nima uirium parte cum hoste certauimus. In Cilicia uictos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tygris atq; Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsis ne fu gæ quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Non incolas suos urbes, non cultores habent terræ. Coniuges quoq; et liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus præda, nisi pro charissimis pigno ribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium exercitum, quem pœne immensa planities uix caperet, cum paraui, equos, arma distribui, commeatus, ne tantæ mul titudini deessent, prouidi, locum, in quo acies explicari pos set, elegi. Cætera in uestra potestate sunt, audete modo uincere, famamq; infirmissimum aduersus fortes uiros te lum contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro uirtute timuistis, quæ ubi primum impetum effudit uelut quædã animalia amisso aculeo torpet. Hi uero campi depræhen dére paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. Vi detis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem uanã et exhaustam, Nam ultimi, quos locauit auersos, terga iã præbent, obteri me Hercule equorum ungulis possunt, et si nil præter falcatos currus emisero, et bello uicerimus, si uincimus prælio, Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tygris prohibet inclusos, et quæ antea pro illis erant, in contrarium conuersa sunt. Nostrũ mobile et expeditum agmen est, illud præda graue. Im plicatos ergo spoliis nostris trucidabimus, eademq; res et causa uictoriæ erit et fructus, quod si quem è uobis nomen

gentis mouet, cogitet Macedonum illic arma esse non cor
pora, multum enim sanguinis inuicem hausimus, et semꝑ
grauior in paucitate iactura est, Nam Alexander quan
tuscunq; ignauis et timidis uideri potest, unum animal est,
et siquid mihi crediditis, temerarium et uecors adhuc no
stro pauore q̄ sua uirtute fœlicius. Nihil autem potest ēe
diuturnium, cui non subest ratio. Licet fœlicitas aspirare
uideatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit.
Praeterea breues et mutabiles uices rerum sunt, et fortu
na nunq̄ simpliciter indulget. Forsitan ita Dii fata ordi
nauerunt, ut Persarum imperium, quod secundo cursu ꝑ
. cc.xxx. annos ad summum fastigium euexerant, magno
motu concuterent magis q̄ affligerent, admonerentq; nos
fragilitatis humanae, cuius nimia in prosperis rebus obli
uio est. Modo Graecas ultro bellum inferebamus, nunc
in sedibus nostris propulsamus illatum. Iactamur inui
cem uarietate fortunae. Videlicet imperium, quod mutuo
affectamus, una gens non capit. Caeterum etiam si spes
non subesset, necessitas tamen stimulare deberet, ad ex
trema peruentum est. Matrem meam, duas filias, Occhū
in spem huius imperii genitum, illos principes, illam sobo
lem regiae stirpis, duces uestros regum instar uinctos ha
bet. Nisi quod in uobis est, ipse ego maiore parte captiuus
sum. Eripite uiscera mea ex uinculis, restituite mihi pigno
ra, pro quibus ipse mori non recuso. Parētem, liberos,
nam coniugem in illo carcere amisi, credite nunc omnes ex
tendere ad uos manus, implorare patrios Deos, opem ue
stram, misericordiam, fidem exposcere, ut seruitute, ut
compedibus, ut precario uictu ipsos liberetis. An credi
tis aequo animo iis seruire, quorum reges esse fastidiunt?

f

Video admoueri hostium aciem, sed quo propius discrimẽ accedo, hoc minus his, quæ dixi, possum esse contentus. Precor uos p Deos patrios, æternumq; ignem, qui præfertur altaribus, fulgorẽq; Solis intra fines regni mei Orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisq; imperium primus in Persidẽ intulit, uendicate ab ultimo dedecore nomen gentemq; Persarum. Ite alacres, et spe pleni, ut quam gloriam accepistis à maioribus uestris, posteris relinquatis. In dextris uestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem quisquis contempserit, timidissimum quenq; consequitur. Ipse non patrio more solum, sed etiam ut conspici possim, curru uehor, nec recuso, quo minus imitemini me, siue fortitudinis exemplum, siue ignauiæ fuero. Interim Alexãder (ut est demonstratum à transfuga) cum insidiarum locum circuiret, et Dario, qui leuum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet. Darius quoq; eodem suum obuertit, Besso admonito, ut Massagetes equites in leuum Alexandri cornu inuehi iuberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato uniuersos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum satis prouiso impetu obtererent. Alios ergo hastæ multum supra temones eminentes, alios ab utroq; latere dimissæ falces lacerauere. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa turbauerant fuga ordines. Mazeus quoq; perculsis metum incussit mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circunuehi iussis, ratus captiuos quoq;, qui simul asseruabantur, rupturos uincula, cũ suos appropinquantes uidissent, Non fefellerat Parmenionem, qui in leuo cornu erat. Propere igitur Polyda

[Margin notes: Curruu pugn[a] — Ma[z]eus — Polydamas]

mante mittit ad regem, qui et periculum ostenderet, et q̃d fieri iuberet, consuleret. Ille audito Polydamante; abi, nuntia, inquit, Parmenioni, si acie uicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed omnia, quæ hostium sunt, occupaturos. Proinde non est, quod quicq̃ uirium subducat ex acie. Sed ut me et Philippo patre dignum est, contempto sarcinarum damno fortiter dimicet. Interim Barbari impedimenta turbauerant, cæsisq; plerisq; custodum capti ui uinculis ruptis quicquid obuium erat, quo armari possent, rapiunt, et aggregati suorum equitibus Macedonas ancipiti circumuentos malo inuadunt, lætiq; circa Sisigambim uicisse Darium, ingenti cæde prostratos hostes, ad ultimum etiam impedimentis exutos esse nuntiant, quippe eandem fortunam ubiq; esse credebāt, et uictores Persas ad prædam discurrisse. Sisigambis hortātibus captiuis ut animum à mœrore alleuaret, in eodem, quo antea fuit, pseuerauit, nō uox ulla excidit ei, non oris color uultus'ue mutatus est, sed sedit immobilis, credo præcoque gaudio uerita fortunam irritare, adeo ut quid mallet intuentibus eam fuerit incertum. Inter hæc Amyntas præfectus equtum Alexandri cum paucis turmis opem impedimētis laturus aduenerat, et incertum suo ne consilio an regis impio, sed nō substinuit Caucasiorū Scytharumq; impetum, quippe uix tentato certamine effugit ad regē, amissorū impedimētorū testis magis q̃ uindex. Iam consiliū Alexandri uicerat dolor, et ne cura recupandi sua militem à prælio auerteret, nō immerito uerebatur. Itaq; Aretem ducē Hastatorū, quos Sarissophores uocabāt, aduersus Scythas mittit. Inter hæc currus, q̃ circa prima signa turbauerāt aciē, in Phalangē inuecti erāt. Macedones cōfirmatis animis ī mediū agmē

Nota pⁿ[illegible] Alex. [illegible] regis responsio

Plerumq; Persarum captiui Persarum ad suos migrant.

Nota admirabile Sisigambis co[illegible]

Amyntas

Aretes dux hastatorum: Sarissophores

accipiunt. Vallo similis acies erat, iunxerant hastas, et ab utroq; latere temere incurrentium ilia suffodiebant, circuire deinde currus, et propugnatores praecipitare coepe runt. Ingens ruina equorum aurigarumq; aciem comple uerat. Hi territi regi non poterant, qui crebra iactatio ne ceruicum non iugum modo excusserant, sed etiam cur rus euerterant, uulnerati interfectos trahebant, nec consi stere territi, nec progredi debiles poterant. Paucae ta men euasere quadrigae in ultimam aciem, iis, quibus inci derunt, miserabili morte consumptis, quippe amputata ui rorum membra humi iacebant, et quia calidis adhuc uul neribus aberat dolor, trunci quoq; et debiles arma non omittebant; donec multo sangui ne effuso exanimati pro cumberent. Interim Aretes Scytharum qui impedimen ta diripiebant duce occiso grauius territis instabat. Su peruenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnaeq; uer tere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu ob triti sunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persae clamore sublato, qualem uictores solent edere, ferociter in hostem quasi ubiq; profligatum incurrunt. Ale xander territos castigare, adhortari, praelium, quod iam elanguerat, solus accendere, confirmatisq; tandē animis ire in hostem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarum, nanq; inde Bactriani decesserant ad opprimē da impedimenta. Itaq; Alexander laxatos ordines inua dit, et multa caede hostium inuehitur. At qui in leuo cor nu erant Persae, spe posse eum includi, agmen suum à ter go dimicantis opponunt. Ingensq; periculum in medio hae rens adisset, ni equites Agriani calcaribus subditis fusos regi Barbaros adorti essent, auersosq; caedendo in se con

uerti cœgissent. Turbata erat utraq; acies. Alexander à fronte, et à tergo hostem habebat, qui auerso ei instabant, ab Agrianis militibus premebantur, et Bactriani impedimentis hostium direptis reuersi ordines suos recuperare non poterant, plura simul abrupta à cæteris agmina, ubicunq; alium alii, sors miscuerat, dimicabat, duo reges iunctis prope agminibus prælium accendebant. Plures Persæ cadebant, par ferme utrinq; numerus uulnerabatur. Curru Darius; Alexander equo uehebatur, utrunq; regem delecti tuebantur sui immemores, quippe amisso rege nec uolebant salui esse, nec poterant, ante oculos sui quisq; regis mortem occumbere ducebat egregiũ. Maximum tamen periculum adibat, qui maxime tuebatur, quippe sibi quisq; cæsi regis expetebat decus. Cæterum siue ludibrium oculorum siue uera species fuit, qui circa regem Alexandrum erant, uidisse se crediderunt paululum super caput regis placide uolantem aquilam, nec sonitu armorum, nec gemitu morientium territam, diuq; circa equum Alexandri pendenti magis, q̃ uolanti similis apparuit. Certe uates Aristander alba ueste indutus et dextra præferens lauream militibus in pugnam intentis auem monstrauit, haud dubium uictoriæ auspicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnã. Vtiq; posteaq̃ auriga Darii, q ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitare, quin ipse rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu et incondito clamore gemituq; totam ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbauere. Cognati Darii et armigeri læuumq; tuentes cornu in fugã effusum destituerant currum, quem à dextera parte stipati

Impedimenta exercitus Alex. a Bactrianis diripiuntur.

Sup.ª Alex. caput aquila uolat.

Aristander militibus auem mostrat.

Auriga currus Darii hasta transfigitur.

Darius dubitavit an sibi mortem conciret.

in medium agmen receperunt. Dicitur Acynace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte uitaret. Sed eminens curru nondum omnem suorum aciem prælio excedentem destituere erubescebat, dumq; inter spem et desperationem hæsitat sensim Persæ cedebant, et laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, resistentium aduersa ora fodiebat, fugientium terga.

Darius uertitur in fugam fugatum uictor insequitur

Iamq; non pugna, sed cædes erat. Cum Darius quoq; currum suum in fugam uertit, hærebat in tergis fugientium uictor, et prospectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cœlum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quam in tenebris errabant, ad sonitum notæ uocis, ut signum subinde coeuntes. Exaudiebantur tantum strepitus habenarum, quibus equi currum trahentes identidem uerberabantur. hæc sola fugientis uestigia excepta sunt. At in leuo Macedonum cornu, quod Parmenio (sicut ante dictum est) tuebatur, longe alia fortuna utriusq; partis res gerebatur,

In dextero cornu Persæ superiores

Mazeus cum omni suorum equitatu uehementer inuectus urgebat Macedonum alas. Iamq; abundans multitudine aciem circunuehi cœperat, cum Parmenio equites nunciare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent, nisi mature subueniretur, non posse sisti fugam. Iam multum uiæ processerat Rex imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuntius uenit, refrænare equos iussit, quibus uehebantur, agmen constitit. Frendente Alexandro eripi sibi uictoriam è manibus, et Darium fœlicius fugere quam sequi se, interim ad Mazeum superati regis fama peruenerat. Itaq; quanquam ualidior erat, fortuna, tamen partium territus perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quod causam suaspontæ pugnæ remissæ, sed occasione uincendi stre

Nota mirum Parmenionis ingenium

nue est usus. Thessalos equites ad se uocari iubet, Et quid, inquit, uidetis istos, qui ferociter modo instabant, pedē referre, subito pauore pterritos? Ni mirum nobis quoq; regis nostri fortuna uincit, omnia Persarū cæde strata sūt quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera dicere uidetur, et spes languentes quoq; erexerat, subitis calcaribus proruere in hostē, et illi iam non sensim, sed citato gradu recedebant, nec quicq̄ fugæ nisi quod terga nondum uerterant, deerat. Parmenio tamen ignarus quæ nā i dextero cornu fortuna regis esset, repressit suos. Mazeus dato fugæ spatio, nō recto itinere, sed maiore et ob id tutiore circuitu Tygrim supat, et Babyloniā cū reliqis deuicti exercitus itrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycū amnē contenderat, quo traiecto, dubitauit an soluerent pontem, quippe hostem iam affore nuntiabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem peruenerant, ponte reciso, prædam hostis fore uidebat. Abeuntem, cum intactum sineret pōtem, dixisse constat. Malle se insequentibus iter dare, q̄ auferre fugientibus. Ipse ingens spatiū fugæ emensus media ferè nocte Arbellam puenit. Quis tot ludibria fortunæ ducum agminūq; cædem multiplicem, deuictorū fugā, clades nunc singulorū, nunc uniuersorū, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodū sæculi res in unum illum diem fortuna cumulauit. Alii qua breuissimum patebat iter, alii diuersos saltus et ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesq; confusi sine duce, armatis inermes integris debiles implicabantur. Deinde misericordia in metū uersa, qui sequi nō poterāt, inter mutuos gemitus deserebātur. Sitis præcipue fatigatos et saucios exurebat, passimq; ōnibus uiis prostrauerāt

corpora præterfluentem aquam hianti ore captantes, q̃ cum diu auidi turbidam hausissent, tenebantur extemplo præcordia premente limo, resolutisq́; et torpentibus membris, cum superuenisset hostis, nouis uulneribus excitabantur. Quidam occupatis proximis riuis diuerterant longius, ut, quicquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec ulla adeo auia et sicca lacuna erat, quæ uestigantiũ sitim falleret. E' proximis uero itineri uicis senum ululatus fœminarumq́; exaudiebantur, Barbaro ritu Dariũ adhuc regem clamantium. Alexander (ut supra dictum est) inhibito suorum cursu ad Lycum amnem peruenerat, ubi ingens multitudo fugientiũ onerauerat pontem; et pleriq́; cum hostis urgeret, in flumen se præcipitauerant, grauesq́; armis et prælio ac fuga defatigati gurgitibus hauriebantur. Iamq́; non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improuidæ fugæ subinde cumulantes | quippe ubi intrauit animos pauor, id solum metuunt, quod primum formidare cœperunt | Alexander instantibus suis ne impune abeuntem hostem inde permitteret sequi, hæbetia tæla esse, et manus fatigatas, tantoq́; cursu corpora exhausta, et præceps in noctem diei tempus causatus est. Re uera de leuo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, solicitus, reuerti ad ferendam opem suis statuit. Iamq́; signa conuerterat, cum equites à Parmenione missi illius quoq; partis uictoriam nunciant. Sed nullum eo die maius periculum fuit, q̃ dum copias reducit in castra. Pauci eum et incompositi sequebantur ouantes uictoria, quippe omnes hostes aut in fugam effusos aut in acie credebant cecidisse, cum repente ex aduerso apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere cursum, de-

inde Macedonum paucitate conspecta turmas in obuios con stituerunt. Ante signa rex ibat dissimulato magis peri culo q̃ spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus fœli citas, nanq; præfectum equitatus auidum certaminis et ob id ipsum incautius in se ruentem hasta transfixit. Quo ex equo lapso, proximum ac deinde plures eodem telo cō fodit. Inuasere turbatos amici quoq;, nec Persæ inulti cadebant, quippe non uniuersæ acies, q̃ hæ tumultuariæ manus uehementius iniere certamen. Tandem Barbari cum obscura luce fuga tutior uideretur esse q̃ pugna, di uersis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo de functus incolumes suos reduxit ad castra. Cecidere Per sarum, quorum numerum uictores finire potuerunt, mil lia.xl. Macedonum minus q̃.ccc. desiderati sunt. Cæterum hãc uictoriam rex maiore ex parte uirtuti q̃ for tunæ suæ debuit, animo non ut antea loco uicit, Nam et aciem peritissime instruxit, et promptissime ipse pugnauit, et magno consilio iacturam sarcinarum impedimentorũq; contempsit, cum in ipsa acie summum rei uideret esse discri men, dubioq; adhuc pugnæ euentu pro uictore se gessit, perculsos deinde hostes fudit, fugientes, quod in illo ardo re animi uix credi potest, prudentius q̃ auidius persecutus est, Nam si parte exercitus adhuc in acie stante instare ce dentibus perseuerasset, aut sua culpa uictus esset, aut aliena uirtute uicisset. Iam si multitudinem equitum occur rentium extimuisset uictor, aut fœde fugiendum, aut mi serabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt, quippe uulnera, quæ quisq; excepit, inditia uirtutis sunt. Ephestionis brachium hasta ictum est. Perdicas, ac Cenos, et Menidas sagittis

prope occisi. Et si uero æstimare Macedonas, qui tunc erant, uolumus, fatebimur et regem talibus ministris, et illos tanto rege fuisse dignissimos.

Quæ quinto libro continent notatu digna [illegible]

Consiliu Darij de bello. 1. Darij in Mediam accessus. 1.
Alex.r recipit Arbellas. 1. De Tygri et Eufrate. 2. de Mesopotamia. 1
Alex.r ad Mennem urbem: ibi fons bitumine effundens nota. 2.
Mazeus dedit urbem Babylonem Alex.o ipse intrat urbem. 2
De urbe Babylona plura. 2. 3. Amyntas e Macedonia cum nouis militibus. 3. Alex.r in Satrapenon regionem. 4.
Alex.r reformat disciplinam militarem. 4. Alex.r intrat urbem Susa
Alex.r mittit dona ad Sisigambim, nota. 5. Alex.r in regionem Uxiorum. 5. Alex.r expugnato oppido quodam Uxiorum, Sisigambis precibus obsessos parcit, nota eius miram liberalitatem. 5. 6
[illegible] magno periculo. nota. 6. [illegible] fuerit ordinem Alex. [illegible] intrare. 7. 8. Eius celeritatis laus. 8. Quattuor milia Græcorum miseria aduertenda. 9. Alex.r capit Persepolim. nota urbis huius opes diuitiasque. 10. Alex.r cum exercitu per niues in quosdam Persidis [illegible] populos. nota. 11
[illegible] in Mardorum regionem. 11. Redit Persepolim. 11. Alex.r uini cupidus. 11. Incendit Persepolim cum [illegible] ect. 11.
Alex.r in Mediam. ibi ei occurrit Plato cum nouis militibus. 12
Copiæ Darij. 12. Darij uerba in consilio. 12. Artabazi responsio. 13. Consilium Nabarzanis et Bessi [illegible] Darium. 13
Verba Nabarzanis ad Darium. 13. Darius stricto acinace cum necem tradere uoluit. 13. Nabarzanes et Bessus [illegible] e castris Darij [illegible]. 14. Artabazus solatur regem. 14.
Varij motus [illegible] in castris Darij. 14. Persarum fides notanda.
[illegible] maiestas in Persis. 14. Consilium [illegible] 14
Fides Græcorum. 14. Proditores statuunt [illegible]
Darius [illegible] et simplex credit [illegible] et simulationem. 15.
[illegible] Patronis ad Darium insidias ipsi paratas indicantis. 15.
[illegible] mult[illegible] suos mori. 15. Bessi simul[illegible]. 15
[illegible] Darij asserit. [illegible] ad [illegible] ad [illegible] nota. 16. Darius uincitur: Alex.r [illegible] Darius multis uulneribus [illegible] proditur. 17
[illegible] 18

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER QVINTVS.

QVAE INTERIM DVCTV imperioq; Alexandri uel in Græcia, uel in Illyricis ac Thracia gesta sunt, si quæq; suis temporibus reddere uoluero, interrumpendæ sunt res Asiæ, quas utiq; ad fugam mortemq; Darii uniuersas in conspectu dari, et sicut inter se cohærent tempore, ita opere ipso coniungi haud paulo aptius uideri potest. Igitur ante, quæ prælio apud Arbellam coniuncta sunt, ordiar dicere. Darius media ferè nocte Arbellam peruenit, eodeq; magnæ partis amicorũ eius ac militum fugã fortuna cõpulerat quibus conuocatis exponit haud dubitare se, quin Alexander celeberrimas urbes agrosq; omni copia rerum abundantes petiturus esset, prædam opimam paratamq; ipsum et milites eius spectare. Id suis rebus tali in statu saluti fore, quippe se deserta cum expedita manu petiturum. Vltima regni adhuc intacta esse, inde bello uires haud ægre reparaturum. Occuparet sane Gazã auidissima gens, et ex longa fame satiaret se auro, mox futura prædæ sibi, didicisse usu pretiosam supellectilem pellicesq;, et Spadonum agmina nihil aliud fuisse q̃ onera et impedimenta. Eadẽ trahentem Alexandrũ q̃bus antea uicisset, inferiorẽ fore. Plena omnibus desperationis

uidebatur oratio, quippe Babyloniam urbē opulentiſſimam dedi cernentibus, iā Suſam iam cætera ornamenta regni, cauſamq; belli uictorem occupaturum. At ille docere per git, non ſpecioſa dictu, ſed uſu neceſſaria in rebus ad uerſis ſequenda eſſe. Ferro geri bella non auro, uiris non urbium tectis, omnia ſequi armatos. Sic maiores ſuos perculſos in principio rerum celeriter priſtinam recu peraſſe fortunam. Igitur ſiue confirmatis eorum animis, ſiue imperium magis q̄ conſilium ſequentibus, Mediæ fi nes ingreſſus eſt. Paulopoſt Alexandro traditur Arbel la regia ſupellectili. Dariiq; Gaza repleta quattuor mil lia talentum. Fuere, præterea prætioſæ ueſtes totius (ut ſupra dictum eſt) exercitus, opibus in illam ſedem conge ſtis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis uulgauerat, maturius caſtra mo uit. Euntibus à parte leua Arabia odorum fertilitate no bilis regio campeſtre iter eſt. Inter Tygrim et Euphratem iacētia tā uberi et pingui ſolo sūt, ut à paſtu repelli pecora dicantur, ne ſatietas perimat. Cauſa fertilitatis eſt hu mor, qui ex utroq; amne manat, toto ferè ſolo per uenas aquarum reſudante. Ipſi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, et magno deinde aquarum diuortio iter, quod cœpere percurrunt, ii. millia et. d. ſtadiā emenſi ſunt, qui ampliſſimum interuallum circa Armeniæ montes no tauerunt. Idem cum Mediæ et Gordianorum terras ſeca re cœperunt, paulatim in arctius coeunt, et quò longius manant, hoc anguſtius inter ſe ſpatium terræ relinquunt. Vicini maxime ſunt his campis, quos incolæ Meſopotamiā uocant. Mediam nanq; ab utroq; latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorum

punt. Alexander quartis castris ad Menium urbem peruenit. Cauerna ibi est, ex qua fons ingentem uim bituminis effundit, adeo (ut satis constat) Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos esse. Cæterum Babyloniam procedenti Alexandro Mazeus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, urbem seq; dedens. Gratus aduentus eius fuit regi, quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hæc uir illustris, et manu promptus, famaq; etiam proximo prælio celebris, et cæteros ad deditionem sui incitaturus exemplo uidebatur. Igitur hunc quidem benigne cum eius liberis excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, uelut in acie irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, auida cognoscendi nouum regem. Plures obuiam egressi sunt, inter quos Bagophanes arcis et regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazeo uinceretur, totum iter floribus coronisq; constrauerat, argenteis altaribus ab utroq; latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorumq;, leones quoq; et pardales caueis præferebantur. Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldei, Babyloniorumq; non uates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes .ii. regum canere soliti. Chaldei syderum motus et statutas temporum uices ostendere. Equites deinde Babylonii suo atq; equorum cultu ad luxuriam magis, q̃ ad magnificentiam exacto ultimi ibant. Rex armatis stipatus oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit. Ipse cum curru urbem, ac deinde regiam intrauit. Postero die supellectilem Darii,

et omnem pecuniam recognouit. Caeterum ipsius urbis pulchritudo ac uetustas non regis modo, sed etiam omniũ oculos in semet haud immerito conuertit. Semyramis eã condiderat, uel (ut pleriq; credidere) Belus, cuius regia ostẽditur. Murus instructus latercaulo coctili bitumine interlitus. Spatium. xxx. et duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigae inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri. c. cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus q̃ murus altiores sunt. Totius opis ambitus. ccc. lxviii. stadia complectitur, singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriae proditum est. Aedificia non sunt admota muris, sed ferè spatium unius iugeris absunt. Ac ne totam quidem urbẽ tectis occupauerunt, per. lxxxx. stadia habitabatur, nec omnia continua sunt, credo, quia tutius uisum est pluribus locis spargi. Caetera serunt coluntq;, ut si externa uis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrent. Euphrates interfluit, magnaeq; molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem circumueniunt cauernae ingentes in altitudinem pressae ad accipiendum impetum fluminis, quod ubi appositae crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corriperet, nisi essent specus lacusq;, qui exciperent. Coctili latercaulo structi sunt, totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus flumini impositus iungit urbem, hic quoq; inter mirabilia Orientis opera numeratus est, quippe Euphrates altum limũ uehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, uix sufficiendo operi firmum reperiunt solum. Harenae aũt subinde cumulatae, et saxis, quibus pons sustinetur, annexae morantur amnem, qui retentus acrius, q̃ si libero cursu mea

ret, illiditur. Arcem quoq; ambitu. xx. stadia complexã habent. xxx. pedes in terram turriũ fundamenta demissa sunt, ad. lxxx. summũ munimenti fastigium peruenit. Sup arce uulgatum Graecorum fabulis, miraculũ pensiles orti sunt, summam murorum altitudinem aequantes multarũq; arborum umbra et proceritate amoeni. Saxo Pilae, quae totum onus sustinent, instructae sunt. Sup Pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terrae quam altam iniiciunt et humoris, quo rigant terras, adeoq; ualidas arbores sustinent moles, ut stipites earum. viii. cubitorũ spatium crassitudine aequent, in. l. pedum altitudinẽ emineant, et frugiferae sint, ut si terra sua alerentur. Et cum uetustas nõ opa solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat, haec moles, quae tot arborum radicibus premitur, tantiq; nemoris pondere onerata est, inuiolata durat, quippe. xx. lati parietes sustinẽt. xi. pedum interuallo distantes, ut procul uisentibus siluae montibus suis imminere uideantur. Syriae regem Babyloniae regnantem hoc opus esse molitum memoriae proditũ est, amore coniugis uictũ, quae desiderio nemorum siluarũq; in campestribus locis uirũ cõpulit amoenitatẽ naturae genere huius opis imitari. Diutius in hac urbe q̃ usquam cõstitit rex, nec ullus locus disciplinae militari magis nocuit. Nihil urbis eius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciendasq; immodicas uoluptates instructius. Liberos cõiugesq; cũ hospitibus stupro coire modo pretiũ flagitii detur, parẽtes maritiq; patiũtur. Cõiugales ludi tota Perside regibus purpuratisq; cordi sunt. Babylonii maxime in uinum, et quae ebrietatẽ sequũtur, effusi sunt. Foeminarum conuiuia ineuntium in principio modestus est habitus, deinde

Handwritten margin notes: 2 1/2 miliaria; Arx; Pensiles h[orti]; Rex Sy[riae]; De prauit[ate] mor[um] Babyloniae

ſumma quæq; amicula exuunt, paulatimq; pudorem proſã nant. Ad ultimum opus (honos auribus habitus ſit) ima corporum uelamenta proiiciunt, nec meretricum hoc dedecus eſt, ſed matronarum uirorumq;, apud quos comitas habetur uulgati corporis uilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Aſiæ per. xxxiiii. dies ſaginatus, ad ea, quæ ſequebantur diſcrimina, haud dubie debilior futurus fuit, ſi hoſtem habuiſſet. Cæterum quo minus damnum ſentirent, identidem incremento nouabantur. Nãq; Amyntas Andromoni ab Antipatro Macedonum peditum ſex millia abduxit. D. præterea eiuſdem generis equites. Cum his. dc. Thraces, adiunctis peditibus ſuæ gentis .iii. millibus et.d. et ex Peloponneſo mercennarius miles ad quattuor millia aduenerant cum.ccc.lxxx. militibus. Idem Amyntas adduxerat. l. principum Macedoniæ liberos adultos ad cuſtodiam corporis, quippe inter epulas hi ſunt miniſtri. Iidemq; equos ineunti prælium admouent, uenantemq; comitantur, et uigiliarum uices ante cubiculi fores ſeruant, magnorumq; præfectorum et ducum hæc incrementa ſunt et rudimenta. Igitur arci Babyloniæ rex Agathone præſidere iuſſo cum. dcc. Macedonum. cccq;. mercede conductis, prætores, qui regioni Babyloniæ et Ciliciæ præeſſent, Menetam et Apollodorum reliquit, his duo millia peditum dat cum mille talentis. Vtriq; præcep tum, ut in ſupplementum milites legerent. Mazeum trãſfugam Satrapea Babyloniæ donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, ſe ſequi iuſſit. Armenia Mythreni Sardium proditori data eſt, Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equitibus ſexceni denarii tributi, peregrinus eques quingenos accepit. Ducenis pedeſtrium ſtipendium

emenſum

mensum est. His ita compositis, in regionem quæ Satrape
ne uocatur, peruenit, fertilis terra, copia rerum et omnĩ
commeatu abundans. Itaq; diutius ibi substitit, ac ne de
sides otio dimitterent animos, iudices dedit, premiaq; pro
posuit de uirtute militari certantibus. Nouem, qui for
tissimi iudicati essent, singulis militum millibus præfutu
ri erant. Chiliarcas uocabant. Tum primum in hunc
numerum copiis distributis, nanq; antea quingenariæ co
hortes erant, nec fortitudinis premia gesserant. Ingens
militum turba conuenerat egregio interfutura certamini,
testis eadem cuiusq; factorum, et de iudicibus latura sen
tentiam, quippe uero ne an falso honos cuiq; haberetur,
ignorari non poterat. Primus omnium uirtutis causa do
natus est Adarchias senior, qui omissum apud Alicarna
son à iunioribus prælium unus maxime accenderat. Pro
ximus ei Antigenus iussus est. Tertium locum Philotas
Angeus obtinuit. Quartus Amyntæ datus est. Post
hos Antigenus et ab eo Lyncestes Amyntas fuit. Septimũ
locum Theodotus. Vltimum obtinuit Helanicus. In di
sciplina quoq; militaris rei pleraq; à maioribus summa uti
litate mutauit, Nam cum ante equites in suam quisq; gen
tem describerentur seorsum à cæteris exempto nationum
discrimine, præfectis non utiq; suarum gentium, sed de
lectos attribuit. Tuba cum castra mouere uellet, signũ
dabat, cuius sonus plerunq; tumultuantium fremitu exo
riente haud satis exaudiebatur. Ergo Perticam, quæ
undiq; conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua si
gnum eminebat pariter omnibus conspicuum, obseruaba
tur ignis noctu, fumus interdiu. Iamq; Susam adituro
Abulites regionis eius præfectus siue Darii iussu, ut Ale

xandrum præda retineret, siue sponte filium obuiam mi sit, traditurum se urbem promittens. Benigne iuuenem excepit rex, et eo duce ad Hydaspin amnem peruenit, delicatum (ut fama est) uehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit, Dromades cameli inter dona erant uelocitatis eximiæ, xii. Elephanti à Dario ex India acciti, non iam terror, ut sperauerant, Macedonũ, sed auxilium opes uicti ad uictorem transferente fortuna. Vt uero urbem intrauit, incredibilẽ ex thesauris summã pecuniæ egessit. l. talentum argenti non signati forma, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis posterisq; (ut arbitrabantur) quas una hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multo excelsiore, q̃ pro habitu corporis. Itaq; pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex regis pueris mensam subdidit pedibus, et cum Spadonem, qui Darii fuerat, ingemiscentem conspexisset. Rex causam mœstitiæ requisiuit. Ille indicat Darium uesci in ea solitum, seq; sacram eius mensam ad ludibrium recidentẽ sine lachrymis conspicere non posse. Subiit ergo regem uerecundia uiolandi hospitales Deos. Iamq; subduci iubebat, cum Philotas minime uero hæc feceris rex, sed omen quoq; accipe, mensam, ex qua libauit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam. Rex Persidis fines aditurus, Susam urbem Archelao et præsidium. iii. millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est. Macedonum ætate graues præsidere arcis custodiæ iussit. Thesaurorum Callicrati tutela permissa. Satrapea regionis Susiæ restituta Abuliti. Matrem quoq; Darii et liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas uestes multamq;

purpuram dono ex Macedonia sibi missam cum iis, q eam confecerant, tradi Sisigambi iussit. Omni nanq; honore eã et filii quoq; pietate prosequebatur. Admoneriq; iussit, ut si cordi quoq; uestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, donoq; se doceret dare. Ad hanc uocẽ lachrymæ obortæ prodidere animũ aspernantis id munus; q̃ppe non aliud magis in contumeliam Persarum fœminæ accipiunt, q̃ admouere lanæ manus. Nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Sisigambim, dignaq; res excusatione et consolatione uisa. Ipse ergo puenit ad eam, et mater inquit, hanc uestem, quaindutus sum, sororum nõ solum, donũ, sed etiã opus uides, nostri decepere me mores. Caue, obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meã. Quæ tui moris esse cognoui (ut spero) abunde seruata sunt. Scio apud uos filiũ in conspectu matris nefas esse considere, nisi cum illa permisit. Quotiensunq; ad te ueni, donec, ut considerem, annueres, restiti.. Procumbens uenerari me sæpe uoluisti, inhibui. Dulcissimæ matri Olympiadi nomen debitum tibi reddo. Mitigato animo eius rex quartis castris peruenit ad Tygrim fluuium. Phasim Tygrim incolæ uocant, oritur in montibus Vxiorum, et per.l.stadia siluestribus ripis præceps inter saxa deuoluitur. Accipiũt deinde eum campi, quos clementiore alueo præterit Nam nauium patiens. dc. stadia sunt mollioris soli, p quod leui tractu aquarum Persico mari se insinuat. Alexãder amne supato cum. Viiii. millibus peditum et Agrianis Satrianisq; Græcorũ mercenariis iii. millibus additis Thracũ in regionẽ Vxiorũ puenit. Finitima Susis est, et in primã Persidẽ excurrit, arctũ iter se et Susianos aditũ relinquẽs, Madathes erat huius regionis præfectus haud sane tem-

porum multorum homo, quippe ultima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent occultum iter esse per calles, et auersum ab urbe. Si paucos misisset leuiter armatos, super capita hostium euasuros. Cum consilium placuisset, iidem itinerum fuerunt duces. M. D. mercede conducti et Agriani ferè. M. Tauroni praefecto dati, ac post Solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia uigilia castris motis circa lucis ortum superauerat angustias, caesaq; materia cratibus et pluteis faciendis, ut qui turres admouerent, extra teli iactum essent, urbem obsidere coepit. Praerupta erant omnia, saxis et cotibus impedita. Multis ergo uulneribus depulsi, ut qbus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen, quia rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium uictores, an erubescerent haerere in obsidione castelli exigui et ignobilis, simul admonens iam inter haec eminus petebatur, quem testudine obiecta milites, ut inde discederet, pellere nequiuerant, timebantur. Tandem Tauron super arcem urbis secum suo agmine ostendit, ad cuius conspectum et animi hostium labare, et Macedones acrius praelium inire coeperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec sisti uis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde. xxx. oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à rege redditur, non esse ueniae locum. Itaq; suppliciorũ metu perculsi, ad Sisigambim Darii matrẽ occulto itinere ignotoq; hostibus mittũt, q peterẽt, ut ipsa regẽ mitigaret, haud ignari parentis eã loco diligi colíq;. Et Madates sororis filiam secum matrimonio iunxerat Darium propinqua cognatione contingẽs.

Diu Sisigambis supplicum precibus repugnauit, abnuens
deprecationem pro illis non conuenire fortunæ, in qua es
set, adiecitq; metuere se se ne uictoris indulgentiam fatiga
ret, sæpius cogitare captiuam esse se q̃ reginam fuisse.
Ad ultimum uicta litteris Alexandrum ita deprecata est,
ut ipsum excusaret quod deprecaretur, petere se ut illis
quoq;, si minus sibi ignosceret, pro necessario ac propin
quo suo iam non hoste sed supplice tantum uitam precari.
Moderationē clementiamq; regis, quæ tunc fuit, uel una
hæc res possit ostendere, non Madathi modo ignouit, sed
omnes et deditos et captiuos libertate atq; immunitate do
nauit, urbem reliquit intactam, agros sine tributo colere
permisit. A uictore Dario plura mater non impetrasset.
Vxiorum deinde gentem subactam Sosianorum Satrapæ
contribuit, diuisisq; cum Parmenione copiis illum campestri
itinere procedere iubet, ipse cum expedito agmine iugum
montium cœpit, quorum perpetuum dorsum in Persidem
excurrit. Omni hac regione uastata tertio die Persidē, quin
to angustias, quas illi Susidas Pilas uocant, intrat.
Ariobazanes has cum. XV. millibus peditum occupaue
rat rupes abscissas et undiq; præruptas, in quarū cacumi
nibus extra teli iactū Barbari stabant de industria qeti
et pauentibus similes, donec in arctissimas fauces penetra
ret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere uident, tum
uero ingentis magnitudinis saxa per montium prona deuol
uunt, quæ incussa sæpius subiacentibus petris maiore ui
incedebant, nec singulos modo, sed agmina proterebant.
Fundis quoq; excussi lapides et sagittæ ingerebantur un
diq;. Nec id miserrimum fortibus uiris erat, sed quod
inulti quidem ferarum ritu uelut in fouea deprehensi cæ

derentur. Ira igitur in rabiem uersa eminentia saxa complexi ut ad hostem perueniāt, alius alium leuātes conabantur ascendere. Et ea ipsa multorum simul manibus correpta et conuulsa in eos, qui commouerant, recidebant. Nec stare ergo nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem nō dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias eiecti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus impune Ciliciæ fauces intrauerat. Mari quoq; nouum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensa fœlicitas, nec aliud remedium erat, q̄ reuerti qua uenerat. Itaq; signo receptui dato densatis agminibus, scutisq́; super capita consertis, retro euadere ex angustiis iubet, xxx. fuere stadia, quæ remensi sunt. Tum castris undiq; aperto loco positis non consultare modo quid agendum esset, sed uates quoq; adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid tunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur, ex uatibus poterat? Itaq; damnatis intempestiuis sacrificiis peritos locorum conuocari iubet, medium iter ostendebant tutum apertumq́;. Sed rex dimittere milites insepultos erubescebat, ita tradito more, ut uix ullum militiæ tam solemne esset munus q̄ humandi suos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, uocari iubet, inter quos erat quidam Græcæ Persicæq́; linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat, siluestres esse calles uix singulis peruios, omnia contegi frondibus, amplexosq́; arborum ramos siluas committere. Nanq; Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quod in longitudinem. M. dc. stadia in latitudinem. c. lxx. percurrit. Hoc dorsum à

Caucaso monte ad rubrum mare pertinet, quaq; deficit mons, aliud munimentum fretum obiectum est. Planities deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit, fertilis terra, multisq; uicis atq; urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium euoluit in medium. Inde Medus ad mare et ad Meridiem uersus minor amnis eo quem recipit euehitur, gignendæq; herbæ non alius est aptior, quicquid alluit floribus uestiens. Platani quoq; et populi contegunt ripas, ita ut procul uisentibus continua uideantur montibus nemora riparum, quippe obumbratus amnis presso in solum dilabitur alueo, imminentesq; colles ipsi quaq; frondibus læti radices eorum humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habetur, temperatum cœlum, hinc perpetuum iugum opacum et umbrosum, quod æstus leuat, illinc mare adiunctum, quod modico tepore terras fouet. His captiuus expositis interrogatus à rege auditu ne an oculis comperta haberet, quæ diceret, pastorem se fuisse, et omnes eos calles percurrisse respondit, bis captum, semel à Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria regis oraculo editæ sortis, quippe consulenti responsum erat ducem in Persidem ferentis uiæ Lycium ciuem fore. Igitur promissis quanta et præsens necessitas exigebat, et ipsius fortuna capiebat, oneratum, armari iubet Macedonum more, et quod bene uerteret, monstraret iter quamuis arduum et præceps, euasurum se esse cum paucis, nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria et perpetua laude ire non posse, etiam atq; etiam docere captiuus q̃ difficile iter esset, maxime armatis. Tum Rex prædem me, inquit, accipe, ne

Descriptio Persidis

Araxes amnis

Medus amnis

Lycius ciuis dux itineris

minem eorum, qui sequuntur, recusaturum ire qua duces. Cratero igitur ad custodiam castrorum relicto cum pedi tibus, quis assueuerat, et iis copiis, quas Meleager du cebat, et sagictariis equitibus. M. præcipit, ut castroru specie manente plures de industria ignes fieri imperet, quo magis Barbari crederent ipsum regem in castris esse. Cæterum si forte Ariobarzanes cognouisset per callium anfractus eum intrare, et ad occupandum iter suum par tem copiarum temptasset opponere, Craterus in eum illato terrore retineret ad propius periculu conuersum agmen. Sin autem ipse hostem fefellisset, et saltum occupasset, cu trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset persequē tium regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne du bitaret ingredi, quippe uacuu fore hostibus in semet auer sis. Ipse tertia uigilia silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iusserat leuiter armatum. Sed præter inuias rupes ac prærupta saxa uestigium subinde fallentia nix cumulata uento ingredientes fatigabat, quip pe uelut in foueas delati hauriebantur, et cum à commilito nibus leuarentur, trahebant magis adiuuantes, quam se quebantur. Nox quoq; et ignota regio ac dux incertus an satis fidus multiplicabant metum. Si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius cap tiui uel fide, uel animo pendere et regis salutem et suā. Tandem uenere in iugum. A'dextera iter ad ipsum Ario barzanem erat, hic Philotam et Cenon cum Amynta et Polyperconte expeditam habentes manum præmisit moni tos, ut quia eques pediti erat mixtus, et q̄ pinguissimu esset solum, et pabuli fertile, sensim procederent. Duces erāt

itineris de captiuis dati. Ipse cum armigeris et ala, quam Agema appellant, ardua semita, sed longius à stationibus hostium remota multa cum uexatione processit. Medius erat dies, et fatigatis necessaria quies, quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus praecipitis atq; ardui. Ita refectis cibo somnoq; militibus, secunda uigilia surgit, et caetera quidem haud aegre praeteriit. Caeterum qua se iugum montium paulatim ad planiora dimittit, ingens uorago concursu cauata torrentium iter ruperat. Ad haec arborum rami alius alio implicati et coeuntes, ut perpetuam obiecerant sepem. Desperatio igitur ingens adeo, ut uix lachrymis abstinerent incesserat, praecipue obscuritas terrori erat, Nam etiam siqua sydera internitebant, continenti fronde tectae arbores conspicere prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat siluas quatiente uento, qui concutientibus ramis maiorem q̃ pro flatu sonum edebat. Tandem expectata lux omnia, quae terribiliora nox fecerat, minuit, circũiri breui spatio poterat eluuies, et sibi quisq; dux itineris coeperat fieri. Euadunt ergo in editum uerticem, ex quo hostium statione conspecta, strenue armati à tergo se ostendunt nihil tale metuentibus, quorum pauci, qui congredi ausi erant, caesi sunt. Itaq; hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoq; anteaq̃ discrimen experirentur, in fugam auertit. Fremitu déinde in castra, quis Craterus praeerat, illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie haesitarat, miles educitur. Simul Philotas cum Polypercontę Amyntaq; et Ceno diuersum iter ingredi iussus, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undiq; Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo

Agema al[...]

Nota desp[...] tione Mac[...]donum:

Ariobarzanes mors.

Tyridates

Laudat Alex. celeritatem

Alex. Araxi pontem inducit

Quattuor milia Graecorum nota:

oppressi memorabile tamen prælium edunt (ut opinor) ignauiam quoq; necessitas acuit, et sæpe desperatio spei causa est. Nudi complectebantur armatos, et ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes ipsorum telis plerosq; fodiebant. Ariobarzanes tamen. xl. ferme equitibus et. V. peditum stipatus per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atq; hostium sanguine erupit, Persepolim urbem caput regionis occupare festinãs. Sed à custodibus urbis exclusus consecutis strenue hostibus cũ omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit. Craterus quoq; raptim agmine acto superuenit. Rex eodem loco, quo hostiũ copias fuderat, castra communit. Quamq̃ enim undiq; fugati hostes uictoriam concesserant, tamen præaltæ præcipitesq; fossæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, sensimq; et caute progrediendum erat, iam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei litteræ redduntur à Tyridate custode regiæ pecuniæ, indicantes eos, qui in urbe essent, audito eius aduentu diripere uelle thesauros, properaret occupare thesauros dimissos. Expeditum iter esse, q̃q̃ Araxes amnis interfluat. Nullam uirtutem regis istius magis, q̃ celeritatem laudauerim, relictis enim pedestribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce peruenit. Vici erant in propinquo, quibus direptis ac dirutis põtem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit. Iamq; haud procul urbe erant, cum miserabile agmen inter pauca fortunæ exempla memorandum regi occurrit. Captiui erant Græci ad quattuor millia ferè, quos Persæ uario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdã manibus auribusq; ãputatis inustisq; Barbararũ litterarũ

notis in longum sui ludibrium reseruauerant, et cum se quoq; alienæ ditionis esse cernerent, uolentes regi occurrere non prohibuerant. Inusitatæ simulacra non homines uidebantur, nec quicq̃ in illis præter uocem poterat agnosci. Plures igitur lachrymas commouere, q̃ profuderant ipsi, quippe in tam multiplici uariaq; fortuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat. Vt uero Iouem illi tandem Græciæ ultorem aperuisse oculos conclamauere, omnes pari supplicio affecti sibi uidebantur. Rex abstersis, quas profuderat, lachrymis bonum habere animum iubet, uisuros urbes suas coniugesq;, et castra inde duo ab urbe stadia communit. Græci excesserant uallo, deliberaturi quid potissimum à rege peterent, cumq; aliis sedes in Asia rogare, aliis reuerti domos placeret, Eutemon Cymeus ita locutus ad eos fertur. Hi, qui modò ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia, quorum nos pudeat magis, an pœniteat, incertũ est. Ostẽtare Græciæ uelut lætum spectaculũ cupimus. At ii optime miserias ferunt, qui abscondunt, nec ulla est tam familiaris infœlicibus patria, q̃ solitudo et status prioris obliuio. Nam qui multum in suorũ misericordia ponunt, ignorant q̃ celeriter lachrymæ inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit, nam et calamitas querula est et superba fœlicitas. Ita suam quisq; fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat, et nisi mutuo essemus miseri, olim alius alii potuissemus esse fastidio. Quid mirũ est fortunatos semper parem quærere? Obsecro uos, olim uita defuncti quæramus locum, in quo hæc semesa

membra obruamus, ubi horribiles cicatrices celet exiliũ. Ingrati prorsus coniugibus, quas iuuenes duximus, reuertemur. Liberi in flore et ætatis et rerum agnoscent, et fratres ergastuli detrimenta, et quota pars nostri tot obire terras potest procul Europa in ultima Orientis relegati senes debiles maiore membrorum parte mutilati tolerabimus. s. quæ armatos et uictores fatigauerunt? Coniuges demum, quas captis sors et necessitas unicam solatiũ applicauit, paruosq; liberos trahimus nobiscum an relinquimus? Cum his uenientes nemo agnoscere uolet. Relinquemus ergo extemplo præsentium pignora, cum incertum sit, an uisuri simus ea, quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse cœperunt. Hæc Eutemon. Contra Theatus Atheniensis orsus est dicere. Neminem pium habitu corporis suos æstimaturum utiq; sæuitia hostis non natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortunæ, tristem enim de mortalitate ferre sententiam, et desperare misericordiam, quia ipse alteri denegaturus sit, Deos, quod ipsi nunq̃ ausi optare forẽt, offerre patriam, coniuges, liberos, et quicquid homines uel uita æstimant, uel morte redimunt, quin illi ex hoc carcere erumperent, alium domi esse cæli haustum, alium lucis aspectum, mores, sacra, linguæ commertium etiam à Barbaris expeti, quæ ingentia ipsi omissuri sunt sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, q̃ quod illis carere coactĩ essent, se certe rediturum ad Penates et in patriam, tantoq; beneficio regis usurum, siquos contubernii liberorumq;, quos seruitus coegisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius est. Pauci huius sententiæ fuere. Cæteros consuetudo natura potentior uicit.

Oratio Theati Atheniẽsis

Consenserunt petendum esse à rege, ut aliquam ipsis attri bueret sedem. Centum ad hoc electi sunt, quos Alexā der ratus quod ipse præstare cogitabat, petituros iumēta, inquit, assignari, quæ uos ueherent, et singulis uestrū mille denarium dari iussi. Cum redieritis in Græciam præstabo, nequis statum suum, si hæc calamitas absit, ue stro credat esse meliorem. Illi obortis lachrymis terram intuebantur, nec aut erigere uultus, aut loqui audebant. Tandem rege tristitiæ causam exigente Eutemon similia iis, quæ in consilio dixerat, respondit. Atq; ille non for tunæ solum eorum, sed etiam pœnitentiæ miseratus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ uestes adie ctæ sunt, et armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli seriq; attributus iis ager posset. Postero die conuoca tos duces copiarum docet nullam infestiorem urbē Græcis esse, q̄ regiam ueterum Persidis regum. Hinc illa immen sa agmina infusa, hinc Darium prius, deinde Xersem Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentan dum esse maioribus. Iamq; Barbari deserto oppido, qua quenq; metus agebat, diffugerant, cum rex Phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnauerat, partim in fidem acceperat. Sed urbis huius diuitiæ uicere præterita, in hac totius Per sidis opes congesserant Barbari, aurum argentumq; cumu latum erat. Vestis ingens modus, supellex non ad usum modo, sed ad ostentationem luxus comparata. Itaq; inter ipsos uictores ferro dimicabatur, pro hoste erat, qui pre tiosiorem occupauerat prædam, et cum omnia, quæ reci piebantur, capere non possent, iam res non occupabantur, sed æstimabantur. Lacerabant regias uestes, ad se quisq;

partem trahentes. Dolabris pretiosæ artis uasa cædebāt, nihil neq; intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra, ut quisq; auellerat, trahebat, neq; auaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est. Auro argentoq; onusti uilia captiuorū corpora trucidabant, passimq; obuii cædebātur, quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus uoluntaria morte occupauerunt, pretiosissima uestium induti è muris semetipsos cum coniugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, qđ paulo post facturus hostis uidebatur, subiecerant ædibus, ut cum suis uiui cremarētur. Tandē suis rex corporibus et cultu fœminarum abstinere iussit. Ingens pecuniæ captiuæ modus traditur, prope ut fidem excedat. Cæterum aut de aliis quoq; dubitamus, aut credimus in huius urbis gaza fuisse. c. et. xx. millia talenta, ad quæ uehenda, nanq; ad usus belli secum portare decreuerat, iumēta et camelos à Susis et Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniæ summam captis Persagadis sex millia talentorum. Cyrus Persagadum urbē condiderat, quam Alexandro præfectus eius Globaris tradidit. Rex arcem Persepolis. iii. millibus Macedonū præsidio relictis Nicartidem tueri iubet. Tyridati quoq;, qui Gazā tradiderat, seruatus est honos, quem apud Darium habuerat, magnaq; exercitus parte, et impedimentis ibi relictis Parmenionem Craterumq; præficit. Ipse cū mille equitibus peditumq; expedita manu interiorem Persidis regionem sub ipsum uergiliarum sydus petiit. Multisq; imbribus et prope intolerabili tēpestate uexatus, procedere tamen, quo intenderat, perseuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum niuibus, quas frigoris uis gelu astrinxe

rat, locorumq; squalor et solitudines uiæ fatigatum militẽ terrebant, humanarum rerum terminos se uidere creden tem. Omnia uasta, atq; sine ullo humani cultus uestigio attoniti intuebantur, et anteq̃ lux quoq; et cælum ipsos de ficerent, reuerti iubebant. Rex castigare territos superse dit. Cæterum ipse equo desiliit, pedesq; per niuem et con cretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi pri mum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primusq; rex dolabro glaciem perfringens iter sibi fecit. Exemplum regis cæteri imitati sunt. Tandem propemo dum inuias siluas emensi, humani cultus rara uestigia et passim errantes pecorum greges repperere, et incolæ, qui sparsis tuguriis habitabant, cum se callibus inuiis septos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, interfe ctis, qui fugientes sequi non poterant, deuios montes et obsitos niuibus petiuerunt. Inde per colloquia captiuorũ paulatim feritate mitigata tradidere se regi, nec in dedi tos grauius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, uicisq; compluribus redactis in potestatem, uentum est in Mardorum gentem bellicosissimam, et multum à cæteris Persis cultu uitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiũt, in quos se ac coniuges et liberos condunt, pecorum aut fe rarum carne uescuntur. Ne fœminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, uestis super genua est, funda uinciunt frontem, hoc et or namentum capitis et telum est, sed hanc quoq; gentem idẽ fortunæ impetus domuit. Itaq; trigesimo die, posteaq̃ à Persepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde ami cis cæterisq; pro cuiusq; merito dedit, propemodum omnia, quæ in ea urbe ceperat, distributa. Cæterũ ingẽtia animi

nota belluinam feritatem:

Alex. in Mardorum regione: nota:

Alex. Persepolim rediit

Alex.r uini cupidus:

bona illam indolem, qua omnes reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiā, in rebus moliendis efficien disq; uelocitatem, in deditis fidem, in captiuis clementiā, in uoluptatibus permissis quoq; et usitatis temperantiam, haud tolerabili uini cupiditate fœdauit. Hoste et emulo regni reparante tum maxime bellum, nuper subactis, quos uicerat, nouumq; imperium aspernantibus, de die inibat conuiuia, quibus fœminæ intererāt, nō quidē quas uiolari nefas esset, quippe pellices licentius q̃ decebat cum armato uiuere assuetæ. Ex his una Thais et ipsa temulenta maximam apud omnes Græcorum initurum gratiā affirmat, si regiam Persarum iussisset incendi, expectare hoc eos, quorum urbes Barbari delessent. Ebrio scorto de tanta re ferēte sententiā unus et alter et ipsi mero onerati assentiunt. Rex quoq; fuit auidior, q̃ patientior. Quin igitur ulciscimur Græciam, et urbi faces subdimus? Omnes incaluerant mero, itaq; surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiæ iniecit, tum conuiuæ et ministri pellicesq;. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul ab urbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad uestibulum regiæ uentum est, uident regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quā portauerant, aqua igni aridam materiam in incendium iacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, unde tot gentes ante iura petebant. Patria tot regum, unicus quondam Græciæ terror, molita .x. millium nauium classem et exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus perfossisq; montibus,

Thais pellex

Alex.r incendit Persepoliz

in quorum

in quorum specus fretum immissum est. Ac ne longa q̄dẽ ætate, quæ excidium eius secuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum reges, quas nũc habent Parthi. Huius uestigium non inueniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procul mœnibus fluxerat, inde urbem fuisse . xx . stadiis distantem credunt magis q̄ sciũt accolæ. Pudebat Macedones tam claram urbem à comessabundo rege deletam esse. Itaq; res in serium uersa est, et impetrauerunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum ut primũ grauatam ebrietate mentẽ quies reddidit, pœnituisse constat, et dixisse maiores pœnas Persas Græcis daturos fuisse, si ipsum in solio regiaq; Xersis respicere coacti essent. Postero die Lycio itineris, quo Persidem intrauerat, duci . xxx . talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transiit, ubi supplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinq; millia, equites mille. Vtrisq; Plato Atheniensis præerat, his copiis auctus, Darium persequi statuit. Ille iam Ebataua peruenerat caput Mediæ. Vrbem hanc nunc tenent Parthi, eaq; æstiua agentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreuerat, sed ueritus ne celeritate Alexandri occuparetur, consilium iterq; mutauit. Aberat ab eo Alexander stadia. M . D . sed iam nullum interuallum aduersus celeritatem eius satis longum uidebatur. Itaq; prælio magis q̄ fugæ se præparabant. xxx . millia peditum sequebantur, in quibus Græcorum erant . iiii . millia fideliter erga regem ad ultimũ inuicta, funditorum quoq; et sagittariorum manus . iiii . millia expleuerat præter hos . iii . millia et . ccc . equites erant maxime Parthienorum. Bessus præerat Bactria

næ urbis regionisq; præfectus. Cum hoc agmine Darius paulum declinauit uia militari, iussis præcedere Lyxis impedimentorum custodibus. Consilio deinde aduocato, Si me cum ignauis, inquit, et pluris qualemcunq; uitam honesta morte æstimantibus fortuna iunxisset, tacerem potius, q̃ frustra uerba consumerem, sed maiore q̃ uellem, documento et uirtutem uestram, et fidem expertus magis etiam conniti debeo, ut dignus talibus amicis sim, q̃ dubitare an uestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub imperio fuerunt meo, bis me uictũ, bis fugentẽ persecuti estis. Fides uestra et constantia (ut regem me esse credam) facit. Proditores et transfugæ in urbibus meis regnant, non Hercule qui tanto honore digni habeantur, sed ut premiis eorum uestri solicitentur animi. Meam tamen fortunam quam uictoris maluistis sequi, dignissimi quibus, si ego nõ possim, Dii pro me gratiam referant, et me Hercule referent. Nulla erit tã surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlũ uos debitis laudibus ferat. Itaq; etiam si consilium fugæ à qua multum abhorret animus, agitassem, uestra tamen uirtute fretus obuiam issem hosti. Quousq;. n. in regno exulabo, et per fines imperii mei fugam externum et aduenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare, quæ amisi, aut honesta morte defungi? nisi forte satius est expectare uictoris arbitrium, et Mazei et Mithienis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut iam malit ille gloriæ suæ, q̃ iræ obsequi. Nec Dii siuerint, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam aut condonare possit, ne hoc imperium unius amittam. Idemq; erit regni mei, qui et spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex nulli non par

ta libertas est, nemo e uobis fastidium Macedonum, nemo uultum superbum ferre cogetur. Sua cuiq; dextra aut ultionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem q̃ uersabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito mitiores uices eius expecto. Sed si iusta ac pia bella Dii aduersantur, fortibus tamen uiris licebit honeste mori. Per ego uos decora maiorum, qui totius Orientis regna cũ memorabili laude tenuerunt, per illos uiros, quibus stipendium Macedonia quõdam tulit, per tot nauium classes in Graeciam missas, per tot trophaea regum oro et obtestor, ut nobilitate uestra gentisq; dignos spiritus capiatis, ut eadem constantia animorum, qua praeterita tolerastis, experiamini, quicquid deinde sors tulerit. Me certe in perpetuum aut uictoria egregia nobilitabit, aut pugna. Haec dicente Dario praesentis periculi species omnium simul corda animosq; horrore perstrinxerat, nec aut consilium suppetebat, aut uox, cum Artabazus uetustissimus amicorũ, quem hospitem fuisse Philippi saepe diximus, Nos uero, inquit, pretiosissimam uestem induti, armisq; quanto maximo cultu possumus, adornati regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut uictoriam speremus, mortem non recusemus. Assensu excepere caeteri hanc uocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat cum Besso, inauditi antea facinoris societate inita regem suum per milites, quibus ambo praeerant, comprehendere et uincire decreuerant, ea mente, ut si Alexander ipsos insequutus foret, tradito rege uiuo, inirent gratiam uictoris, magni profecto cepisse Darium aestimaturi. Sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dario, regnum sibi occuparent, bellumq; renouarent. Hoc par

Oratio.

Artabazi ...

Nabarzanis consiliũ occidendi Darium.

ricidium cum diu uolutassent, Nabarzanes aditũ nefariæ spei præparans, Scio me, inquit, sententiam esse dicturũ prima specie haud quaq̃ auribus tuis gratam. Sed me dici quoq; grauiores morbos asperis remediis curant, et gubernator, ubi naufragium timet, iactura quicquid seruari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum q̃dem facias, suadeo, sed ut te, ac regnum tuum salubri ratione conserues. Diis aduersis bellum inimus, et pertinax fortuna Persas urgere nõ desinit. Nouis initiis et hominibus opus est. Auspicium et imperium alii trade interim, qui tam diu rex appelletur, donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnum tibi reddat, hoc autem breui futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt, Indi et Sagæ in tua potestate, tot populi, tot exercitus, tot equitum peditũq; millia ad renouandum bellum uires paratas habent, ut maior belli moles supersit, q̃ exhausta sit. Quid ruimus beluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium uirorum est, magis mortem contemnere, q̃ odisse uitam. Sæpe tædio laboris ad utilitatem sui compelluntur ignaui. At nihil uirtus inexpertum omittit. Itaq; ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculũ est, petimus, præfectũ regionis eius Bessum regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus iusto regi tibi fiducia restituet imperium. Haud mirum est Darium non nunc temperasse animo, q̃q̃ tam impiæ uoci q̃tum nefas subesset, latebat. Itaq; pessimum, inquit, mancipium repperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires. Strictoq; acynace interfecturus uidebatur, ni propere Bessus Bactrianiq; tristiũ specie. Cæterum si perseueraret, uincturi circumstetissent.

Nabarzanes interim elapsus mox et Bessus sequutus copias, quibus praeerant à caetero exercitu secedere iubent, secretum inituri consilium. Artabazus conuenientem praesenti fortunae sententiam orsus mitigare Darium temporũ identidem admonens coepit. Ferret aequo animo qualium cunq; suorum uel stultitiam, uel errorem. Instare tamen Alexandrum grauem, etiam si omnes praesto essent. Quid futurum, si persecuti fugam ipsius alienentur à rege? Ea re paruit Artabazo, et q̃q̃ mouere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis eodem in loco substitit. Sed attonitus moestitia simul et desperatione tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quae nullius regebantur impio, uarii animorum motus erant, nec in commune ut antea cõsulebatur. Dux Graecorum militum Patron arma capere suos iubet, paratosq; esse ad exequendum imperium. Persae secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, temptabatq; Persas abducere Bactra, et intactae regionis opulentiam, simulq; quae manentibus instarent, pericula ostentans. Persarum omnium eadem ferè fuit uox, nefas esse deseri regem. Inter haec Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. Ille Persarum tabernacula circuire, hortari, monere nunc singulos, nunc uniuersos non ante destitit, q̃ satis constaret imperata facturos. Idem aegre à Dario impetrauit, ut cibum caperet, animumq; regis ad uerteret. At Bessus et Nabarzanes, olim agitatum scelus exequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant, quippe in illis gentibus regum eximia maiestas est, ad nomen quoq; Barbari conueniunt, et pristinae ueneratio fortunae sequitur aduersam. Inflabat impios animos regio, cui praeerant

armis uirisq́;, et spatio locorum nulli earum gentium secunda. Tertiam partem Asiæ tenet multitudo iuniorum, exercitus, quos amiserat, Darius æquabat. Itaq; non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant. Inde uires imperii repetituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis placuit per militem Bactrianos ad omne obsequium destinatos regem comprehendere, mittiq; nuntium ad Alexandrum, qui indicaret uiuum asseruari eũ. Si id, quod timebant, proditionem aspernatus esset, occisuri Darium, et Bactra cum suarum gentium manu petituri. Cæterum propalam comprehendi Darius non poterat tot Persarum millibus laturis opem regi, Græcorum quoq; fides timebatur. Itaq; quod non poterant ui, fraude assequi temptant. Pœnitentiam secessionis simulare decreuerant, et excusare apud regem consternationem suã. Interim, qui Persas solicitarent, mittũtur, hinc spe, hinc metu militares animos uersant, ruinæ rerum illos subdere capita, in pernitiem trahi, cum Bactra pateant exceptura eos donis et opulentia quantam animis concipere nõ possint. Hæc agitantibus Artabazus superuenit siue regis iussu, siue sua sponte affirmans mitigatum esse Darium, et eundem illis amicitiæ gradum patere apud regem. Illi lachrymantes nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam ipsorum tueretur, precesq́; perferret. Sic peracta nocte sub lucis ortu et Nabarzanes cum Bactrianis militibus in uestibulo prætorii aderat titulum solemnis officii occulto sceleri præferens. Darius signo ad eundum dato, currum pristino more conscendit. Nabarzanes cæteriq; parricidæ procumbentes humi, quem paulo post in uinculis habituri erant, sustinuere uenerari, lachrymas.

etiam pœnitentiæ indices profuderunt, adeo humanis ingeniis parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotæ. Darium natura simplicem et mitem non credere modo quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cum intuerentur qualem et regem et uirum fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat. Patron autem Græcorum dux, præcepit suis, ut arma (quæ in sarcinis antea ferebantur) induerent, ad omne imperium suum parati et intenti. Ipse currum regis sequebatur occasioni imminens alloquendi eum, quippe Bessi facinus præsenserat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos uerius, q̃ comes à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus ac sæpius sermone reuocatus inter fidem timoremq; hæsitans regem intuebatur, qui ut tandem auertit oculos, Bubacem Spadonem inter proximos currum sequentem percũctari iubet, nunquid ipse uelit dicere. Patron uero se, sed remotis arbitris loqui uelle cum eo respondit. Iussusq; propius accedere sine interprete, nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat, Rex inq̃t ex .l. millibus Græcorum supsumus pauci, omnes fortunæ tuæ comites, et in hoc tuo statu iidem, qui florente te fuimus, quascunq; sedes elegeris, pro patria et domesticis rebus petituri. Secundæ aduersæq; res tuæ copulauere nos tecum. Per hanc fidem inuictam oro et obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciã, nulla Bactra sunt nobis, spes omnis in te utinam et in cæteris esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui externus et alienigenũ non depo

h iiii

scerem, si crederem alium posse præstare. Bessus, q̃q̃ erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia inditium profecto Patronem detulisse credebat, et interpretis Græci relato sermone exempta dubitatio est. Darius autem, quantum ex uultu concipi poterat, haud sane territus, percunctari Patrona causam consilii, quod afferret, cœpit. Ille non ultra differendum ratus, Bessus inquit, et Nabarzanes insidiantur tibi in ultimo discrimine et fortunæ tuæ et uitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus ultimus. Et Patron q̃dẽ egregiã conseruati regis gloriam tulerat. Eludant uidelicet, quibus forte ac temere humana negotia uolui agiq; persuasum ẽ. Equidẽ æterna constitutione crediderim nexuq; causarum latentiũ et multo ante destinatarum suum quenq; ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe respondit, q̃q̃ sibi Græcorum militum fides nota sit, nunq̃ tamen à popularibus suis recessurum, difficilius sibi esse damnare, q̃ decipi, quicquid sors tulisset, inter suos perpeti malle, q̃ transfugam fieri. Sero se perire, si saluum esse sui milites nollent. Patron desperata salute regis ad eos, quibus præerat, rediit, omnia pro fide experiri paratus. At Bessus occidendi protinus regis impetum conceperat. Sed ueritus ne non gratiam Alexandri, ni uiuum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias iã Alexandri opes spectantis prudenter cauteq; uitasset, donum eum hosti laturum fuisse regis caput, nec mirari hominem mercede conductum omnia habere uenalia, sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hostẽ, ad nutum licentiũ circumferri. Arguenti deinde se, Deosq;

Patron pia[?] Dariũ monet.

Responsũ Darij:

Darius uult potius cum suis mori q̃ Græcis custodiri incolumes:

Bessi simulatio

patrios testes fidei suæ inuocanti Darius uultu assentie bat, haud dubius quin uera deferrentur à Græcis, sed eo rerum uentum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, q̃ decipi. xxx. millia erant, quorum inclinata in scelus leuitas timebatur. iiii. millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide parricidio excusationem uidebat offerri. Itaq; præopta bat immerito q̃ iure uiolari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit, Alexandri sibi non minus iustitiam, q̃ uirtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo premium expectent. Violatæ fidei nemine acriorem fore uindicem ultoremq; Iamq; nox appare bat, cum Persæ more solito armis positis ad necessaria ex proximo uico ferenda discurrunt. At Bactriani (ut imperatum erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri iubet, expositisq;, quæ Patron detule rat, haud dubitare Artabazus quin transeundum esset in castra Græcorum. Persas quoq; periculo uulgato secu turos. Destinatus sorti suæ, et iam nullius salubris consilii patiens unicam in illa fortuna opem Artabazum ulti mum illum uisurus amplectitur. Perfususq; mutuis lachry mis inhærentem sibi auelli iubet, capite deinde uelato, ne inter gemitus digredientem uelut à rege intuerentur, in hu mum pronum corpus abiecit. Tum uero custodiæ eius assue ti, quos regis salutem uel periculis uitæ tueri oportebat, di lapsi sunt cum armatis, quos iam aduentare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis Spadonibus, quia quo discederent, non habebant, circumstantibus regem. At ille remotis ar bitris, diu aliud atq; aliud consilium animo uolutabat.

Verba Darij ad Spadone: Iamq; solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiuerat, perosus, Bubacem uocari iubet, quem intuens, Ite, inqt, consulite uobis, ad ultimum regi uestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris quod uitam non finiam, alieno scelere, q̃ meo mori malo. Post hanc uocem Spado gemitu non modo tabernaculũ, sed etiam castra compleuit. Irrupere deinde alii, laceratisq; uestibus lugubri et Barbaro ululatu regem deplorare coeperunt. Persae ad illos clamore perlato attoniti metu,

Maximus in castris ululat⁹: no: nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne impie deserere regem uiderentur.

Varius ac dissonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris referebatur. Besso et Nabarzani nuntiauerant sui regem à semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat. Itaq; citatis equis aduolant, sequentibus quos

Darius uincitur: ad ministerium sceleris delegerant, et cum tabernaculum intrassent, quia regem uiuere Spadones indicabant, cõprehendi uinciriq; iusserunt. Rex curru paulo ante uectus, et Deorum auspiciis à suis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus seruorum suorum in sordidũ uehiculum pellibus undiq; contectus imponitur. Pecunia regis et supellex quasi iure belli diripitur, onustiq; praeda per scelus ultimum parta fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant, Graecisq; militibus

Parthienes Parthienem petebat, omnia tutiora parricidarũ contuitu ratus. Persae promissis Bessi onerati maxime, quia nemo alius erat, quẽ sequerentur, coniunxere se Bactrianis. Agmen eorum tertio assecuti die, ne tamen honos regi nõ haberetur, aureis compedibus Darium uinciunt, noua ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio

possett agnosci, sordibus pellibus uehiculum intexerāt, ignoti iumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monstrari posset, custodes procul sequebantur. Alexander audito Darium mouisse à Batauis, omisso itinere, quod petebat, in Mediā fugientē inseq̄ pgit strenue. Tabas oppidū est in parte Lacenæ ultima, quo ubi peruenit, ibi transfugæ nuntiant præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Bagistene Babylonio, non equidem uinctum regem, sed in piculo esse aut mortis, aut uinculorū affirmabat. Rex ducibus conuocatis maximū, inq̄t, opus, sed labor breuissimus superest. Darius haud procul destitutus à suis aut uinctus, aut oppressus est. In illo corpore posita est uictoria nostra, et tanta res celeritatis est premiū. Omnes pariter conclamant paratos ipsos, sequi, nec labori, nec periculo parcere. Igitur raptim agmen cursus magis q̄ itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaq; quingenta stadia processit, peruentumq; erat in uicum, in quo Darium Bessus cōprehenderat. Ibi Melon Darii interpres excipitur, corpore æger non potuerat agmen sequi, et deprehensus celeritate regis transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit, sed fatigatis necessaria quies erat. Itaq; delectis eq̄tū sex millibus trecentos, quos Dimichas appellant, adiungit, dorso hi grauiora arma portabant, cæterum equis uehebantur, cum res locusq; posceret, pedestris acies erat. Hæc agētem Alexandrum adeunt Orsillos et Mythracenis, qui Bessi parricidium exosi transfugerant, nuntiabantq; stadia. D. abesse Persas, ipsos breuius iter monstraturos. Gratus regi aduētus transfugarū fuit. Itaq; prima uespera ducibus iisdē cum expedita eq̄tum manu monstra

Tabas oppidū Lacenæ
Bagistenes
Alex sequitur hostes. nota illius celeritatem:
Melon
Dimichę:
Orsillos 7 Mythracenis
62 ½ miliaria:

tam uiam ingreditur, Phalange, quantum festinare pos set, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens ita cur sum regebat, ut primi coniungi ultimis possent. ccc. stadia processerant, cum occurrit Brocullus Mazei filius Syriæ quondam prætor. Is quoq; transfuga nuntiabat Bessum haud amplius q̄. cc. stadia abesse. Exercitum utpote q nihil præcauerat incompositum inordinatumq; procedere, Hyrcaniam uideri petituros, si festinaret sequi, Palãtes superuenturum, Darium adhuc uiuere. Strenuo aliogn cupiditatem consequendi transfuga iniecerat. Itaq; calca ribus subditis effuso cursu eunt. Iamq; fremitus hostiũ iter ingredientium exaudiebatur, sed prospectum ademe rat pulueris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, do nec consideret puluis. Iamq; conspecti à Barbaris erãt, et abeuntium agmen conspexerant, nequaq̄ futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad prælium, q̄tum ad parri cidium fuerat. Nanq; et numero Barbari præstabant et robore. Ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri erãt. Sed nomen Alexãdri et fama maximum in bello utiq; mo mentum pauidos in fugam conuertit. Bessus et cæteri fa cinoris eius participes uehiculum Darii assecuti cœperũt hortari eum, ut conscenderet equum, et se hosti fuga eri peret. Ille Deos ultores adesse testatur, et Alexandri fi dem implorans, negat se parricidas uelle comitari. Tum uero ira quoq; accensi tela iniiciunt in regem, multisq; cõ fossum uulneribus relinquunt, Iumenta quoq;, ne longius prosequi possent, conuulnerãtur, duobus seruis, qui regẽ comitabantur, occisis. Hoc edito facinore ut uestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniã, Bessus Bactra pau cis equitum comitantibus petebant. Barbari ducibus desti

uiti, quæ quenq; aut spes ducebat, aut pauor dissipaban tur, D. tantum equites congregauerant se, incerti adhuc resistere, ne melius esset, an fugere. Alexander hostiũ trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipse cum cæteris sequitur. iii. ferme millia resistentia occisa sunt, reliquum ag men more pecudum intactum agebatur, iubente rege, ut cædibus abstineretur. Nemo captiuorum erat, quin mon strare Darii uehiculum posset, singuli, ut quenq; præhen derent, scrutabantur, nec tamen ullum uestigium fugæ regis extabat. Festinantem Alexandrum uix tria milia equitum persequuta sunt. At in eos, qui lentius sequeban tur, incidebant uniuersa fugientium agmina (uix incre dibile dictu) plures captiui, q̃ qui caperent, erant, adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam satis cerne rent. Interim iumenta, quæ Darium uehebant, nullo re gente decesserant militari uia, et errore delata per. iiii. stadia, in quadam ualle constiterant æstu simulq; uulne ribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstra tũ à peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac dum galea haustam aquam sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit. Miratusq; con fossa potius, q̃ abacta esse semiuiui hominis.

Verba Iustini de Darij exitu apposita:
Darius in gratiam victoris a cognatis suis aureis compedibus cathenisque in vico Spartanorum Tamen vincitur credo ita diis immortalibus iudicantibus, ut in terra eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regni finis veniret. Alex. quoque citato cursu postera die ... venit ibique cognovit Darium clauso vehiculo de nocte exportatum et cetera videndum in xi sue hystorie ::

Alex. maiori parte hostium capit iii mi. occisa sunt

Polystratus

Parthorum Thara

QVINTI LIBRI FINIS DEEST. ET PRINCIPIVM SEXTI.

Ibi Darii exitus. Hic belli initium inter Macedonas et Lacedæmonios continebatur.

Intellige hic ut Antipater is est qui pugnæ discrimen immisit

PVGNAE DISCRIMEN IMMISIT, *obtruncatis, qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Cœperat fugere uictores, donec auidius sequentes in planum deduxere. Multi cadebant, sed ut primum locus, in quo stare posset, fuit, æquis uiribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat non armorum modo et corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo uno uinci non potuit. Vndique nunc comminus, nunc eminus petebatur, diuque arma circumferens alia tela clypeo excipiebat, corpore alia uitabat, donec hasta fœmora perfossa plurimo sanguine effuso destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, iactationem uulnerum haud facile tolerantem. Non tamen omisere Lacedæmonii pugnam, et ut primum sibi, quam hosti æquiorem locum capere potuerunt, densatis ordinibus effusi fluentem in se aciem excepere, non aliud discrimen uehementius fuisse memoriæ proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonii uetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate,*

Agis Rex uulneratur

hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmoniis dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoq; unius tam multiplex casus modo spem, modo metum utriusq; partis augebat, uelut de industria inter fortissimos uiros certamen æquante fortuna. Cæterum angustiæ loci, in quo hæserat pugna, non patiebantur totis ingredi uiribus. Expectabant ergo plures, qui inierant prælium, et qui extra teli ictum erant, clamore inuicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere lubrica arma sudore uix sustinens, pedem deinde referre cœpit, ut urgente hoste apertius fugeret. Insequebatur dissipatos uictor, et emensus cursu omne spatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agim persequebatur. Ille ut fugam suorum et proximos hostiũ aspexit, deponi se iussit, expertusq; membra an impetum animi sequi possent, posteaq̃ deficere se sensit, poplitibus semet excepit, galeaq; strenue sumpta clypeo protegens corpus hastam dextra, uibrabat ultro uocans hostem, siquis iacenti spolia demere auderet, nec quisq̃ fuit, qui sustineret comminus congredi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixa est, qua ex uulnere euulsa inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit. Deinde linquente, spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum. V. millia et. ccc. lx. ex Macedonibus haud amplius. ccc. Cæterum uix quisquam nisi saucius reuertit in castra. Hæc uictoria non Spartam modo, sociosq; eius, sed etiam omnes, q fortunam belli spectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum dissentire ab animis gratulantiũ uultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi, et q̃q̃ fortuna

rerum placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erant, q̃ quas præfecti modus caperet, metuebat, quippe Alexã der hostes uinci uoluerat. Antipatrum uicisse, ne tacitus quidem indignabatur, suæ demptum gloriæ existimans, quicquid cessisset alienæ. Itaq; Antipatrus, qui probe nosset spiritũ eius, non est ausus ipse agere arbitrio uictoriæ, sed consilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit. A'quo Lacedæmonii nihil aliud q̃ ut oratores mittere ad regem liceret precari, grate ueniam defectionis prætter au tores impetrauerunt. Megalopolitani, quorum urbs erat obsessa, ad defectionis eius mulctam Achasetoli. c. xx. ta lenta dare iussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum prius, tamen finitum est, q̃ Darium Alexander apud Arbellam superaret. Sed ut primum instantibus cu ris laxatus est animus, militarium rerum q̃ quietis otiiq; patientior, excepere eum uoluptates, et quem arma Persarum non fregerant, uitia uicerunt. Intempestiua conuiuia et perpotandi peruigilandiq; insana dulcedo ludiq; et greges pellicum omnia in externum lapsa sunt, morem, quenq; emulatus quasi potiorem suo, ita popularium animos ocu losq; pariter offendit, ut plerisq; amicorum pro hoste habe retur. Tenaces quippe disciplinæ suæ solitosq; parto ac parabili uictu ad implenda naturæ desideria defungi, in peregrina et euictarum gentium mala impulerat. Hinc sæpius comparatæ in caput eius insidiæ, secessio militum, et liberior inter mutuas querelas dolor. Ipsius deinde nunc ira, nunc suspitiones, quas excitabat inconsultus pa uor cæteraq; his similia, quæ deinde dicentur. Igitur cũ intempestiuis conuiuiis dies pariter noctesq; consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non contentus arti

ficum

fecum, quos è Græcia excitauerat, turbæ quippe captiuæ fœminarum iubebantur suo ritu canere inconditum et abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam rex ipse conspexit mæstiorem q̃ cæteras, et producentibus eas uerecunde reluctantē. Excellens erat forma, et formā pudor honestabat, deiectis in terram oculis, et quantum licebat, ore uelato suspitionem præbuit regi nobiliorem esse, q̃ ut inter conuiuales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata quæ nam esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam esse respondit. Vxorem Histapsis fuisse. Propinquus hic Darii fuerat, magni, et ipse exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ pristini moris hærebant. Itaq; fortunā regia stirpe genitæ, et tam celebre nomen neptem Ochi reueritus non dimitti modo captiuam, sed etiam restitui ei suas opes iussit. Virum quoq; requiri, ut reperto cō iugem redderet. Postero autem die præcepit Ephestioni, ut omnes captiuos in regiam iuberet adduci. Vbi singulorum nobilitate spectata, secreuit à uulgo, quorum eminebat genus. Decem hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darii frater, non illius fortuna, q̃ indole animi sui clarior. Oxidates erat nobilis Perses, qui à Dario capitali supplicio destinatus cohibebatur in uinculis. Huic liberato Satrapeam Mediæ attribuit, fratremq; Darii recepit in cohortem amicorum omni uetustæ claritatis honore seruato. Hinc Parthienem peruentum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium, qui post Euphratem et Tygrim amnes siti rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestrem ac fertilem occupauerunt, graues adhuc incolæ sedes habent et in Euro-

pa, et in Asia. Qui super Bosphorum mare colunt, ascribuntur Asiæ. At qui in Europa sunt à leuo Thraciæ latere ad Boristhenem, atq; inde ad Tanaim alium amnem recta plaga attinent. Tanais Europam et Asiam medius interfluit, nec dubitatur, quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex regione Europæ penetrauerint. Vrbs erat ea tempestate clara Atomphilos condita à Græcis, ibi statiua rex habuit commeatibus undiq; aduectis. Itaq; rumor otiosi militis uiritim sine autore percrebruit, regem contentum rebus, quas gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, et itineris sarcinas aptant, signo dato crederes, ut uasa colligerent. Totis castris tumultus hinc contubernales suos requirentium, Hinc onerantium plaustra perfertur ad regem. Fecerant fidem rumori temere uulgato Græci milites redire iussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Ipsis quoq; finem militiæ adesse credebant. Haud secus, q̃ par erat, territus Alexander q Indos, atq; ultima Orientis peragrare statuisset, præfectos copiarum in prætorium contrahit, Obortisq; lachrymis ex medio gloriæ spatio reuocari, se uicti magis, q̃ uictoris fortunam in patriam relaturũ conquestus est, nec sibi ignauiam militum obstare, sed Deorum inuidiã, qui fortissimis uiris subitum patriæ desiderium admouissent, paulo post in eandem cum maiore laude famãq; redituris. Tum uero pro se quisq; operam suam offerre, difficillima quæq; poscere, polliceri militum quoq; obsequium, si animos eorum leni et apta oratione ꝑmulcere uoluisset. Nunq̃ infractos et abiectos recessisse, quotiens ipsius alacritatem et tanti animi spiritus haurire

potuissent, ita se facturum esse respondit. Illi uero uulgi aures præparent sibi, satisq; omnibus, quæ in rem uidebantur esse, compositis uocari ad contionem exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit. Magnitudinem rerum, quas gessimus milites, intuentibus uobis, minime mirū est et desiderium quietis, et satietatem gloriæ occurrere, ut omittam Illyricos, Triballos, Boetiā, Thraciam, Spartam, Acheos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioq; perdomui. Ecce orsi bellū ad Hellespontum Ionas Eolidē seruitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pisides, Ciliciam, Siriam, Phœnicem, Armeniam, Persidem, Medos Parthienem habemus in potestate. Plures prouincias complexus sum, q̄ alii urbes ceperunt, et nescio an enumeranti mihi quædam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaq; si crederem satis certam esse possessionem terrarum, quas tāta uelocitate domuimus, ego uero milites ad penates meos, ad parentem sororesq; et cæteros ciues uel retinentibus uobis erumperem, ut ibi potissimum parta uobiscum laude et gloria fruerer, ubi nos uberrima uictoriæ præmia expectant, liberorū coniugum parentumq; lætitia, pax quies rerum ꝑ uirtutem partarum secura possessio. Sed in nouo, et si uerum fateri uolumus precario imꝑio adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus Barbaris tempore milites opus est, dum mitioribus ingeniis imbuuntur, et efferatos mollior consuetudo permulcet. Fruges quoq; maturitatem statuto tempore expectant, adeo etiam illa sensus omnis expertia tamen sua lege mitescunt. Quid creditis tot gentes alterius imperio ac nomine assuetas

Oratio Alex ad milites
Illyrici
Triballi
Boetia
Thracia
Sparta
Achei
Peloponē
Ione
Eolides
Caria
Lydia
Phrygia
Paphlagonia
Pamphilia
Pisides
Cilicia
Syria
Phenix
Armenia
Persides
Media
Parthia

non sacris, non moribus, non commertio linguæ nobiscum cohærentes eodem prælio domitas esse, quo uictæ sunt? Vestris armis continentur, non suis moribus. Sed q̃ præsentes metuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris bestiis res est, quas captas et inclusas, quas ipsarum natura non potest longior dies mitigat. Et adhuc sic ago tanq̃ omnia subacta sint armis, quæ fuerunt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit. Bactra non possidet solum parricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdiani, Dacæ, Massagetæ, Sagæ, Indi sui iuris sunt. Omnes hi simul, si terga nostra uiderint, sequentur. Illi enim eiusdẽ nationis sunt, nos alienigenæ et externi. Suis aũt quiq; parent placidius, ẽt cum is præest, qui magis timeri potest. Proinde, aut quæ cœpimus, omittenda sunt, aut, quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt, sic nos qc quid obstat, imperio recidamus. Parua sæpe scintilla cõtempta magnum excitauit incendium. Nil tuto in hoste despicitur, quem spreueris, ualentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Persarum accepit imperium. Sed in sedem Cyri beneficio Bagoe castrati hominis admissus, ne uos magno labore credatis Bessum uacuum regnum occupaturum. Nos uero peccauimus milites, si Darium ob hoc uicimus, ut seruo eius traderemus impiũ, qui ultimum ausus scelus, regem suũ etiam externæ opis egentem, certe, cui nos uictores pepercissemus, quasi captiuum in uinculis habuit, ad ultimũ ne à nobis conseruari posset, occidit. Hunc uos regnare patiemini? quẽ eq̃dẽ crucifixum uidere festino, omnibus regibus gentibusq; fidei, quam uiolauit, meritas pœnas soluentem. At Her

cule si mox eundem Graecorum urbes, aut Hellespontū uastare nuntiatum erit uobis, quo dolore afficiemini, Bessum premia uestrae occupasse uictoriae? Tunc ad repetendas res festinabitis, tunc arma capietis. Quanto autem praestat territum adhuc et uix mentis suae compotem opprimere? Quatridui nobis iter superest, qui tot proculcauimus niues, tot amnes superauimus, tot montium iuga trās currimus, non mare illud, quod exaestuans iter fluctibus occupat euntes, nos moratur, non Ciliciae fauces, et angustiae includunt, plana omnia et prona sunt, in ipso limine uictoriae stamus. Pauci nobis fugitiui et domini sui interfectores supersunt. Egregium me Hercule opus, et inter premia gloriae uestrae numerandum posteritati famaeq; tradetis. Darium quoq; hostem finito post mortem eius odio, parricidas esse uos ultos, neminem impium effugisse manus uestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint uos pia bella suscipere, et Bessi sceleri non nomini suo irasci? Summa militum alacritate subeuntium, quocunq; uellet, duceret, oratio excepta est, nec rex moratus impetum, tertioq; per Parthienem die ad fines Hyrcaniae penetrat, Cratero relicto cum iis copiis, quibus praeerat, et ex manu, quam Amyntas ducebat, additis sex millibus equitibus, et totidem sagittariis, ut ab incursione Barbarorum Parthienem tueretur. Phorygum impedimenta modico praesidio dato, cāpestri itinere ducere iubet. Ipse cum Phalange et equitatu c. l. stadia emensus, castra in ualle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus praealtis densisq; arboribus umbrosum est, pingue uallis solum rigantibus aquis, quae ex petris eminentibus manant. Ex ipsis radicibus montiū Zio

Ziobaris. beris amnis effunditur, qui tria ferè stadia in longitudinem uniuersus fluit, deinde saxo, quod alueolũ interpolat, repercussus duo itinera uelut dispensatis aquis aperit. Inde torrens et saxorum, p quæ incurrit asperitate uiolentior, terram præceps subit. Per. ccc. stadia cõditus labitur, rursusq; uelut ex alio fonte conceptus editur, et nouum alueum intendit, priore sui parte spatiosior, quippe in latitudinem. xiii. stadiorum diffunditur, rursusq; angustioribus coercitus ripis iter cogit, tandẽ in alterumamnẽ cadit, cui Rhidago nomen est. Incolæ affirmabant quicũq; dimissi essent in cauernam, quæ propior est fonti, rursus sibi aliud os amnis apertum existere. Itaq; Alexander duos tauros, qua subeunt aquæ terrã, præcipitari iubet, quorũ corpora ubi rursus erũpit, expulsa uidere, qui missi erãt, ut exciperent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum litteras Nabarzanis, qui Darium cum Besso interceperat, accipit, quarum sententia hæc erat, Se Dario nõ fuisse inimicum, immo etiam quæ credidisset utillima esse suasisse, et qa fidele consilium regi dedisset prope occisum ab eo. Agitasse Darium custodiam corporis sui contra ius fasq; peregrino militi tradere damnata popularium fide, quã p. ii. et. ccc. annos inuiolatam regibus suis præstitissent. Se in præcipiti et lubrico stantẽ consiliũ à præsenti necessitate repetisse, Darium quoq; cum occidisset Bagoan hac excusatione satisfecisse popularibus, quod insidiantẽ sibi interemisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritu charius. Amore eius ad ultima esse propulsum. Sed ea magis esse secutum, quæ coegisset necessitas, q̃ quæ optasset. In communi calamitate suam quenq; habere fortunam. Si uenire se iuberet, sine metu esse uenturum.

Non timere, ne fidem datam tantus rex uiolaret. Deos à Deo falli non solere. Cæterum ſicui fidẽ daret, uideretur indignus multa exilia patre fugienti. Patriam eſſe, ubicunq; uir fortis ſedem elegerit. Nec dubitauit Alexãder fidem quo Perſæ modo accipiebant, dare. Inuiolatum, ſi ueniſſet, fore. Quadrato tamen agmine et compoſito ibat, ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen. Phalanx eam ſequebatur, poſt pedites erant, Impedimenta et gens bellicoſa, et natura ſitus difficilis aditu curam regis intenderat. Nanq; perpetua uallis iacet uſq; ad mare Caſpium patẽs. Duo terræ eius uelut brachia excurrunt media flexu modico ſinum faciunt lunæ maxime ſimilem, cum eminẽt cornua nõ dum totum orbem ſydere implente. Cercetæ, Moſſini, et Calybes à leua ſunt. Et ab altera parte Leucoſyri, et Amazonum campi, et illos qua uergit ad Septentrionem, hos ad occaſum conuerſa proſpectat. Mare Caſpium dulcius cæteris ingentis magnitudinis piſces alit. Piſces longe diuerſi ab aliis coloris, quidam Caſpium, quidam Hyrcanum appellant, alii ſunt q Meotida paludẽ in id cadere putant, et argumentum afferunt, aquã, quæ dulcior ſit q̃ cætera maria, infuſo paludis humore miteſcere. A' Septentrione ingens in littus mare incumbit, longeq; agit fluctus, et magna parte exæſtuans ſtagnat. Idẽ alio cœli ſtatu recipit in ſe fretum eodẽq; impetu, quo effuſum eſt, relabens terrã naturæ ſuæ reddit, et q dã credidere Caſpium mare eſſe, ſed ex India in Hyrcaniã cadere, cuius faſtigiũ (ut ſupra dictum eſt) ꝑpetua ualle ſummittitur. Hinc rex. xx. ſtadia proceſſit ſemita propemodũ inuia, cui ſilua imminebat. Torrentesq; et eluuies iter

morabantur, nullo tamen hoste obuio penetrauit, tandēq; ad ulteriora peruentum est, præter alios commeatus, quorū tum copia regio abundabat, pomorum quoq; ingens modus nascitur, et uberrimum gignendis uuis solum est. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur, sed nisi solis ortum incolæ occupauerint, uel modico tepore succus extinguitur. xxx. hinc stadia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit, seq; et eos, qui post Darii mortem profugerant, dedens, quibus benigne exceptis ad oppidum Aruas peruenit. Hic ei Craterus et Erigonus occurrunt, præfectum Taurorum gentis Phradatē adduxerant. Hic quoq; in fidem receptus multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim, exul hic regnante Ocho ad Philippum peruenerat. Taurorum quoq; gentem Pharadathi reddidit. Iamq; rex ultima Hyrcaniæ intrauerat, cum Artabazus, quem Dario fidissimū fuisse supra diximus, cum propinquis Darii ac suis liberis modicaq; Græcorum militum manu occurrit, dextram uenienti obtulit rex, quippe et hospes Philippi fuerat, cum Ocho regnante exularet, et hospitii pignora in regem suum ad ultimum fides conseruata uincebat. Comiter igitur exceptus, Tu quidem, inquit, rex perpetua fœlicitate floreas. Ego cæteris lætus hoc uno torqueor, quod præcipiti senectute diu frui tua bonitate non possum. lxxxx. et quintum annum agebat. Nouem iuuenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ regis admouit, precatus ut tā diu uiuerent, donec utiles Alexandro essent, Rex pedibus iter faciebat plerunq;. Tunc admoueri sibi et Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pedibus senex equo

uehi erubeſceret. Deinde ut caſtra ſunt poſita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, conuocari iubet. At illi niſi Lacedæmoniis fides daretur, reſpondent, ſe quid agendum ipſis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum miſſi ad Darium, quo uicto applicuerant ſe Græcis mercede apud Perſas militantibus. Rex omiſſis ſponſionum fideiq; pignoribus, uenire eos iuſſit, fortunam, quam ipſe dediſſet, habituros. Diu cunctantes pleriſq; cõſilia uariantibus, tandem uenturos ſe pollicentur. At Democrates Athenienſis, qui maxime Macedonum opibus ſemper obſtiterat, uenia deſperata gladio ſe transfigit. Cæteri (ſicut conſtituerant) ditioni Alexandri ſe ipſos ꝑmittunt. x. millia et. D. milites erant. Præter hos legati ad Darium miſſi. lxxxx. In ſupplementum diſtributus miles, cæteri remiſſi domum præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiam iuſſit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu uitæ aſpera, et latrociniis aſſueta. Hæc ſola nec legatos miſerat, nec uidebatur imperata factura. Itaq; rex indignatus, ſi una gens poſſet efficere, ne inuictus eſſet, impedimentis cum præſidio relictis inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, et prima luce hoſtis in conſpectu erat. Tumultus magis q̃ prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerant Barbari, profugiunt, proximiq; uici ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſane adire ſine magna uexatione exercitus poterat. Iuga montium prǽaltæ ſiluæ rupeſq; inuiæ ſepiunt, ea, quæ plana ſunt, nouo munimenti genere impedierant Barbari. Arbores denſæ ſunt ex induſtria conſitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rurſus inſerunt terræ. Inde uelut

ex alia radice lætiores uirent trunci, hos, qua natura fert, adolescere non sinunt, quippe alium alii quasi nexu conserunt, qui ubi multa fronde uestiti sunt, operiunt terram. Itaq; occultus nexus ramorũ uelut laquei ꝑpetua sepe iter claudit. Vna ratio erat cædendo aperire saltum. Sed hoc quoq; magni operis. Crebri nanq; nodi nudauerant stipites, et in se implicati arborum rami suspensis circulis similes lento uimine frustrabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum uirgulta subire soliti, tum quoq; intrauerant saltũ, occultisq; telis hostem lacessebant. Ille uenantium modo latibula scrutatus plerosq; confodit, ad ultimum circuire saltum milites iubet, ut siqua paterent, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant, Excepti sunt quidam, inter

De Bucephalo equo :– quos equus regis, Bucephalam uocabant, quem Alexãder non eodem, quo cæteras pecudes animo æstimabat, nam ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium, et regem, cũ uellet ascendere, sponte sua genua summittens excipiebat, credebaturq; sentire quem ueheret. Maiore ergo ꝙ̃ decebat, ira simul ac dolore stimulatus equum uestigari iubet, et per interpretem pronuntiari, ni reddissent neminem esse uicturum. Hac denuntiatione territi cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidẽ mitigatus cædi siluas iubet, aggestaq; humo è montibus planitiem ramis impeditam exaggerari. Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat, cum Barbari desperati regionem, quam occupauerant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis Phradati tradere eos iussit. Inde quinto

Artabazus remittitur domum :– die in statiua reuertitur. Artabazum deinde geminato honore, ꝙ̃ Darius habuerat ei, remittit domum. Iam ad urbem Hyrcaniæ, in qua regia Darii fuit, uentum erat.

Ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat specie singulari Spado atq; in ipso flore pueritiæ, cui et Darius fuerat assuetus, et mox Alexander assueuit, eiusq; maxime precibus motus Nabarzani ignouit. Erat (ut supra dictũ est) Hyrcaniæ finitima gens Amazonum circa Termodoõta amnem Themisyre incolentium campos. Regnã habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem, et Phasim amnem imperitantem. Hæc cupidine uisendi regis accensa finibus regni sui excessit, et cum haud procul abesset, præmisit indicantes uenisse reginam adeundi eius cognoscendiq; auidam. Protinus facta potestate ueniendi, cæteris iussis subsistere. ccc. fœminarum comitata processit. Atq; ut primum rex in conspectu fuit, equo ipsa desiluit duas lanceas dextra præferens. Vestis non toto Amazonum corpori obducitur, nam leua pars ad pectus est nuda, cætera deinde uelantur, nec tamen sinus uestis, quem nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta seruatur, qua mulieribus sexus liberos alant, aduritur dextra, ut arcus facilius intendant, et tela uibrent. Interrito uultu regem Thalestris intuebatur, habitum eius haud quaq̃ rerum famæ parem oculis perlustrans, quippe hominibus Barbaris in corporum maiestate ueneratio est, magnorumq; operum non alios capaces putant, q̃ quos eximia specie donare natura dignata est. Cæterum interrogata num aliquid petere uellet, haud dubitauit fateri ad communicandos cum rege liberos se uenisse, dignam ex qua ipse regni generaret hæredes. Fœminini sexus se retenturam, marem redituram patri. Alexander, an cum ipso militare uellet, interogat, et illa causata sine

Nabarzanes ad Alexandrum

Bagoas:

Situs regni Amazonum

Regina Amazonũ Thalestris uenit ut cũ Alex. concubat:

Mos Amazonum:

mos Barbaricum:

Prima specie digna est imperio:

custode regnum reliquisse, petere perseuerabat, ne se irri
tam spei pateretur abire. Acrior ad Venerem fœminæ cu
pido q̃ regis. At ut paucos dies substineret, perpulit. xiii.
dies in obsequium desiderii absumpti sunt. Tum illa re
gnum suum, rex Parthienem petiuerunt. Hic uero palã
cupiditates suas soluit, continentiamq́; et moderationem
in altissima quaq; fortuna eminentia bona in superbiam ac
lasciuiam uertit. Patrios mores disciplinamq́; Macedonũ
regum salubriter temperatam, et ciuilem habitum uelut le
uiora magnitudine sua ducens Persicæ regiæ par Deorũ
potentiæ fastigium emulabatur. Iacere humi uenerabun
dos pati cœpit, paulatimq́; seruilibus ministeriis tot uicto
res gentium imbuere, et captiuis pares facere expetebat.
Itaq; purpureum diadema distinctum albo, quale Darius
habuerat, capiti circũdedit, uestemq́; Persicam sumpsit, ne
omen quidem ueritus, quod à uictoris insignibus in deui
cti transiret habitum, et ille se quidem Persarum spolia
gestare dicebat. Sed cum illis quoq; mores induerat, su
perbiamq́; habitus animi insolentia sequebatur. Litteras
quoq;, quas in Europam mitteret, ueteris anuli gemma ob
signabat, iis quas in Asiam scriberet, Darii anulus im
primebatur, ut appareret unum animum duorum non ca
pere fortunam. Amicos uero et equites cumq́; his princi
pes militum aspernantes quidem, sed recusare non ausos,
Persicis ornauerat uestibus. Pellices. ccc. et. lx. totidẽ,
quot Darii fuerant, regiam implebant, quas Spadonum
greges et ipsi muliebria pati assueti sequebantur. Hoc
luxu et peregrinis infecti moribus ueteres Philippi mi
lites rudis naturæ uoluptates palam aduersabantur, totisq́;
castris unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum

Alex. conu[...] ut [...] acc[...] mu discipli[...] am.

uictoria, q̃ bello quæsitum esse. Tum maxime uinci ipsos, dediq; alienis moribus et externis, tantæ moræ pretiũ domos quasi in captiuo habitu reuersuros pudere iam sui, regem uictis q̃ uictoribus similiorem ex Macedoniæ imperatore Darii Satrapen factum. Ille non ignarus et principes amicorum, et exercitum grauiter offendi, gratiã liberalitate donisq; recuperare temptabat. Sed opinor liberis pretium seruitutis ingratum est. Igitur ne in seditionem res uerteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nãq; Bessus ueste regia sumpta Artaxerxen appellari se iusserat, Scythasq; et cæteros Tanais accolas contrahebat. Hæc Nabarzanes nuntiabat, quem receptum in fidem regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum graue spoliis apparatuq; luxuriæ agmen uix moueretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas exceptis admodum necessariis, conferri iussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam uehicula onusta perduxerat. Expectantibus cunctis, quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit abduci, suisq; primum sarcinis face subducta cæteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpe flamas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde ratio mitigauit dolorem, habilesq; militiæ et ad omnia parati lætabantur sarcinarũ potius, q̃ disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianã regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœstus cupiebat quidem subsistere funeri affuturus, sed penuria commeatum festinare cogebat. Itaq;

Philotas cum . ii . millibus et . dc . relictus ut iusta fratri persolueret, ipse contendit ad Bessum. Iter facienti litteræ ei afferuntur à finitimis Satraparum, è quibus cognoscit Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu. Cæterum Satribarzanem, quem Satrapem Ariorũ ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaq; q̃q̃ Besso imminebat, tamen ad Satribarzanem opprimendum præuerti optimũ ratus, leuem armaturam et equestres copias educit, totaq; nocte strenue facto itinere improuisus hosti superuenit. Cuius cognito aduentu Satribarzanes cum . ii . millibus equitum, nec . n . plures subito contrahi poterant, Bactra pfugit, cæteri proximos montes occupauerunt. Prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem. Eadem qua uergit ad Orientem leuiore submissa fastigio. Multis arboribus obsita peremnem habet fontem, ex quo large aquæ manãt. Circuitus eius . xxx . et . ii . stadia comprehendit. In uertice herbidus campus. In hoc multitudinem imbellem consi dere iubẽt. Ipsi, qua rupes erat, arborum truncos et saxa obmoliuntur. xiii . millia armata erant, in horũ obsidione Cratero relicto ipse Satribarzanem sequi festinat. Et q̃a longius eum abesse cognouerat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupauerant, redit. Ac primo expurgarĩ iubet, quicquid ingredi possent, deinde ut occurrebant in uiæ cotes præruptæq; rupes, irritus labor uidebatur obstã te natura. Ille ut erat animi semp obluctantis difficultatibus, cũ et progredi arduum, et reuerti piculosum esset, uersabat se ad omnes cogitationes, aliud atq; aliud (ita ut fieri solet) ubi prima quæq; damnamus subiiciẽte animo, hæsitãti q̃d ratio non potuit, fortuna consiliũ subministrauit. Vehemens Fauonius erat, et multam materiã ceciderat mi

les, aditum p saxa molitus. Hæc uapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, et igni dare alimenta, celeriterq; stipitibus cumulatis fastigiũ montis æquatum est. Tunc undiq; ignis iniectus cuncta cõprehẽdit, flãmam in ora hostiũ uentus ferebat, fumus ingẽs uelut quadã nube absconderat cœlũ. Sonabant incendio siluæ, atq; ea quoq;, quæ incẽderat miles, concepto igne proxima quæq; adure bãt. Barbari suppliciorũ ultimũ, siqua intromitteret ignis, effugere tẽptabãt, sed qua flãma dederat locũ, hostis obsta bat. Varia igitur cæde cõsumpti sunt. Alii ĩ medios ignes, alii in petris præcipitauere se, qdam manibus hostiũ se ob tulerunt, pauci semiustulati uenere in potestatem. Hinc ad Craterum, q Artabazana caua obsidebat, redit. Ille om nibus præparatis regis expectabat aduentum, captæ urbis titulo, sicut par erat, cedens. Igitur Alexander turres ad moueri iubet, ipsoq; aspectu territi Barbari è muris supi nas manus tendentes orare cœperunt, irã in Satribarza nem defectionis autorem reseruaret, supplicibus semet de dentibus parceret. Rex data uenia non obsidionem modo soluit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac urbe digres so supplementum nouorum militum occurrit. Zolus. D. equites ex Græcia adduxerat. iii. millia ex Illyrico An tipater miserat. Thessali equites. c. et. xxx. cũ Philip po erant. Ex Lydia. ii. millia, et. dc. peregrinus miles ad uenerant. ccc. equites gentis eiusdem sequebantur. Hac manu adiecta Dracas peruenit. Bellicosa natio est. Satra pes erat Nabarzanes sceleris in regem suũ particeps Bes so. Is suppliciorum quæ meruerat metu profugit in Indiã. Iã nonum diẽ statiua erant, cum externa ui non territus mo do rex, sed inuictus intestino facinore petebatur. Dym

nus modicæ apud regem autoritatis et gratiæ, Exoleti, cui Nichomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis uictus. Is quod ex uultu quoq; perspici poterat, similis attonito remotis arbitris cum iuuene secessit in templum, arcana se et silenda afferre præfatus. Suspensumq; expectatione per mutuā charitatem et pignora utriusq; animi rogat, ut affirmet iure iurando, quæ cōmisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus nihil quod etiam cum periuro detegendum foret, indicaturum, per præsentes Deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium diē insidias regi comparatas, seq; eius consilii fortibus uiris et illustribus esse participem, quibus iuuenis auditis, se uero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus et amore et metu amens dextram Exoleti complexus et lachrymās orare primum cœpit, ut particeps consilii operisq; fieret. Si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cuius erga ipsum beneuolentiæ præter alia hoc quoq; haberet fortissimū pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimū aduersari scelus perseuerantem metu mortis terret. Ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Alias deinde effœminatum et muliebriter timidum, alias proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumq; regnum, quoq; uersabat animū tanto facinore procul abhorrentem, strictum deinde gladiū modo illius, modo suo admouens iugulo supplex idem et infestus expressit, ut tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur, nāq; abunde constantis animi et dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina uoluntate mutauerat. Sed se captum Dymni amore simulabat nihil recusare.

Sciscitari

Sciscitari deinde pergit, cum quibus tantæ rei societatē inisset. Plurimum referre quales uiri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille et amore, et scelere malesanus simul gratias agit, simul gratulatur, qđ fortissimis iuuenum non dubitasset se iungere, Demetrio corporis custodi, Peculao, Nicanori. Adiicit his Aphoebetum Locrum, Diosenum, Archepolim, et Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nichomachus ad fratrem, Ceballino erat nomē, quæ acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne si regiam intrasset, non assuetus adire regem, coniurati proditos se esse resciscerent. Ipse Ceballinus ante uestibulū regiæ (neq; enim propius aditus ei patebat) cōstitit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum, quo introduceretur ad regem. Forte cæteris dimissis, unus Philotas Parmenionis filius incertum quam ob causam substiterat in regia. Huic Ceballinus ore confuso magnæ ꝑturbationis notas præ se ferens aperit, quæ ex fratre comperat, et sine cunctatione nuntiare regi iubet. Philotas laudato eo protinus intrat ad Alexandrum, multoq; in uicem de aliis rebus consumpto sermone nihil eorum, quæ ex Ceballino cognouerat, nuntiat. Sub uesperam eum prodeuntem in uestibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatum executus foret requirens. Ille non uacasse sermoni suo regem causatus discessit. Postero die Ceballinus uenienti in regiam præsto est. Intrantemq; admonet pridie communicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit, ac ne tum quidem regi, quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaq; non ultra interpolandum ratus nobili iuueni, Metron erat nomen ei, super armamētarium posito, quod scelus pararetur, indicat. Ille Ce

ballino in armamentario abscondito protinus regi corpus forte curanti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex ad comprehēdendum Dymnū missis satellitibus armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus habeo te, inquit, incolumē ex impiorum manibus ereptum. Percunctatus deinde Alexander quae noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusq; institit quaerere quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset inditium. Atq; illo fatente iam tertium esse, existimans haud incorrupta fide tanto post deferre quae audierat, uinciri eum iussit. Ille clamitare coepit eodem temporis momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse, ab eo percunctaretur. Rex item quaerens an Philotam adisset, an institisset ei, ut perueniret ad se. ꝑseuerante eo affirmare quae dixerat, manus ad coelum tendens manantibus lachrymis hanc sibi à charissimo quondā amicorum relatā gratiam querebatur. Inter haec Dymnus haud ignarus q̄ ob causam accerseretur à rege, gladio, quo forte erat cinctus grauiter se uulnerat, occursuq; satellitū inhibitus ꝑfertur in regiam. Quem intuens rex qđ inquit in te Dymne tantum cogitaui nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoq; ipso uideretur? Illum iam defecerat uox. Itaq; edito gemitu uultuq; à conspectu regis auerso, subinde collapsus extinguitur. Rex Philota uenire in regiā iusso. Ceballinus, inquit, ultimum supplicium meritus est, si in caput meum praeparatas insidias biduo texisset. Huius criminis reum Philotam substituit, ad quem protinus inditium detulisse se affirmat, quo propiore gradu amicitiae me contingis, hoc maius est dissimulationis tuae facinus, et ego Ceballino magis, q̄ Philotae id conuenire

fiteor. Fauentem habes iudicem, si quod admitti non potuit, saltem negari potest? Ad hoc Philotas haud sane trepidus si animus uultu æstimaretur, Cebalinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam leui autori nihil credidisse respondit ueritum ne iurgium inter amatorem et Exoletum non sine risu aliorum detulisset. Cum Dymnus interemerit se ipsum, qualiacunq; erant, non fuisse reticenda, complexusq; regem orare cœpit, ut præteritam uitam, potius quam culpam silentii tamen non facti ullius intueretur. Haud facile dixerim, crediderit ne ei rex, an altius iram suppresserit, dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, et contemptum, magis quam celatum inditium esse uideri sibi dixit. Aduocato tamen consilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quæ detulerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi charus in paucis, et eo Philotæ ob emulationem dignitatis aduersus. Neq; ignorabat sæpe Alexandri auribus nimia actione uirtutis atq; opere grauem fuisse, et ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem, Vtinam inquit in principio quoq; huius rei nobiscum deliberasses. Suasissemus, si Philotæ uelles ignoscere, patereris potius ignorare eum quantum deberet tibi, quam usq; ad mortis metum adductum cogeres potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insidiari tibi poterit. Tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes, eum, qui tantum facinus ausus est, uenia posse mutari. Scit eos, qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego etsi ipse uel pœ

nitentia, uel beneficio tuo uictus quiescere uolet, patrem eius Parmenionẽ tanti ducem exercitus et inueterata apud milites tuos autoritate haud multum infra magnitudinis tuæ fastigium positũ, scio non æquo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem confiteri pudet. Superest, ut malit uideri iniuriã accepisse, q̃ uitam. Proinde scio tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis hostibus muni. Hos si summoueas, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin coniurationis inditium suppressurus non fuisset, nisi autor aut particeps. Quem enim pium et bonæ mentis non amicum modo, sed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delatæ erant, non protinus ad regem fuisse cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, q ex fratre comperta ipsi nuntiasset. Parmenionis filium præfectum equitatus omnium arcanorum regis arbitrum simulasse etiam non uacasse sermoni suo regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoq; Deum astrictum conscientiam suam exonerare properasse. Philotam consumpto per ludum iocumq; pœne toto die grauatum esse, pauca uerba ad caput regis pertinẽtia tam longo et forsitan superuacuo inserere sermoni. At enim si non credidisset talia deferentibus pueris, cur igitur extraxisset biduum, tanq̃ inditio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem eius damnabat. In suo quenq; periculo magnum animum habere, cũ de salute regis timeretur credulos esse debere, uana quoq; deferentis admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogerentur, habendam esse de

cernunt. Rex admonitos ut consilium silentio premerēt,
dimittit. Pronuntiari deinde iter in posterū diem iubet,
ne qua noui initi consilii daretur nota. Inuitatus est etiam
Philotas ad ultimas ipsius epulas. Et non cœnare modo,
sed etiam familiariter alloqui cum eo, quem damnauerat,
sustinuit. Secunda deinde uigilia luminibus extinctis
cum paucis in regiam coeunt Ephestion, et Craterus, et Ce
nus, et Erigonus. Hi ex amicis. Ex armigeris aūt Per
dicas et Leonatus. Per hos imperatum, ut qui iuxta præ
torium excubabant, armati uigilarent. Iam ad omnes
aditus dispositi milites, equites itinera quoq; obsidere iussi,
ne qs ad Parmenionē, qui tum Mediæ magnisq; copiis præ
erat, occultus euaderet. Attarras autem cum trecentis ar
matis intrauerat regiam, huic decem satellites traduntur,
quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ii ad alios
coniuratos comprehendendos distributi sunt. Attarras
cum trecentis ad Philotam missus clausum aditum domus
moliebatur, L. iuuenum promptissimis stipatus, Nam cæ
teros cingere undiq; domum iusserat, ne occulto aditu Phi
lotas posset elabi. Illum siue securitate animi, siue fatiga
tione resolutum somnus oppresserat, quem Attarras tor
pentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum inii
cerentur catenæ, uicit, inquit, bonitatem tuam Rex inimi
corum acerbitas, nec plura locutum capite uelato in regiam
adducūt. Postero die rex edixit, omnes armati coirent sex
millia ferè militum uenerant, præterea turba Lyxarū Ca
lonumq; impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine
suo tegebant, ne ante conspici posset à uulgo, q̃ rex allocu
tus milites esset. De capitalibus rebus reges uetusto Ma
cedonum modo inquirebant. Exercitus in parte erat uulgi,

nota simulatione Alexandri.
Ephestion
Craterus
Cenus
Erigonus
Perdicas
Leonatus
Attarras
Philotas captus uincitur.
Mos Macedonum Regum :-

nihil potestas regum ualebat, nisi prius ualuisset autoritas. Igitur primum Dymni cadauer infertur, plerisque, quid parasset, quo'ue casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde in contionem procedit, uultu praeferens dolorem animi. Amicorum quoque maestitia expectationem haud paruam ei fecerat. Diu rex demisso in terram uultu attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, Pene inquit milites paucorum hominum scelere uobis ereptus sum, Deum prouidentia et misericordia uiuo. Conspectusque uester uenerabilis cogit, ut uehementius parricidis irascerer, quoniam spiritus unus, unus uitae meae fructus est tot fortissimis uiris de me optime meritis referre adhuc gratiam posse. Interrupitque orationem militum gemitus, obortaeque sunt omnibus lachrymae. Tum rex inquit quanto maiorem in animis uestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, et tanquam salui esse possint, nominibus abstineo? Sed uincenda est memoria pristinae charitatis, et coniuratio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio illa aetate tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus omnium nobis amicorum uetustissimus ducem tanto sceleri se praebuit. Minister eius Philotas Leucolaum, et Demetrium et hunc Dymnum, cuius corpus aspicitis, caeterosque eius amentiae comites in caput meum subornauit. Fremitus undique indignantium querentiumque tota contione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis et maxime militaris, ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde et Metron et Cebalinus producti, quae quisque detulerat, exponunt; nullius eorum indicio Philotas in participes sceleris destinabatur. Itaque indignatione pres

sa uox indicum silentio excepta est. Tum rex qualis inquit ergo animi uobis uidetur, qui huius rei delatum inditium id ipsum suppressit? Quod non fuisse uanum Dymni exitus declarat, incertam rem deferens tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lauabar irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O'magni animi uirũ, iste regis periculo cum moneretur, uultum non mutaret, inditem tantæ rei solicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, et auida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens uiribus maiora, q̃ capit, sperat. Orbitas quoq; mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In uobis liberos parentes consanguineos habeo. Vobis saluis orbus esse nõ possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quã ad filios Nicanorem et Philotam scripserat, recitat, haud sane inditiũ grauioris consilii ferentẽ. Nanq; summa eius hæc erat. Primum uestri curam agite, deinde uestrorum; sic. n. quæ destinauimus, faciemus, adiecitq; rex sic esse scriptam; ut siue ad filios peruenisset, à consciis posset intelligi, siue intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus cum cæteros participes sceleris indicaret, Philotam nõ nominauit, hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ inditiũ est, quod sic ab iis timetur ẽt, à qbus prodi potest, ut dum de se fateantur, illum tamen celent. Cæterum Philotam ipsius indicat uita. Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, et in Macedonia capiti meo impias comparauit insidias, sociũ se et consciũ adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic cum

Li

Ep[isto]la Parmenionis ... capta ...

scripsissem ei pro iure tam familiaris usus atq; amicitiae, qualis sors edita esset Iouis Hammonis oraculo, sustinuit scribere mihi, se quidem gratulari quod in numerum Deorum receptus essem. Caeterum misereri eorum, quibus uiuendum esset sub eo, qui modum hominis excederet. Haec sunt etiam pridem animi alienati à me, et inuidentis gloriae meae inditia, quae equidem milites, quandiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem uiscerum meorum abrumpere, si in quos tam magna contuleram, uiliores mihi facerem. Sed iam non uerba punienda sūt, linguae temeritas peruenit ad gladios. Hos, si mihi creditis, Philotas in me acuit; si ipsum dimisi, quo me conferā milites? cui caput meum credam? Equitatui optimae exercitus parti principibus nobilissimae iuuentutis unum praefeci, salutem, spem, uictoriam meam fidei eius tutelaeq; commisi, patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admoui, Mediam, qua nulla opulentior regio est, tot ciuium sociorumq; millia imperio eius ditioniq; subieci. Vnde praesidium petieram, periculum existit. Quam foeliciter in acie occidissem potius hostis praeda, q̄ ciuis uictima? Nunc seruatus ex periculis, quae sola timui, in haec incidi, quae timere non debui. Soletis identidem à me milites petere, ut saluti meae parcam. Ipsi mihi praestare potestis, quod suadetis ut faciam. Ad uestras manus, ad uestra arma confugio. inuitis uobis saluus esse nolo, uolentibus non possum, nisi uindicor. Tum Philotam religatis post tergum manibus Obsoleto amiculo uelatum iussit induci. Facile apparebat motos esse tam miserabili habitu non sine inuidia paulo ante conspecti. Ducem equitatus pridie uiderant, sciebant regis interfuisse conuiuio. Repente nō reum

Philotas producitur

quidem modo, sed etiam damnatum immo uinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoq; tanti ducis tam clari ciuis fortuna, qui modo duobus filiis Hectore et Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaq; Amyntas regis praetor inclinatam ad misericordiam contionem rursus aspera in Philotam oratione commouit. Proditos eos esse Barbaris, neminem ad coniugem suam, neminem in patriam et ad parentes fuisse rediturum, uelut truncum corpus dempto capite sine spiritu, sine nomine aliena terra ludibrium hostis futuros. Haud quaq̃ prospere ipsius Amyntae oratio grata regi fuit, quod coniugum, quod patriae admonitos pigriores ad caetera munia exequenda fecisset. Tunc Coenus quanq̃ Philotae sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acrius q̃ quisquam in Philotam inuectus est, parricidam esse regis, patriae, exercitus clamitans, saxúq;, quod ante forte pedes iacebat, eripuit emissurus in eum, ut pleriq; credidere, tormentis subtrahere cupiens, sed rex manũ eius inhibuit dicẽdae prius causae debere fieri reo potestatem, nec aliter iudicari passurum se affirmans. Tũ dicere rursus permissus Philotas siue conscientia sceleris, seu periculi magnitudine, amens et attonitus non attollere oculos, non hiscere audebat. Lachrymis deinde manantibus linquente animo in eum, à quo tenebatur, incubuit. Abstersisq; amiculo eius oculis paulatim recipiens spiritum ac uocem dicturus uidebatur. Iamq; rex intuens eũ Macedones, inquit, de te iudicaturi sunt, quaero an patrio sermone sis apud eos usurus. Tum Philotas praeter Macedonas, inquit, pleriq; adsunt, quos facilius, quae dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu

ægisti, non ob aliud credo, q̃ ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum rex ecquid uidetis odio etiam sermonis patrii Philotam teneri. Solus quippe fastidit eum dicere. Sed dicat sane utcunq; cordi est, dum memineritis æque illum à nostro more atq; sermone abhorrere. Atq; ita concione excessit. Tum Philotas uerba inquit innocenti reperire facile est, modum uerborum misero tenere difficile. Itaq; inter optimam conscientiam, et iniquissimam fortunam destitutus ignoro, quo modo et animo meo et tempori paream. Abest quidem optimus causæ meæ iudex, qui cur me ipse audire noluerit, non me Hercule excogito, cum illi utiq; cognita causa tam damnare me liceat q̃ absoluere. Non cognita uero liberari absente, non possum, quin à præsente damnatus sum. Sed quanquam uincti hominis non superuacua solum, sed etiam inuisa defensio est, quæ iudicem non docere uidetur, sed arguere; tamen utcunq; licet me dicere, memet ipse non deseram, nec committam, ut damnatus etiam mea sententia uidear. Equidem cuius criminis reus sim, non uideo, inter coniuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus q̃ audierat, scire non potuit. At qui coniurationis caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur, præsertim cum quærenti socios uel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli, non enim detecto facinore nomen meum præteriit, ut posset uideri socio pepercisse. Nicomachus, quem taciturum arcana de semetipso credebat, confessus aliis nominatis me unum subtrahebat. Quæso commilitones, si Ceballinus non me adisset, nihil me de coniuratis scire uoluisset, num hodie dicerem causam nullo me nominan

te? Dymnus ſane et uiuat adhuc, et uelit mihi parcere. Quid cæteri, qui de ſe confitebuntur? me uidelicet ſubtrahent. Maligna eſt calamitas, et ferè noxius cum ſuo ſupplicio crucietur, acquieſcit alieno. Tot conſcii ne in eculeum quidem impoſiti uerum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiq̃ moriturus, ut opinor. Ad uerum crimen et ad unum reuertendum mihi eſt. Cur rem delatam ad te, tacuiſti? cur tam ſecurus audiſti? hoc qualecunq; eſt, confeſſo mihi ubicunq; es Alexander remiſiſti, dextram tuam amplexus reconciliati pignus animi conuiuio quoq; interfui. Si credidiſti mihi, abſolutus ſum; ſi peperciſti dimiſſus, uel iudicium tuum ſerua. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſũ à mẽſa tua feci? qđ nouũ facinus delatũ ad te, mutauit animum tuum? graui ſopore acquieſcebam, cum me malis indormientem meis inimici uinciendo excitarunt. Vnde et parricidæ et proditori tam alti quies ſomni? Scelerati conſcientia obſtrepente cum dormire non poſſint, agitant eos furiæ non cogitato modo, ſed et conſumato parricidio. At mihi ſecuritatem primum innocentia mea, deinde dextra tua obtulerant; non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, q̃ clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidiſſe pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non teſtem non pignus inditii exhibere poterat, impleturus omnes metu ſi cœpiſſet audiri. Amatoris et ſcorti iurgio interponi aures meas credidi infœlix, et fidem eius ſuſpectam habui, quod non ipſe deferret, ſed fratrem potius ſubornaret. Timui, ne negaret mandaſſe ſe Ceballino, et ego uiderer multis amicorũ regis fuiſſe periculi cauſa. Sic quoq; cũ læſerim neminem, inueni, qui mallet perire me, q̃ incolu-

men esse. Quid inimicitiarum creditis accepturum fuisse? insontes lacessissem. At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum diuinare potui? minime. Ita quod solum inditio fidem fecit, id me cum a Ceballino interpolatus sum, mouere non poterat. At Hercule si conscius Dymno tāti sceleris fuissem biduo illo proditos esse nos dissimulare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negocio potuit. Deinde post delatum inditium, quid opperiturus eram? Cubiculum regis solus intraui ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Et quis e uobis corruptus est donis? quem ducem, quē praefectum impensius colui? Mihi quidem obiicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo, iam pridem natiuus ille sermo commertio aliarum gentiū exoleuit, tam uictoribus, q̄ uictis peregrina lingua discendā est. Non me Hercule ista me magis laedunt, q̄ q̄d Amyntas Perdiccae filius insidiatus est regi, cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso defendere si fratrem regis non oportuit diligi a nobis. Sin autē in illo fortunae gradu positum etiam uenerari necesse erat, utrum quaeso quod non diuinaui reus sum? An impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si aequum est, cur tam diu uiuo? si iniustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi, misereri me eorum, quibus uiuendum esset, sub eo qui se Iouis filium crederet. Fides amicitiae ueri consilii periculosa libertas me decepistis, uos, quae sentiebam, ne reticerem, impulistis, scripsisse me hoc fateor regi non

de rege, non enim faciebam inuidiam, sed pro eo timebā. Dignior mihi Alexander uidebatur, qui Iouis stirpem tacitus agnosceret, q̃ qui prædicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit Deus causæ meæ testis. Retinete me in uinculis, dum consulitur Hammonius arcanum et occultum scelus. Interim qui regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi suæ insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis eē tormēta, ne hāc quidem exhibendæ ueritatis fidē depræcor. Solent rei capitis adhibere uobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi, patrem nec ostendere possum, nec inuocare audeo, cum et ipse tanti criminis reus sit. Parū est enim tot modo liberorum parentem in unico filio acquiescētem eo quoq; orbari, ni ipse in rogum meum imponitur. Ergo charissime pater, et propter me morieris et mecum. Ego tibi uitam adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infœlicem aduersantibus diis? an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior, tibi carnifex spiritū adimet, quem si fortuna expectare uoluisset, natura poscebat. Admonuit me patris mei mentio, q̃ timide et cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cum audisset uenenum à Philippo medico regi parari, deterrere eum uoluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num ullā autoritatem eius litteræ habuerunt? Ego ipse quotiens, quæ audierā, detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Sic et cum indicamus inuisi, et cum tacemus, suspecti sumus, quid sa-

Ñ

are non oportet? Cumq; unus è circunstantium turba exclamasset, benemeritis non insidiari. Philotas recte inquit, quisquis es dicis. Itaq; si insidiatus sum, pœnam non deprecor, et finem facio dicendi, quoniam ultima uerba grauia sunt uisa auribus uestris. Abducitur deinde ab iis, qui custodiebant eum. Erat inter duces manu strenuus Belon quidam pacis artium et ciuilis habitus rudis, uetus miles ab humili ordine ad eũ gradũ, in quo tũc erat promotus, qui tacentibus cæteris, stolida audacia ferox admonere eos cœpit, quotiens quisq; diuersoriis, quæ occupassent, deturbatus esset, ut purgamenta seruorum Philotæ reciperentur eo, unde commilitones expulisset, auro argentoq; uehicula eius onusta totis uicis stetisse, at ne in uicinia quidem diuersorii quenq; commilitonum receptum eẽ, sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu ullo murmurantium inter se, silentio uerius, q̃ somno excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines Phrygasq; et Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret Macedo natus homines linguæ suæ per interpretem audire. Cum Hammonem consuli uellet, eundem Iouis arguisse mendacium Alexandrum filium agnoscentis scilicet ueritum ne inuidiosum esset, quod Dii offerrẽt. Cum insidiaretur capiti regis et amici, non consuluisse eum Iouem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater eius solicitatur, qui præst in Media, et pecunia, quæ eius custodiæ commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent, quod ex rege cognouerint, sed qui gratias agant, qui uota pro incolumitate regis optimi persoluant. Tum uero uniuersa contio accensa est.

et à corporis custodibus initium factum clamantibus, discerpendum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui grauiora supplicia metueret, haud sane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reuersus, siue ut in custodia quoq; torqueret, siue ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit, quanquã in uesperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet, et cæteris quidem placebat Macedonum more obrui saxis. Ephestion autem et Craterus et Cenus tormentis ueritatem exprimendam esse dixerunt, et illi quoq;, qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Consilio ergo dimisso, Ephestion cum Cratero et Ceno ad quæstionem de Philota habendam consurgunt. Rex Cratero accersito, et sermone habito, cuius summa non edita est, in intimam diuersorii partem secessit, et remotis arbitris in multum noctem quæstionis expectauit euentum. Tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultro, quid cessatis, inquit, regis inimicum interfectorem confitentem occidere? quid quæstione opus est? cogitaui, uolui. Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoq; diceret. Dum corripitur, et dum obligantur oculi, dum uestis exuitur, gentium iura, Deos patrios nequicq̃ apud surdas aures inuocabat. Per ultimos deinde cruciatus, ut pote damnatus et inimicis in gratiam regis torquentibus laceratur. Ac primo quanquam hinc ignis, illinc uerbera iã non ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur, non uocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed posteaq̃ intumescens corpus ulceribus flagellorũ ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat, si tormentis adhibitum mo

dum essent, dicturũ se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, iurare eos per Alexandri salutem uolebat, remouerique tortores. Et utroq; impetrato: Cratero inquit, dic quid me uelis dicere. Illo indignante, ludificari eum, rursusq; renouante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret, indicaturus. Interim equites nobilissimus quisq; et ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant; posteaq̃ Philotam torqueri fama uulgauerat, legem Macedonum ueriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, q̃ regi insidiati erant, cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii in deuios montes uastasq; solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso, donec rex tumultu cognito legem se supplicio coniunctis sontiũ remittere edixit. Philotas uero ne an mendacio liberare se à cruciatu uoluerit, anceps coniectura est, quoniam et uera à nfessis, et falsa dicentibus idem doloris finis ostenditur. Cæterũ pater, inquit, meus Egloco, q̃ familiariter usus sit, non ignoratis. Illum dico Eglocum, qui in acie cecidit, ille omnium malorum nobis causa fuit. Nam cũ primũ Iouis filiũ se salutari iussit rex, id indigne ferens ille hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, Amisimus regem, incidimus in superbiã, nec Diis, quibus se exæquat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostro ne sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat, qui grauetur mortalium adire concilium? Credite mihi, et nos (si uiri sumus) à Diis adoptabimur. Quis proauũ eius Alexãdrum,

quis

quis deinde Archellaum, quis Perdiccam occisos ultus ē? hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Eglocus dixit supra cœnam, et postera die prima luce à patre ac cersor. Tristis erat, et me mæstum uidebat, audiera mus enim, quæ solicitudinem incuterent. Itaq; ut expe riremur, utrum ne uino grauatus effudisset illa, an al tiore concepta consilio, accersiri eum placuit ac uenire. Eodemq; sermone ultro petito adiecit, se siue auderemus duces esse proximas à nobis partes uindicaturū, siue deess set animus consilium silentio esse tecturum. Parmenioni uiuo adhuc Dario intempestiua res uidebatur, non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum, Dario uero su blato premium regis occisi Asiam et totum Orientem in terfectoribus esse cessurum. Approbatoq; consilio, in hæc fides data est et accepta. Quod ad Dymnum pertinet ni hil scio, et hæc confessus intelligo non prodesse mihi, q̄d prorsus sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admo tis, cum ipsis quoq; hastis os oculosq; eius euerberarent, ut hoc quoq; crimen confiteretur, expressere. Exigenti bus deinde ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura regem uiderentur, timuisse respō dit, ne pater .LXX. natus annos tanti exercitus dux, tan tæ pecuniæ custos interim extingueretur, ipsiq; spoliato tantis uiribus occidendi regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum premium haberet in manibus. Repræsenta re consilium, cuius patrem fuisse autorem nisi crederent, tormenta quanq̄ tolerare non posset, tamen non recusare. Illi collocuti satis quæsitum uideri ad regem reuertuntur, qui postero die et quæ confessus erat Philotas recitari, et ipsum quia ingredi non poterat iussit afferri, omnia agno

scente eodem Demetrius, qui proximi sceleris particeps eẽ arguebatur, producitur, multa affirmatione animiq; pariter constantia et uultu abnuens quicq̃ sibi in regem cogitatum esse. Tormenta etiam deposcebat in semetipsum, cum Philotas circumlatis oculis incideret, in Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato et recusanti transire ad eum, Patieris, inquit, Demetrium mentiri rursusq; me excruciari? Calin uox sanguisq; defecerant, et Macedones Philotam inquinare innoxios uelle suspicabantur, quia nec à Nicomacho, nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescens, qui ut praefectos regis circumstantes se uidit, Demetrium et semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nicomacho nominatos more patrio dato signo saxis obruerunt. Magno non modo salutis, sed ẽt uitae periculo liberatus erat Alexander, quippe Parmenio et Philotas principes amicorum nisi palam sontes sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaq; anceps quaestio fuit, dum infitiatus est facinus, crudeliter torqueri uidebatur. Post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

·Q· CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER SEPTIMVS.

PHILOTAM SICVT RECENTIBVS Sceleris eius uestigiis iure affectum supplicio censuerant milites, ita postea q̃ desierat esse, quem odissent, inuidia in misericordiam uertitur. Mouerat et claritas iuuenis, et patris eius senectus atq; orbitas. Primus Asiam aperuerat regi, omnium periculorum eius particeps, semper alterum acie cornu defenderat. Philippo quoq; ante omnes amicus, et ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosaq; uoces referebantur ad regem, quis ille haud sane motus satisq; prudens ocii uitia negotio discuti edicit, ut omnes in uestibulo regiæ præsto affo rent, quos ubi frequentes adesse cognouit, in cõtionem processit, haud dubie ex composito Affarios postulare cœpit, ut Lincestes Alexãder, q multo anteq̃ Philotas regem uoluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus tertiũ iã annũ custodiebatur ĩ uinculis. Eundẽ in Philippi quoq; cædẽ cõiurasse cũ Pausania pro compto fuit, sed q a primus Alexandrũ regẽ salutauerat, supplicio magis q̃ crimini fuerat exẽptus. Tũ quoq; Antipatri soceri eius preces iustã regis irã morabãtur. Cæterũ recruduit

soporatus dolor, quippe ueteris periculi memoriam praesentis cura renouabat. Igitur Alexander ex custodia educitur, iussusque dicere quanquam toto triennio meditatus erat defensionē, tamen haesitans et trepidus pauca ex iis, quae composuerat, protulit, ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae inditium esset, non memoriae uitiū. Itaq; ex iis, qui proxime astiterant, obluctantem adhuc obliuioni lanceis confoderunt, cuius corpore sublato, rex introduci iussit Amyntam et Symmannam. Polemon uero minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotae amicorum hi charissimi fuerāt ad magna et honorata ministeria illius maxime suffragatione producti, memineratq; rex summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat huius quoq; ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim sibi esse suspectos matris suae litteris, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur, caeterum se inuitum deteriora credentem, nunc manifestis inditiis uictum iussisse uinciri. Nam pridie, quam detegeretur Philotae scelus, quin in secreto cum ipso fuissent, non posse dubitari. Fratrem uero, qui profugerit, cū Philotas torqueretur, aperuisse fugae causam. Nuper praeter consuetudinem officii specie amoris longius caeteris admouisse semetipsos lateri suo nulla probabili causa, seque mirantem quod non uice sua tali fungerentur officio, ex ipsa trepidatione eorum perterritum strenue ad armigeros, qui proxime sequebantur, recessisse. Ad hoc accedere quod cum Antiphannes scriba equitum Amyntae denuntiasset, pridie quam Philotae scelus deprehensum esset, ut ex suis equis more solito daret iis, qui amisissent suos,

superbe respondisse, nisi incœpto desisteret, breui sciturũ quis ipse esset. Iam linguæ uiolentiam temeritatemq; uerborum, quæ in semetipsum iacularentur, nihil aliud esse, q̃ scelesti animi indicem ac testem, quæ si uera essent, idem meruisse eos, quod Philotam. Si falsa exigere ipsum ut refellant. Productus deinde Antiphanes de equis nõ traditis et adiectis etiam superbe minis. Inde captus Amyntas facta dicendi potestate, nihil, inquit, interest regis, peto, ut dum dico, uinculis liberer. Rex solui utrunq; iubet, desiderantiq; Amyntæ ut habitus quoq; redderetur, armigeri lanceam dari iussit, quã ut leua comprehendit euitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante iacuerat, Qualiscunq;, inquit, exitus nos manet rex, confitemur prosperum tibi debituros, tristiorem fortunæ imputaturos. Sine præiudicio dicimus causam, liberis corporibus animisq; habitum etiam in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possimus, fortunam timere desinemus. Te quæso, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum obiectum est. Nos rex sermonis aduersus maiestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem iampridem uicisse te inuidiam, nisi periculum esset, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterum etiam si militis tui uel in agmine deficientis et fatigati, uel in acie periclitantis, uel in tabernaculo ægri et uulnera curantis, aliqua uox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori nostro imputare, q̃ animo, cum quid accidit tristius omnes rei sunt. Corporibus nostris, quæ utiq; non odimus, infestas admouemus manus. Parentes liberis si occurrant, et ingrati et inuisi sunt. Contra cum donis ho

noramur, cum premiis onusti reuertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere militantium? nec indignatio, nec lætitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur. Vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur. Vtcunq; præsens mouit affectio, modo Indiam adire et Oceanum libet, modo coniugum et liberorum patriæq; memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentium uoces signum tuba datum finit. In suos ordines quisq; currimus, et quicquid irarũ in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Vtinam Philotas quoq; intra uerba peccasset. Proinde ad id reuertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit, adeo non eo inficias, ut expetisse quoq; nos, magnosq; ex ea fructus percepisse confitear. An uero Parmenionis, quem tibi proximum esse uoluisti filiũ, omnes penè amicos tuos dignatione uincentem cultum à nobis esse miraris? Tu Hercule (si uerum audire uis) rex huius nobis periculi causa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere uellent tibi? Ab illo traditi ad hunc gradũ amicitiæ tuæ ascendimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expetere, et iram timere possemus. Si non propemodum tuo uerbratu ei omnes te præeunte iurauimus, eosdem nos inimicos amicosq; habituros eẽ, quos tu haberes, hoc sacramento pietatis obstricti aduersaremur, scilicet quem tum omnibus præferebas? Igitur si hoc crimen est, tu paucos innocentes habes, immo Hercule nemi nem. Omnes enim Philotæ amici esse uoluerunt, sed totidem, quot uolebant esse non poterant. Ita si à conscijs amicos non diuidis, nec ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse uoluerunt. Quod igitur conscientiæ affer

ter inditium? ut opinor, quia pridie familiariter et sine ar bitris locutus est nobiscum. At ego purgare non possem, si pridie quicq̄ ex uetere uita ac more mutassem. Nunc uero si ut omnibus diebus illo quoq;, qui suspectus est, fecimus, consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, et pridie q̄ Philotas detectus est, hæc mihi cum Anti phane res erat, qui si nos suspectos facere uult, q̄d illo die equos non dedimus, semetipsum, quod eos desiderauerit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter re tinentem et exigentem, nisi quod melior est causa suum non tradentis, q̄ poscentis alienum. Cæterum rex equos decem habui, è quis Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam, quos cum uellet abducere homo superbissimus certe iniquissimus, nisi pedes militare uellem retinere cogebar. Nec infitias eo liberi hominis animo locutum esse mecū ignauissimo, et hoc unum militiæ suæ usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat. Huc.n. malorum uentum est, ut uerba mea eodē tēpore, et Alexandro excusem, et Antiphani. At Hercule mater de nobis inimicis tuis scripsit. Vtinā prudentius esset solicita pro filio, et nō inanes quoq; species anxio anīmo figuraret. Quare.n. non ascribit metus sui causam? Deniq; nō ostendit autorem, quo facto dicto'ue nostro mota tam trepidas tibi litteras scripsit. O'miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere q̄ dicere. Sed utcunq; cessura res est, malo tibi defensionem meā displicere, q̄ causam. Agnosces aūt quæ dicturus sum, quippe meministi, cum me ad ꝑducendos ex Macedonia milites mitteres dixisse te multos integros iuuenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præ

ter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, et liberius, q̃ expediebat mihi, executus sum imperium tuum. Gorgian et Hegattum et Gorgatan; quorum bona opera uteris inde perduxi, quid igitur iniquius est q̃ me, qui si tibi non paruissem, iure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neq; enim ulla alia matri tuæ persequendi nos causa est, q̃ quod utilitatem tuam muliebri præposuimus gratiæ. VI. millia Macedonum peditum et. dc. equites adduxi, quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere uoluissem. Sequitur ergo ut quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ eius nos obtulisti. Dum hæc Amyntas agit, forte superuenerunt, qui fratrem eius Polemonem, de quo ante est dictum, fugientem consecuti uinctum reducebant. Infesta contio uix inhiberi potuit, quin protinus suo more, saxa in eum iaceret. Atq; ille sane interritus nihil inquit pro me deprecor, modo ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea. Hoc si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum. At hæc elocuto uniuersa contio assensa est. Lachrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrariũ repente mutatis, ut solum pro eo esset, quod maxime læserat. Iuuenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormẽtis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum enim à comitibus et hæsitantem inter reuertendi fugiendiq; consilium, qui secuti erant, occupauerunt. Is tum flere cœpit, et os suum conuerberare, mæstus non suam uicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Mouerat q; iam regem non contionem modo, sed

unus erat implacabilis frater, qui terribili uultu intuens eum. Tum ait demens, lachrymare debueras, cum equo calcaria subderes fratrum desertor, et desertorũ comes. Miser quo et unde fugiebas? Effecisti ut reus capitis accusatoris uterer uerbis. Ille peccasse se, sed grauius in fratres, q̃ in semetipsum fatebatur. Tum uero neq; lachrymis neq; acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperauerunt. Vna uox erat pari emissa cõsensu, ut insontibus et fortibus uiris parceret. Amici quoq; data misericordiæ occasione consurgunt, flentesq; regem deprecantur. Ille silentio facto, et ipse inquit Amyntam mea sententia fratresq; eius absoluo. Vos autem iuuenes malo beneficii mei obliuisci, q̃ periculi uestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipse uobiscũ reuertor. Nisi quæ delata essent, excussissem ualde, dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, q̃ suspectos. Cogitate neminem absolui posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta ignosce fratri tuo. Erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Contione deinde dimissa, Polydamanta uocari iubet. Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quanquam conscientia fretus in regiam uenerat, tamen ut iussus est, fratres suos exhibere admodum iuuenes et regi ignotos ob ætatem, fiducia in solicitudinem uersa trepidare cœpit, sæpius quæ nocere possent, q̃ quibus eluderetur reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exanguẽ metu Polydamanta propius accedere iubet. Submotisq; omnibus scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti sumus. Maxime ego ac tu, quos amicitiæ specie fefel

lit, ad quem persequendum puniendumq; uide quantum fi dei tuæ credam, te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, et ad præfectos meos litteras scriptas manu mea perfer. Veloci tate opus est, qua celeritatem famæ antecedas. Noctu per uenire illuc te uolo, postero die, quæ scripta erunt, exeq. Ad Parmenionem quoq; epistolas feres, unam à me, alte ram Philotæ nomine scriptam. Signum anuli eius in mea potestate est. Si pater credit à filio impressum, cum te uide rit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu impen sius etiam, q̃ exigebatur, promittit operam. Collaudatusq; et premiis oneratus, deposita ueste, quam habebat, Ara bica induitur. Duo Arabes, quorum interim coniuges ac liberi uinculum fidei obsides apud regem erant, dati comi tes. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis. xi. die, quo destinauerat, perueniunt. Et prius q̃ ipsius nuntiare tur aduentus, rursus Polydamas uestem Macedonicam su mit; et in tabernaculum Cleandri prætor hic regius erat, quarta uigilia peruenit. Redditis deinde litteris constitue runt prima luce ad Parmenionem coire. Nanq; cæteris quoq; litteras regis attulerat. Iam ad eum uenturi erant, cum Parmenioni Polydamanta uenisse nuntiauerunt. qui dum lætatur aduentu amici simulq; noscendi, quæ rex age ret, auidus, quippe longo interuallo nullam ab eo epistolã acceperat, Polydamanta requiri iubet. Diuersoria regio nis illius magnos recessus habent, amœnosq; nemoribus manu consitis. Ea præcipue regum Satraparumq; uoluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum litteris Regis, ut occide rent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Par

menion à Polydamante litteras traditas legere cœpisset, Polydamas procul ueniens, ut à Parmenione conspectus uultu lætitiæ speciem præferente ad complectendum eum cucurrit, mutuáq; gratulatione functi, Polydamas epistolam à rege scriptam ei tradidit. Parmenion uinculũ epistolæ soluens, quidnam rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis litteris cogniturum esse respondit. Quibus Parmenion lectis, Rex, inquit, expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem et nunquam cessantem. Sed tempus saluti suæ tanta iam parta gloria parcere. Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam lætus, quod ex uultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit, cæteri exanimem quoq; confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris astiterant, cognita cæde, cuius causa ignorabatur, in castra perueniunt, et tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, et ni Polydamas cæteriq; eiusdem noxæ participes dedantur, murum circundatum nemori euersuros denuntiant, omniumq; sanguine duci parentaturos. Cleander priores eorum intromitti iubet, litterasq; regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in regem, precesq; ut ipsum uindicarent, continebantur. Igitur cognita regis uoluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui saltem, ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatũ est Cleandri metu, ne offenderet regẽ. Pertinacius deinde precantibus materiem consternationis subtrahendã ratus, capite deciso truncũ humare permisit. Ad regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis

fuit militiæ domiq; clari uiri. Multa sine rege prospere. Rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Fœlicissimo regi et omnia ad fortunæ suæ exigenti modú satisfecit. LXX. natus annos iuuenis, ducis, et sæpe etiam gregarii militis munera explicuit. Acer consilio, manu strenuus, charus principibus, uulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest. Quia Philotas ultimis cruciatibus uictus uera ne dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoq; recenti cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cætero exercitu ratus, in unam cohortem secreuit, ducemq; his Leonidam dedit, et ipsum Parmenioni quõdam intima familiaritate coniunctum. Ferè iidem erant, quos alioqui rex habuerat inuisos, Nam cum experiri uellet militũ animos, admonuit qui litteras in Macedoniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide traderet, simpliciter ad necessarios suos quisq; scripserat, quæ sentiebat. Aliis grauis erat, plerisq; non ingrata militia. Ita et agentium gratias, et querentium litteræ exceptæ sunt. Et qui forte tædium laboris per litteras erant questi, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere ignominiæ causa iubet, fortitudine usurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, et consiliũ temerariũ forsitan, quippe fortissimi iuuenes contumeliis irritati erant, sicut omnia alia fœlicitas regis excepit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat uirtutem et ignominiæ demendæ cupido, et quia fortiora facta in paucis latere non poterant. His ita compositis Alexander Arianorum Satra

pæ constituto iter pronuntiari iubet in armatos, quos iam tunc mutato nomine Euergetæ appellant, ex quo frigore uictusq; penuria Cyri exercitum affectum, tectis et commeatibus iuuerant. Quintus dies erat ut in eam regionē peruenerat, cognoscit Satribarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Aulicos. Itaq; Caronum, Erignum cum Artabazo et Andronico et sex millibus Græcorum peditum. dc. equites sequebātur. Ipse. lx. diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto dé inde, qui iis præesset, Amenide, scriba is Darii fuerat, Aracosios, quorum rego ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupauit. Sex millia Macedonum erant, et. cc. nobiles, et quinq; millia Græcorum cum equitibus ducentis, haud dubie robur omnium uirium regis. Aracosiis datus Memnon prætor. iiii. millibus peditum, et. dc. equitibus in præsidium relictis. Ipse rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commertio uolentem mutuos usus, cum exercitu intrauit. Paramedesidæ appellantur, agreste hominum genus, et inter Barbaros maxime inconditum locorum asperitas, hominum quoq; ingenia durauerat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant Bactrianis ad Occidentem coniuncti sunt. Meridiana regio ad mare Indicum uergit. Tuguria latere primo struunt. Et quia sterilis est terra materia, in nudo etiam montis dorso usq; ad summum ædificiorum fastigiū eodem latereulo utuntur. Cæterum structura latior ab imo paulatim incremento operis in arctius cogitur. Ad ultimum in carinæ maximæ modum coit. Ibi foramine

relicto superne lumen accipiunt. Ad medium uites et arbores, siquæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defissæ latent. Cum niue discussa aperiri humus cœpit, cœlo soliq; redduntur. Cæterum adeo altæ niues premunt terram gelu et perpetuo penè rigore constrictæ, ut ne auium quidem, feræ'ue ullius uestigium extet. Obscura cœli uerius umbra, q̃ lux nocti similis premit terram, uix, ut quæ prope sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus solitudine destitutus exercitus, quicquid malorum tolerari potest, pertulit inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimauit rigor insolitus niuis, multorum adussit pedes, plurimorum oculis præcipue pernitiabilis fuit, fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant, quæ cum moueri desissent, uis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A'commilitonibus torpentes excitabantur. Neq; aliud remedium erat, q̃ ut ingredi cogerentur. Tum demum uitali calore moto membris aliquis redibat uigor. Si qui Tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res q̃ fumus ostenderet. Illi nunquam ante in terris suis aduena uiso, cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quicquid in Tuguriis erat, afferebant, ut corporibus ipsorum parceretur orantes. Rex agmen circuibat pedes, iacentes quosdam erigens, et alios, cum ægre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad cultiora peruentum loca est, commeatuq; largo recreatus exercitus simul, et

qui consequi non poterant, in illa castra uenerunt. Inde agmen processit ad Caucasum montem, cuius dorsum Asiā perpetuo iugo diuidit, hinc simul mare, quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum, et amnem Araxem, aliaq; regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus secundæ magnitudinis mons committitur Caucaso, à Cappadocia se attollens Ciliciam prætterit, Armeniæq; montibus iungitur, sic inter se tot iuga uelut serie cohærentia perpetuum habent dorsum, ex quo Asiæ omnia ferè flumina, alia in rubrū, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum et Ponticum decidunt. XVii. dierum spatio Caucasum superauit exercitus. Rupes in eo. x. in circuitu stadia complectitur, quattuor in altitudinem excedit, in qua uinctū Promethea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est. Vii. millia seniorum Macedonum et præterea militibus, quorum opera uti desiisset, permissum, in nouam urbem considere. Hanc quoq; Alexandriam incolæ appellauerunt. At Bessus Alexandri celeritate perterritus, Diis patriis sacrificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusq; copiarum inter epulas de bello consultabat. Graues mero suas uires extollere, hostium nunc temeritatem, nunc paucitatem spernere incipiunt. Præcipue bessus ferox uerbis, et parto p scelus regno supbus, ac uix potens mētis dicere orditur. Secordia Darii creuisse hostiū famam. Occurrisse.n. in Ciliciæ angustissimis faucibus, cū retrocedēdo posset pducere incautos in loca naturæ situ inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris; inter quas deprehensus hostis, ne fugæ qdem nedū resistēdi occasionē fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxium amnē uelut murum obiectură hosti,

dum ex finitimis gentibus ualida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmios, et Dacas, Sagasq; et Indos, et ultra Tanaim amnem colentes Scythas, quorum nemi nem adeo humilem esse, ut humeri eius non possent Mace donis militis uerticem aequare. Conclamant temulenti unam hanc sententiam salubrem esse, et Bessus circumfer ri merum largius iubet, debellaturus super mensam Alexandrum. Erat in eo conuiuio Cobares natione Medus, sed magicae artis, si modo ars est, non uanissimi cuiusq; ludibrium, magis professione q̃ scientia celeber, alioquin moderatus et probus. Is cum praefatus esset, scire seruo utilius parere dicto, q̃ afferre consilium, cum illos, qui pa reant, idem quod caeteros maneat, qui uero suadeant pro prium sibi periculum, poculum etiam, quod habebat in ma nu, tradidit, quo accepto Cobares, Natura, inquit, mor talium hoc quoq; nomine praua et sinistra dici potest, q̃d in suo quisq; negotio hebetior est q̃ in alieno. Turbida facta sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat me tus, aliis cupiditas, non nunq̃ naturalis eorum, quae cogita ueris, amor, Nam in te superbia non cadit. Expertus es unumquenq;, quod ipse reppereris, aut solum aut optimũ ducere. Magnum onus sustines capite regum insigne. Hoc aut moderate perferendum est, aut quod abominor, in te ruet. Consilio non impetu opus est. Adiicit deinde q̃d apud Bactrianos uulgo usurpabant. Canem timidum ue hementius latrare, q̃ mordere. Altissima quaeq; flumi na minimo sono labi. Quae inserui, ut qualiscunq; inter Barbaros potuit esse, prudentia traderetur. In his audien tium suspensam dederat expectationẽ sui. Tum consiliũ aperit, utilius Besso q̃ gratius. In uestibulo, inquit, re

gia tua

gię tuę uelociſſimus conſtat rex. Ante ille agmen, q̃ tu menſam iſtam mouebis. Nunc ab Tanai exercitum accer ſes, et armis flumina oppones: Scilicet qua tu fugiturus es hoſtis ſequi non poteſt. Iter utriq; commune eſt, uictori tutius. Licet ſtrenuum metum putes eſſe, uelocior tamen ſpes eſt. Quin ualidioris occupas gratiam, dedisq; te. Vtcunq; ceſſerit, meliorem fortunam deditus quã hoſtis ha biturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forſitan iuſtus eſſe rex, cum ipſe fecerit, qui tibi et dare poteſt regnum et eripere. Coſilium habes fidele, quod diutius exequi ſuperuacuum eſt. Nobilis equus um bra quoq; uirgę regitur. Ignauus ne calcari quidem cõ citari poteſt. Beſſus et ingenio et multo mero ferox adeo exarſit, ut uix ab amicis, quo minus occideret eum, nam ſtrinxerat quoq; acinacem, contineretur. Certe conuiuio proſiluit haud quaq̃ potens mentis. Cobares inter tumul tum elapſus ad Alexandrum transfugit. Viii. millia Ba ctrianorũ habebat armata Beſſus, quę quandiu propter cœli intemperiem Indiam potius Macedonas petituros cre diderant, obedienter imperata fecerunt. Poſteaq̃ aduen tare Alexandrum compertum eſt, in ſuos quisq; uicos di lapſi Beſſum liquerunt. Ille cum clientium manu, qui non mutauerant fidem, Oxio amne ſuperato exuſtisq; na uigis, quibus tranſierat, ne iiſdem hoſtis uteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucaſum quidem (ut ſupra dictum eſt) tranſierat, ſed inopia fru menti prope ad famem uentum erat. Succo ex ſiſena ex preſſo haud ſecus q̃ oleo artus perungebant. Sed huius ſucci ducenis quadragenis denariis amphorę ſingulę, mellis denariis. ccc. xc. ccc. uini æſtimabantur, tritici

nihil aut admodum exiguum reperiebatur. Syros uocabant Barbari. Quos ita soleriter abscondunt, ut nisi, q defoderunt, inuenire non possint. In iis conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluuiatili pisce et herbis sustinebantur. Iamq; hæc ipsa alimenta defecerant, cum iumenta, quibus onera portabant, cædere iussi sunt, horum carne dum in Bactrianos ꝑuentum, traxere uitam. Bactrianæ terræ multiplex et uaria natura est. Alibi multa arbor et uitis larges mitesq; fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento cōseruntur, Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnā deinde partem eiusdem terræ steriles harenæ tenent. Squallida siccitate regio non hominem, non frugem alit. Cum uero uenti à Pontico mari spirant, quicquid sabuli in campis iacet, conuerrunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaq; pristini itineris uestigia intereunt. Itaq; qui transeunt campos, nauigantium modo noctu sydera obseruant, ad quorum cursum iter dirigunt, et propemodum clarior est noctis umbra, q̃ lux. Ergo interdiu inuia est regio, quia nec uestigium, quod sequantur, inueniunt, et nitor syderum caligine absconditur. Cæterum siquos ille uentus, qui à mari exoritur, deprehendit, harena obruit. Sed qua mitior terra est, ingens hominum equorumq; multitudo gignitur. Itaq; Bactriani equites. xxx. millia expleuerant. Ipsa Bactra regionis eius caput sita sunt sub mōte Parapanis. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi et regioni dedit nomen, hic regi statiua habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnensium Lacœnumq; defectio. Nondum enim uicti erant, cum proficiscerentur tumultus eius principia nuntia

turi, et alius præsens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, aduentare Besso ferentis opem. Eodem tempore, quæ in gente Arionum Caucarus et Eriguus gesserant, perferuntur. Commissum erat prælium inter Macedones Ariosq;. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat, qui cum pugnam segnem utrinq; æquis uiribus stare uidisset, in primos ordines adequitauit, demptaq; galea inhibitis, qui tela iaciebant, siquis uiritim dimicare uellet, prouocauit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux illius exercitus grauis quidem ætate, sed et animi et corporis robore nulli iuuenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans, uenit, inquit, dies, quo aut uictoria aut morte honestissima, quales amicos et milites Alexander habeat, ostendam. Nec plura elocutus equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utræq; tela cohiberent. Protinus certe recesserunt dato libero spatio, intenti in euentum non duorum modo, sed etiam suæ sortis, quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Eriguus modica capitis declinatione uitauit. At ipse infestam Sarissam equo calcaribus concito in medio Barbari gutture ita fixit, ut per ceruicem emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex uulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hostis adiuuit, et Barbari duce amisso, quem magis necessitate q̃ sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri arma Eriguo tradunt. Rex his quidem lætus de Spartanis haud quaquam securus magno tamen animo defectum eorum

tulit dicens non ante ausos consilia nudare, q̃ ipsum ad fines Indiæ peruenisse cognouissent. Ipse Bessum persequẽs copias mouit, cui Eriguus spolia Barbarici ceu opimum belli decus præferens occurrit. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, sarcinas et impedimenta ibi cum præsidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Susitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut ante dictum est) penuria prius desperatione, q̃ desiderio bibendi sitim accendit. Per. cccc. stadia ne modicus quidem humor existit. Harenas uapor æstiui solis accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud secus q̃ continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata lucem tegit. Camporumq̃ non alia q̃ uasti et profundi æquoris species est. Nocturnum iter tolerabile uidebatur, quia rore et matutino frigore corpora leuabantur. Cæterum cum ipsa luce æstus oritur, omnemq̃ naturalem absorbet humorem siccitas, ora uisceraq̃ penitus uruntur. Itaq̃ primum animi, deinde corpora deficere cœperũt. Pigebat et consistere et progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararunt aquam. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu rursum desiderium humoris accensum est. Ergo quicquid uini oleiq̃ erat, hominibus ingerebatur. Tantaq̃ dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timerentur. Graues deinde auide hausto humore non sustinere arma, nõ ingredi poterant, et fœliciores uidebantur, quos aqua defecerat, cum ipsi sine modo infusam uomitu cogerẽtur egerere. Anxium regem tantis malis circunfusi amici ut meminisset sui, orabant. Animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus esse, cum ex iis qui præcesse

rant ad capiendum locum castris, duo occurrunt utribus aquam gestantes ut filiis suis, quos in eodem agmine esse et ægre pati sitim non ignorabant, occurrerent, qui cum in regem incidissent, alter ex iis utre resoluto uas, quod simul ferebat, implet porrigens regi. Ille accipit percunctatus quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, nec solus inquit bibere sustineo, nec tam exiguũ diuidere omnibus possum. Vos currite, et liberis uestris, quod propter illos attulistis, date. Tandem ad flumen Oxum ipse peruenit prima ferè uespera. Sed exercitus magna pars non poterat sequi. In edito monte ignes iubet fieri, ut ii, qui ægre sequebantur, haud procul castris eos abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi agminis erant, mature cibo ac potione firmatos implere alios utres, alios uasa, quibus cũ aqua possit portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intẽperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sũt. Multoq; maior horum numerus fuit, quã ullo amiserat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, qua ueniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quàm preterierãt, qui agmen sequebantur, totamq; eam noctem cum magno animi motu perpetuis uigiliis egit. Nec postero die lætior erat, quia nec nauigia habebat, nec pons erigi poterat circum amnem nudo solo et materia maxime sterili. Consilium igitur, quod unum necessitas subiecerat, init. Vtres quàm plurimos stramentis refertos diuidit. His incubantes transnauere amnem, quiq; primi transierant, in statione erant, dũ traiicerent cæteri. Hoc modo. VI. demum die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit. Iamq; ad persequendum Bessum

statuerat progredi, cum ea, quæ in Susianis erant, cogno scat. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Besso. Sed nullis meritis perfidia mitigari potest, quæ tamen iam minus in eo inuisa esse poterat, quia nihil ulli nefas tum in Bessum interfectorem regis sui uidebatur. Titulus facinoris speciosus præferebatur uindicta Darii. Sed fortunam non scelus oderant Bessi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum superasse cognouit Dataphar nem et Catenem, quibus à Besso maxima fides habebatur, in societatem rei asciscit. Illi promptius adeunt, q̃ rogabantur, assumptisq́ octo fortissimis iuuenibus talem dolũ intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum, et remotis arbitris comperisse ait se insidiari ei Dataphernem et Catenem, ut uiuum Alexandro traderent, agitantes à semet occupatos esse, et uinctos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat) obligatus partim gratias agit, partim auidus explendi supplicii adduci eos iubet. Illi manibus sua sponte religatis à participibus consilii trahebantur, quos Bessus truci uultu intuens consurgit manibus non temperaturus. At illi simulatione omissa circumsistunt eum, et frustra repugnantẽ uinciunt, direpto ex capite regni insigne, laceratâq́ ueste, quam spoliis occisi regis induerat. Ille Deos sui sceleris ultores adesse confessus, adiecit non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cuius uictoriam semper etiam hostis adiuuisset. Multitudo an uindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui uinxerant iussu Alexandri fecisse ipsos ementiti dubios adhuc animos terruissent. In equum impositum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc rex, quibus matura erat missio relictis. DCCCC. ferè, equiti bina

talenta dedit, pediti ter denarium millia, monitosq; ut li
beros generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ,
quod ad reliqua belli nauaturos operam pollicebantur.
Tum Bessus perducitur. Peruētum erat in paruulum oppi
dum, Brancidæ eius incolæ erant. Mileto quondam iuſ
ſu Xerxis cum è Græcia rediret, tranſierant, et in ea
ſede conſtiterant, qui templum, quod Didimaon appella
tur, in gratiam Xerxis uiolauerant, mores patrii nondũ
exoleuerant, ſed iam bilingues erant, paulatim à dome
ſtico externoq; ſermone degeneres. Magno igitur gau
dio regem excipiunt, urbem ſeq; dedentes. Ille Mileſios,
qui apud ipſum militarent, conuocari iubet. Vetus odiũ
miles gerebat in Branciadarum gentem. Proditis ergo
ſiue iniuriæ, ſiue originis meminiſſe mallent, liberum
de Brancidis permittit arbitrium. Variantibus deinde
ſententiis, ſe ipſum conſideraturum quod optimum factu
eſſet, oſtendit. Poſtero die occurrentibus Branciadas ſe
cum procedere iubet. Cumq; ad urbem uentum eſſet, ip
ſe cũ expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppi
di circuire iuſſa, et dato ſigno diripere urbem proditorum
receptaculum, ipſosq; ad unum cædere. Illi inermes paſ
ſim trucidantur, nec aut commertio linguæ, aut ſupplicio
rum uelamentis precibusq; inhiberi crudelitas poteſt. Tan
dem ut deiicerent, fundamenta murorum ab imo moliun
tur, ne quod urbis ueſtigium extaret. Nec mora, lucos
quoq; ſacros non cædunt modo, ſed ẽt extirpant, ut uaſta
ſolitudo, et ſterilis humus excuſſis etiam radicibus linque
retur, quæ ſi in ipſos proditionis autores excogitata eſſent,
iuſta ultio eſſe non crudelitas uideretur. Nunc culpam ma
iorum poſteri luere, ꝗ ne uiderant quidem Miletũ. Ideo

et Xerxi non potuerat prodere. Inde processit ad Tanaim amnem. Quo productus est Bessus non uinctus modo, sed etiam omni uelamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inserta catena, tam Barbaris, quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes et te inquit et Darium reges meos ultus interfectorē domini sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fecit exemplum. Aperiat ad hęc spectaculum oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, et hoc solatio dignus est. Alexander multum collaudato Spitamene conuersus ad Bessum, Cuius, inquit, ferę rabies occupauit animum tuum, cum regem de te optime meritum prius uincire, deinde occidere sustinuisti? Sed huius parricidii mercedem falso regis nomine persoluisti. Ibi ille facinus purgare non ausus, regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere ipsi posset, qui si cessasset, alium fuisse regnū occupaturum. Et Alexander Oxathrem fratrem Darii, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere, tradiq; Bessum ei, ut cruci affixū mutilatis auribus naribusq; sagittis configerent Barbari, asseruarentq; corpus, ut ne aues quidem contingerent. Oxathres cętera sibi curę fore pollicetur. Aues non ab alio, quam à Catene posse prohiberi adiicit, eximiam eius artem cupiens ostendere. Nanq; adeo certo ictu destinata feriebat, ut aues quoq; exciperet. Nam si forsitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis uideri hęc ars possit, tamē ingēs uisentibus miraculum magnoq; honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Cęterum supplicium eius distulit, ut eo loco, in quo Darium ipse occiderat, necaretur. Interea Macedones ad

petendum pabulum incompofito agmine egreffi, à Barbaris, q de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur, pluresq; capti funt q̄ occifi. Barbari autem captiuos præ fe agentes rurfus in montem receſſerunt. xx. millia latronum erant, fundis fagictisq; pugnam inuadunt, quos dũ obfidet rex inter promptiſſimos dimicans fagicta ictus ē, quæ in medio crure fixa reliquerat fpiculum. Illũ q̄dem mæfti et attoniti Macedones in caftra referebant. Sed nec Barbaros fefellit fubductus ex acie rex, quippe ex edito monte cuncta profpexerant. Itaq; poftero die mifere legatos ad regem, quos ille protinus iuffit admitti, folutisq; fafciis magnitudinem uulneris diffimulans crus Barbaris oftendit. Illi iuffi confidere affirmant non Macedonas, q̄ ipfos fuiffe triftiores cognito uulnere ipfius, cuius fi auctorem repperiffent, dedituros fuiffe. Cum Diis. n. pugnare facrilegos tantum. Cæterum fe gentem in fidem dedere fuperatos uirtute illius. Rex fide data et captiuis receptis, gentem in deditionem accepit. Caftris inde motis lectica militari ferebatur, quam pro fe quifq; eques pedesq; fubire certabant. Equites, cum quibus rex prælia inire folitus erat, fui muneris id effe cenfebant. Pedites contra cum faucios commilitones ipfe geftare affueuiffet, eripi fibi proprium officium tum potiſſimum, cum rex geftandus effet, querebantur. Rex in tanto utriufq; partis certamine et fibi difficilem et præteritis grauem electionem futuram ratus; inuicem fubire eos iuffit. Hinc quarto die ad urbem Marupenta peruentum eft. Lxx. ftadia murus urbis amplectitur. Arx illinc cingitur. Muro ac præfidio urbis relicto proximos uicos depopulatur, atq; urit. Legati deinde Aulorum, Scytharum fuperue

niunt, liberi, ex quo decesserat Cyrus, non imperata fa ciuri. Iustissimos Barbarorum constabat. Armis absti nebant nisi lacessiti. Libertatis modico et aequali usu prin cipibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne allocutus, ad hos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quen dam misit ex amicis, qui denuntiaret his ne Tanaim am nem regionis iniussu regis transirent, eidem mandatum, ut contēplaretur locorum situm, et illos quoq; Scythas, qui super Bosphoro incolunt, uiseret. Condendae urbis sedem super ripam Tanais eligeret, claustrum etiam perdomitu rus, et quod deinde adire decreuerat. Sed consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio, quae Bactrianos quoq; traxit. VII. millia equitum erant, quorum autori tatem caeteri sequebantur. Alexander Spitamenem et Ca tenem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem coercendo eos, q̃ mouerant res iussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coercendam euocabantur, autores uulgauerant fa ma, Bactrianos equites à rege omnes, ut occiderentur accersiri. Idq; imperatum ipsis, non sustinuisse tamen, exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent, non magis Alexandri saeuitiam, q̃ Bessi parricidium fer re potuisse. Itaq; sua sponte iam motos, metu poenae haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander transfuga rum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolin iubet. Ipse aliam urbem regionis eiusdem corona capit, signoq; ut puberes interficerentur, dato, reliqui in prae dam cederent uictoris. Vrbs diruta est, ut caeteri cladis exē plo continerentur. Memaceni ualida gens obsidionem nō ut honestiorem modo, sed etiam ut tutiorem ferre decreue

rant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex. L. eqtes premisit, qui clementiam ipsius in deditos simulq; exorabilem animum in deuictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia regis ipsos dubitare respondent, equitesq; tendere extra munimenta urbis iubēt. Hospitaliter deinde exceptos grauesq; epulis et somno intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus, q̄ par erat motus urbem corona circumdedit, munitiorem q̄ ut primo impetu capi posset. Itaq; Meleagrum et Perdiccam in obsidionē iungit Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro, quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, q̄ hunc regem et Semyramim, in quis et magnitudinem animi, et claritatem rerum longe emicuisse credebat. Cæterum pertinacia Oppidanorum eius iram accendit. Itaq; captam urbem diripere iussit. delectos Macedones haud iniuria infestos, et ad Meleagrum et Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit; quippe et militum promptissimi cecidere, et ipse rex ad ultimum periculum uenit. Nanq; ceruis eius saxo ita icta est, ut oculis caligne offusa collaberetur ne mentis quidem compos. Exercitus certe uelut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduersus ea, quæ cæteros terrent, nondū percurato uulnere acrius obsidioni institit, naturalē celeritatem ira concitāte. Cuniculo ergo suffossa mœnia ingens nudauere spatiū, p quod irrupit, uictorq; urbē dirui iussit. Hinc Menedemū cum.iiii.millibus peditum et dccc.eqtibus ad urbē Maracādam misit. Spitamenes trās fuga præsidio Macedonū inde deiecto muris urbis eius īclu serat se, haud Oppidanis cōsiliū defectionis approbātibus.

Sequi tamen uidebantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, et q̃tum so li occupauerant, castris muro circundedit. LX. stadiorũ urbis murus fuit, hanc quoq; urbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut. XVII. die, qua munimenta excitata erant, tecta quoq; urbis absoluerentur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisq; munus (nam diuisum erat) primus ostenderet. Incolæ nouæ urbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit, quorum posteri nunc quoq; non apud eos tam lõga ætate pp memoriã Alexãdri exoleuerũt, rex. Scytharũ, cuius tum ultra Tanaim imperiũ erat, ratus eã urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant suis impositam esse ceruicibus, fratrem Carcasim nomine cũ magna equitum manu misit ad diruendam eam, proculq; amne ad summouendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europeos uocant, diuidit. Idem Asiam et Europam finis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia sita ab Oriente ad Septentrionem se uertit. Sarmatarumq; (ut quidam credidere) non finitima sed pars est. Recta deinde regionem aliam ultra Istrum iacentem colit. Vltima Asiæ, quæ Bactra sunt, stringit, habitat, quæ Septentrioni proxima sunt. Profundæ inde siluæ uastæq; solitudines excipiũt. Rursus quæ et Tanaim et Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente non prouisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu eius obequitaret hostis, adhuc æger ex uulnere præcipue uoce deficiens, quam et modicus cibus et ceruicis extenuabat dolor, amicos in consilium aduocari iubet. Terrebat eum

non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiam lacessebant. Ipse non insistere in terra, nō equo uehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus; Deos quoq; incusans querebatur, se iacere segnem, cuius uelocitatem nemo antea ualuisset effugere. Vix suos credere non simulari ualitudinem. Itaq; qui post Darium uictum Ariolos et Vates consulere desierat, Rursus ad superstitionem humanarum gentium ludibria reuolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare euentum rerum sacrificiis iubet. Mos erat aruspicibus exta sine rege spectare, et quæ portenderentur referre. Inter hæc Rex dum fibris pecudum exploratur euentus latentium rerum prius ipsum consîdere, dẽinde amicos iubet, ne contentione uocis cicatricem infirmã adhuc rumperet. Ephestion Craterus et Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi, discrimen inquit me occupauit meliore hostium q̃ meo tempore. Sed necessitas ante rationem est maxime in bello, quod raro permittitur tempore legere, defecere Bactriani, in quorum ceruicibus stamus, et quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna si omiserimus Scythas ultro arma inferentes; contempti ad illos, qui defecerunt, reuertemur. Si uero Tanaim transierimus, et ubiq; inuictos ẽe nos Scytharum pnitie ac sanguine ostẽderimus, qs dubitauit patere Europen uictoribus? fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio, quod transituri sumus. Vnus amnis interfluit, quem si traiicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est, dũ Asiam subigimus in alio quodammodo orbe trophæa statuere, et quæ tam longo interuallo natura uidetur diremisse, una

uictoria subito committere? At Hercule si paululum cesſauerimus, in tergis nostris Scythæ hærebunt. An soli ſumus, qui flumina tranſnare poſſumus? Multa in nos metipſos recident, quibus adhuc uicimus. Fortuna belli artē uictos quoq; docet. Vtribus amnem traiiciendi exemplū fecimus nuper, hoc ut Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Præterea unius gentis huius adhuc exercitus uenit, cæteri expectantur. Ita bellum uitando alemus, et quod inferre poſſemus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilii mei ratio. Sed an permiſſuri ſint Macedones animo uti meo dubito, qa ex quo hoc uulnus accepi, non equo uectus ſum, non pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi uultis, ualeo amici, Satis uirium eſt ad toleranda iſta. Aut ſi iam adeſt uitæ meæ finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quaſſa adhuc uoce ſubdeficiens uix proximis exaudientibus dixerat, cum omnes à tam præcipiti conſilio regem deterrere cœperunt. Eriguus maxime, qui haud ſane autoritate proficiens apud obſtinatū animum, ſuperſtitionem, cuius potens non erat rex, incutere temptauit, dicendo Deos quoq; obſtare conſilio, magnumq; periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi. Intranti Eriguo tabernaculum regis Ariſtander occurrerat, triſtia exta fuiſſe ſignificans, hæc ex uate comperta Eriguus nuntiabat. Quo inhibito Alexander, non ira ſolum, ſed etiam pudore confuſus, quod ſuperſtitio, quam celauerat, detegebatur, Ariſtandrum uocari iubet. Qui ut uenit intuens eum, Non rex, inquit, ſed priuatus ſum, ſacrificium ut faceres mandaui. Quid eo portenderetur, cur apud alium q̃ apud te profeſſus es? Eriguus arcana mea et ſecreta te prodente cognouit. Quem certum me

Hercule habeo extorum interpretem metu suo, tibi autem sæpius q̃ potest denuntio, ipse mihi indices, quid extis co gnoueris, ne possis inficiari dixisse quæ dixeris. Ille exanguis attonitoq́ similis stabat per metum etiam uoce suppressa. Tandemq́ eodem metu stimulante, ne regis expectationem moraretur, magni, inquit, laboris non ir riti discrimen instare prædixi. Nec mea ars magis q̃ be neuolentia me perturbat. Infirmitatem ualetudinis tuæ ui deo, et quantum in uno te sit scio. Vereor ne non præsenti fortunæ tuæ sufficere possis. Rex iussum confidere fœli citati suæ remisit. Sibi. n. ad alia gloriam concedere Deos. Consultanti deinde cum iisdem, quo nam modo flumen trã siret, superuenit Aristander, non alias lætiora exta ui disse se affirmans, utiq; prioribus longe diuersa, tum so licitudinis causas aperuisse, nunc prorsus egregiæ litatum esse. Cæterum quæ subinde nuntiata sunt regi, continuæ fœlicitati rerum eius imposuerant labem. Menedemum, (ut supra dictum est) miserat ad obsidendũ Spitamenem Bactrianæ defectionis autorẽ. Qui compto hostis aductu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse, quẽ uenturum sciebat, consedit occultus. Siluestre iter ap tum insidiis tegendis erat. Ibi Dacas condidit. Equi binos armatos uehunt, quorum inuicem singuli repente desiliunt. Equestris pugnæ ordinem turbant. Equorum uelocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes sal tum circuire iussos pariter et à lateribus, et à fronte, et à tergo hosti se ostendit. Menedemus undiq; inclusus ne nu mero quidem par diu tamen restitit, clamitans nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, q̃ honestæ mortis sola tium ex hostium cæde. Ipsum præualens equus uehebat,

quo sæpius in cuneos Barbarorum effusis habenis euectus magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peteret multis uulneribus exanguis Hipsidem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, et se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusq; ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaq; subditis calcaribus equo in medios hostes se immisit, et memorabili edita pugna obrutus telis est. Quod ubi uidere, qui cædi supererant, tumulum paulo q̄ cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditum ii. millia. ccc. equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denuntiata iis, qui ex prælio uenerant, si acta uulgassent. Cæterum cum animo dispa rem uultum diutius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando noctem uigiliis extraxit, sæpe pellibus tabernaculi alleuatis, ut conspiceret hostium ignes, è quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamq; lux apparebat, cum thoracem indutus procedit ad milites, tum primum post uulnus proxime acceptum tanta erat apud eos ueneratio regis, ut facile periculi, quod horebant, cogitationem præsentia eius excuteret. Læti ergo et manantibus præ gaudio lachrymis consalutant eum, et quod ante recusauerant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem Phalangemq; transportaturum esse pronuntiat, super utres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res desiderauit, nec rex dicere per ualetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum

tate militũ rates iunctæ ſunt, ut in triduum ad. xii. millia effectæ ſint. Iamq́ꝫ ad tranſeundum omnia aptauerant, cum legati Scytharum, xx. more gentis per caſtra equis uecti nuntiare iubent regi, uelle ipſos ad eum mandata perferre. Admiſſi in tabernaculum, iuſſiq; conſidẽre in uultu regis defixerant oculos, credo quis magnitudine corporis animum æſtimantibus modicus animus, haud quaq̃ famæ par uidebatur. Scythis autem non ut cæteris Barbaris rudis et inconditus ſenſus eſt. Quidam eorũ ſapientiam capere dicuntur, quantamcunq; gens capit ſemper armata. Sicq; locutos eſſe apud regem memoriæ proditum eſt. Abhorrent forſitan moribus noſtris et tempora et ingenia cultiora ſortitis. Sed ut poſſit oratio eorum ſperni, tamen fides noſtra non debet, quæ utcunq; tradita ſunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximũ natu ita locutum accepimus. Si Dii habitum corporis tui auiditatis animi parem eſſe uoluiſſent, orbis te non caperet. Altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres. Et hoc aſſecutus ſcire uelles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoq; concupiſcis, quæ non capis. Ab Europa petis Aſiam, ex Aſia tranſis in Europam. Deinde ſi humanum genus omne ſuperaueris, cum ſiluis et niuibus et fluminibus feriſq; beſtiis geſturus es bellũ. Quid tu ignoras arbores magnas diu creſcere, una hora extirpari? Stultus eſt, qui fructus earum ſpectat, altitudinem non metitur. Vide ne dum ad cacumen peruenire contendis, cum ipſis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoq; aliquando minimarum auium pabulum fuit, et ferrum rubigo conſumit. Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit etiam ab inualido. Quid nobis tecũ

n

est? Nunq̃ terram tuam attigimus. Qui sis, unde uenias, licet ne ignorare in uastis siluis uiuentibus? Nec seruire ulli possumus, nec imperare desideramus. Dona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum, aratrum, et sagitta, et patera. His utimur et cum amicis, et aduersus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quæsitas. Patera cum his uinum Diis libamus. Inimicos sagitta eminus, hasta comminus petimus, sic Scythiæ regem, et postea Persarum, Medorumq; superauimus, patuitq; nobis iter usq; in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos uenire, omniũ gentium, quas adisti latro es. Lydiam cœpisti. Syriam occupasti. Persidem tenes. Bactrianos habes in potestate. Indos petisti. Iam etiam ad pecora nostra auaras et instabiles manus porrigis. Quid tibi diuitiis opus est, quæ te esurire cogunt? Primus omnium satietate parasti famem, ut quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quandiu circum Bactra hæreas? Dum illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex uictoria nascitur, Nam ut maior fortiorq; sis q̃ quisq̃, tamen alienigenam dominum pati nemo uult. Transi modo Tanaim, scies q̃ late pateat, nunq̃ tamen cõsequeris Scythas. Paupertas nostra uelocior erit, q̃ exercitus tuus, qui prædam tot nationum uehit. Rursus cum procul abesse nos credes, uidebis in tuis castris. Eadem uelocitate et sequimur, et fugimus. Scytharum solitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. Nos deserta et humano cultu uacua, magis q̃ urbes et opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene. Lubrica est, nec inuita teneri potest. Salubre consiliũ se

quens, quod præsens tempus ostendit melius, impone fœlicitati tuæ frænos, facilius illam reges. Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam, quæ manus et pinnas tantum habet, cum manus porrigit, pinnas quoq; comprehendere non sinit. Deniq; si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere. Sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quæ tui obliuisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam et firmissima est inter pares amicitia, et uidentur pares, qui non fecerunt inter se periculum uirium. Quos uiceris, amicos tibi esse caue credas. Inter dominum et seruum nulla amicitia est etiam in pace, belli tamen iura seruantur. Iurando gratiam Scythas sancire ne credideris. Colendo fidem iurant. Græcorum ista cautio est, qui facta consignant, et Deos inuocant. Nos religionem in ipsa fide nouimus. Qui non reuerentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est, de cuius beniuolentia dubites. Cæterum nos et Asiæ et Europæ custodes habes. Bactra, nisi diuidat Tanais, cõtingimus. Vltra Tanaim et usq; ad Thraciam collibus Thraciæ Macedoniam coniunctam esse fama est. Vtriq; imperio tuo finitimos hostes an amicos uelis esse considera. Hæc Barbarus. Contra rex fortuna sua et consiliis eorum se usurum esse respondet. Nam et fortunam, cui confidat, et consilium suadentium ne quid temere et audacter faciat secuturum. Dimissisq; legatis in præparatas rates exercitum imposuit. In proris clypeatos locauerat, iussos in genua subsidere, quo tutiores essent aduersus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, et ab utroq; latere et à fronte

circumdati armatis. Reliqui qui post tormenta constite rant, remigem loricæ indutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoq; ratibus, quæ equi tem uehebant, seruatus est. Maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento re pleti uehebant, obiectæ rates tuebantur. Ipse rex cum delectis primus ratem soluit, et in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ mar gine opponunt, ut ne applicari quidem terræ rates possent. Cæterum præter hanc speciem ripis præsidentis exercitus ingens nauigantes terror inuaserat. Nanq; cursum guber natores cum obliquo flumine impellerentur, regere non po terant. Vacillantesq; milites, et ne excuterentur, soliciti nautarum ministeria turbauerant. Nec tæla quidem co nati nixu uibrare poterant, cum prior standi sine periculo, q̄ hostem incessendi cura esset. Tormenta saluti fuerūt, quibus in confertos ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tæla. Barbari quoq; ingentem uim sagitta rum infudere ratibus. Vixq; ullum fuit, quod non plu ribus simul spiculis perforaretur. Iamq; terræ rates ap plicabantur, cum acies clypeata consurgit, et hastas certo ictu utpote libero nixu mittit è ratibus. Et ut territos re cipientesq; equos uidere, alacres mutua adhortatione in ter ram desiliere. Turbatis acriter pedem inferre cœperūt. Equitum deinde turmæ, quæ frænatos uehebant equos, perfregere Barbarorum aciem. Interim cæteri agmine dimicantium tecti aptauere se pugnæ. Ipse rex, quod ui goris ægro adhuc corpore deerat, animi firmitate supple bat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice ceruicis, sed dimicantem cuncti uidebant.

Itaq; ipsi quidem ducum fungebantur officio, aliusq; aliũ adhortati in hostem salutis immemores ruere cœperunt. Tum uero non ora, non arma, non clamorem hostium Barbari tolerare potuerunt. Omnesq; effusis habenis, nãq; equestris acies erat, capessunt fugam, quos rex quanquã uexationem inualidi corporis pati non poterat, p. Lxxx. tamen stadia insequi perseuerauit. Iamq; linquente animo suis præcepit, ut donec lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhærerent. Ipse exhaustis etiam animi uiribus in castra se recepit, reliquum substitit. Transierant iam liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erãt crebris interuallis dispositi, arboresq; proceræ quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit, quippe media ferè nocte in castra redierunt multis interfectis, pluribus captis, equosq;. M.dccc. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites. Lx. pedites. c. ferè, mille saucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tum opportunæ uictoriæ domuit. Inuictos Scythas esse crediderant, qbus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore cõfitebantur. Itaq; Sagæ misére legatos, qui pollicerẽtur gentem mandata facturam. Mouerat eos regis non uirtus magis, q̃ clementia in deuictos Scythas, quippe captiuos omnes sine pretio remiserat, ut fidem faceret sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine non de ira fuisse certamẽ. Benigne igitur exceptis Sagarum legatis, comitem Excipinũ dedit admodum iuuenem ætatis flore conciliatum sibi, qui cum specie corporis æquaret Ephestionem, lepôre haud sane uirili par non erat. Ipse Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus sequi iusso ad Marecantum

urbem peruenit, ex qua Spitamenes cognito eius aduentu Bactra perfugerat. Itaq; quatriduo Rex longum itineris spatium emensus peruenerat in eum locum, in quo Menedemo duce. ii. millia peditum et trecentos equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi iussit, et inferias more patrio dedit. Iam Craterus cum Phalange subsequi iussus ad regem peruenerat. Itaq; ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit. Vriq; agros et interfici puberes iussit. Sogdiana regio maiori ex parte deserta est. Lxxx. ferè stadia in latitudinem uastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis, Polytimetum uocant incolæ, fertur torrens. Eum ripæ in tenuem alueum cogunt, dein de cauerna accipit, et sub terram rapit. Cursus absconditi inditium est aquæ meantis sonus, cum ipsum solum, sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex captiuis Sogdianorum ad regem. xxx. nobilissimi corporum robore eximio perducti erant, qui ut per interpretem cognouerunt iussu Regis ipsos ad supplicium trahi, carmen lætantium more canere, tripudiisq; et lasciuiori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare coeperunt. Admiratus rex tanta magnitudine animi oppetere mortem euocari eos iussit, causam tam effusæ lætitiæ cum supplicium ante oculos haberent requirens. Illi si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent. Nunc à tanto rege uictore omnium gentiũ maioribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes uiri uoto quoq; expeterent, carminibus sui moris lætitiaq; celebrare. Tum rex admiratus magnitudinem animi quæro itaq;, inquit, an uiuere uelitis non inimici mihi, cuius beneficio ui

fluri estis. Illi nunquam se inimicos ei, sed bello la cessitos hostes fuisse respondent. Siquis ipsos benefi cio q̃ iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne uin cerentur officio. Interrogantiq; quo pignore fidem obligaturi essent, uitam, quam acciperent, pignori futu ram esse dixerunt. Reddituros quando repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, fide continuere populares. Quattuor inter cu stodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem cha ritate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum, neq; enim maiori præsidio indigebat relicto, Bactra peruenit. Inde Bessum Ebactaua du ci iussit, interfecto Dario pœnas capite persoluturum. Iisdem ferè diebus Ptolemæus et Menidas peditum tria millia et equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexander quoq; ex Lycia cum pari numero peditum et. D. equitibus uenit. Totidem è Syria Asclepiodo rum sequebantur. Antipater Græcorum. VIII. in quis. D. equites erant, miserat. Itaq; exercitu aucto ad ea, quæ defectione turbata erant, componenda proces sit, interfectisq; consternationis autoribus quarto die ad flumen Oxum peruentum est, hic quia limum uehit, turbi dus semper et insalubris est potui. Itaq; puteos miles cœ perat fodere. Nec tamen humo alte egesta existebat hu mor. Tum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem, quia tarde notauerant, subito extitisse finxerunt. Rexq; ipse credi uoluit donum Dei id fuisse. Superatis dé inde amnibus Ocho et Oxo, ad urbẽ Marginiam puenit. Circa eã. VI. oppidis condẽdis electa sedes est. Duo ad Me ridiem uersa, quattuor spectantia Orientem modicis inter

se stadiis distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, tum uelut fræni domitarum gentium, nunc originis suæ oblita seruiunt, quibus imperauerunt. Et cætera quidem pacauerat rex. Vna erat Petra, quam Arimazes Sogdianus cum. xxx. millibus armatorum obtinebat alimentis ante congestis, quæ tantæ multitudini uel ꝑ bienniũ suppeterēt. Petra in altitudinem. xxx. eminet stadia, circuitu. c. et L. complectitur. Vndiq; abscissa et abrupta semita ꝑangusta aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os arctũ et obscurum est, paulatim deinde ulteriora panduntur. Vltima etiam altos recessus habent, fontes per totum ferè spatium manant. E`quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata statuerat inde abire. Cupido deinde incessit animo naturam quoq; fatigandi. Prius tamen q̃ fortunam obsidionis experiretur, Cophan Artabazi hic filius erat, misit ad Barbaros, qui suaderet, ut dederet rupem. Arimazes loco fretus superbe multa respondit. Ad ultimum an Alexander uolare possit, interrogat. Quæ nuntiata regi sic accendére animum, ut adhibitis, cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari eludētis ipsos, quia pinnas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, ut crederet Macedones etiam uolare. Trecentos inquit ꝑnicissimos iuuenes ex suis quisq; copiis perducite ad me, qui per calles et penè inuias rupes domi pecora agere consueuerint. Illi præstantes et leuitate corporum et ardore animorum strenue adducunt, quos intuēs rex uobiscum, inquit, O' iuuenes et mei æquales urbium inuictarum ante munimenta superaui, montium iuga pe

ternni niue obruta emensus sum, angustias Ciliciæ intra ui, Indiæ sine lassitudine uim frigoris sum perpessus. Et mei documenta uobis dedi, et uestra habeo. Petra, quam uidetis, unum aditum habet, quem Barbari obsidet, cætera negligunt. Nullæ uigiliæ sunt, nisi quæ castra nostra spectant. Inuenietis uiam, si solerter rimati fue ritis aditus ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura cõ stituit, quo uirtus non possit eniti. Experiendo quæ cæte ri desperauerint, Asiam habemus in potestate. Euadite in cacumen, quod cum cæperitis, candidis uelis signum mihi dabitis. Ego copiis admotis hostem in nos à uobis con uertam. Premium erit ei, qui primus occupauerit uerti cem, talenta. x. Vno minus accipiet, qui proximus ei ue nit. Eademq; ad decem homines seruabitur portio. Cæ terum habeo uos non tam libertatem intueri meam, q̃ uolũ tatem. His animis regem audierunt, ut iam cœpisse uer ticem uiderentur. Dimissiq; ferreos cuneos, quos inter sa xa defigerent, ualidosq; funes parabant. Rex circumue ctos Petram, qua minime asper ac præruptus aditus uide batur, secunda uigilia, quod bene uerteret, ingredi iubet. Illi alimentis in biduum sumptis, gladiis modo atq; hastis armati subire cœperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt, deinde ut in prærupta peruentum est, alii manibus eminẽ tia saxa complexi leuauere semet, alii adiectis funium laqueis euasere, cum cuneos inter saxa defigerent, quis gradus subinde insisterent, diem inter metum laboremq; consumpserunt. Per aspera enixis duriora restabant, et crescere altitudo Petræ uidebatur. Illa uero miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerentur. Mox eadem in se patienda alie

ni casus ostendebat exemplum. Per has tamen difficulta tes enituntur in uerticem montis, omnes fatigatione conti nuati laboris affecti. Quidam mutilati parte membro rum, pariterq; eos et nox et somnus oppressit. Stratis passim corporibus in inuiis et in asperis saxorum periculi instantis obliti in lucem quieuerunt. Tandemq; uelut ex alto sopore excitati, occultas subiectasq; ipsis ualles ri mantes, ignari in qua parte Petrae tanta uis hostium con dita esset, fumum specus infra se ipsos reuolutum notaue runt. Ex quo intellectum est, illam hostium latebram es se. Itaq; hastis imposuere, quod conuenerat signum, to toq; è numero duos et. xxx. in ascensu interisse cogno scunt. Rex non cupidine magis potiundi loci q̃ uicae eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, solicitus toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demum cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce pri mus uela signũ capti uerticis conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat uarietas coeli, tunc internitente lu cis fulgore conditi. Verum ut liquidior lux apparuit coe lo, dubitatio exempta est. Vocatumq; Cophen, per quem Barbarorum animos temptauerat, mittit ad eos, qui mo neret, nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin aũt fiducia loci perseuerarent, ostendi à tergo iussit, qui coe perant uerticem. Cophas ad eos missus suadere coepit Arimazi Petram tradere, gratiam regis inituro, si tan tas res molientem in unius rupis obsidione haerere non coe gisset. Ille ferocius superbiusq; q̃ antea locutus abire Cophen iubet. At iis prehensum manu Barbarum ro gat, ut secum extra specum prodeat, quo impetrato iu

uenes in cacumine ostendit. Eius superbiæ haud immeri to illudens pinnas ait habere milites Alexandri. Iamq; Macedonum castris signorum concentus et totius exercitus clamor audiebatur. Ea res sicut pleraq; belli uana et inania Barbaros ad deditionem traxit, quippe occupati metu paucitatem eorum, qui à tergo erant, æstimare non poterãt. Itaq; Cophen nam trepidantes reliquerat, strenue reuocant, et cum eo. xxx. principes mittunt, qui Petram tradant, et incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille quanq̃ uerebatur ne conspecta iuuenum paucitate deturbarent eos Barbari, tamen et fortunæ suæ confisus et Arimazi superbiæ infensus, nullam se conditionem deditionis accipere respondit. Arimazes desperatis magis q̃ perditis rebus cũ propinquis nobilissimisq; gentis suæ descendit in castra, quos omnis uerberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo deditiorum incolis nouarum urbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus in Petræ regionisq;, quæ apposita esset ei tutela, relictus est.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER OCTAVVS.

ALEXANDER MAIORE FAMA, *q̃ gloria in ditionem redacta Petra, cum propter uagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes diuisit exercitum. Ephestionem uni, Cenon alteri duces dederat. Ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt, quibus eorum, qui in defectione perseuerauerāt, urbes agrosq; iussit attribui. At exules Bactriani cum dccc. equitibus Massagetarum proximos uicos uastauerunt, Ad quos coercēdos Attinas regionis eius præfectus ccc. equites insidiarum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Nanq; hostis in siluis, quæ erant forte campo iūctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improuidum ad insidias præda perduceret. Itaq; incomposito agmine, solutisq; ordinibus, Attinas prædabundus sequebatur, quem prætergressum siluam, qui in ea consederant, ex improuiso adorti cum omnibus interemerūt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est, q cum omni equitatu superuenit. Et Massagetæ quidem iam refugerant, Dacæ mille oppressi sunt, quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoq; Sogdianis*

rursus subactis, Maracantam repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit, Phrataphanes quoq;, qui præerat Massagetis et Dacis regionum confinio adiunctis miserat, qui facturum imperata polliceretur. Scythæ petebant, ut Regis sui filiam matrimonio sibi iungeret. Si dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus suæ gentis connubio coire pateretur. Ipsum quoq; regem uenturum ad eum pollicebantur. Vtraq; legatione benigne audita Ephestionem et Artabazum opperiens statiua habuit, quibus adiunctis in regionem, quæ appellatur Bazaria, peruenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ulla sunt maiora inditia, q̃ magnis nemoribus saltibusq; nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt siluas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cinguntur, turresq; habent uenantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum saltum fuisse constabat, quem Alexander cum toto exercitu ingressus agitari undiq; feras iussit. Inter quas cum Leo magnitudinis raræ ipsum regẽ inuasurus incurreret, forte Lisimachus, qui postea regnauit proximus Alexandro, uenabulũ obiicere feræ cœperat. Quo rex repulso, et abire iusso, adiecit, tam à semet, q̃ à Lisimacho Leonem interfici posse. Lisimachus enim quondam cum uenaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus, Sed leuo humero usq; ad ossa laceratus, ad ultimum periculi peruenerat. Id ipsum exprobrans ei rex, fortius q̃ loquutus est, fecit. Nam feram non excepit modo, sed etiam uno uulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum Leoni à rege Lisimachum temere unlgauit, ab eo casu (quem supra diximus) ortam

esse crediderim. Cæterum Macedones q̃ q̃ prospero euẽtu defunctus erat Alexander, tum sciuere gentis suæ more, ne pedes uenaretur sine delectis principum amicorũq;. Ille. iiii. millibus ferarum deiectis in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est. Acceptaq; ætatis excusatione ab Artabazo, prouinciam eius destinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnẽ nudo capite regem dimicantem clypeo suo texit. Rhosacæris manum capiti regis imminentem gladio amputauit. Vetus Philippi miles multisq; bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educauerat soror eius, haud secus q̃ mater à rege diligebatur. Ob has causas ualidissimam imperii partem fidei eius, tutelæq; commisit. Iamq; iter parare in posterum iussus solemni et tempestiuo adhibetur conuiuio. In quo rex cum multo incaluisset mero, immodicus æstimator sui celebrare, quæ gesserat, cœpit. Grauis etiam eorum auribus, qui sentiebant uera memorari, Silentium tum habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam uictoriam sui operis fuisse iactauit, ademptamq; sibi malignitate et inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem seditione inter Macedones milites et Græcos mercennarios orta debilitatum uulnere, quod in ea consternatione acceperat, iacuisse, non alias q̃ simulatione mortis tutiorem se corpus eius protexisse clypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunq̃ æquo animo esse confessum inuitum fillo debentem salutem suam. Itaq; post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse, in Illyricos uictorem scripsisse se patri fusos fugatosq; hostes. Nec affuisse unq̃ Philippum. Laude dignos esse non qui Samothracum

initia uiserent, cum Asiam uri uastariq; oporteret, sed eos qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc et his similia læti audiere iuuenes; ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius uixerant. Tum Clytus ne ipse quidem satis sobrius ad eos, qui in fra ipsum cubabant, conuersus Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis, q̃ sermo exaudiri posset à rege. Quo significabatur, male instituisse Græcos, quod trophæis re gum duntaxat nomina inscriberentur. Alieno enim san guine partam gloriam intercipi. Itaq; rex cum suspica retur malignius habitum esse sermonem, percunctari pro ximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silen tium obstinatis, Clytus paulatim maiore uoce Philippi acta bellaq; in Græcia gesta commemorat, omnia præsen tibus præferens. Hinc inter iuniores senesq; orta conten tio est. Et Rex uelut patienter audiret, quis Clytus obte rebat, laudes eius ingentem iram conceperat. Cæte rum cum animo uideretur imperaturus, si finem proca citer orto sermoni Clytus imponeret, nihil eorum omit tente magis exasperabatur. Iamq; Clytus etiam Par menionem defendere audebat, et Philippi de Athenien sibus uictoriam Thebarum præferebat excidio, non ui no modo, sed etiam animi praua contentione prouectus. Ad ultimum si moriendum, inquit, est pro te, Clytus est pri mus. At uictoriæ arbitriũ magis præcipuum ferunt, q pro cacissime patris tui memoriæ illudunt, Sogdianam regionẽ mihi attribuis, totiens rebellẽ et non modo indomitam, sed quæ ne subigi q̃ dẽ possit. Mittor ad ferreas bestias præcipi tia ingẽtia sortitus. Sed quæ ad me ptinent trãseo. Philippi

milites spernis oblitus, nisi hic Atharias senex iuniores pugnam detrectantes reuocasset, adhuc nos circa Alicarnasum hæsuros fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Verum est (ut opinor) quod auunculum tuum in Italiam dixisse constat, ipsum in uiros incidisse, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis regem magis mouerat, q̃ Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen rex pressit, contentus iussisse ut conuiuio excederet. Nec quicq̃ aliud adiecit, q̃ forsitan eum, si diutius locutus foret, exprobraturum. Sibi fuisse uitam à semetipso datam hoc enim superbe sæpe iactasse. Atq; illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesq; conabantur abducere. Clytus cum abstraheretur, ad pristinam uiolentiam ira quoq; adiecta suo pectore tergum illius esse defensum, nunc postea q̃ tanti meriti præteriit tempus, etiam memoriam inuisam esse proclamat. Attali quoq; cædem obiiciebat, et ad ultimum Iouis, quem patrẽ sibi Alexander assereret, oraculum eludens, ueriora se regi, q̃ patrem eius respondisse dicebat. Iam tantum iræ conceperat rex, q̃tum uix sobrius ferre potuisset. Enim uero mere sensibus uictis ex lecto repente prosiluit. Attoniti amici ne positis quidem, sed adiectis poculis consurgunt in euentum rei, quam tanto impetu acturus esset intenti. Alexander rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eádem linguæ intemperántia furentem percutere conatus, à Ptolemeo et Perdicca inhibetur. Medium complexi et obluctari perseuerantem morabantur. Lisimachus et Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod

rum, quod Dario nuper accidisset, exclamat. Signumq; tuba dari, ut ad regiam armati coirent iubet. Tum uero Ptolemæus et Perdiccas genibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perseueret, spatiumq; potius animo det. Omnia postero die iustius executurum. Sed clausæ erãt aures, obstrepente ira. Itaq; impotens animi percurrit in regiæ uestibulum, et uigili excubanti hasta ablata constitit in aditu, quo necesse erat iis q simul cœnauerant egredi. Abierant cæteri, Clytus ultimus sine lumine exibat. Quem rex, quis nam esset, interrogat. Eminebat etiam in uoce sceleris, quod parabat atrocitas. Et ille iam nõ suæ, sed regis iræ memor, Clytum esse et de conuiuio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisq; sanguine aspersus. I, nunc, inquit, ad Philippũ, et Parmenionem, et Attalum. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerunq; non futura, sed transacta perpendimus, quippe rex posteaq̃ ira mẽte decesserat, etiam ebrietate discussa magnitudinẽ facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum. Sed alioqui egregium bello uirum, et nisi erubesceret fateri seruatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupauerat rex. Verborum licentiam, quæ uino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto uestibulo cruor. Paulo ante conuiuæ, uigiles attoniti et stupentibus similes procul stabant, liberioremq; pœnitentiam solitudo excipiebat. Ergo hastam ex corpore iacentis euulsam retorsit in semet, iamq; admouerat pectori, cum aduolant uigiles, et repugnanti è manibus extorquent, alleuatumq; in tabernaculum deferunt. Ille humi prostrauerat corpus, gemitu eiulatuq; miserabili tota p

sonans regia. Laniare deinde os unguibus, et circũstantes rogare ne se tanto dedecori superstitem esse paterẽtur, In has preces tota nox exacta est. Scrutantemq; num ira Deorum ad tantum nefas actus esset, subit anniuersariũ sacrificium Libero patri nõ esse redditum statuto tempore. Itaq; inter uinum et epulas cæde commissa iram Dei fuisse manifestam. Cæterum magis eo mouebatur, quod omnium amicorum animos uidebat attonitos. Neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum. Viuendum esse in solitudine uelut feræ bestiæ terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, iussit inferri, Quo posito ante ipsum lachrymis obortis hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem, hic frater unicum orbitatis solatium à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus eius unus superstum, quem solum æquis oculis uidere nõ poterit. Et ego seruatorum meorum latro reuertar in patriã, ut ne dexterã quidem nutrici sine memoria calamitatis eius offerre possim? Et cum finis lachrymis querelisq; non fieret, iussu amicorum corpus ablatum est. Rex triduum iacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisq; custodes ad moriendum obstinatum esse cognouerunt, uniuersi in tabernaculum irrumpunt, diuq; precibus ipsorum reluctatum ægre uicerunt, ut cibum caperet. Quoq; minus cædis puderet, iure interfectum Clytum Macedones decernunt, sepultura quoq; prohibituri, ni rex humari iussisset. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumptis, cum parte exercitus Ephestionem in regionem Bactrianam misit, com

meatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autem destinauerat prouinciam Amyntæ dedit. Ipse Xenippa peruenit. Scythiæ confinis est regio, habitaturq; pluribus ac frequentibus uicis, quia ubertas terræ non Indigenas modo detinet, sed etiam aduenas inuitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed posteaquam Regem aduentare compertum est, pulsi ab incolis. ii. millia ferè et ducenti congregantur. Omnes equites erant etiam in pace latrociniis assueti. Tum ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam ueniæ desperatio efferauerat. Itaq; ex improuiso adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum. dcc. suorum amissis, quorum. ccc. hostis cœpit dedere terga uictoribus haud sane inulti, quippe. Lxxx. Macedonũ interfecerunt, præterq; eos. ccc. et. L. saucii facti sunt. Veniam tamen etiam post alteram defectionem impetrauerunt. His in fidem acceptis in regionem, quam Nauram appellant, rex cum toto exercitu uenit. Satrapes erat Symithrides duobus ex sua matre filiis genitis, quippe apud eos parentibus stupro coire cum liberis fas est. ii. millibus armatis popularibus fauces regionis, qua in arctissimum cogitur, ualido munimento sepserant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga Petræ claudebat; hanc manu per uiam incolæ fecerant. Sed aditus specus accipit lucem. Interiora nisi illato lumine obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter prebet in campos ignotum nisi Indigenis. At Alexander quanq̃ angustias naturali situ munitas ac ualidas manu Barbari tuebãtur, tamen arietibus admotis munimenta, quæ manu adiuncta erant, concussit,

fundisq; et sagittis propugnantium plerosq; deiecit, quos ubi dispersos fugauit, ruinas munimentorum supergressus ad Petram admouit exercitum. Cæterum interueniebat fluuius coeuntibus aquis ex superiore fastigio in uallem, magniq; operis uidebatur tam uastam uoraginem explere. Cædi tamen arbores et saxa congeri iussit. Ingensq; Barbaros pauor rudes ad talia opera concusserat, excitatam molem subito cernentes. Itaq; rex ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxortem misit nationis eiusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem et turres admouebantur, et excussa tormentis tela micabant. Itaq; uerticem Petræ omni alio præsidio damnato petiuerunt. At Oxortes trepidum diffidentemq; rebus suis Sysimithrem cœpit hortari, ut fidem, q̃ uim Macedonum mallet experiri, neu moraretur festinationem uictoris exercitus in Indiam tendentis. Cui quisquis semet offerret, in suum caput alienam cladem esse uersurum. Et ipse quidem Sysimethres deditionem annuebat. Cæterum mater eademq; coniunx morituram se ante denuntians, q̃ in ullius ueniret potestatem. Barbari animum ad honestiora q̃ tutiora conuerterat, pudebatq; libertatis maius esse apud fœminas, q̃ apud uiros pretium. Itaq; dimisso internuntio pacis, obsidionem ferre decreuerat. Sed cum hostis uires suasq; pensaret, rursus muliebris consilii quod præceps magis q̃ necessarium esse credebat, pœnitere eum cœpit. Reuocatoq; strenue Oxorte futurũ se in regis potestate respondit, unum imprecatus, ne uolũtatem et consilium matris suæ proderet, quo facilius uenia illi quoq; impetraretur. Præmissum igitur Oxortem

cum matre liberisq; et totius cognationis grege sequebatur, ne expectato quidem fidei pignore quod Oxortes promiserat. Rex equite præmisso, qui reuerti eos iuberet, oppeririq; præsentiam ipsius, superuenit, et uictimis Mineruæ ac uictoriæ cæsis imperium Sysimithri restituit, spe maioris etiam prouinciæ facta si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi iuuenes patre tradente secum militaturos sequi iussit. Relicta deinde Phalange ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum et impeditum saxis iter primo utcunq; tolerabant. Mox equorum non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis sequi pleriq; non poterant, et rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut ferè fit) immodico labore uincente. Rex tamen subinde equos mutans sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles iuuenes comitari eum soliti defecerant præter Philippum, Lisimachi erat frater tum primum adultus, et quod facile apparet indolis raræ, is pedes (incredibile dictu) per. L. stadia uectū regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lisimacho, nec tamen ut digrederetur à rege effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem cum peruentum esset in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regemq; comminus cum hoste dimicante protexit. Sed postea q̄ Barbari in fugam effusi deseruere siluas, animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentauerat, liquit, subitoq; ex omnibus membris profuso sudore arboris proxime stipiti se applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente manibus regis exceptus est, inter quas collapsus extinguitur. Mæstum regem alius haud leuis dolor excepit. Eriguus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse

paulo ante, q̄ reuerteretur in castra cognouit. Vtriusq; funus omni apparatu atq; honore celebratum est. Dacas deinde statuerat petere, ibi nanq; Spitamenem esse cognouerat. Sed hanc quoq; expeditionem ut pleraq; alia fortuna indulgendo ei nunq̄ fatigata pro absente transegit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat, quā ægre fugam, et noua subinde exilia tolerantem in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, uictorisq; Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cum pectori patris admouisset, ut saltem eorum misereri uellet, orabat. Et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi non moneri ratus, et formæ profecto fiducia cupere eam quāprimum dedi Alexandro acinacem strinxit, percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum eius occursu. Cæterū abire è conspectu iubet, addito metu mortis, si se oculis eius obtulisset, et ad desiderium leuandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor fastidio præsentium accensus est. Itaq; rursus uni ei deditus orare non destitit, ut tali consilio abstineret, patereturq; sortem quancunq; his fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leuiorem. At illa purgare se, quod quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente suasisset, de cætero futuram in uiri potestate. Spitamenes simulato captus obsequio de die conuiuium apparari iubet, uinoq; et epulis grauis semisomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto et graui somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem ueste occultauerat, stringit, caputq;

eius abscissum cruore respersa seruo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta ueste) in Macedonum castra peruenit, nuntiariq; Alexandro iubet adesse, quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbaram iussit admitti. Quam ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam uenisse, dicere, quæ uellet, iubet. At illa seruum, quem stare in uestibulo iusserat, introduci desiderauit. Qui quia caput Spitamenis ueste tectum habebat, suspectus scrutantibus, qd occuleret, ostendit. Confuderat oris exanguis notas pallor, nec quis esset, nosci satis poterat. Ergo rex certior factus humanum caput afferre eum tabernaculo excessit, percunctatusq; quid rei sit illo profitente cognoscit. Variæ hinc cogitationes inuicem animum diuersa agitantem commouerant. Meritum ingens in semet esse credebat, qđ transfuga et proditor, quiq; tantis rebus, si uixisset, iniecturus moram fuisset, interfectus esset. Contra facinus ingens auersabatur, cum optime meritum de ipsa communiũ parentem liberorum per insidias interemisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atrocitas, denuntiariq; iussit, ut excederet castris. Neu licentiæ Barbaræ exemplar in Græcorum mores et mitia ingenia transferret, Dacæ Spitamenis cæde compta Dataphernem defectionis eius participem uinctum Alexandro seq; dedunt. Ille maxima præsentium curarum parte liberatus conuertit animũ ad uindicandas iniurias eorum, quibus à prætoribus suis auare ac superbe imperabatur. Ergo Pharapherni Hyrcaniam Cardos cum Taphiris tradidit, mandauitq;, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariæ præfecto substitutus est Tanso

nor. Arsaces in Mediam missus, ut Ocidates inde disce
deret. Babylonia mortuo Mazeo Deditameni subiecta
est. His compositis tertio mense ex hibernis mouit exerci
tum, regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Pri
mus dies quietum iter præbuit. Proximus ei nondum qdē
procellosus et tristis obscurior tamen pristino, non sine cre
scentis mali damno præteriit. Tertio ab omni parte cæ
li emicare fulgura, et nunc internitente luce nunc condita
non oculos modo meantis exercitus, sed etiam animos ter
rere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, et pas
sim cadentium fulminum species uisebatur. Attonitisq; au
ribus stupēs agmen nec progredi, nec considere audebat.
Tum repente imber grandinem incutiens torrentis modo
effunditur. Ac primo quidem armis suis tecti excepe
rant. Sed iam nec retinere arma lubricæ et rigentes ma
nus poterant, nec ipsi destinare, in quam regionem obuer
terent corpora, cum undiq; tempestatis uiolentia maior,
q̄ uitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis per to
tum saltum errabundum agmen ferebatur, multiq; prius
metu, q̄ labore defatigati, prostrauerant humi corpora, q̄q̄
imbrem uis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alii se
stipitibus arborum admouerant. Id plurimis et adminicu
lum et suffugium erat. Nec fallebat ipsos morti locum eli
gere, cum immobilis uitalis calor linqueret. Sed grata
erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant extingui
quiescendo, quippe non uehemens modo, sed etiam perti
nax uis mali insistebat, lucemq; naturale solatium præter
tempestatem haud disparem nocti, siluarum quoq; umbra
suppresserat. Rex unus tanti mali patiens circuire mili
tes dispersos, alleuare prostratos, ostendere procul euolutū

ex Tuguriis fumum, hortariq; ut proxima quæq; suffugia occuparent. Nec ulla res magis saluti fuit, q̃ quod multiplicato labore sufficientē malis, q̄bus ipsi cesserāt, regem deserere erubescebant. Cæterum efficacior in aduersis necessitas, q̃ ratio frigoris remedium inuenit. Dolabris enim siluas sternere aggressi, passim acervos strues'q; accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, et uix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commouit, paulatimq; spiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas inuestiguerat. Alios castra, quæ in humido quidem sed etiam cœli mitescente sæuitia locauerunt mille militum atq; Lyxarum Calonumq; pestis illa consumpsit. Memoriæ proditum est, quosdam applicatos arborū truncis et non solum uiuentibus, sed et inter se colloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quenq; deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles seq; et arma sustentans, tandem in castra peruenerat. Quo uiso rex quanq̃ ipse tunc maxime admoto igne refouebat artus, ex sella sua exiliuit, torpentemq; militē et uix compotem mentis demptis armis in sua sede iussit cōsidere. Ille diu nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnouit. Tandem recepto calore uitali, ut regiā sedem regem q; uidit, territus surgit, quem intuens Alexander. Ecquid intelligis miles, inquit, quanto meliore sorte, q̃ Persæ sub rege uiuatis? Illis enim in sella regis consedisse capitale foret, tibi saluti fuit. Postero die conuocatis amicis copiarumq; ducibus, pronuntiari iussit ip

sum omnia, quæ amissa essent, redditurum, et promisso fides extitit. Nam Sysimithres multa iumenta et camelorum. ii. millia adduxit, pecoraq; et armenta, quæ distributa pariter militum et damno et fame liberauerunt. Rex gratiam sibi relatam à Sysimithre præfatus, sex dierum cocta cibaria ferre milites iussit. Sagas petens totam hãc regionem depopulatus. xxx. millia pecorum ex præda Sysimithri dono dat, inde peruenit in regionem, cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui se regis potestati fideiq; permisit. Ille imperio ei reddito haud amplius q̃ ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipsum relinquebatur, tradit. Barbara opulentia conuiuium, quo Regem accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci xxx. nobiles uirgines iussit. Inter quas erat filia ipsius Roxane nomine, eximia corporis specie et decore habitus in Barbaris raro. Quæ q̃q̃ inter electas processerat, omnium tamen oculos conuertit in se, maxime regis minus iam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Itaq; ille, qui uxorem Darii, qui duas filias uirgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo, q̃ parentis aspexerat, tunc in amore uirgunculæ, si regiæ stirpi comparetur ignobilis, ita effusus est, ut diceret ad stabiliendum regnum pertinere Persas et Macedones connubio iungi hoc uno modo et pudorem uictis, et superbiam uictoribus detrahi posse. Achillem quoq;, à quo genus ipse deduceret, cum captiua coisse. Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonii iure uelle iungi insperato gaudio lætus pater sermonem eius excepit. Et rex medio

cupiditatis ardore iussit afferri patrio more panem. Hoc erat apud Macedones sanctissimum coeuntium pignus. Quem diuisum gladio uterq; libababat. Credo eos, qui gentis mores condiderunt, parco et parabili uictu ostendere uoluisse iungentibus opes, quantulo contenti esse deberent; hoc modo rex Asiae et Europae introductum inter cõuiuales ludos matrimonio sibi adiunxit, è captiua genitu rus; qui uictoribus imperaret. Pudebat amicos super uinum et epulas socerum ex deditis esse electum. Sed post Clyti caedem libertate sublata, uultu, qui maxime seruit, assentiebantur. Caeterum Indiam et inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moueretur, et ex omnibus prouinciis. xxx. millia iuniorum legi iussit, et ad se armata perduci. Obsides simul habiturus et milites, Craterum autem ad persequendos Haustanem et Catenem, qui ab ipso defecerant, misit, quorum Haustanes captus est, Catenes in praelio occisus. Polyperœn quoq; regionem, quae Bubacenen appellatur, in deditionem redegit. Itaq; omnibus compositis cogitationes in bellum Indicum uertit. Diues regio habebatur nõ auro modo; sed gemmis quoq; margaritisq; ad luxum magis q̃ ad magnificentiam exculta. Periti militares auro et ebore fulgére dicebantur. Itaq; necubi uinceretur, cum caeteris praestaret, scutis argenteas laminas equis fraenos aureos addidit, loricas quoq; alias auro, alias argento adornauit. Cxx. millia armatorum erant, quae regẽ ad id bellum sequebantur. Iamq; omnibus praeparatis quod olim praua mente conceperat, tunc esse maturum, quo nam modo coelestes honores usurparet, coepit agitare. Iouis filium non dici tantum se, sed etiam credi uolebat, tanq̃

perinde animis imperare posset ac linguis. Itaq; more Persarum Macedonas uenerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti pnitiosa adulatio perpetuum malum regum, quorum opes saepius assentatio, q̃ hostis euertit. Nec Macedonũ haec erat culpa, nemo enim illorum quicq̃ ex patrio more labare sustinuit, sed Graecorum, qui professionem honestarũ artium malis corruperant moribus. Hages quidam Arguus pessimorum carminum post Choerilum conditor, et ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenii solum, sed etiam nationis uitio adulator, et caetera urbium suarum purgamenta, quae propinquis etiam maximorumq; exercituum ducibus à rege praeferebantur. Hi tum coelum illi aperiebant, Herculemq; et patrem Liberum et cum Polluce Castorem nouo numini cessuros esse iactabant. Igitur festo die omni opulentia conuiuium exornari iubet, cui non Macedones modo et Graeci principes amicorum, sed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum discubuisset rex, paulisper epulatus conuiuio egreditur. Cleo sicut praeparauerat, sermonẽ cum admiratione laudum eius instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset, si quem intelligerent Deum esse confiterẽtur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas q̃dẽ non pie solum, sed etiam prudenter reges suos inter Deos colere, maiestatem enim imperii salutis esse tutelam. Nec Herculem quidem et patrem Liberum prius dicatos Deos, q̃ uicissent secum uiuentium inuidiam. Tantundem quoq; posteros credere, quantum praesens aetas spopondisset. Quod si caeteri dubitent, semetipsum cum rex inisset conuiuium prostraturum humi corpus. Debere idem facere

cæteros, et in primis sapientia præditos. Ab illis enim cul tus in regem esse prodendum exemplum. Haud perplexe in Calisthenem dirigebatur oratio. Grauitas uiri et propta libertas inuisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum silentio facto unum illum intuentibus cæteris, Si rex, inquit, sermoni tuo affu isset, nullius profecto uox responsuri tibi desideraretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se co geres, neu rebus fœlicissime gestis inuidiam tali adulatio ne contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respõ deo, nullum esse eundem et diuturnum et præcoquem fru ctum, cœlestesq; honores non dare te regi, sed auferre. Interuallo enim opus est, ut credatur Deus, semperq; hãc gratiam magnis uiris posteri reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor regi, ut uita diuturna sit et æterna maiestas. Hominem consequitur aliquando nunquam comi tatur diuinitas. Herculem modo et patrem Liberum conse cratæ immortalitatis exempla referebas. Credis ne illos unius conuiuii decreto Deos factos? Prius ab oculis mor talium amolita natura est, q̃ in cœlum fama peruehe ret. Scilicet ego et tu Cleo Deos facimus. A' nobis diui nitatis suæ autoritatem accepturus est rex. Potentiam tuã experiri libet, Fac aliquem regem. Si Deum potes facere, facilius est imperium dare q̃ cœlum. Dii propitii sine in uidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemq; cursu, quo flu xere res, ire patiãtur. Nostris moribus uelint nos esse cõ tentos. Non pudet patriæ, nec desidero, ad quẽ modum rex mihi colendus sit, discere. Quos equidem uictores esse confiteor, si ab illis leges quis uiuamus, accipimus. Aequis auribus Calisthenes ueluti uindex publicæ liber

ratis audiebatur. Expresserat non assensionem modo, sed etiam uocem seniorum præcipue, quibus grauis erat inueterati moris externa mutatio. Nec quicquam eorum, quæ inuicem iactata erant, rex ignorabat, cum post auleã, quæ lectos obduxerat, staret. Igitur ad Hagem et Cleonem misit, ut sermone finito Barbaros tantum cum intrassent, procumbere suo more paterentur. Et paulo post quasi potiora quædam egisset, conuiuium repetit. Quem uenerantibus Persis Polyperchon, qui cubabat super regem, unum ex iis mento contingentem humum per ludibrium cœpit hortari, ut uehementius id quateret ad terram, eliciteq; iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaq; rex. Tu autem, inquit, non uenerabaris me? An tibi uni digni uidemur esse ludibrio? Ille nec regẽ ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, Vides ne, inquit, idem te fecisse q̃d in alio paulo ante ridebas? Et tradi eo in custodiam iusso conuiuium soluit. Polyperchonti quidem postea castigato diu ignouit. In Calisthenem olim contumacia suspectum peruicacioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occasio. Mos erat (ut supra dictum est) principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum seruilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant seruatis noctium uicibus proximi foribus ædis, in qua rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, q̃ quem armati obsidebant. Iidem acceptos ab Agasonibus equos cum rex ascensurus esset, admouebant, comitabanturq; et uenantem et in præliis, omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur,

quod licebat sedentibus uesci cum rege. Castigandi uer beribus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc co hors uelut seminarium ducum præfectorumq; apud Ma cedonas fuit. Hinc habuere posteri Reges, quorum stir pi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Her molaus puer nobilis ex regia cohorte cum aprum telo occu passet, quem rex ferire destinauerat, iussu eius uerberi bus affectus est. Quam ignominiam ægre ferens defle re apud Sostratum cœpit, ex eadem cohorte erat Sostra tus amore eius ardens. Qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoq; cau sam Regi infestus, iuuenem sua sponte iam motum data fide acceptaq; perpulit, ut occidendi regem consilium secũ iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt, quippe so lerter, quos in societatem sceleris asciscerent, Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumq;, et Philotam placuit assu mi. Per hos adiecti sunt Anticles Elaptonius et Phima nes. Cæterum agendæ rei haud sane facilis patebat uia. Opus erat eadem omnes coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedirentur, forte autem alius alia nocte excubabat. Itaq; in permutandis stationum uicibus cæteroq; apparatu exequendæ rei. xxx. et. ii. dies ab sumpti sunt. Aderat nox, qua coniurati excubare debe bant, mutua fide læti, cuius documentum tot dies fuerãt. Neminem metus spes'ue mutauerat. Tanta omnibus uel in Regem ira, uel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores ædis eius, in qua rex uescebatur, ut conuiuio egres sum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius simulq; epulãtium comitas prouexit omnes ad largius uinum ludi etiam conuiuales extraxere tempus, nunc lætis coniuratis,

quod sopitum aggressuri essent, nunc solicitis, ne in lucem conuiuium extraheretur, quippe alios in stationē oportebat prima luce succedere, ipsorum post. VII. diem redditura uice. Nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Caeterum cum iam lux appareret, et cōuiuium soluitur, et coniurati exceperunt regem laeti occasionem exequendi sceleris admotam. Cum mulier attonitae (ut creditum est) mentis conuersari in regia solita, quia instinctu uidebatur futura praedicere non occurrit modo abeunti, sed etiam semet obiecit, uultuq; et oculis motum praeferens animi, ut rediret in conuiuium monuit, et ille per ludum bene Deos suadere respondit, reuocatisq; amicis in horam diei ferme secundam conuiuii tēpus extraxit. Iam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubituri. Adhuc tamen coniurati stabant uice officii sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanae mentes, quam ingentes concupiscentiae deuouerunt. Rex benignius q̃ alias allocutus discedere eos ad curādā corpora, quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data sunt singulis. L. sextertia, collaudatisq; quod etiam aliis tradita uice tamen excubare perseuerassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt, et caeteri quidem expectabant stationis suae noctem. Ephimanes siue comitate regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat, repente mutatus, siue quia coeptis Deos obstare credebat, fratri suo Eurilocho, quem antea expertem esse consilii uoluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotae supplicium in oculis erat. Itaq; protinus iniicit fratri manum, et in regiam peruenit. Excitatisq; custodibus corporis ad salutem regis pertinere, quae afferret, affirmat, et tempus, quo uenerant, et uultus

haud sane

haud sane securi animi index et mæstitia è duobus alte
rius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi li
men excitauerunt. Itaq; apertis foribus, et lumine illato,
sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim men
te collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus
Eurilocus non ex toto domum suam auersari Deos dixit,
quia frater ipsius, quanquam impium facinus ausus fo
ret, tamen et pœnitentiam eius ageret, et per se potissi
mum profiteretur inditium, in eam ipsam noctem, quæ
decederet, insidias comparatas fuisse. Autores scelesti
consilii esse, quos minime crederet Rex. Tum Ephima
nes cuncta ordine consciorumq; nomina exponit. Calisthe
nem non ut participem facinoris nominatum esse constabat,
sed solitum puerorum sermonibus uituperantium criminã
tiumq; regem faciles aures præbere. Quidam adiiciunt,
cum Hermolaus apud eũ quoq; uerberatum se à rege que
reretur dixisse, Calisthenem meminisse debere eos iam
uiros esse. Idq; an ad consolandam patientiam uerberũ,
an ad incitandum iuuenum dolorem dictum esse, in ambi
guo fuisse. Rex animi corporisq; sopore discusso, cum tan
ti periculi, quo euaserat, imago oculis oberraret, Eurilo
chum. L. talentis et cuiusdam Tyridatis opulentis bonis
donat protinus, fratremq;, ante q̃ pro salute eius preca
retur, restituit. Sceleris autem autores interq; eos Cali
sthenem uinctos asseruari iubet, quibus in regiam addu
ctis toto die et nocte proxima mero ac uigiliis grauis ac
quieuit. Postero autem frequens consilium adhibuit, cui
patres propinquiq; eorum, de quibus agebatur, intererãt,
ne de sua quidem salute securi, quippe Macedonum more
perire debebant, omnium deuotis capitibus qui sanguine

ostendet. Confessum enim ultimum facinus, tamen ut uos quoq; non solum ipse audiretis expressi non imprudēs, cum permisissem huic latroni dicere usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, uellet occidere. Nuper cum procacius se in uenatione gessisset, more patrio et ab antiquissimis Macedoniæ regibus usurpato eum castigari iussi, Hoc et oportere fieri, et ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, seruis quoq; huius pueros ætatis uerberare concedimus. Hæc est sæuitia in ipsum mea, quam impia cæde uoluit ulcisci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo q̄ mitis sim, non ignoratis. Commemorare superuacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadē ipse meruerit, minime Hercule admiror. Nam cum Parmenionem et Philotam laudat, suæ seruit causæ. Lyncesten uero Alexandrum bis insidiatum capiti meo à duobus indicibus liberaui. Rursus conuictum per biennium tamen distuli, donec uos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, ante q̄ rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clytus utinam non coegisset me sibi irasci. Cuius temerariam linguam probra dicentem mihi et uobis diutius tuli, q̄ ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumq; clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est. Obsequio mitigantur imperia. Vbi uero reuerentia excessit animis, et summa imis confundimus, ui opus est ut uim repellamus. Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi obiecisse, qui auaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos uestrum excitare, ne inuisam libertatem meam faciā, si pudori uestro grauem fecero. Totum exercitum aspicite,

qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argente is cubat lectis. Mensas auro onerant, greges seruorũ ducunt, spolia de hostibus sustinere non possunt. At .n. Persæ, quos uicimus, in magno honore sunt apud me quidem. Moderationis meæ certissimum inditium est, quod ne uictis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus euerterem gentes, nec ut dimidiã partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos quoq;, quos bello subegissem, uictoriæ meæ non pœniteret. Itaq; militant uobis cum pro imperio uestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum grãtia sempiterna est. Si habere Asiam non transire uolumus, cum his communicanda est nostra clementia, horum fides stabile et æternum faciet imperium, et sane plus habemus, q̃ cupimus. Insatiabilis autem auaritiæ est, adhuc implere uelle quod iam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo, in multis enim gentibus esse uideo, quæ non erubescamus imitari, nec aliter tantum imperium apte regi potest, q̃ ut quædam et tradamus illis, et ab iisdem discamus. Illud penè dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat à me ut auersarer Iouem, cuius oraculo agnoscor. An etiam quid Dii respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi, recipere ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoq; Deum esse me credant, Fama enim bella constãt, et sæpe etiam, quod falso creditum est, ueri uicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma uestra auro argentoq; adornasse? Assuetis nihil uilius hac uideri materia, uolui ostendere Macedonas inuictos cæteris nec

auro quidem uinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia et humilia spectantium capiam, et docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos uenisse. Quam gloriam tu parricida intercipere uoluisti, et Macedonas Rege adempto deuictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut uestris parentibus parcam. Non oportebat quidem uos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua uobis parentum memoria et cura est. Sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesq; solui. Et profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Calisthenem, cui uni uir uideris, quia latro es, scio, cur produci uelis, ut coram his probra, quæ modo in me iecisti, modo audisti, illius quoq; ore referantur. Quem si Macedo esset tecum, introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olintheo non idem iuris est. Post hæc consilium dimisit, tradiq; damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi ut fidem suam sæuitia regi approbarent, excruciatos necauerunt. Calisthenes quoq; tortus interiit, initi consilii in caput Regis innoxius, sed haud quaq̃ aulæ et assentantium accommodatus ingenio. Itaq; nullis cædes maiorem apud Græcos Alexãdro excitauit inuidiã, q̃ quod præditum optimis moribus artibusq;, à quo reuocatus ad uitam erat, cũ interfecto Clyto mori perseueraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit in dicta quidem causa. Quam crudelitatem sera pœnitentia consecuta est. Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam mouit, semper bello q̃ post uictoriam clarior. India tota fermè spectat Orientem, minus in latitudinem, q̃ recta regione spatiosa, quæ Austrum

accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt, plana sunt cætera, multisq; inclytis amnibus Caucaso monte ortis placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est q̃ cæteri. Aquas uehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu fluuius eximius à Meridiana regione decurrit, et magnorum montium iuga recto alueo stringit. In eum obiectæ rupes inclinant ad Orientem. Vtq; rubro mari accipitur findens ripas, multas arbores cum magna soli parte exorbet. Saxis quoq; impeditus, quibus crebro reuerberatur. Vbi mollius solum repperit, stagnat, insulasq; molitur. Acesin eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit. Magnoq; motu amnis uterq; colliditur, quippe Ganges asperum os influenti obiicit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celeber auditu est, quia per ultima Indiæ currit. Cæterum non crocodrillos modo uti Nilus, sed etiam delphines ignotasq; aliis gentibus beluas alit. Erimanthus crebris flexibus subinde curuatus ab accolis rigantibus carpitur. Ea causa est, cur tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio diuiditur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterũ quæ propiora sunt mari, Aquilones maxime deurunt. Ii cohibiti iugis montium ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mites. Sed adeo illa plaga mundus statutas temporum uices mutat, ut cum alia feruore solis exæstuant, Indiam niues obruant. Rursusq; ubi cætera rigent, illic intolerandus æstus existat. Nec cur ulli se naturæ causa ingessit. Mare certe, quo alluitur ne colore quidem abhorret à cæteris, ab Eritho Rege inditũ est nomen. Propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax,

inde plerisque sunt uestes. Libri arborum teneri haud secus quam ceræ litterarum notas capiunt. Aues ad imitandũ humanæ uocis sonum dociles sunt. Animalia inusitata cæteris gentibus, nisi inuecta. Eadem terra et rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum maior est uis, quam quos in Africa domitant. Et uiribus magnitudo respondet. Aurum flumina uehunt, quæ leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare littoribus infundit. Neq; alia illis maior opulentiæ causa est, utiq; postea quam uitiorum commertium uulgauere in exteras gentes, quippe æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum sicut ubiq; apud illos locorũ quoq; situs format. Corpora usq; pedes carbasa uelant. Soleis pedes, capita linteis uinciũt. Lapilli ex auribus pendent, brachia quoq; et lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius, quam tondentur. Mentũ semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad speciem leuitatis exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, super omnium gentium uitia, cum rex sane in publico conspici patitur. Thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri destinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro et purpura carbasa, quæ indutus est lecticam, sequuntur armati corporisque custodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet. Totas eas uitis auro cælata percurrit, auiumque, quarum uisu maxime gaudent, argenteæ effigies opera distingunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pe

ctit atq; ornat, tunc responsa legationibus, tunc iura populaiibus reddit. Demptis soleis, odoribus illinunt pedes. Venatus maximus labor est, inclusa uiuario animalia inter uota cantusq; pellicum figere. Binorum cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt maiore nixu q̃ effectu, quippe telum, cuius in leuitate uis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breuiora itinera equo conficit. Longior ubi expeditio est, elephanti uehunt currum, et tantarum beluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum aliud reginæ ordine agmen est, æquatq; luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab hisdem uinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem mero somnoq; sopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium inuocantes Deos. Quis credat inter hæc uitia curam esse sapientiæ? Vnum agreste et horridum genus est, quos sapientes uocant. Apud hos occupare fati diem pulchrum, et uiuos se cremari iubent. Quibus autem segnis ætas aut incommoda ualitudo est, expectatam mortem pro dedecore uitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus soluit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, syderum motus scite spectare dicuntur, et futura prædicere. Nec quenq̃ admouere leti diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant quicquid colere cœperunt, arbores maxime, quas uiolare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies. Anni plena spatia seruantur. Lunæ cursu notant tempora, non ut plerisq; cum orbem sydus impleuit, sed cum se curuare cœpit in cornua, et iccirco breuio

res habent menses, qui spatium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa et alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sane operæ pretium uidebatur. Igitur Alexandro fines Indiæ ingresso gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Ioue genitum ad ipsos peruenisse memorantes. Patrem liberum atq; Herculem fama cognitos esse. Ipsum coram adesse cerniq;. Rex benigne exceptos sequi iussit, iisdem itinerum ducibus usurus. Cæterum cum amplius nemo occurreret, Ephestionem et Perdicam cum copiarum parte præmisit ad subigendos, qui auersarentur imperium. Iussitq; ad flumen Indum procedere, et nauigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic iunxere naues, ut solutæ plaustris uehi possent, rursusq; coniungi. Post se Cratero cum Phalange iusso sequi, equitatum ac leuem armaturam eduxit, eosq;, qui occurrerant, leui prælio in urbē proximam compulit. Iam superuenerat Craterus. Itaq; ut principio terrorem incuteret genti non dum arma Macedonum expertæ, præcipit necui parceretur, munimentis urbis, quam obsidebat, incensis. Cæterum dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cœpit tamen oppidum, et omnibus incolis eius trucidatis etiam in tecta sæuitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nisam urbem peruenit. Forte castris ante mœnia ipsa in siluestri loco positis nocturnum frigus uehementius q̃ alias horrore corpora affecit, opportunumq; remedium ignis oblatum est. Cæsis quippe siluis flammam excitauerunt, quæ igni alita Oppidanorum sepulchra comprehendit. Vetusta cedro facta erant, conceptumq; ignem late fudere donec omnia

solo æquata sunt. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum et Oppidani hostem et Macedones ipsos ad urbem uenisse cognoscunt. Iamq; Rex eduxerat copias, mœnia obsidebat, cum hostium, qui discrimen temptauerant, obruti telis sunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat, quorum dubitatione comperta circumsideri tantum eos, et abstineri cædibus iussit. Tandemq; obsidionis malis fatigati dedidere se. A' Libero patre conditos se esse dicebant, et uera hæc origo erat. Sita est sub radicibus montis, quem Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licentiam, Iouis fœminæ Liberum patrem esse celatum. Rex situ montis cognito ex incolis cũ toto exercitu præmissis commeatibus uerticẽ eius ascendit, multa hedera uitisq; toto gignitur monte. Multæ pennes aquæ manant. Pomorum quoq; uarii salubresq; succi sunt, sua sponte fortuitorum seminũ fruges humo nutriẽte. Lauri baccæq; et multa in illis rupibus agrestis est silua. Credo equidem non diuino instinctu, sed lasciuia esse prouectos ut passim hederæ ac uitium folia decerpent, redimitiq; fronde toto nemore similes Bacchantibus uagarentur. Vocibus ergo tot millium præsidem nemoris eius Deum adorantium iuga montis collesq; resonabant, cum orta licentia à paucis (ut ferè fit) in omnes se repente uulgasset, quippe uelut in media pace per herbas congestamq; frondem prostrauerant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non auersatus, large ad epulas omnibus præbitis per decem dies Libero patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoq; gloriam sæpius fortunæ q̃ uirtutis esse beneficium? quippe ne epulan

tes quidem et sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus Bacchantiũ eiulantiumq; fremitu perterritus q̃ praeliantium clamor esset auditus. Eadem faelicitas ab Oceano reuertentes temulentos commessantesq; inter ora hostiũ texit. Hinc ad regionem, quae Dedala uocatur, puentum est. Deseruerant incolae sedes, et in auios siluestresq; montes confugerant. Ergo Acadira transit, atq; usta et destituta incolentium fuga. Itaq; rationem belli necessitas mutauit. Diuisis enim copiis pluribus simul locis arma ostendit, oppressiq; urbe qui expectauerant hostem, Omni clade perdomiti sunt. Ptolemaeus plurimas urbes, Alexander maximas coepit, rursusq;, quas distribuerat, copias iunxit. Superato deinde Coaspe amne Coenon in obsidione urbis opulentae, Beiram incolae uocant, reliquit. Ipse ad Mazagas uenit nuper Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo. Regioni quoq; ubiq; praeerat mater eius Cleophes. XXXVIII. millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam quae spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui praeruptis utrinq; rupibus aditum ad urbem impedit. Ab Occidente et à Meridie uelut de industria rupes praealtas admolita natura est. Infra quas cauernae et uoragines longa uetustate in altum cauatae iacent. Quaq; desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. XXXV. stadia murus urbem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sũt structa. Lateri uinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiae fragilis incumberet simulq; terra humore diluta. Ne tamen uniuersa consideret, impositae erant trabes ualidae, quibus iniecta tabulata muros et tegebant, et peruios fecerant. Haec munimenta contemplan

tem Alexandrum, consiliiq; incertum, quia nec cauernas nisi aggere poterat implere, nec tormenta aliter muris ad mouere, quidam è muro sagitta percussit. Tum forte in suram incidit telum, cuius spiculo euulso admoueri equũ iussit, quo uectus ne obligato quidẽ uulnere haud segnius destinata exequebatur. Caeterum cum crus saucium penderet, et cruore siccato frigescens uulnus aggrauaret dolorem, dixisse fertur, se quidem Iouis filium dici, sed corporis aegri uitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, q̃ cuncta prospexit, et quae fieri uellet, edixit. Ergo sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur, ingentemq; uim materiae faciendo aggeri detrahebát. Alii magnarum arborum stipites cumulis ac moles saxorũ in cauernas deiiciebant. Iamq; agger aequauerat summae fastigium terrae. Itaq; turres erigebantur, quae opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea uisenda rex nondum obducta uulneri cicatrice processit, laudatisq; militibus admoueri machinas iussit, è quibus ingens uis telorum in propugnatores effusa est, praecipue rudes talium operum terrebant mobiles turres, tãtasq; moles nulla ope, quae cerneretur, adductas Deorum numine agi credebant. Pila quoq; muralia, excussas tormentis praegraues hastas negabant conuenire mortalibus. Itaq; desperata urbis tutela concessere in arcem. Inde quia nihil obsessis praeter deditionẽ placebat, legati ad regem descenderũt ueniã petituri. Qua impetrata regina cũ magno nobiliũ foeminarum grege aureis pateris uina libantium processit. Ipsa genibus regis paruo filio admoto non ueniam modo, sed etiam pristinae fortunae impetrauit decus, quippe appellata regina est, et credidere quidam plus for

mæ q̄ miserationi datum. Puero quoq; certe postea ex ea utcunq; genito Alexandro fuit nomen. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus incōditos oppidanos prælio uicit, intra munimenta compulsos secutus urbem in ditionem redegit. Multa ignobilia oppida deserta à suis uenére in regis potestatem. Quorum incolæ armati Petrā Dorinim nomine occupauerunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse, terraq; motu coactum absistere fama uulgauerat. Inopem consilii Alexandrum quia undiq; præceps et abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, si pretium operi esset, aditum se monstraturum esse promittens. Lxxx. talenta constituit daturū Alexander, et altero ex iuuenibus obside retento ipsum ad exequenda, quæ obtulerat, dimisit. Leuiter armatis dux datus est Mullinus scriba regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hostem in summum iugum placebat euadere. Petra non ut pleraq; modicis ac mollibus cliuis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maxime modum erecta est, cuius ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exurgunt. Radices eius Indus amnis subit, præaltus utrinq; asperis ripis. Ab altera parte uoragines eluuiesq; præruptæ sunt. Nec alia expugnandi patebat uia, q̄ ut replerentur. Ad manum silua erat, quam rex ita cædi iussit, ut nudi stipites iacerētur, quippe rami fronde uestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iecit, clamorq; exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectante munus, quod rex occupasset. Intra septimum diem cauernas expleuerant, cum rex sagittarios et Agrianos iubet per ardua niti. Iuuenesq; promptissimos ex sua cohorte. xxx. delegit.

VIII.

Duces his dati sunt Charus et Alexander, quem Rex nominis quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, quia tam manifestum periculum erat, ipsum Regem discrimen subire non placuit. Sed ut signum tuba datum est, uir audaciæ promptæ conuersus ad corporis custodes sequi se iubet, primusq; inuadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisq; stationibus sua sponte Regem sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum etiam non periclitantibus, cum uero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur. In metum misericordia uersa non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et iam eo peruentum erat, unde sine pernitie nisi uictores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes prouoluentibus Barbaris. Qui perculsi instabili et lubrico gradu præcipites recidebant. Euaserant tamen Alexander et Charus, quos cum. xxx. delectis præmiserat Rex, et iam pugnare comminus cœperant. Sed cum superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur q̃ uulnerabant. Ergo Alexander et nominis sui et promissi memor, dum acrius q̃ cautius dimicat, confossus undiq; obruitur. Quem ut Charus iacentem conspexit, ruere in hostem omnium præter ultionem immemor cœpit. Multosq; hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unum incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, q̃ par erat, promptissimorum iuuenum cæterorumq; militum interitu commotus Rex signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim et intrepidi se receperunt. Et Barbari hostem depulisse contenti

non insistere cedentibus. Cæterum Alexander cum statuisset desistere incœpto, quippe nulla spes potundæ Petræ offerebatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseuerantis, Nam et itinera obsideri iussit, et turres admoueri, et fatigatis alios succedere. Cuius pertinacia cognita Indi per biduum quidem ac duas noctes cum ostentatione non fiduciæ modo, sed etiam uictoriæ epulati sunt, tympana suo more pulsantes, Tertia uero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri. Cæterum ex tota Petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte per inuia saxa cursuris. Rex Balacro, qui specularetur, præmisso, cognoscit Petram fuga Indorum esse desertam. Tum dato signo ut uniuersi conclamarent, incompositæ fugientibus metum incussit. Multiq́;, tanquam adesset hostis, per lubrica saxa, perq́; inuias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mutilati ab integris deserti sunt. Rex locorum magis q̃ hostium uictor, tamen magnæ uictoriæ sacrificiis et cultu Deum satisfecit. Aræ in Petra locatæ sunt Mineruæ Victoriæq́;. Ducibus itineris, quos subire iusserat leuiter armatos, et si promissis minora præstiterant, pretium cũ fide redditum est. Petræ regionisq́; ei adiunctæ Sisocosto tutela permissa. Inde processit Echolima, et cum angustias itineris obsideri. xx. millibus armatorum ab Erice quodã comperisset, grauius agmen exercitus P xno ducendũ modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus funditores ac sagittarios deturbat. Iis, quæ obsederant saltum, sequentibus se copiis uiam fecit. Inde siue odio ducis, siue gratiam uictoris regis inituri, Ericem fugientem adorti interemerunt, caputq́; eius atq; arma ad Alexandrum detulerunt.

lerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegauit exemplo. Hinc ad flumen Indum sextisdecimis castris peruenit, omniaq; (ut praeceperat) ad traiiciendum praeparata ab Ephestione repperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoq; fuerat autor dedendi regnum Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim uellet, an priuatum opperiri eius aduentum. Permissisq; ut regnaret nō tamen ius datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Ephestionem, gratuitum frumentum copiis eius admensus non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius ni regis experiretur. Itaq; uenienti obuiam cum armato exercitu egressus est. Elephanti quoq; per modica interualla militum agmini immixti procul castellorū fecerant speciē. Ac primo Alexander non socium, sed hostem aduentare credebat. Iamq; et ipse arma milites capere, et equites descendere in cornua iusserat paratos ad pugnam. At Indus cognito Macedonum errore, iussis subsistere caeteris ipse concitat equum, quo uehebatur. Idem Alexander quoq; fecit, siue hostis, siue amicus occurreret, uel sua uirtute, uel illius fide tutus coiret, quod ex utriusq; uultu posset intelligi amicis animis. Caeterum sine interprete non poterat conseri sermo. Itaq; adhibito eo Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperii uires protinus traditurum, nec expectasse dum per nuntios daretur fides. Corpus suum et regnum permittere illi, quem sciret gloriae militantem. Nihil magis q̄ famam timere perfidiae. Laetus simplicitate Barbari Rex, et dextram fidei suae pignus dedit, et regnum restituit. LVI. Elephanti erant, quos tradidit Alexādro, multaq; pecora eximiae magnitu

dinis. Tauros ad. iii. millia pretiosum in ea regione ac ceptumq; animis regnantium armentum. Quaerenti Alexādro plures agricultores haberet an milites, cum duobus regibus bellanti sibi, maiore militum q̃ agrestium manu opus esse respondit. Abiasares et Porus erant. Sed in Poro eminebat autoritas. Vterq; ultra Hidaspen amnem regnabat, et belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis permittente Alexandro et regium insigne sumpsit, et more gentis suae nomen, quod patris fuerat, Taxilen appellauere populares, sequente nomine imperium in quemcunq; transiret. Ergo cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die et quantum frumenti copiis, quas Ephestion duxit, praebitum à se esset ostendit. Et aureas coronas ipsi amicisq; omnibus praeter haec signati argenti. Lxxx. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mire laetus, et quae is dederat, remisit, et mille talenta ex praeda, quā uehebat, adiecit, multaq; conuiualia ex auro et argento uasa, plurimum Persicae uestis. xxx. equos ex suis cum iisdem insignibus, quis assueuerant, cum ipsum ueherēt. Quae liberalitas (sicut Barbarū obstrinxerat) ita amicos ipsius uehementer offendit. È quibus Meleager super coenam largiore uino usus gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus q̃ aegre tulisset, quod Clytum ob linguae temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit. Inuidos homines nihil aliud, q̃ ipsorum esse tormenta. Postero die legati Abiasarae adiere regem, omnia ditioni eius ita (ut mandatum erat) permittebant, firmataq; inuicem fide remittuntur ad regem. Porum quoq; nominis sui

fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eũ Cleo charem, qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet, et in primo finium suorum aditu occurreret regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti regnũ suum præsto esset, sed armatus. Iam Hidaspen Alexander superare decreuerat, cum Barzentis defectionis Archosis autor uinctus, xxxq́ʒ. elephanti simul capti perducuntur, opportunum aduersus Indos auxilium, quippe plus in bæluis, q̃ in exercitu spei ac uirium illis erat. Gamaxusq́ʒ rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti se coniunxerat, uinctus adductus est. Igitur transfuga et Regulo in custodiam, elephantis autem Taxili traditis ad amnem Hidaspen peruenit. In cuius ulteriore ripa Porus consederat, transitu prohibiturus hostem. LXXXV. elephãtos obiecerat eximio corporum robore, ultraq́ʒ eos currus ccc. et peditum. xxx. ferè millia. In quis erant sagittarii (sicuti ante dictum est) grauioribus telis, q̃ ut apte excuti possent. Ipsum uehebat elephantus super cæteras beluas eminens, armaq́ʒ auro et argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabãt. Par animus robori corporis, et quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostiũ solum, sed ẽt fluminis, q̃d transeundum erat, magnitudo deterrebat. Quattuor in latitudinem stadia diffusum, profundo alueo et nusq̃ uada aperiente, speciem uasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarũ late stagnantium impetum coercebat. Sed quasi in arctum coeuntibus ripis et torrens et elisus ferebatur, occultaq́ʒ saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, q̃ equi uiriq́ʒ cõpleuerant. Stabant ingentes uastorum corporum moles, et de indu

ſtria irritatæ horrendo ſtridore auras fatigabant. Hinc hoſtis, hinc amnis capacia quidem bonæ ſpei pectora, et ſæpe ſe experta improuiſo tamen pauore percuſſerant, quippe inſtabiles rates dirigi ad ripam, nec tuto applicari poſſe credebant. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas et Indi et Macedones nantes leuatis ſuper capite armis tranſibant. Ibi leuia prælia conſerebant, et uterq; rex paruæ rei diſcrimine ſummæ experiebatur euentum. Cæterum in Macedonum exercitu temeritate atq; audacia inſignes fuere Symmachus et Nicanor nobiles iuuenes, et perpetua partium fœlicitate ad ſpernendum omne periculum accenſi. Quis ducibus promptiſſimi iuuenum lanceis modo armati tranſnauere in inſulam, quam frequens hoſtis tenebat, multosq; Indorum nulla re magis q̃ audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, ſi unq̃ temeritas infœlix inueniret modum. Sed dum ſuperuenientes contempti et ſuperbe quoq; expectant, circumuenti ab iis, qui occulti enatauerant, eminus obruti telis ſunt. Qui effugerant hoſtem, aut impetu amnis ablati ſunt, aut uerticibus impliciti. Eaq; pugna multum fiduciā Pori erexit cuncta cernentis è ripa. Alexander inops conſilii tandem ad fallendum hoſtem talem dolum intendit. Erat inſula in flumine amplior cæteris, ſilueſtris eadem et tegendis inſidiis apta. Foſſa quoq; prealta haud procul ripa, quam tenebat ipſe, non pedites modo, ſed etiam cum equis uiros poterat abſcondere. Igitur ut à cuſtodia huius opportunitatis oculos hoſtium auerteret, Ptolemæum cū omnibus turmis obequitare iuſſit procul ab inſula, et ſubinde Indos clamore terrere quaſi flumen tranſnaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eoq; conſilio Po

rum quoq; agmen suum ei parti, quam se petere simula bat coegit aduertere. Iam extra conspectum hostis in sula erat. Alexander in diuersa parte ripæ statui suum tabernaculum iussit, assuetamq; comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare, et omnem apparatum regiæ magnificentiæ hostium oculis deindustria ostendi, Attalũ et æqualem sibi et haud disparem habitu oris et corporis, utiq; cum procul uiseretur, ueste regia exornat præbiturũ speciem ipsum Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Hius consilii effectum primo morata tempestas est, mox adiuuit, incommoda quoq; ad bonos euentus uer tente fortuna. Traiicere amnem cum cæteris copiis in regio nem insulæ (de qua ante dictũ est) parabat, auerso hoste in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obsederant ripam, cũ procella imbrem uix sub tectis tolerabilem effudit. Obru tiq; milites nymbo in terrã refugerunt, nauigiis ratibusq; desertis. Sed tumultuantium fremitus obstrepentibus ri pis ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber. Cæterum adeo spissæ intendere se nubes, ut conderent lucem, uixq; colloquentium inter ipsos facies noscitaretur. Terruisset alium obducta nox cœlo, cum ignoto amne nauigandum esset, forsitan hoste eam ip sam ripam, quam cæci atq; improuidi, et ex periculo glo riam accersentes petebant occupante, obscuritatem, quæ cæ teros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo ut om nes silentio ascenderent in ratem, eam, qua ipse ueheba tur, primam iussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur, quippe adhuc Porus Ptolemæum tan tum intuebatur. Vna ergo naui, quam petræ fluctus illiserat, hærente, cæteræ euadunt. Armaq; capere mi

lites et ire in ordinem iussit. Iamq; agmen in cornua diuisum ipse ducebat, cum Poro nuntiatur armis uirisq; ripam obtineri; et rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenii uitio spei suæ indulgens, Abiasarem belli socium et ita conuenerat, aduentare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem. c. quadrigas et. iiii. millia equitum uenienti agmini Porus obiecit. Dux erat copiarū, quas præmisit, Hages frater ipsius. Summa uirium in curribus, senos uiros singuli uehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroq; latere dispositos, cæteri aurigæ erant haud sane inermes, quippe iacula complura, ubi cōminus præliandum erat, omissis habenis in hostem ingerebant. Cæterum uix ullus usus huius auxilii eo die fuit. Nanq; (ut supra dictum est) imber uiolentius q̄ alias fusus campos lubricos et inequitabiles fecerat. Grauesq; et propemodum immobiles currus illuuie et uoragine hærebant. Contra Alexander expedito ac leui agmine strenue inuectus est. Scythæ et Dacæ primi omnium inuasere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dexterum cornu hostium emisit. Iam undiq; pugna se mouerat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorū rati effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps id malum utrisq; erat, Nam et Macedonum pedites primo impetu obterebantur, et per lubrica atq; inuia immissi currus excutiebant eos, à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in uoragines modo lacunasq;, sed ēt in amnem præcipitauere curricula. Pauci tamen hostium exacti penetrauere ad Porum acerrime pugnam cientem. Is ut dissipatos tota acie currus uagari sine rectoribus uidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Post eos

posuerat pedites ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum mouebantur olim ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum praeferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum, et deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerant poenam iis, qui ex acie non retulissent, metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem uenerationemque conuerso. Macedonas non beluarum modo, sed etiam ipsius regis aspectus parumper inhibuit. Beluae dispositae inter armatos speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanae magnitudinis propemodum excesserat formam. Magnitudini Pori adiicere uidebatur belua, qua uehebatur, tantum inter caeteras eminens, quanto aliis ipse praestabat. Itaque Alexander contemplatus et regem et agmen Indorum, tandem, inquit, par animo meo periculum uideo. Cum bestiis simul et cum egregiis uiris res est. Intuensque Coenon, Cum ego, inquit, Ptolemaeo Perdiccaque, et Ephestione comitatus in leuum hostium cornu impetum fecero, uiderisque me in medio ardore certaminis, ipse dexterum moue, et turbatis signa infer. Tu Antigone, et tu Leonate, et Tauron inuehimini in mediam aciem, et urgebitis frontem. Hastae nostrae praelongae et ualidae non alias magis, quam aduersus beluas rectoresque earum usui esse poterunt, deturbate eos, qui uehuntur, et ipsas confodite. Anceps genus auxilii est, et in suos acrius furit. In hostem enim imperio, in suos pauore agitur. Haec elocutus concitat equum primus. Iamque (ut destinatum erat) inuaserat ordines hostium, cum Coenus ingenti ui in leuum cornu inuehitur. Phalanx quoque

in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus, qua equitem inuehi senserat, bæluas agi iussit. Sed tardum et penè immobile animal equorum uelocitatem æquare non poterat. Nec sagittarum quidem ullus erat Barbaris usus, quippe longæ et prægraues nisi prius in terra statuerent, arcum haud satis apte et commode impo nunt. Tum humo lubrica et ob id impediente cona tum molientes ictus celeritate hostium occupantur. Ergo spreto Regis imperio (quod ferè fit) ubi turbatis acrius metus q̃ dux imperare cœpit, totidem erant imperatores, quot agmina errabant. Alius iungere aciem, alius diui dere, stare quidam, et non nulli circumuehi terga hostium iubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor colligere di spersos, obuius hosti ire pergit, elephantosq; ante agmen suorum agi iubet. Magnum bæluæ iniecere terrorem, insolitusq; stridor non equos modo tam pauidum ad omnia animal, sed uiros quoq; ordinesq; turbauerat. Iam fugæ circumspiciebant locum paulo ante uictores, cum Alexāder Agrianos et Thracas leuiter armatos meliorem concursa tione q̃ comminus militem emisit in bæluas. Ingentem ii uim telorum iniecere et elephantis et regentibus eos. Pha lanx quoq; instare constanter territis cœpit. Sed quidam auidius persecuti bæluas in semet irritauere uulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris, ut parcius instarēt, fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma uirosq; corriperent, et super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium elephantos. In multum diei uarium certamen extraxit, donec securibus, id nanq; genus auxilii præpa

rauimerat, pedes amputare cœperunt. Copidas uocant gladios leuiter curuatos falcibus similes, quis appetebant bæluarum manus. Nec quicquam inexpertum non mortis modo, sed etiam in ipsa morte noui supplicii timor omitte bat. Ergo elephanti uulneribus tandem fatigati suos im petu sternunt, et qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obterebantur. Itaq; pecorum modo magis pauidi, q̃ infesti ultra aciem exigebantur, cum Porus destitutus à pluribus tela multo ante præparata in circũfusos ex ele phanto suo cœpit ingerere, multisq; eminus uulneratis expositus ipse ad ictus undiq; petebatur. Nouem iam uul nera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoq; sangui ne profuso languidis manibus magis elapsa, q̃ excussa tela mittebat. Nec segnius bælua instincta rabie non dũ saucia inuehebatur ordinibus, donec rector bæluæ regem conspexit fluentibus membris omissisq; armis uix compotẽ mentis. Tum bæluam in fugam concitat sequente Alexã dro, sed equus eius multis uulneribus confossus deficiẽsq; procubuit, posito magis rege, q̃ effuso. Itaq; dum equum mutat, tardius insecutus est. Interim frater Taxilis re gis Indorum præmissus ab Alexandro monere cœpit Po rum ne ultima experiri perseueraret, dederetq; se uicto ri. At ille quanq̃ exhaustæ erant uires, deficiebatq; san guis, tamen ad notam uocem excitatus agnosco, inquit, Ta xilis fratrem imperii regniq; sui proditorem, et telum, quod unum forte non effluxerat, contorsit in eum, quod p medium pectus penetrauit ad tergum. Hoc ultimo uirtu tis opere edito fugere acrius cœpit. Sed Elephantus quoq;, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaq; sistit fugam, peditemq; sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consecu

tus erat, et pertinacia Pori cognita, uetabat resistentibus parci. Ergo undiq; et in pedites, et in ipsum Porum tela congesta sunt, quis tandē grauatus labi ex bælua cœpit. Indus, qui elephantum regebat, descendere eum ratus, more solito elephantum procumbere iussit in genua, qui ut se summisit, cæteri quoq; (ita enim instituti erant) demisere corpora in terram. Ea res et Porum, et cæteros uictoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori interēptum esse credens iussit, et qui detraherent loricam uestemq; concurrere, cum bælua dominum tueri et spoliantes cœpit appetere, leuatumq; corpus eius rursus dorso suo imponere. Ergo telis undiq; obruitur, compositoq; eo in uehiculum Porus imponitur. Quem Rex ut uidit alleuantem oculos, non odio, sed miseratione commotus quæ malum, inquit, amentia te coegit rerum mearum cognita fama belli fortunam experiri, cum Taxilis esset in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplum? At ille quoniam, inquit, percunctaris, respondebo ea libertate, quā interrogando fecisti. Neminem me fortiorem esse censebam. Meas enim noueram uires non dum expertus tuas, fortiorē esse te belli docuit euentus. Sed ne sic q̄dē parum fœlix sum secundus tibi. Rursus interrogatus quid ipse uictorem statuere debere censeret, quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo expertus es, q̄ caduca fœlicitas esset. Plus monendo profecit, q̄ si precatus esset, quippe magnitudinem animi eius interritam ac ne fortuna quidē infractam non misericordia modo, sed etiam honore excipere dignatus est. Aegrum curauit haud secus, q̄ si pro ipso pugnasset. Confirmatum contra spem omnium in amicorum numerum recepit. Mox donauit am

pliore regno, q̃ tenuit. Nec ſane quicq̃ ingenium eius ſolidius aut conſtantius habuit q̃ admirationem ueræ laudis et gloriæ. Simplicius tamen famam æſtimabat in hoſte, q̃ in ciue; quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe, Eandem clariorem fore, quo maiores fuiſſent, quos ipſe uiciſſet.

.Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER NONVS.

ALEXANDER TAM MEMORABILI Victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli uictimis cæsis milites quoq;, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro contione laudatos docuit, quicquid Indis uirium fuisset, illa dimicatione prostratum. Cæteram opimam prædam fore, celebratas'q; opes in ea regione eminere quam peterent. Proinde iam uilia et obsoleta esse spolia de Persis, gēmis margaritis'q; et auro atq; ebore Macedoniam Græciam'q; non suas tantum domos repleturum. Auidi milites et pecuniæ et gloriæ, simul quia nunquam affirmatio eius fefellerat eos, pollicentur operam, dimissis'q; cum bona spe nauigia ædificari iubet, ut cum totam Asiam percurrissent, finem terrarum mare inuiseret. Multa materia naualis in proximis montibus erat, quam cædere aggressi magnitudinis inusitatæ repperere serpentes. Rhinocerotes quoq; rarum alibi animal in iisdem montibus erant. Cæterum hoc nomen bæluis eis inditū à Græcis, sermonis eius ignari aliud lingua sua usurpāt. Rex duabus urbibus conditis in utraq; fluminis, quod superauerat, ripa copiarum duces coronis et mille aureis singulos donat. Cæteris quoq; proportione

aut gradu, quem in amicitia obtinebant, aut nauatæ ope ræ honos habitus est. Abiasares, qui prius q̃ cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrũ miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturum quæ imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere. Neq; enim aut sine re gio imperio uicturum, aut regnaturum esse captiuum. Cui Alexander nunciari iussit, si grauaretur ad se uenire, ip sum ad eum esse uenturum. Hinc Poro amneq; superato ad interiora Indiæ processit. Siluæ erant prope in immen sum spatium diffusæ, proceris q; et in eximiam altitudinẽ editis arboribus umbrosæ. Pleriq; rami instar ingentiũ stipitum flexi in humum, rursus, qua se curuauerant, eri gebantur, adeo ut species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Cœli temperies salubris, quippe et uim solis umbræ leuant, et aquæ largæ manãt e fontibus. Cæterum hic quoq; serpentium magna uis erat, squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud ullum magis noxium est, quippe morsum præsens mors sequeba tur, donec ab incolis remedium oblatum est. Hinc per de serta uentum est ad flumen Hiarotim. Iunctum erat flu mini nemus opacum arboribus alibi insuitatis, agrestiũq; pauonum multitudine frequens. Castris inde motis oppi dum haud procul positum Corona capit, obsidibus q; acceptis stipendium imponit. Ad magnam deinde, ut in ea regio ne, urbem peruenit, non muro solum, sed etiam palude mu nitam. Cæterum Barbari uehiculis inter se iunctis dimi caturi occurrerunt. Aliis tela, aliis hastæ, aliis secures erant. Transiliebant q; in uehicula strenuo saltu, cum succurrere laborantibus suis uellent. Ac primo insolitũ genus pugnæ Macedonas terruit, cum eminus uulnerarent

tur. Deinde spreto tam incondito auxilio, ab utroq; latere uehiculis circunfusi repugnantes fodere cœperunt. Et uincula, quis conserta erant, iussit incidi, quo facilius singula circumuenirentur. Itaq;. VIII. M. suorum amissis in oppidum refugerunt. Postero die scalis undiq; admotis muri occupantur. Paucis pernicitas saluti fuit, qui cogni to urbis excidio paludem transnauere. In uicina oppida ingentem intulere terrorem, inuictum exercitum et Deorū profecto aduenisse memorantes. Alexander ad uastandam eam regionem Perdicca cum expedita manu missō partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoq; Barbaros ad deditionem compelleret. Ipse cæteros ad urbem ualidam, in quam aliarum quoq; confugerant incolæ, duxit. Oppidani missis, qui regem deprecarentur, nihilominus bellum parabāt, quippe orta seditio in diuersa consilia dedu xerat uulgum. Alii omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiunt. Alexander q̄q̄ belli autoribus iure poterat irasci, tamen omnibus uenia data, et obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra mouit. Obsides ducebantur ante agmen. Quos cum è muris agnouissent utpote gentis eiusdem, in colloquium conuocauerunt. Illi clementiam regis simulq; uim commemorando, ad deditionē eos compulere. Cæterasq; urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnum Sophitis peruentum est. Gens, (ut Barbari credunt) sapientia excellit, bonisq; moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntq;, sed eorum quibus spectandi infantum habitū cura mandata est. Si quos segnes aut aliqua membrorum

parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptiis coeunt non genere ac nobilitate coniunctis sed electa corporũ specie, quia eadem aestimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admouerat copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausae erant portae, sed nulli in muris turribusq; se armati ostenderant. Dubitabantq; Macedones, deseruissent ne urbem incolae, an fraude se occulerent. Cum subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro purpuraq; distincta, quae etiam crura uelabat. Aureis soleis inseruerat gemmas. Lacerti quoq; et brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes colore et magnitudine lapilli. Baculum aureũ Berilli distinguebant. Quo tradito precatus ut sospes acciperet, se liberosq; et gentẽ suam dedidit. Nobiles ad uenandũ canes in ea regione sunt, latratu abstinere dicuntur cum uidere ferã, leonibus maxime infesti. Horum uim ut ostenderet Alexandro in conspectu leonem eximiae magnitudinis iussit emitti, et. iiii. omnino admoueri canes, qui celeriter occupauerũt feram. Cum ex iis q assueuerãt talibus ministeriis unus canis leoni cũ aliis inhaerẽtis crus auellere, et quia non sequebatur, ferro amputare coepit. Nec sic quidem pertinacia uicta rursus aliã partem secare institit, et inde non segnius inhaerentem ferro subinde caedebat. Ille in uulnere ferae dentes moribundus quoq; infixerat. Tantam in illis animalibus ad uenandũ cupiditatem ingenerasse naturam memoriae proditum est. Equidẽ plura transcribo, quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere quae accepi. Relicto igitur Sophite in suo regno, ad fluuium Hypasin processit, Ephe

ſtione, qui diuerſam regionem ſubegerat, coniuncto. Phegelis erat gentis proximæ rex, qui popularibus ſuis colere agros (ut aſſueuerant) iuſſis, Alexandro cũ donis occurrit. Nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum ſubſtitit. Rex tertio die amnem ſuperare decreuerat, tranſitu difficilem non ſpatio ſolum aquarum, ſed ẽt ſaxis impeditum. Percunctatus igitur Phegela, quæ noſcenda erant, xi. dierum ultra flumen per uaſtas ſolitudines iter eſſe cognoſcit. Excipere deinde Gangem maximũ totius Indiæ fluminum. Vlteriores ripas colere gentes Gangaridas et Pharraſios, eorumq; regem eſſe Aggrammẽ xx. millibus equitum. ccq;. peditum obſidentem uias. Ad hæc quadrigarum. ii. millia trahere, et præcipuum terrorem Elephantos, quos. iii. millium numerum explere dicebat. Incredibilia regi omnia uidebantur. Igitur Porũ, nam cum eo erat, percunctatur, an uera eſſent, quæ dicerentur. Ille uires quidem gentis et regni haud falſo iactari affirmat. Cæterum qui regnaret non modo ignobilem eſſe, ſed etiam ultimæ ſortis, quippe patrẽ eius tonſorem uix diurno quæſtu propulſantem famem propter habitum haud indecorum cordi fuiſſe reginæ. Ab ea in propiorem eius, qui tum regnaſſet, amicitiæ locum admotũ. Interfecto eo per inſidias ſub ſpecie tutelæ liberum eius inuaſiſſe regnũ, necatiſq; pueris hunc, qui nunc regnat, generaſſe inuiſum uilemq; popularibus, magis paternæ fortunæ q̃ ſuæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam, hoſtem beluaſq; ſpernebat, ſitũ locorum et uim fluminum extimeſcebat. Relegatos in ultimum penè rerũ humanarum perſequi terminum, et eruere arduum uidebatur. Rurſus auaritia gloriæ et inſatiabilis cupido

bilis cupido famæ nihil inuium, nihil remotum uideri sine bat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spa tia terrarum in acie et in castris senes facti p obiecta flu mina per tot naturæ obstantes difficultates secuturi essent. Abundantes onustosq; præda magis parta frui uelle, q̃ ad quærenda fatigari. Non idem sibi et militibus ani mi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defa tigatum, proximum quenq; fructum finito tandem pericu lo expetere. Vicit ergo cupido rationem, et ad contionem uocatis militibus ad hunc maxime modum disseruit. Non ignoro milites, multa, quæ terrere uos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improuisa uobis mentientium uanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Tygrim et Euphratem, quorũ alterum uado transiuimus, alterum ponte terribilem fece rant Persæ. Nunq̃ ad liquidum fama perducitur. Om nia illa tradente maiora sunt uero. Nostra quoq; gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis q̃ operis. Mo do quis beluas offerentes mœnium speciem, quis Hyda spen amnem, quis cætera auditu maiora q̃ uero sustinere posse credebat? Olim Hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulæ debellare potuissent. Creditis ne elephantorũ greges maiores esse, q̃ usquam armentorum sunt, cum et rarum sit animal, nec facile capiatur, multoq; diffici lius mitigetur. Atqui eadem uanitas copias peditum equi tumq; numerauit. Nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat quippe angustis ripis coercita, et in angustiorem alueum elisa torrentes aquas inuehunt. Con tra statio aluei segnior cursus est. Præterea in ripa om

ne periculum est, ubi applicantes nauigia hostis expectat. Ita quantumcunq; flumen interuenit, idem futurũ discrimen est euadentium in terram. Sed omnia ista uera esse fingamus. Vtrum ne uos magnitudo bæluarum an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum, in suos uehementius q̃ in nos incurrerunt. Tam uasta corpora securibus falcibusq; mutilata sunt. Quid autem interest totidem sint, quot Porus habuit, an tria millia? cum uno aut altero uulneratis cæteros in fugam declinari uidemus? Deinde paucos quoq; incommode regunt. Congregata uero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint inhabiles uastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut cum haberem, ipse non opposuerim, satis gnarus plus suis q̃ hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumq; multitudo uos commouet, cũ paucis enim pugnare soliti estis, et nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis aduersus multitudinem inuicti Macedonum roboris Granicus amnis, et Cilicia inũdata cruore Persarum, et Arbella, cuius campi deuictorum à nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare cœpistis, postea q̃ solitudinem in Asia uincendo fecistis. Cum per Hellespontum nauigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur. Bactriana auxilia præsto sunt. Dacæ Sogdianiq; inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, uestram uirtutem rerũ, quas gesturus sum, uadem prædemq; habeo. Quãdiu uobiscum in acie stabo, nec mei nec hostium exercitus meminero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in

limine operum laborumq; nostrorum, sed in exitu stamus. Peruenimus ad Solis ortum et Oceanum, nisi obstat igna uia, inde uictores perdomito fine terrarum reuertemur in patriam. Nolite, quod pigri agricolæ faciunt, matu ros fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora sunt periculis premia, diues eadem et imbellis est regio. Itaq; non tam ad gloriam uos duco, q̄ ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare littoribus inuehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertũ, nihil metu omis sum relinquatis. Per uos gloriamq; uestram, qua huma num fastigium exceditis, perq; et mea in uos et in me ue stra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæsoq;, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commili tonemq; uestrum ne dicam regem deseratis. Cætera uo bis imperaui, hoc unum debiturus sum. Et is uos rogo, qui nihil unq̄ uobis præcepi, quin primus me periculis obtu lerim, qui sæpe aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumq; patrem, si inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, et tandem obstinatum silentium rumpite. Vbi est ille clamor alacritatis uestræ index? Vbi est ille meorum Macedonũ uultus? Non agnosco uos milites, nec agnosci uideor à uo bis. Surdas iamdudum aures pulso. Auersos animos et infractos excitare conor. Cumq; illi in terram demissis ca pitibus tacere perseuerarent, Nescio quid, inquit, impru dens in uos deliqui, quod me ne intueri quidem uultis. In solitudine mihi uideor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat, quos alloquor. Quid autem postulo? Vestram gloriam et magnitudinem indicamus. Vbi sunt illi, quorũ certamen paulo ante uidi contendentium, qui potissimum

uulnerati regis corpus exciperent, desertus destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoq; ire perseuerabo. Obiicite me fluminibus et beluis et illis gentibus, quarum nomina horretis. Inueniam qui desertum à uobis sequantur. Scythæ Bactrianiq; erunt mecum, hostes paulo ante, nũc milites nostri. Mori præstat, quàm precario imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto rege ouantes. Ego hic à uobis desperatæ uictoriæ aut honestæ morti locum inueniam. Nec sic quidem ulli militum uox exprimi potuit. Expectabant ut duces principesq; ad regem perferrent, uulneribus et continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Ergo primo fremitus sua sponte, déinde gemitus quoq; oritur. Paulatimq; liberius dolor erigi cœpit manantibus lachrymis, adeo ut rex, ira in misericordiam uersa, ne ipse quidem, quanquam cuperet temperare, oculis potuerit. Tandem uniuersa contione effusius flente, Cœnus ausus est cunctantibus cæteris propius tribunal accedere, significans se loqui uelle. Quem ut uidere milites detrahentem galeam capiti, ita.n. regem alloqui mos est, hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Cœnus. Dii prohibeant, inquit, à nobis impias mentes, et profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuuum nomen. Proinde si perseueras, Inermes quoq; et nudi et exãgues, utcunq; tibi cordi est, sequimur uel antecedimus. Sed si audire uis non fictas tuorum militum uoces, uerum necessitate ultima expressas, præbe, quæso, propitias aures imperium atq; auspicium tuuum constantissime secutis, et quo

cunq; pergis secuturis. Vicisti Rex magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emensis maria terrasq; melius nobis, q̃ incolis omnia nota sunt. Pene in ultimo mundi fine consistimus, in alium orbem paras ire, et Indiam quæris Indis quoq; ignotam. Inter feras serpentesq; degentes eruere ex latebris et cubiculis suis expetis, ut plura, q̃ sol uidet, uictoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra uis in fine iam est. Intuere corpora exãguia tot pfossa uulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela hebetia sunt, iam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subuehi non potest. In externum degenerauimus cultum. Quoto cuiq; lorica est? Quis equum habet? Iube quæri q̃ multos serui ipsorum persecuti sunt, quod cuiq; superfit ex præda. Omnium uictores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus, hunc tu pulcherrimum exercitum nudum obiicies bæluis? Quarum ut multitudinem augeant de industria Barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à Meridie minus uasta est. Qua subacta licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum uoluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? hic quoq; occurrit Oceanus. Nisi mauis errare, peruenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum q̃ sine te cum his loqui malui, non uti inirem circumstantis exercitus gratiã, sed ut uocem loquentium potius, q̃ ut gemitum murmurantium audires. Vt finem orationi Cœnus imposuit, clamor un

diq; cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum, confusis appellantium uocibus. Iamq; et alii duces praecipueq; seniores, quis ob aetatem et excusatio honestior erat, et autoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaq; inops consilii desiluit è tribunali, claudiq; regiam iussit omnibus, praeter assuetos adire prohibitis. Biduũ irae datum est, tertio die processit è regia, qui. xii. aras ex quadrato saxo monimentum expeditionis suae munimenta quoq; castrorum iussit extendi, cubiliaq; amplioris formae, q̃ pro corporum habitu relinqui, ut speciem omnium augeret posteritati fallax miraculum praeparans. Hinc repetens quae emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Coenus morbo extinctus est, cuius morte ingemuit rex quidem. Adiecit tamen propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tanq̃ solus Macedoniam uisurus esset. Iam in aqua classis, quam aedificari iusserat, stabat. Inter haec Memnon ex Thracia in supplementum equitum sex millia praeter eos ab Harpelo peditum septem millia adduxerat, armaq;. XXV. M. auro et argento caelata pertulerat, quis distributis uetera cremari iussit mille nauigiis aditurus Oceanum. Discordes et uetera odia retractantes Porum et Taxilem Indiae reges firmata p affinitatem gratia reliquit in suis regnis, summo in aedificanda classe amborũ studio usus. Oppida quoq; duo condidit, quorum alterũ Niceam appellauit, alterum Bucephalum, equi, quẽ amiserat, memoriae ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde et impedimẽtis terra sequi iussis secundo amne defluxit, quadraginta fermè stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiae possent. Peruen

tum erat in regionem, in quā Hydaspes amnis Acesino cō mittitur, hinc decurrit in fines Soborū. Hi de exercitu Her culis maiores suos esse commemorant, ægros relictos esse cœpisse sedem, quā ipsi obtinebant. Pelles ferarū pro ue ste, clauæ pro telo erant. Multaq; ēt, cū Græci mores exo leuissent, stirpis ostendebant uestigia. Hinc extēsione factā cc. et. L. stadia processit. Depopulatusq; regionem, oppi dū caput eius Corona cœpit. xl. peditum millia gens in ri pa fluminum opposuerat, quā amne superato in fugam cō pulit, inclusosq; mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri uænierunt. Alteram deinde urbē expugnare adortus, magnaq; ui defendentium pulsus multos Macedo nū amisit. Sed cum in obsidione pseuerasset, oppidani de sperata salute ignem subiecere tectis, se quoq; ac liberos coniugesq; incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, ho stes extinguerent, noua forma pugnæ erat. Delebant in colæ urbem, hostes extinguebant, adeo etiam naturæ iura bellum in contrariū mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse nauigio circūuectus est ar cem, quippe. iii. flumina tota India præter Gangem ma xima munimento arcis applicant undas. A' Septentrione Indus alluit, à Meridie Acesines Hydaspi confunditur. Cæterum amnium cætus maritimis similes fluctus mouēt, multoq; ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter qua meant nauigiis in tenuem alueum cogi tur. Itaq; cum crebri fluctus se inueherent, et nauium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ uela cœperunt. Sed ministeria eorum hinc cætu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo maiora omnium nauigia submersa sunt, leuiora cum et

ipsa nequirent regi in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos uertices incidit. Quibus intorta nauis obliqua et gubernaculi impatiens agebatur. Iam uestem detraxerat corpori, proiecturus semet in flumen, amiciq; ut exciperent eum, haud procul nabant. Apparebatq; anceps periculum tam nataturi, q̃ nauigare perseuerantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quãtaq; uis humana esse poterat admota est, ut fluctus, qui se inuehebant, euerberarentur. Findi crederes undas, et retro gurgites cedere. Quibus tandem nauis erepta non tamen ripæ applicabatur, sed in proximum uadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positis, sacrificioq; facto. xxx. stadia processit. Inde uentum est in regionem Sudracarum Mallorũq;, quos alias bellare inter se solitos tunc periculi societas iunxerat. ix. millia iuniorum peditum in armis erant, præter hos equitum. X. M. DCCCCq;. quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine iam defunctos se esse credi derant, posteaq̃ integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognouerunt, improuiso metu territi, rursus seditiosis uocibus regem increpare cœperunt. Gangem amnem, et quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sydera et solem cogiq; adire, quæ mortaliũ oculis natura subduxerat. Nouis identidem armis nouos hostes existere. Quos ut omnes fundant fugentq;, quod premium ipsos manere? Calignem ac tenebras et perpetuã noctem profundo incubantem mari, repletum immanium bæluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus

emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum so licitudine anxius contione aduocata docet imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde praeter has gentes obstare, quo minus terrarum spatia emensi ad finem simul mun di laborumq; perueniant. Cessisse illis metuentibus Gan gem, et multitudinem nationum, quae ultra amnem essent, declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Oceanum. Iam perflare ad ipsos auram maris, ne inuiderent sibi laudem, quam peteret. Hercu lis et Liberi patris terminos transituros illos, Regi suo par uo impendio immortalitatem famae daturos. Paterentur se ex India redire non fugere. Omnis multitudo et ma xime militaris mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia q̃ principia maiora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus iubentium duceret Diis se cundis, et aequaret gloria, quos aemularetur. Laetus his acclamationibus ad hostes protinus castra mouit. Validis simae Indorum gentes erant, et bellum impigre parabãt, ducemq; ex natione Sudracarum spectatae uirtutis elege rant. Qui sub radicibus montis castra posuit, Lateq; ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit, clamo re quoq; ac sui moris ululatu identidẽ acquiescentes Ma cedonas frustra terrere conatus. Iam lux apparebat, cũ rex fiduciae ac spei plenus alacres milites arma capere et exire in aciem iubet. Sed (ut traditur) metu ne an se ditione oborta inter ipsos subito profugerunt Barbari. Certe auios montes et impeditos occupauerunt. Quorum agmen rex frustra persecutus impedimenta coepit. Per uentum deinde est ad oppidum Sudracarum, in quod ple riq; confugerant haud maiore fiducia moenium, q̃ armo

rum. Iam admouebat rex, cum uates monere eum cœpit, ne committeret, aut certe differret obsidionem. Vitæ eius periculum ostendi, Rex Demophonta, nanq; Vates erat, intuens, Si quis inquit arti tuæ intentum et exta spectantem sic interpolet, non dubitem, quin incommodus ac molestus uideri tibi possit. Et cum ille ita prorsus futurum respondisset, Censes ne inquit tantas res non pecudum fibras ante oculos habenti ullum esse maius impedimentum, q̃ uatem superstitione captum? Nec diutius q̃ respondit moratus, admoueri iubet scalas. Cunctantibusq; cæteris euadit in murum. Angusta muri Corona erat. Non pinnæ sicut alibi fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. Itaq; rex hærebat magis, q̃ stabat in margine, clypeo undiq; incidentia tela propulsans. Nam ubiq; eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne ui telorum obruebantur. Tandem magnitudinem telorum periculi pudor uicit, quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus regẽ. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisq; certat euadere, onerauere scalas, quis non sufficientibus deuoluti unicam spem regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus uelut in solitudine destitutus. Iamq; leuam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassauerat, clamantibus amicis ut ad ipsos desiliret, stabantq; excepturi, cum ille rem ausus incredibilẽ atq; inauditam multoq; magis ad famam temeritatis q̃ gloriæ insignem. Nanq; in urbem hostium plenam præcipiti saltu se metipse immisit, cum uix sperare posset dimicantem certe et non inultum esse moriturum, quippe anteq̃ assurgeret, opprimi poterat, et capi uiuus, sed forte ita librauerat

corpus, ut se pedibus exciperet. Itaq; stans init pugnã, et ne circuiri posset, fortuna prouiderat. Vetusta arbor, haud procul muro ramos multa fronde uestitos uelut de industria regem protegentes obiecerat, huius spatioso stipiti corpus, ne circuiri posset, applicuit, clypeo tela, quæ ex aduerso ingerebantur, excipiens. Nam cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura, q̃ clypeo incidebant. Pugnabat pro Rege primum celebrati nominis fama. Deinde desperatio magnum ad honeste moriendũ incitamentum. Sed cum subinde hostis afflueret, iam ingentem uim telorum exceperat clypeo, iam galeam saxa perfregerãt, iam continuo labore grauia genua succiderant. Itaq; contemptim et incaute, qui proximi steterant, incurrerunt, è quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiq̃ deinde propius incessendi eum animus fuit. Procul iacula sagittasq; mittebant. Ille ad omnes ictus expositus ægre iam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam, nanq; Indis (ut antea diximus) huius magnitudinis sagittæ erant, ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infigeret. Quo uulnere afflictus magna ui sanguinis emicante remisit arma moribundo similis, adeoq; resolutus, ut ne ad uellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaq; ad expoliandum corpus, qui uulnerauerat alacer gaudio accurrit. Quem ut iniicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus linquentem reuocauit animum, et nudum hostis latus subiecto mucrone hausit.

Iacebant circa regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille ut ante q̃ ultimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo se alleuare conatus est, et posteaq̃ ad connitendum nihil supererat uirium, dextra impendentes ramos complexus temptabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis rursus in genua procumbit, manu prouocans hostes si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri uestigia persequens regi superuenit. Quo conspecto Alexander iam non uitæ suæ, sed mortis solatium superuenisse ratus clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timeus, et paulo post Leonatus, hinc Aristonus superuenit. Indi quoq; cum intra mœnia regem esse comperissent, omissis cæteris illuc concurrerunt, urgebantq; protegentes, ex quibus Timeus multis aduerso corpore uulneribus acceptis egregiaq; edita pugna cecidit. Peucestes quoq; tribus iaculis confossus non se tamen scuto, sed regem tuebatur. Leonatus dum auide ruentes Barbaros summouet, ceruice grauiter icta semianimis procubuit ante regis pedes. Iam Peucestes et uulneribus fatigatus summiserat clypeum. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoq; grauiter saucius tantam uim hostium ultra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedones regẽ cecidisse fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitauit, Nanq; periculi omnes immemores dolabris perfregere murum, et qua moliti erant aditum, irrupere in urbem. Indosq; plures fugientes q̃ congredi ausos cæciderunt. Non senibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo uulneratum regem esse credebant. Tandemq; internitione hostium iustæ iræ pa

rentatum est. Ptolemaeum, qui postea regnauit, huic pu
gnae affuisse, autor est Clitarchus, et Timagenes. Sed
ipse. s. gloriae suae non refragatus abfuisse se missum in
expeditionem memoriae tradidit. Tanta componentiũ ue
tusta rerum monimenta uel securitas uel par huic uitium
credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato medici lignũ
hastae corpori infixum ita ne spiculum moueretur, abscin
dunt. Corpore deinde nudato animaduertunt hamos ines
se telo. Nec aliter id sine pernitie corporis extrahi posse,
q̃ ut secundo uulnus augerent. Caeterum ne secantes pro
fluuium sanguinis occuparet, uerebantur, quippe ingẽs
telum adactum erat, et penetrasse in uiscera uidebatur.
Critobolus, inter medicos artis eximiae, sed in tanto pericu
lo territus, admouere metuebat, ne in ipsius caput parum
prosperae curationis recideret euentus. Lachrymantem eũ
ac metuentem et solicitudine propemodum exanguem Rex
conspexerat. Quid, inquit, quod ue tempus expectas,
et non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum libe
ras? An times ne reus sis, cum insanabile uulnus accepe
rim? At Critobolus tandem uel finito, uel dissimulato me
tu hortari eum coepit, ut se continendum praeberet, dũ spi
culum euelleret. Etiam leuem corporis motum noxium fo
re. Rex cum affirmasset nihil opus esse iis, qui semet cõ
tinerẽt (sicut praeceptum erat) sine motu praebuit corpus.
Igitur patefacto latius uulnere, et spiculo euulso, ingens
uis sanguinis manare coepit, linquiq́ animo rex et caligine
oculis effusa ueluti moribundus extendi. Cumq́ profu
uium medicamentis frustra inhiberent, clamor simul atq;
ploratus amicorum oritur regem expirasse credentium.
Tandem constitit sanguis, paulatimq́ animum recepit, et

circumstantes cœpit agnoscere. Toto eo die ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu uiuere. Nec prius recesserunt, q̃ compertum est somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra retulerunt. Rex septem diebus curato uulnere nec dum obducta cicatrice cum audisset conualuisse apud Barbaros famã mortis suæ, duobus nauigiis iunctis statui in medium undiq; conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perisse credentibus. Conspectusq; ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit aliquãtum interualli à cætera classe præcipiens, ne quies ori inualido adhuc necessaria pulsu remorum impediretur. Quarto, posteaq̃ nauigare cœperat, die, peruenit in regionem desertam quidẽ ab incolis, sed frumento et pecoribus abũdantem. Placuit is locus et ad suam et ad militum requiẽ. Mos erat principibus amicorum et custodibus corporis excubare ante prætorium, quotiẽs regi aduersa ualetudo incidisset. Hoc tum more quoq; seruato uniuersi cubiculum eius intrant. Ille solicitus, ne quid noui afferrent, quia simul uenerant, percunctatur, num hostium recens nuntiaretur aduentus. At Craterus cui mandatum erat, ut amicorũ preces perferret ad eum, Credis, ne, inquit, aduentu magis hostium, ut iam in uallo consisterent, q̃ cura salutis tuæ, ut nunc est tibi uilis, nos esse solicitos? Quantalibet uis omniũ gentium conspiret in nos, impleat armis uirisq; totum orbem, Classibus maria consternat, inusitatas beluas inducat, tu nos præstabis inuictos. Sed quis Deorũ hoc Macedoniæ columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest? cum tam auide manifestis periculis offeras cor

pus, oblitus tot ciuium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest? Eo peruenimus, auspicium atq; imperium secuti tuum, unde nisi te reduce nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares, et si nemo uellet, tamen ne admirari quidem posset tam promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam ubi paria sunt periculum ac premium, et secundis rebus amplior fructus est, et aduersis solatium maius. Tuo uero capite ignobilem uicum emi, quis ferat? non tuorum modo militum, sed ullius gentis Barbaræ qui tuam magnitudinem nouit. Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante uidimus. Eloqui timeo inuicti corporis spolia inertissimas manus fuisse iniecturas, nisi te interceptum misericors in nos fortuna seruasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Vniuersos licet milites ignominia notes. Nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, præstare non potuit. Patere nos quæso alio modo esse uiles tibi. Quocunq; iusseris, ibimus. Obscura bella et ignobiles pugnas nobis deposcimus. Temetipsum ad ea serua pericula, quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quicq̃ indignius est q̃ consumi eam, ubi non possit ostendi. Eadem ferè Ptolemæus et similia iis cæteri. Iamq; confusis uocibus flentes eum orabant, ut tandem ex satietate laudi modum faceret, ac saluti suæ item publicæ parceret. Grata erat regi pietas amicorum. Itaq; singulos familiarius amplexus considere iubet, altiusq; sermone repetito, uobis quidẽ, inquit, O' fidissimi piissimiq; ciuium

atq; amicorum grates ago habeoq; non solum meo nomine, quod hodie salutem meam uestræ præponitis, sed quod à primordiis belli nullum ergn me beneuolentiæ pignus atq; inditium omisistis. Adeo ut confitendum sit, nunq̃ mihi uitam meam fuisse tam charam, q̃ esse cœpit, ut uobis diu frui possim. Cæterum non eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori optant. Meam quidem hanc beneuolentiam uestra uirtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnũ fru ctum ex me forsitan etiam perpetuum percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spatio, sed gloriæ. Licuit pa ternis opibus contento intra Macedoniæ terminos potium corporis expectare obscuram et ignobilem senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata disponunt. Sed uni cum bonum diuturnam uitam æstimantes sæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos, sed uictorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu uixi. Or sus à Macedonia imperium Græciam teneo. Thraciam, et Illyrios subegi. Triballis Medisq; imperito. Asiam qua Hellesponto, qua rubro mari abluitur, possideo. Iãq; haud procul absum à fine mundi. Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europæ terminos momento unius horæ transiui. Victor utriusq; regionis post nonum regni mei post uigesimum atq; octauum ætatis annum, uideor ne uobis in excolenda gloria, cui me uni deuoui, posse cessare? Ego uero non deero et ubicunq; pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe summcuerat. In his operibus extingui mihi (si fors ita feret) pulchrũ est. Ea stirpe sum genitus, ut multa prius, q̃ longam ui

tam debeam

tam debeam optare. Obsecro uos, cogitate nos peruenisse in terras, quibus ob foeminae uirtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semyramis condidit? Quas gentis redegit in potestatem? Quanta opera molita est? Non dum foeminam aequauimus gloria, et iam nos laudis satietas coepit? Dii faueant, maiora adhuc restant. Sed ita nostra erunt, quae non dum attingimus, si nihil paruum duxerimus, in quo magnae gloriae locus est. Vos modo me ab intestina fraude et domesticorum insidiis praestate securum. Belli Martisq; discrimen impauidus subibo. Philippus in acie tutior, q̃ in theatro fuit, hostium manus saepe uitauit, suorum effugere non ualuit. Aliorum quoq; regum exitus, si reputaueritis, plures à suis, q̃ ab hoste interemptos numerabitis. Caeterum quoniam olim rei agitatae in animo meo nunc promendae occasio oblata est, mihi maximus laborum atq; operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quandocunq; excesserit uita, Si licuerit, ipse praestabo hoc. Si me praeceperit fatum, uos mandasse mementote. Ac tum quidem amicos dimisit. Caeterum per complures dies ibi statiua habuit. Haec dum in India geruntur, Graeci milites nup in Colonias à Rege deducti Rabactra orta inter ipsos seditione defecerant, non tam Alexãdro infensi, q̃ metu supplicii, quippe occisis qbusdam popularium, qui ualidiores erant, arma spectare coeperunt. Et Bactriana arce, quae quasi negligentius asseruata erat, occupata, Barbaros quoq; in societatẽ defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorum. qui regis quoq; nomen assumpserat, non tam imperii cupidine q̃ in patriam reuertendi cunctis, qui autoritatem ipsius se

quebantur. Huic Bicon quidam nationis eius sed ob emulationem infestus comparauit insidias, inuitatumq; ad epulas per Boxum quendam Macerianum in conuiuio occidit. Postero die concione aduocata Bico ultro insidiatum sibi Athenodorũ plerisq; ꝑsuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis, et paulatim in plures cœpit manare suspitio. Itaq; Græci milites arma capiunt occisuri Biconẽ, si daretur occasio. Cæteri principes eorum iram multitudinis mitigauerunt. Præter spem suam Bicon præsenti periculo ereptus paulopost insidiatus autoribus salutis suæ est, cuius dolo cognito et ipsum cõprehenderunt et Boxum. Cæterum Boxũ protinus placuit interfici, Biconem etiam percruciatũ necari. Iamq; corpori tormenta admouebantur, cũ Græci milites incertum ob quã causam lymphatis similes ad arma discurrunt, quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iusserant, omisere, ueriti ne id facere tumultuantium uociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, ꝑuenit ad Græcos, et miserabilis facies supplicio destinati in diuersum animos repente mutauit, dimittiq; eum iusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus cum cæteris, qui Colonias à rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra et Scytharum terminos gesta. Interim regẽ duarum gentium (de quibus ante dictum est). c. legati adeunt. Omnes curru uehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu, lineæ uestes intextæ auro, purpuraq; distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosq; referebant, ꝑ tot ætates inuiolatam libertatem illius primum fidei ditioniq; permissuros. Deos sibi deditionis autores, nõ metum, quippe intactis uiribus iugum excipere. Rex consilio habito deditos in fidem accepit, stipendio, quod Ara

chosiis utraq; natio pensitabat, imposito. Praeterea. II. M. et. D. equites imperat, et omnia obedienter à Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentium regulisq; exornari conuiuium iussit. Centum aurei lecti modicis interuallis positi erant. Lectos circumdederāt aulea purpura auroq; fulgentia, quicquid aut apud Persas uetere luxu, aut apud Macedonas noua immutatione corruptū erat, confusis utriusq; gētis uitiis in illo conuiuio ostēdens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, et ob eximiam uirtutem uirium iam à rege notus et gratus. Inuidi maligniq; increpabant per seria et ludum, saginati corporis sequi inutilem beluam. Cum ipsi praelium inirent, oleo madentem praeparare uentrem epulis. Eodem igitur in conuiuio Horratas Mácedo iam temulentus exprobrare ei coepit, et postulare ut si uir esset, postero die secum ferro decerneret. Regem tandem uel de sua temeritate, uel de illius ignauia iudicaturum.
Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam accepta conditio est. Ac postero die Rex cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exequi passus est. Ingens hic militum inter quos erant Graeci, qui Dioxippo studebant, conuenerat multitudo. Mácedo iusta arma sumpserat aereum clypeum, hastam, quam sarissam uocant, leua tenens, dextra lanceam, gladioq; cinctus uelut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens et coronatus, leua puniceum amiculum, dextra ualidum nodosumq; stipitem praeferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat, quippe armato congredi nudum demētia non temeritas uidebatur. Igitur Mácedo haud dubius enī

nus interfici posse lanceam emisit, quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione uitasset, anteq̄ ille hastam transferret, in dextram assiluit, et stipite mediam eam fregit. Amisso utroq; telo Mácedo gladium cœperat strin gere, quē occupatum amplexu pedibus repente subductis Dioxippus arietauit in terram. Ereptoq; gladio pedem su per ceruicem iacenti imposuit, stipitem intentans, elisurusq; eo uictum, ni prohibitus esset à rege. Tristis spectaculi euentus non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime quia Barbari affuerant, quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse uereba tur. Hinc ad criminationem inuidorum adapertæ sunt aures regis. Et post paucos dies inter epulas aureum po culum ex composito subducitur. Ministriq;, quasi amisis sent, quod amouerant, regem adeunt. Sæpe minus est constantiæ in rubore, q̄ in culpa. Coniectum oculorum, q bus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cum excessisset conuiuio, litteris conscriptis, quæ regi red derentur, ferro se interemit. Grauiter mortem eius tulit rex, existimans indignationis esse non pœnitentiæ testem, utiq; postea q̄ falso insimulatum eum nimium inuidorū gau dium ostendit. Indorum legati dimissi domos paucis post diebus cum donis reuertuntur. ccc. erant equites. Mille xxx. currus, quos quadriiugi equi ducebant. Lineæ ue stis aliquantum, mille scuta Indica, et ferri candidi talēta centum, Leonesq; raræ magnitudinis et Tygres, utrūq; animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoq; ingentium pelles et dorsa testudinum. Cratero deinde im perat rex, haud procul amne, per quem erat ipse nauiga turus, copias duceret. Eos autem, qui comitari eum sole

bant, imponit in naues, et in fines Malliorum secundo am ne deuehitur. Inde Sabracas adiit ualidam Indiæ gentē, quæ populi non regum imperio regebatur sex millia pedi tum habebant, equitum sex millia has copias currus; D. sequebantur. Tres duces spectatos uirtute bellica elege rant. At qui in agris erant proximi flumini (frequen tes autem uicos maxime in ripa habebant) ut uidere totū amnem, qua prospici poterat nauigiis constratum, et tot mi litum arma fulgentia, territi noua facie Deorum exercitū et alium Liberum patrem celebre in illis gentibus nomen aduentare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorū pulsus, uariæq; nautarum uoces hortantium pauidas au res impleuerant. Ergo uniuersi ad eos, qui in armis erant, currunt. Furere clamitantes, cum Diis prælium inituros. Nauigia non posse numerari, quæ inuictos ue herent. Tantumq; in exercitum suorum intulere terroris ut legatos mitterent gentem dedituros. His in fidem acce ptis, ad alias deinde gentes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, q̃ cæteris fuerat. Itaq; oppido ibi con dito quod Alexandriam appellari iusserat, fines eorum, qui Musicani apellantur, intrauit. Hic Desteriole Satra pe, quem Caracamisadis præfecerat, iisdem arguentibus cognouit, multaq; auare ac superbe fecisse conuictum in terfici iussit. Oxartes prætor Bactrianorum non absolu tus modo, sed etiam iure amplioris imperii donatus est. Finibus Musicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorū imperium imposuit. Inde Præstos et ipsam Indiæ gentem peruentum est. Porticanus rex erat, qui se munitæ ur bi cum magna manu popularium incluserat. Hanc Ale xander tertio die, q̃ cœperat obsidere, expugnauit. Et

Porticanus cum in arcem confugisset, legatos de conditione deditionis misit ad regem. Sed anteq̃ adirent eum duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones euasere in arcem, qua capta Porticanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce et omnibus captiuis uænundatis, Sabi regis fines ingressus ẽ, multisq́; oppidis in fidem acceptis, ualidissimam gentis urbem cuniculo cœpit. Barbaris simile monstri uisum est rudibus militarium operum, quippe in media fermè urbe è terra existebant nullo suffossi specus ante uestigio facto, DCCC. Indorum in ea regione cæsa Clytarchus est autor, multosq́; captiuos sub Corona uænisse. Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Phyton, qui captum principem gentis, eundemq́; defectionis autorẽ adduxit ad regem: Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo classem expectare se iusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne peruenitur ad oppidum, qua iter in regnum erat Sami. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabant imperium, et clauserant portas. Quorum paucitate contempta Rex. D. Agrianos mœnia subire iusserat, et sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profecto si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) lacessito hoste subito terga uerterunt, quos Barbari effuse sequentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renouato ergo prælio ex. iii. millibus Barbarorum. D. cæsi sunt. Mille capti. Cæteri mœnibus urbis inclusi. Sed non ut prima specie læta uictoria, ita euentu quoq; fuit, quippe Barbari ueneno tinxerant gladios. Itaq; saucii subinde expirabant. Nec causa tam strenuæ mortis excogitari po

terat à medicis, cum etiã leues plagæ insanabiles essent. Barbari aũt sperauerant incautum et temerarium regem excipi posse. Et forte inter prõptissimos dimicans intactus euaserat. Præcipue Ptolemæus leuo humero leuiter quidẽ saucius, sed maiore periculo q̃ uulnere affectus regis sollicitudinem in se conuerterat. Sanguine cõiunctus erat, et q̃dam Philippo genitum esse credebant. Certe pellicæ eius ortum constabat. Idem corporis custos prõptissimusq; bellator, et pacis artibus q̃ militiæ maior et clarior, modico ciuiliq; cultu liberalis in primis, aditusq; facilis nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hæc regi an popularibus charior esset, dubitari poterat. Tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunã, in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati eẽ uideantur, quippe non leuior illis Ptolemæi fuit cura, q̃ regis, qui et prælio et solicitudine fatigatus cum Ptolemæo assideret, lectũ, in quo ipse acquiesceret, iussit inferri. In quem ut se recepit protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus per quietem uidisse se exponit speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quã ueneni remedium esse monstrasset. Colorem quoq; herbæ referebat, agniturum si quis repperisset affirmans. Inuentamq; deinde, quippe à multis erat requisita, uulneri imposuit. Primusq; dolore finito, intra breue spatium cicatrix quoq; obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos urbemq; dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathaliam peruentum est. Rex erat Mœris, qui urbe deserta in montes profugerat. Itaq; Alexander oppido potitur, agrosq; populatur. Magnæ inde prædæ actæ sunt pecorum armentorũq;, magna uis repta frumenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis

defluxit ad insulam, medio fermè alueo enatam. Ibi diu tius subsistere coactus, quia duces socordius asseruati profugerant, misit qui conquirerent alios, nec repertis perui cax cupido incessit uisendi Oceanum, adeundiq; terminos mundi sine regionis peritis, flumini ignoto caput suum totq; fortissimorum uirorum salutem permittere. Nauigabant ergo omnium per quæ ferebantur ignari, quantũ inde abesset mare, quæ gentes colerent, q̃ placidum am nis os, q̃ patiens longarum nauium esset, anceps et cæca æstimatio augurabatur. Vnum erat temeritatis solatium perpetua fœlicitas. Iam. cccc. stadia processerant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram maris, et haud procul uideri sibi Oceanum abesse indicant regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit, incumberent remis. Adesse finem omnibus uotis expetitum. Iam nihil gloriæ deesse, nihil obstare uirtuti. Sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius posse procedere. Breui incognita nisi immortalibus esse uisuros. Paucos tamen nauigio emisit in ripam qui agrestes uagos exciperet, è quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia Tuguria, tandem latentes repperere. Qui interrogati q̃ procul abesset mare, responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse. Cæterum tertio die perueniri posse ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ eius. Itaq; ingenti alacritate nautici remigant, et proximo quoq; die, quo propius spes admouebatur, crescebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares undas. Tum aliam insulam medio amni sitam

euecti paulo leuius, quia cursus æstu uerberabatur, applicant classem, et ad commeatus petendos discurrunt securi casus eius, qui superuenit ignaris. Tertia fermè hora erat, cum statuta uice Oceanus exæstuans inuehi cœpit, et retro flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde uehementius pulsum maiore impetu aduersum agebatur, q̃ torrentia præcipiti alueo incurrunt. Ignota uulgo freti natura erat, monstráq; et iræ Deum inditia cernere uidebantur. Identidem intumescens mare, et in campos paulo ante siccos descendere superfusum. Iamq; leuatis nauigiis et tota classe dispersa, qui expositi erant, undiq; ad naues trepidi et improuiso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoq; tarda est. Hi contis nauigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, consederant. Quidam enauigare properantes, sed non expectatis qui simul esse debebât, clauda et inhabilia nauigia languide moliebantur. Aliæ nauium inconsulte ruentes non receperant, pariterq; et multitudo, et paucitas festinãtes morabantur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, dissonæq; uoces nunq̃ idem ac unum tendentium nõ oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quicq̃ opis erat, quorum nec exaudiri uox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompositisq; seruari. Ergo collidi inter se naues, abstergeriq; inuicem remi, et alii aliorum nauigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem uehi, sed duorum nauale inisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbauerant. Iurgantium ira perueniebat etiã ad manus. Iáq; æstus totos circa flumen campos inũdauerat,

tumulis dũtaxat eminẽtibus uelut insulis paruis, in quos plerięq; trepidi omissis nauigiis enare cœperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant ualles, partim in uado hærebat, utcunq; inæquale terræ fastigiũ occupauerant. Vnde cum subito nouus et pristino maior terror incutitur, reciprocare cœpit mare magno tractu aquis in suum fretũ recurrentibus, reddebatq; terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur destituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia in latera procũbunt. Strati erãt campi sarcinis auulsarũ tabularum remorũq; fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naues subsistere audebat, identidẽ præsentibus grauiora, quæ sequerentur, spectans. Vix quæ ꝑpetiebantur, uidere ipsos credebant, in sicco naufragia, in amni mare, nec fines malorũ, quippe æstum paulopost mare relaturũ quo nauigia alleuarentur ignari, famem et ultima sibi met ominabantur. Beluæ quoq; fluctibus destitutæ terribiles uagabantur. Iamq; nox appetebat, et regem quoq; desperatio salutis ægritudine affecerat, non tamen inuictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesq; præmitteret ad os amnis, ut cũ mare rursus exæstuare sensissent, procederent. Nauigia quoq; lacerata refici, et euersa fluctibus erigi iubet, paratosq; esse et intentos cum rursus mare terras inũdasset. Tota ea nocte inter uigilias adhortationesq; consumpta celeriter et equites ingenti cursu refugere, et secutus est æstus. Qui primo aquis leni tractu subeuntibus cœpit leuare nauigia, mox totis campis inundans etiam impulit classem. Plaususq; militum nauticorumq; insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, littoribus ripisq; resonabat. Vnde tantum redisset

subito mare quo pridie refugisset, quae nam esset eiusdem elementi natura modo discors, modo imperio temporum ob noxia mirabundi requirebant. Rex cum ex eo, quod acci derat, coniectaret post Solis ortum statutum tempus esse, ex media nocte, ut aestum occuparet, cum paucis nauigiis secundo amne defluxit. Euectusq; os eius. cccc. stadia processit in mare, tandem uoti sui compos. Praesidibusq; et maris et locorum Diis sacrificio facto ad classem rediit. Hinc aduersum flumen subit classis, et altero die appulsa est haud procul lacu salso, cuius ignota natura plerosq; de cepit temere ingressos aquam, quippe scabies corpora inua sit, et contagiũ morbi etiam in alio uulgatum est. Oleũ re medio fuit. Leonato deinde praemisso ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitũ uidebatur, quippe sicca erat regio, ipse cum copiis substitit uernũ tempus expe ctans. Interim et urbes plerasq; condidit. Nearcho atq; Onesicrito nauticae rei peritis imperauit, ut ualidissimas nauium deducerent in Oceanum. Progressiq; quoad tuto possent naturam maris noscerent, uel eodem amne uel Eu phrate subire eos posse, cum reuerti ad se uellet. Iamq; mitigata hyeme, et nauibus, quae inutiles uidebantur, cre matis, terra ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Aboricon, inde totidem diebus in Cedrosiorũ regionem per uentũ est. Liber hic populus cõcilio habito dedidit se, nec quicq̃ deditis praeter cõmeatus imperatum est. Quinto hinc die uenit ad flumen, Barbarum incolae appellant. Regio deserta et aquarum inops excipit, quam emensus in Nori tas trãsit. Ibi maiorẽ exercitus partem Ephestioni tradidit, leuem armaturam cum Ptolemaeo Leonatoq; partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnaeq; praedae

actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros ipse rex, et ab alia parte Leonatus urebant. In hac quoq; regione urbem condidit, deductiq; sunt in Amarachosios. Hinc peruenit ad maritimos Indos, desertam uastamq; regionem late tenent. Ac ne cum finitimis quidem ullo commertii iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoq; immitia efferauit ingenia. Prominent ungues nunq̃ recisi. Comæ hirsutæ et intonsæ sunt. Tuguria Conchis et cæteris purgamentis maris instruunt. Ferarũ pellibus tecti, piscibus sole duratis, et maiorum quoq; beluarum, quas fluctus eiicit, carne uescuntur. Consumptis igitur alimentis Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cœperunt, radices palmarum, nanq; sola ea arbor gignitur, ubiq; rimantes. Sed cum hæc quoq; alimenta defecerant, iumenta cædere aggressi ne equis quidem abstinebant, et cum deessent quæ sarcinas ueherent, spolia de hostibus propter quæ ultima Orientis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est, quippe insalubrium ciborum noui succi ad hoc itineris labor et ægritudo animi uulgauerant morbos, et nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erãt campi penè pluribus semiuiuis, q̃ cadaueribus. Ac ne leuius quidem ægri sequi poterant, quippe agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosq; ut alleuarentur, orabant. Sed nec iumenta erant, quibus excipi possent, et miles uix arma portabat, imminentisq; etiam ipsius facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius reuocati ne respicere

quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem uer sa. Illi relicti Deos testes, sacra communia, regisq; implo rabant opem. Cumq; frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione uersi parem suo exitũ similesq; ipsis amicos et contubernales precabantur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phra pernem Parthinorum Satrapem misit, qui iuberet came lis cocta cibaria afferre. Alios finitimarum regionum præfectos certiores necessitatis suæ fecit. Nec cessatum est ab his. Itaq; fame duntaxat uendicatus exercitus, tandem in Gedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum sola fer tilis regio est, in qua statiua habuit, ut uexatos milites q̃e te firmaret. Hic Leonati litteras accipit, conflixisse ipsum cum. VIII. millibus peditum et. D. equitibus Moritarum prospero euentu. A Cratero quoq; nuntius uenit Ozinem et Zariaspem nobilis Persas defectionem molientes oppres sos à se in uinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio, Nanq; Memnon præfectus eius nuper interierat morbo, in Carmaniam ipse processit. Aspastis erat Satrapes gentis suspectus res nouare uoluisse, dum in India rex esset. Quem occurrentem dissimulata ira comiter allocutus dum exploraret, quæ delata erant, in eodem honore habuit. Cum Indiæ præfecti (sicut imperatum erat) equorum, iu mentorũ, iugaliumq; uim ingentem ex omni, quæ sub im perio erat, regione misissent, quibus deerant impedimen ta, restituit. Arma quoq; ad pristinum refecta sunt cul tum, quippe haud procul à Perside aberant non pacata mo do, sed etiam opulenta. Igitur (ut supra dictum est) emu latus patris Liberi non gloriam solum, quam ex illis gen tibus deportauerat, sed etiam famã, siue illud triumphus

fuit ab eo primum institutus, siue Bacchantium lusus sta tuit imitari animo super humanum fastigium elato. Vi cos, per quos iter erat, floribus coronisq; sterni iubet. Liminibus ædium crateras uino repletos, et alia eximiæ magnitudinis uasa disponi. Vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modũ ornari, alia candidis uelis, alia ueste pretiosa. Primi ibant amici et cohors regia uariis redimita floribus coro nisq;. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ sonus audieba tur. Item in uehiculis pro copia cuiusq; adornatis commes sabundus exercitus armis, quæ maxime decora erant circumpendentibus, ipsum conuiuasq; currus uehebat cra teris aureis eiusdemq; materiæ ingentibus poculis prægra uis. Hoc modo per dies. VII. bacchabundum agmen in cessit. Parata præda si quid uictis saltem aduersus com messantes animi fuisset, mille Hercule uiri modo et sobrii septem dierum crapula graues in suo triumpho capere po tuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumq; con stituit, hic quoq; militiæ probrum uertit in gloriã, et præ sens ætas et posteritas deinde mirata est per gentes non dũ satis domitas incessisse temulentos, Barbaris, quod temeri tas erat, fiduciam esse credentibus, hunc apparatum car nifex sequebatur, quippe Satrapes Aspastis (de quo ante dictum est) interfici iussus est, adeo nec luxuriæ quicq̃ crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER DECIMVS.

ISDEM FERE DIEBVS CLEANDER ET Sitalces et cum Agathone Eracon superueniunt, qui Parmenionem iussu regis occiderant, V. millia peditum cum equitibus mille. Sed et accusatores eos è prouincia, cui praefuerant, sequebantur, nec tot facinora, quot admiserant, compensare poterāt caedis p̄ q̄ gratae regi ministerio, quippe cum omnia profana spoliassent, ne sacris quidem abstinuerant, uirginesq; et principes foeminarum stupra perpessae corporum ludibria deflebant. Inuisum Macedonum nomen auaritia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilē uirginē constupratā seruo suo pellicē dederat. Pleriq; amicorū Alexādri non tam criminū, quae palam obiiciebātur, atrocitatē, q̄ memoriam occisi p̄ eos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud regem poterat, intuebantur, laeti recidisse iram in irae ministros, nec ullā potentiā scelere quaesitā cuiq̄ esse diuturnā. Rex cognita causa prōnūtiauit ab accusatoribus unū et id maximum crimen esse praeteritum desperationem salutis suae, nunq̄.n. talia ausuros qui ipsum ex India sospitem aut optassent reuerti, aut credidissent reuersurū. Igitur hos quidē uinxit, dc. aūt militum, qui saeuitiae eorum

ministri fuerant interfici iussit. Eodem die sumptum est supplicium de iis quoq;, quos autores defectionis Persarũ Craterus adduxerat. Haud multo post Nearchus et Onesicritus, quos longius in Oceanum procedere iusserat, superueniunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta, Insulam ostio amnis subiectam auro abundare, inopem equorum esse, singulos eos ab iis, qui ex continenti traiicere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse beluarũ mare, æstu secundo eas ferri magnarum nauium corpora æquantes, truci cantu deterritas sequi classem cum magno æquoris strepitu, uelut demersa nauigia subisse aquas. Cætera incolis crediderant. Inter quæ rubrum mare non à colore undarum, ut pleriq; crederent, sed ab Erithreo rege appellari. Esse haud procul à continenti insulam palmis frequentibus consitam, et in medio ferè nemore columnam eminere Erithri regis monumentum, litteris gentis eius scriptam. Adiiciebant nauigia, quæ lyxas mercatoresq; uexissent, famã auri secutis gubernatoribus in insulam esse transmissa, nec deinde ab iis postea uisa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus rursus eos terrã legere iubet, donec ad Euphratem appellerent classem, inde aduerso amne Babiloniam subituros. Ipse animo infinita complexus statuerat omni ad Orientem maritima regione perdomita, ey Syria petere Africam Carthagini infensus, inde Numidiæ solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere, ibi nanq; columnas Herculis esse fama uulgauerat, Hispaniam deinde, quam Hyberiam Græci à flumine Hybero uocabant, adire, et præteruehi alpes Italiæq; oram, unde in Epyrum breuis cursus est. Igitur Mesopotamiæ prætoribus imperauit, ut materia in libano monte

cæsa deuectaq; ad urbem Syriæ capsagas ingentium carinas nauium ponere, septiremes omnes esse, deduciq; Babyloniam, Cypriorum regibus impatum, ut æs stuppâq; et uela præberent. Hæc agenti Pori et Taxilis regum litteræ traduntur, Abiasarem morbo, Philippum præfectū ipsius ex uulnere interisse, oppressosq; qui uulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudemonem, dux erat Thracum, Abiasaris regnum filio eius attribuit. Ventum est deinde Pasargadas. Persica est gens, cuius Satrapes Orsines erat nobilitate ac diuitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam rege Persarum. Opes et à maioribus traditas habebat, et ipse lōga imperii possessione cumulauerat. Is regi cum omnis generis donis non ipsi modo ea, sed etiam amicis eius daturus occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusq; argento et auro adornati, pretiosa supellex, et nobiles gemmæ, aurea magni ponderis uasa, uestesq; purpureæ, et signati argenti talenta. iiii. millia. Cæterum tanta benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nam cum omnes amicos regis donis super ipsorum uota coluisset, Bagoe Spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis deuinxerat sibi, nullum honorem habuit. Admonitusq; à quibusdā q̃ Alexandro cordi esset, respondit, amicos regis non scorta se colere, nec moris esse Persis mares ducere, qui stupro effœminarentur. His auditis Spado potentiam flagitio et dedecore quæsitā in caput nobilissimi et insontis exercuit. Nanq; gentis eiusdē leuissimos falsis criminibus astruxit, monitos tum demum ea deferre, cum ipse iussisset. Interim quotiēs sine arbitris erat, credulas regis aures implebat, dissimulans causam iræ, quo grauior criminātis autoritas

t

esset. Nondum suspectus erat Orsines iam tamen uilior. Reus enim in secreto agebatur latentis periculi ignarus et importunissimum scortum, ne in stupro quidem et dedecoris patientia, fraudis oblitum, quotiens amorem regis in se accenderat, Orsinem modo auaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in pernitiem innocentis mendacia, et fatum, cuius ineuitabilis sors est, appetebat. Forte enim sepulchrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare uolebat inferias, auro argentoq; repletum esse crediderat, quippe ita fama Persæ uulgauerant. Sed præter clypeum eius putrē et arcus duos Scythicos et acinacem nihil repperit. Cæterum coronā auream imposita amiculo, cui assuerat ipse, soliū, in quo corpus iacebat, uelauit, miratus tanti nominis regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum eē q̃ si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui regem intuens quid mirum, inquit, est inania sepulchra eē regum, cum satraparum domus aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non uideram. Sed ex Dario ita accepi. iii. millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut quod impune habere non poterat Orsines, donando etiā gratiam iniret. Concitauerat iam animum in iram, cum ii, quibus negocium idem dederat, superueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati falsis criminibus occupāt aures. Anteq̃ accusari se suspicaretur Orsines, in uincula est traditus. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens, audierā, inquit, in Asia olim regnasse fœminas, hoc uero nouum est regnare castratum. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum

nec insontis modo, sed eximiæ quoq; benignitatis in regē. Eodem tempore Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Cœperat esse præceps ad repræsentanda supplicia, idem ad deteriora credenda. Sic scilicet res secundæ ualent commutare naturam, et raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulo ante Lyncestem Alexandrum delatum à duobus indicibus damnare non sustinuerat. Humiliores quoq; reos contra suam uoluntatē, quia cæteris uidebantur insontes, passus absolui, hostibus uictis regnare dixerat, ad ultimum à semetipso degenerauit in quosdam, ut aduersus libidinem animi arbitrio sorti aliis regna daret, aliis adimeret uitam. Iisdem ferè diebus litteras à Cœno accepit de rebus ī Europa et Asia gestis, dum ipse Indiam subegit. Zopyro Thraciæ præpositus dum expeditionem in Getas faceret, tēpestatibus procellisq; subito coortis cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthesodysas populares suos ad defectionem compulerat, amissa prpemodum Thracia nec dū Græcia quidem.

FRAGMENTUM.

Igitur. xxx. nauibus Sunium transmittunt, promontoriū est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreuerant. His cognitis rex Arpalo Atheniēsibusq; iuxta infestus classem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod cōsiliū

cum agitat clam, litteræ ei redduntur, Arpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos, mox concilio plebis habito iussum urbe excedere, ad Græcos milites peruenisse, quibus interceptum et trucidatum à quodam uiatore per insidias, his lætus in Europam traiiciendi consilium omisit. Sed exules præter eos, qui ciuili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorũ ciuitatibus, quis pulsi erant, iussit. Et Græci haud ausi imperiũ aspernari, q̃q̃ soluẽdarum legum id principium eẽ censebant, bona quoq;, quæ extarẽt, restituere damnatis. Soli Athenienses non suæ modo, sed ẽt reipublicæ uindices colluuionem hominum quia ægreferebant, non regio imperio, sed legibus moribusq; patriis regi assueti prohibuere; igitur exules finibus eiiciunt, omnia potius toleraturi, q̃ purgamenta quondam urbis suæ tunc etiam exilii admitterent. Alexander senioribus militum in patriam remissis: xiii. millia peditum, et duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi iussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia dispo suisset, nuperq; conditas urbes quas colonis replesset, res renouare cupientibus obstare. Cæterum prius q̃ secerneret, quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites æs alienum profiterentur. Graue plerisq; esse compererat. Et quanquam ipsorum luxu contractum erat, dissoluere tamen ipse decreuerat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantũ extraxerant temporis. Et rex satis gnarus professionẽ æris, pudorẽ non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit, et. x. millia talentorum proferri. Tum demum fide facta professio est. Nec amplius ex tanta pecu

nia q̃.c.et.xxx.talenta superfuere. Adeo ille exerci tus tot ditissimarum gentium uictor, plus tamen uictoriæ q̃ prædæ deportauit ex Asia. Cæterum ut cognitum est alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asiam habiturum rati, uecordes et disciplinæ mi litaris immemores seditiosis uocibus castra complent. Re gemq; ferocius q̃ alias adorti, omnes simul missionem po stulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiemq; ca pitum ostentantes. Nec aut præfectorum castigatione, aut uerecundia regis deterriti, tumultuoso clamore et militari uiolentia uolentem loqui inhibebant, palam professi nusq̃ inde nisi in patriam uestigium esse moturos. Tandem si lentio facto magis quia motum esse credebant, q̃ quia ipsi moueri poterant, quid nam acturus esset, expectabant. Ille quid hæc, inquit, repens consternatio, et tam procax atq; effusa licentia denuntiat? eloqui timeo, palam certe rupistis imperium, et precario rex sum, cui non alloquen di, non noscendi monendiq; aut intuendi uos ius reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum pau lopost deportare statuerem, tam illos acclamantes uideo, q abituri sunt, q̃ hos, cum quibus præmissos subsequi sta tui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium cla mor est. Peruelim scire, utrum qui discedunt, an qui re tinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustu lisse clamorem. Ita pariter ex tota concione responsum ẽ, omnes queri. Tum ille non Hercule, inquit, potest fieri, ut adducar querendi simul omnibus hãc causam esse, quã ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cũ plures dimiserim, q̃ retenturus sum. Subest nimirum al tius malum, quod omnes auertit à me. Quando enim

regem uniuersus exercitus deseruit? Ne serui quidem uno grege profugiunt dominos, sed est quidem in illis pudor à cæteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem Hercule spem, quam ex uobis conceperam damno, nec ut cum militibus meis, iam enim esse desistis, sed ut cũ ingratissimis, ut oportet, agere decreui. Secundis rebus quæ circumfluunt uos insanire cœpistis, obliti status eius, quem beneficio exuistis meo. Digni Hercule qui in eodẽ consenescatis, quoniam facilius est uobis aduersam, q̃ secundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulo ãte et Persarum tributariis Asia et tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent. Aurum et argentum oculi ferre non possunt. Lignea enim uasa desiderant, et ex cratibus scuta, rubiginemq; gladiorum. Hoc cultu nitentes uos accepi, et. D. talẽta æris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius q̃. LX. talentorum sit, meorum operum fundamenta, quibus tamen, absit inuidia, imperium maximæ terrarum partis imposui. Asiæ ne pertæsum est, quæ uos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis rege deserto, cum pluribus uestrum defuturum uiaticũ fuerit, ni æs alienum luissem? Nempe in Asiatica præda, nec pudet profundo uentre deuictarum gentium spolia circumferẽtes reuerti uelle ad liberos coniugesq;, quibus pauci premia uictoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum dũ etiam spei uestræ obuiam istis, arma quoq; pignori sũt. Bonis uero militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex tantis operibus superest; quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites; fa

cessite hinc ocius. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo, liberate oculos meos ingratissimi ciues. Læti uos excipiēt parentes liberiq; sine uestro rege redeūtes. Obuiam ibunt desertoribus transfugisq;. Triūphabo me Hercule de fuga uestra, et ubicunq; ero, expetā pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo præferēdoq; uobis. Iam autem scietis, et quantum sine rege ualeat exercitus, et quid opis in me uno sit. Desiluit deinde frendens de tribunali, et in medium armatorum agmen se immisit, notatos quoq;, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit. Nec ausos repugnare. xiii. asseruandos custodibus corporis tradidit. Quis crederet sæuam pauloante concionem obtorpuisse subito metu, et cum ad supplicium uideret trahi nihil ausos grauiora q̃ cæteros.

FRAGMENTVM.

Siue nominis, q̄d gētes, quæ sub regibus sunt inter Deos colūt, siue propria ipsius ueneratio, siue fiducia tātæ ui exercētis impium conterruit eos. Singulare certe ediderūt patientiæ exēplum. Adeoq; nō sunt accēsi supplicio commilitonū, cū sub noctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint, quod singuli magis obedienter ac pie facerent. Nam cum postero die prohibiti aditu uenissent, Asiaticis modo militibus admissis, lugubrē totis castris edidere clamorē, denuntiātes se protinus esse morituros, si rex ꝑseueraret irasci.

At ille peruicacis ad omnia quæ agitasset animi, peregrinorum militum concionem aduocari iubet Macedonibus intra castra cohibitis, et cum frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit. Cum ex Europa traiicerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam uim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoq; accessit, quod uideo fortes uiros erga reges suos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram, et nimia fœlicitate mergi in uoluptates. At Hercule munia militiæ hoc animorum corporumq; robur æque impigre toleratis, et cum fortes uiri sitis, non fortitudinem magis, q̃ fidem colitis. Hoc ego non nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaq; et delectum è uobis iuniorum habui, et uos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt uobis. Obsequium uero et patientia imperii longe præstantior est, q̃ cæteris. Ergo ipse Oxiratis Persæ filiam mecũ in matrimonio iunxi, non dedignatus ex captiua liberos tollere. Mox deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darii filiam duxi. Proximisq; amicorum autor fui ex captiuis generandi liberos, ut hoc sacro fœdere omne discrimen uicti et uictoris excluderem. Proinde genitos esse uos mihi non ascitos milites credite. Asiæ et Europæ unum atq; idem regnum est. Macedonũ uobis arma do. Inueteraui pegrinam nouitatem, et ciues mei estis et milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Persas imitari indecorum est. Eiusdem iuris esse debent, qui sub eodem rege uicturi sunt.

FRAGMENTVM.

Quousq; inquit animo tuo etiam per supplicia, et quidem externi moris obsequeris? Milites tui, ciues tui incognita causa captiuis suis ducentibus trahuntur ad pœnam? Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicii muta. Amico animo, si ueri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenerat. Itaq; rursus, nam parumper, quibus imperatum erat, dubitauerant, mergi in amnem, sicut uincti erant, iussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum mouit. Nanq; copiarum duces atq; amicos eius manipuli adeunt, petentes ut si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse contactos, iuberet interfici. Offerre se corpora, trucidaret.

FRAGMENTVM.

Intuentibus lachrymæ obortæ præbuere speciem iam non regem, sed funus eius uisentis exercitus. Mæror tamen circunstantium lectum eminebat, quos ut rex aspexit, Inuenietis, inquit, cum excessero dignum talibus uiris regē. Incredibibile dictu audituq; in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est, dimissoq; uulgo uelut omni uita debito liberatus fatigata mē

bra reiecit, propiusq; adire iussis amicis, nam et uox defi cere iam cœperat, detractum anulum digito Perdicæ tra didit, adiectis mandatis ut corpus suum ad Hammonē fer ri iuberent. Quærentibusq; his, cui relinqueret regnū, respondit ei, qui esset optimus. Cæterum prouiderat iam ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rur sus Perdica interrogante quando cœlestes honores habe re sibi uellet, dixit tum uelle cum ipsi fœlices essent. Su prema hæc uox fuit regis, et paulopost extinguitur. Ac pri mo ploratu lamentisq; et planctibus tota regia p̄sonabat. Mox uelut in uasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes quid deinde futurum esset dolo re conuerso. Nobiles pueri custodiæ corporis eius assueti nec doloris magnitudine carere, nec se ipsos intra uestibu lum regiæ retinere potuerunt. Vagiq; et furentibus simi les totam urbē luctu ac mærore compleuerant, nullis que stibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui ex tra regiā astiterant Macedones pariter Barbariq; concur runt, nec poterant uicti à uictoribus in communi dolore di scerni. Persæ iustissimum ac mitissimum dominum, Ma cedones optimum ac fortissimum regem inuocātes certamē quoddā mæroris edebant. Nec mæstorum solum, sed & indignantiū uoces exaudiebantur, tam uiridem et in flore ætatis fortunæq; inuidia Deū ereptum eē rebus humanis. Vigor eius et uultus educentis in prælium milites, obsiden tis urbes, euadentis in muros, fortes uiros pro concione do nantis occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos hono res negasse ei pœnitebat. Impiosq; et ingratos fuisse se confitebātur, quod aures eius debita appellatione fraudas sent. Et cum diu nunc in ueneratione, nunc in desiderio re

gis hæsissent, in ipsos uersa miseratio est. Macedonia profe cti ultra Euphraten mediis hostibus nouũ impiũ aspernãti bus destitutos se esse cernebãt, sine certo regis hærede, sine hærede regni publicas uires ad se quenq; tracturũ. Bella deinde ciuilia, quæ secuta sunt, mẽtibus augurabantur. Iterum non de regno Asiæ, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendũ. Nouis uulneribus ueteres rũpendas cicatrices. Senes debiles modo petita missione à iusto rege, nunc mori turos pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis, has cogitationes uoluentibus nox supuenit, terroremq; auxit. Milites in armis uigilabãt. Babylonii alius è muris, alius culmine sui quisq; tecti prospectabãt, quasi certiora uisu ri. Nec quisq̃ lumina audebat accendere. Et quia oculorũ cessabat usus, fremitus, uocesq; auribus captabant. Ac ple rũq; uano metu territi ꝑ obscuras semitas alius alii occur santes, inuicem suspecti et soliciti ferebantur. Persæ cõmis so more detonsis in lugubri ueste coniugibus ac liberis nõ ut uictorẽ et modo hostem, sed ut gentis suæ iustissimũ re gem uero desiderio lugebant. Assueti sub rege uiuere, non aliũ, qui imparet ipsis, digniorẽ fuisse confitebãtur. Nec muris urbis luctus continebatur. Sed proximã regio nẽ ab ea, deinde magnã partem Asiæ cis Euphratẽ tanti mali fama peruaserat. Ad Darii quoq; matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo ueste, quã induta erat, lugubrẽ sumpsit, laceratisq; crinibus humi corpus abiecit. Asside bat ei altera ex neptibus, nuper amissum Ephestionem, cui nupserat, lugẽs. Propriasq; causas doloris in cõmuni mæ stitia retractabant. Sed omnium suorum mala Sisigãbis una capiebat. Illa suã, illa neptium uicẽ flebat. Recẽs dolor et præterita reuocauerat. Crederes modo amissũ Dariũ, et

pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat mortuos simul uiuosq;. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur reperisse, qui post Alexandrum respiceret utiq; non reperturas. Subibat inter hæc animū LXXX. fratres suos eodem die ab Ocho sæuissimo regum trucidatos, adiectumq; stragi tot filiorum patrem. E' septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimum dolori succumbit, obuolutoq; capite assidentes genibus suis neptem nepotemq; auersata, cibo pariter abstinuit et luce. Quinto, posteaq̄ mori statuerat, die extincta est. Magnum profecto Alexandro indulgentiæ in eam, iustitiæq; in omnes captiuos documentum est mors huius. Quæ cum sustinuisset post Darium uiuere. Alexandro esse superstes erubuit. Et Hercule, iuste æstimantibus regem liquet bona naturæ eius fuisse, uitia uel fortunæ uel ætatis, uis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia. Fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoq;, quorum hæc sola uirtus fuit. Liberalitas sæpe maiora tribuentis, q̄ à Diis petuntur. Clementia in deuictos. Tot regna aut reddita quibus ea dempserat bello, aut dono data. Mortis, cuius metus cæteros exanimat perpetua contemptio. Gloriæ, laudisq; ut iusto maior cupido, ita ut iuueni et in tantis admittenda rebus. Iam pietas erga parentes, quorū olympiada immortalitati consecrare decreuerat, Philippum ultus erat. Iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia. Consilium par magnitudini animi, et quantam

uix poterat ætas eius capere, solertia. Modus immodicarũ cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus. Nec ulla nisi ex permisso uoluptas, ingentes profecto dotes erãt. Vitia fortunæ Diis æquare se, et cœlestes honores accerse re, et talia suadentibus oraculis credere, et dedignãtibus uenerari ipsum uehementius q̃ par esset irasci, in externũ habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gen tium mores, quas ante uictoriam spreuerat. Nam iracun diam et cupidinem uini sicuti iuuenta irritauerat, ita sene ctus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimũ uirtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, q̃ solus omnium mortalium in potestate habuit. Quotiens illum à morte re uocauit? Quotiens temere in pericula uectum perpetua fœ licitate protexit? Vitæ quoq; finem eundem illi, quem glo riæ statuit. Expectauere eum fata, dum Oriente perdomi to, aditoq; Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret, huic regi duciq; successor quærebatur. Sed maior moles erat, q̃ ut unus subire eam posset. Itaq; nomen quoq; eius et fama rerum in totum propemodum orbẽ reges ac regna diffudit. Clarissimiq; sunt habiti, qui etiam minime par ti tantæ fortunæ adhæserunt. Cæterum Babylone (inde enim diuertit oratio), corporis eius custodes, in regiã prin cipes amicorum ducesq; copiarum aduocauere, secuta est mi litum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi regiam intrare non poterant, cùm præco exceptis, qui nomi natim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium sperne batur imperium. Ac primum eiulatus ingens, ploratusq; renouatus est. Deinde futuri expectatio inhibitis lachry mis silentium fecit. Tunc Perdiccas regia sella in conspectũ

uulgi data, in qua diadema uestisq; Alexandri cum ar mis erant, anulum sibi pridie traditum à rege, in eádem sede posuit, quorũ aspectu rursus obortæ omnibus lachrymæ integrauere luctum. Et Perdicas ego quidem, inqt, anulum, quo ille regni atq; imperii uires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi reddo uobis. Cæterum q̃q̃ nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, tantum uirum Deos accomodasse rebus humanis, quarum sorte completa cito repeterent eũ suæ stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, q̃ quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominiq; q̃primum iusta soluamus, haud obliti in qua urbe inter quos simus, quali rege ac præside spoliati. Tractandum est commilitones cogitandumq;, ut uictoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. Hoc ne uno an pluribus, in uestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnãs est. Optamus ut marem enitatur, eius regnum Diis approbantibus futurum, quando adoleuerit. Interim à qbus regi uelitis destinate. Hæc Perdica. Tum Nearchus, Alexandri sanguinem, ac stirpem regiæ maiestati conuenire neminem ait posse mirari. Cæterum expectari nondum ortum regem, et qui iam sit præteriri, nec animis Macedonum conuenire nec tempori rerum. Esse ab Arsine filium regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaq; suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseuerabant. Iamq; prope ad seditionem peruenerant, Nearcho peruicacius tuente sententiam. Tum Ptolemæus digna

prorsus est suboles inquit, quæ Macedonum imperet genti Roxanis uel Arsinæ filius, cuius nomen quoq; in Europa dicere pigebit. Maiore ex parte captiui. Cur Persas uicerimus, ut stirpi eorum seruiamus? Quod iusti illi reges Darius et Xerses tot millium agminibus tantisq; classibus nequicquam petiuerunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in regia posita, qui consiliis eius adhibebantur, coeant, quotiens in commune consulto opus fuerit. Eoq;, quod maior pars eorum decreuerit, stetur. Duces præfectiq; copiarum iis pareant. Ptolemæo quidã, pauciores Perdicæ assentiebantur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, uoluisse optimum deligi. Iudicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, cui anulum tradidisset. Neq; n. unum eum assedisse morienti, sed circumferentem oculos ex turba amicorum delegisse cui traderet. Placere igitur summam imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitauere, quin uera censeret. Itaq; uniuersi procedere in medium Perdiccam, et regis anulum tollere iubebant. Hærebat inter cupiditatem pudoremq;, et quo modestius, quod expetebat, appeteret, peruicacius oblaturos esse credebat. Itaq; cunctatus diuq;, quid ageret, incertus, ad ultimum tamen recessit, et post eos, qui sederant proximi, constitit. At Meleager unus è ducibus confirmato animo, quẽ Perdicæ cunctatio erexerat, nec Dii siuerint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantiq; regni fastigium in istos humeros ruat, homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus q̃ hic est, sed de uiris tantum, quibus inuitis nihil perpeti necesse est. Nec uero interest, Roxanis filium q̃docunq; genitus erit, an Perdicã regem habeatis, cũ iste sub tutelæ

ſpecie regnum occupaturus ſit. Itaq; nemo ei rex placet, niſi qui nondum natus eſt. Et in tanta omnium feſtinatione non iuſta modo, ſed etiam neceſſaria exactos menſes ſolus expectat, et iam diuinat marem eſſe conceptum, quem uos dubitatis paratum eſſe uel ſubdere. Si mediusfidius Alexander hunc nobis regem pro ſe reliquiſſet, id ſolū ex iis, quæ imperaſſet, non faciendum eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? harum.n.opum regiarum utiq; populus eſt hæres. Hæc elocutus p medios armatos erupit. Et qui abeunti uiam dederant, ipſum ad prænuntiatam prædam ſequebantur. Iamq; armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in ſeditionem ac diſcordiam uerſa concione, cum quidam pleriſq; Macedonū ignotus ex infima plebe, Quid opus eſt, inquit, armis, ciuiliq; bello habentibus regem, quem quæritis? Arithdeus Philippo genitus Alexandri pauloante regis frater ſacrorum, cærimoniarumq; conſors modo nunc ſolus hæres præteritur à uobis. Quo merito ſuo? Quid ue fecit? Cur etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro ſimilem quæritis, nunq̄ reperietis. Si proximum, hic ſolus eſt. His auditis concio primo ſilentium uelut iuſſa habuit. Conclamant deinde pariter Arithdeum uocandum eſſe, mortemq; meritos, qui concionem ſine eo habuiſſent. Tum Phiton plenus lachrymarum orditur dicere. Nunc uel maxime miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum ciuium militumq; fructu, et præſentia fraudatus eſt. Nomen enim memoriamq; regis ſui tantum intuentes ad cætera caligare eos. Haud ambigue in iuuenem, cui regnū deſtinabatur, impenſa probra, quæ magis ipſi odium, q̄ Arithdeo contemptum attulerunt, quippe dum miſerentur,

etiam

etiam fauere cœperunt. Igitur non alium se q̃ eum, q ad hanc spem genitus esset, regnare passuros pertinaci accla matione declarant, uocariq; Arithdeum iubent. Quem Meleager infestus inuisusq; Perdicæ strenue perducit in regiam, et milites Philippum consalutatum, regem appel lant. Cæterum hæc uulgi erat uox, principum alia sentē tia. E quibus Phiton consilium Perdicæ exequi cœpit, tu toresq; destinat filio ex Roxane futuro Perdicam et Leo natum stirpe regia genitos, adiecit, ut in Europa Craterus et Antipater res administrarent. Tum iusiurandum a sin gulis exactum futuros in potestate regis geniti Alexādro. Meleager haud iniuria metu supplicii territus cum suis se cesserat. Rursus Philippum trahens secum irrupit in re giam, clamitans suffragari rei publicæ de nouo rege pau loante concepto, robur ætatis experirentur, modo stirpem Philippi, et filium, ac fratrem regum duorum sibi meti psis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nul lum uastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus, q̃tos multitudo motus habet, Utiq; si noua et breui duratura li bertate luxuriat. Pauci Perdicæ modo electo, plures Phi lippo q̃ sperauerat, imperium dabant. Nec uelle, nec nol le quicq̃ diu poterant, pœnitebatq; modo consilii, modo pœ nitentiæ ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem regiam in clinauere studiis. Cesserat ex concione Arithdeus princi pum autoritate conterritus, et abeunte illo conticuerat ma gis, q̃ languerat militaris fauor. Itaq; reuocatus uestem fratris eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto capit arma, nouiq; regis sa telles sequitur. Phalanx hastis clypeos quatiens expletu ram se sanguine illorum, qui affectauerant, nihil ad ip

sos pertinens regnum minabatur, in eadē domo familiaq; imperii uires remansuras esse gaudebant, hæreditarium imperium stirpem regiam uendicaturam, assuetos se nomen ipsum colere uenerariq;, nec quemq̃ id capere nisi genitum ut regnaret. Igitur Perdicca territus conclauem in quo Alexandri corpus iacebat, asseruari iubet. DC. cum ipso erant spectatæ uirtutis. Ptolemæus quoq; se adiunxerat ei, puerorumq; regia cohors. Cæterum haud difficulter à tot millibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoq; irruperat stipatus satellitum turba, quorũ princeps erat Meleager. Iratusq; Perdicca hos, qui Alexãdri corpus tueri uellent, seuocat, sed qui irruperant, eminus tela in ipsum iaciebant, multisq; uulneratis tandem seniores demptis galeis, quo facilius nosci possent, precari, qui cum Perdicca erant, cœpére, ut abstinerent bello, regiq; et et pluribus cederent. Primus Perdicca arma deposuit. Cæteriq; idem fecére. Meleagro deinde suadente ne à corpore Alexandri discederent, insidiis locum quæri rati, diuersa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis iuuenum constabat, Perdiccam et Leonatũ frequens sequebatur, placebatq; excedere urbe, et tendere in campos. Sed Perdicca ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat. Itaq; ne abducendo equites abrupisse à cætero exercitu uideretur, in urbe subsistit. At Meleager regem monere nõ destitit, Ius imperii Perdicæ morte sanciendum esse, ne occupetur impotens animus rerum nouarum, meminisse eum quid de rege meruisset. Neminẽ autem ei satis fidum esse, quem metuat. Rex patiebatur magis, q̃ assentiebatur. Itaq; Meleager silentiũ pro imperio habuit, Misitq; regis nomine, qui Perdiccam accerse

rent. Iisdem mandatum ut occiderent, si uenire dubitaret. Perdicca nuntiato satellitũ aduentu, sexdecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus suæ constitit, castigatosq; et Meleagri mancipia identidem appellãs, sic animi uultusq; constantia terruit, ut uix mentis compotes fugerent. Perdicca pueris equos iussit conscendere, et cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit. Iam firmiore præsidio uim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus uidebatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum, et Meleagri temeritatem armis ultum ire decreuerant. Atq; ille seditione prouisa, cũ regem adisset, interrogare eum cœpit, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse respondit. Cæterum non debere tumultuari eos, Perdiccã enim uiuere. Igitur concione dimissa Meleager equitũ maxime defectione perterritus, inopsq; consilii, quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico pauloante intenderat, triduum ferè consumpsit incerta consilia uoluendo. Et pristina quidem regiæ species manebat. Nam et legati gentiũ regẽ adibant, et copiarũ duces aderãt, et uestibulũ satellites armatiq; compleuerant. Sed ingens sua sponte mæstitia ultimæ desperationis index erat, suspectiq; in uicem non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quoq; uoluẽtes, et ex comparatione regis noui desiderium excitabatur amissi, ubi ille esset, cuius imperium, cuius auspiciũ secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitasq; gentes, expetituras tot cladium suarum pœnas, quandocunq; oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annunciatur equites, qui sub Perdicca essent, occupatis circa Ba

byloniam campis frumentum, quod in urbem inuehebatur, retinuisse. Itaq; inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cũ Perdicca, aut armis certandum esse censebant. Forte ita acciderat, ut qui in agris erant, populationem uillarum uicorumq; ueriti confugerent in urbem. Oppidani cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, et utriq; generi tutior aliena sedes, q̃ sua uideretur. Quorum consternationem Macedones ueriti in regiam coeunt, quæq; ipsorũ sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti de finienda discordia, armisq; ponendis. Igitur à rege legatur Pasas Thessalus, et Amissus Megalopolitanus, et Perilaus, qui cum mandata regis edidissent, non aliter posituros arma equites, q̃ si rex discordiæ autores dedidisset, tulére responsum. His renuntiatis sua sponte milites arma capiunt, quorum tumultu è regia Philippus excitus, Nihil, inquit, seditione est opus. Nam inter se certantium premia, qui quieuerint, occupabunt. Simul memẽ tote rem esse cum ciuibus, quibus spem gratiæ cito abrumpere, ad bellum ciuile properantium est. Altera legatione an mitigari possint, experiamur, et credo nondum regis corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperiũ malo, q̃ exercere ciuium sanguine. Et si nulla alia concordiæ spes est, oro, quæsoq; eligite potiorem. Obortis deinde lachrymis diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam ea moderata excitauit oratio. Itaq; cuncti instare cœperunt, ut quæ agitasset, exequi uellet. Eosdem rur

ſus legat petituros, ut Meleagrum tertium ducem accipe rent. Haud ægre id impetratum eſt. Nã et abducere Meleagrum Perdicca à rege cupiebat, et unum duobus impa rem futurum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum Phalan ge obuiam egreſſo, Perdiccas equitum turmas antecedens oc currit. Vtrumq; agmen mutua ſalutatione facta coit, in perpetuum ut arbitrabantur concordia et pace firmata. Sed iam fatis admouebantur Macedonum genti bella ciui lia. Nam et inſociabile eſt regnum, et à pluribus expete batur. Primum ergo collegére uires, deinde diſperſerũt, et cum pluribus corpus, q̃ capiebat, onerasſent, cætera membra deficere cœperunt, Quodq; imperium ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. Proinde iure meritoq; populus romanus ſalutem ſe principi ſuo de bere profitetur, cui noctis, quã penè ſupremam habuimus, nouum ſidus illuxit. Huius Hercule non ſolis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? Quot condidit gladios? Quantam tempeſtatem ſubita ſerenita te diſcuſſit? Non ergo reuireſcit ſolum, ſed etiam floret imperium. Abſit modo inuidia, excipiet huius ſæculi tem pora, eiuſdem domus utinam perpetua, certè diuturna poſte ritas. Cæterum ut ad ordinem, à quo me contemplatio pu blicæ felicitatis auerterat, redeam, Perdiccas unicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat, uanum eundẽ et infidum celeriterq; res nouaturum, et ſibi maxime infe ſtum occupandum eſſe. Sed alta diſſimulatione conſilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quoſdam ex copiis, quibus præerat, ſubornauit, ut quaſi ignora ret ipſe, conquererentur palam Meleagrum æquatum

esse Perdicæ, quorum sermone Meleager ad se relato furens ira, Perdicæ quæ comperisset, exponit. Ille uelut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisq; speciẽ ostentare ei cœpit. Ad ultimum conuenit, ut comprehenderentur tam seditiosæ uocis autores. Agit Meleager gratias amplexusq; Perdiccam, fidem eius in se ac beneuolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari, et probabilis causa uidebatur præterita discordia. Macedonum reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis uiscera ultimo in campo, in quẽ deduceretur exercitus, ab utraq; abiicerentur parte. Intra id spatium armati omnes starent, hinc milites, hinc equites, illinc Phalanx. Itaq; eo die, quem huic sacro destinauerant, rex cum eqtibus elephantisq; consiterat contra pedites, quis Meleager præerat. Iam equestre agmen mouebatur, et pedites subita formidine ob recentem discordiam haud sane pacati quicq̃ expectantes parumper addubitauere, an in urbem subducerẽt copias, quippe pro equitibus planities erat. Cæterum ueriti ne temere commilitonum fidem damnarent, substitere præparatis ad dimicandum animis, siquis uim inferret. Iam agmina coibant, paruumq; interuallũ erat, quod aciem utranq; diuideret. Itaq; rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, discordiæ autores, quos tueri ipse debebat instinctu Perdicæ ad supplicia deposcens, minabaturq; omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes. Stupebantq; improuiso malo pedites. Nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii aut animi. Tutissimũ ex præsentibus uidebatur, expectare potius q̃ mouere fortunam. Tum Perdicca ut torpentes et obnoxios uidit. ccc.

fere qui Meleagrum erumpentem ex concione, quae pri ma habita est, post mortem Alexandri secuti erant, a ceteris discretos elephantis in conspectu totius exercitus obii cit, omnesq; beluarum pedibus obtriti sunt, nec prohiben te Philippo nec autore. Apparebatq; id modo pro suo uen dicaturum, quod approbasset euentus. Hoc bellorum ciui lium Macedonibus et omen et principium fuit. Meleager sero intellecta fraude Perdicae, tum quidē quia ipsius cor pori uis non afferebatur, in agmine quietus stetit. Et mox damnata spe salutis, cum eius nomine, quem ipse fecerat regem, in pernitiem suam abeuntis uideret inimicos, con fugit in templum. Ac ne loci quidem religione defensus oc ciditur. Perdica perducto in urbem exercitu consilium prin cipum uirorum habuit, in quo imperium ita diuidi placuit, ut rex quidem summam eius obtineret. Satrapes Ptole maeus Aegypti et Africae gentium quae in ditione erant, Laomedonti Syria cum Phoenice data est. Philotae Cilicia destinata. Lyciam cum Pamphylia et maiore Phrygia ob tinere iussus Antigonus. In Cariam Cassander, Menan der in Lydiam missi, Phrygiam minorem Hellesponto ad iunctam Leonati prouinciam esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Praeceptum est ut regionē eam usq; ad Trapezunta defenderet, bellū cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Phiton Mediā, Leonnachus Thraciam, appositasq; Thraciae ponticas gen tes obtinere iussi. Qui Indiae, quiq; Bactris et Sogdia nis, caeterisq; aut oceani aut rubri maris accolis praeerāt, quibus quisq; finibus habuisset imperii, etiam ius obtine ret. Decretum est ut Perdica cum rege esset, copiisq; prae esset, quae regem sequebantur. Credidere quidam testa

mento Alexandri distributas esse prouincias, sed famam eius rei, quāq̄ ab autoribus tradita est, uanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisq; opes diuisis imperii partibus tuebantur, quas ipsi fundauerant, si unquā aduersus immodicas cupiditates terminus staret, quippe pauloante regis ministri specie imperii alieni procurandi, singuli ingentia inuaserant regna sublatis certaminum causis, cum et omnes eiusdem gentis essent, et à cæteris sui quisq; imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, quod obtulerat occasio, quippe sordent prima, cum maiora quæq; sperantur. Itaq; omnibus expeditius uidebatur augere regna, q̄ fuisset accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio, curis omniū ad formandū publicum statum à tam solemni munere auersis. Et non aliis q̄ Mesopotamiæ regioni feruidior æstus existit, adeo ut pleraq; animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat, tantus est uapor solis et cœli, quo cuncta uelut igne torrentur. Fontes aquarum et rari sunt, et incolentium fraude celantur. Ipsis usus patet. Ignotus est aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis uacauit, nulla tabe ne nimio quidem liuore corruptum uidere, qui intrauerant. Vigor quoq;, qui constat ex spiritu, non destiterat uultum. Itaq; Aegyptii Chaldæiq; iussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admouere uelut spiranti manus. Deinde precati ut ius fasq; esset mortalibus attrectare eum, purgauere corpus, repletūq; est odoribus. Aureum solium et capiti adiecta fortunæ eius insignia. Veneno necatum esse credidere. Pleriq; filium Antipatri inter ministros Iollam nomine patris iussu dedisse. Sæpe certe audita erat uox Alexandri, Antipa

trum regum affectare fastigium, maioremq; esse praefecti opibus, ac titulo Spartanae uictoriae inflatum, omnia à se data asserentem sibi. Credebant etiam Craterum cũ ueterũ militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem ueneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoq; exurat. Vngula iumenti duntaxat patientem esse constat. Sucistygem appellant fontem, ex quo pestiferum uirus emanat. Hoc per Cassandrum allatum, traditumq; fratri Iollae, et ab eo supremae regis potioni inditum. Haec utcunq; sunt tradita, eorũ, quos rumor asperserat, mox potentia extinxit. Regnum. n. Macedoniae Antipater, et Graeciam quoq; inuasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus quicunq; Alexandrũ etiam longinqua cognatione contigerant. Caeterum corpus eius à Ptolemaeo, cui Aegyptus cesserat, Memphim, et inde paucis post annis Alexandriam translatum est, omnisq; memoriae ac nomini honos habetur.

FINIS.

Apponemus hic errata quædam.

In prima pagina Peloponeſſo, lege Peloponneſo. In eadem inexplacabile uinculum, lege inexplicabile.

In III. ex quo deinde, lege equo. Ibidem à Cinacis, lege ácinacis.

In V. capiebat armatus, lege armatos. In eadem flentes querebatur, lege querebantur.

In VI. potione meditata, lege medicata.

In IX. tempus uenerat, lege aduentat.

In X. Macedoniæ Phalangi acies, lege Macedonicæ.

In XIII. exonerauerant, lege exornauerant. Et ibidẽ hic formæ, lege hæc.

In XV. Parmenio aduerſari, lege aſſeruari.

In XVIII. inicta ueſtis, lege iniecta.

In XIX. potius ergo, lege potitus ergo.

In XX. Ariſtanger, lege Ariſtander.

In XXIIII. ab Agenore, lege Agenorem. Ibidem un decim millia, lege duo millia. Ibidem etiam Tyrus expu gnata ſeptimo menſe cœpta erat, capta eſt, lege Tyrus ſep timo menſe q̃ oppugnari cœpta erat, capta eſt.

In XXVIII. Oron amne, lege Oxio amne. Et ibidem ueſtigio cadens, lege cedens.

In XXX. aſtricti trepidis, lege crepidis.

In XXXIII. quotienſcunq; illa, lege quotienſq; illa.

In XXXVI. caſtris ſplendore, lege ſplendere.

In XXXVII. in campo explicabantur, lege explicabatur.

In XXXXIIII. tenebantur extemplo, lege tendebantur.

In XXXXV. candendum fuit, lege cadendum.

In XXXXVII. ſtadia habitabatur, lege habitatur.

In LVII. *unius amitiam, lege uiuus.*
In LVIII. *ad utilitatem sui, lege ad uilitatem.*
In LIX. *per militum Bactrianos, lege per milites.*
In LXI. *digredientem uelut à rege intuerentur, lege uelut à rogo intueretur.*
In LXIII. *obtruncatis qui promptius, lege obtruncatisq́;.*
In LXV. *autore precrebruit, lege percrebruit.*
In LXXIIII. *non fuis reticenda, lege non fuisse reticēda.*
In LXXVI. *rei solcitus, lege sollicitus.*
In LXXIX. *non oportet, lege nos oportet.*
In LXXXI. *uos, sanguisq́; lege uox, sanguisq́;.*
In LXXXIII. *causam non possimus, lege non possumus.*
In LXXXXIII. *claustrum etiam perdomiturus, lege perdomiturum.*
In IC. *ad marecantam, lege ad marecantum.*
In CIII. *fillo debentem, lege filio.*
In CIIII. *enimuero mere, lege mero.*
In CVIII. *dispersos, lege contrahere dispersos.*
In CXIIII. *ne inuisam libertatem, lege liberalitatem.*
In CXVII. *curare cœpit, lege curuare.*
In CXXII. *dirigi ad ripam, lege nec dirigi.*
In CXXXX. *primusq́; dolore, lege protinusq́;.*

Ad hæc et in orthographia, et in pungendis periodis pleraq́;, lector, offendes, quæ maiorem exigant diligentiā, sed ea tua humanitate non grauaberis emendare.

Impressum Florentiæ opera et impensa Philippi Giuntæ bibliopolæ florentini, Anno Salutis. M. D. VII. Mense Decembri.

Urbs Viti mira ditaxat audia Viti

fran~~[illegible]~~

sed ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

Sed tn apueto nascatu origo
Non solu semel nuq fricare sat est
ben merenda

q hoc fuit [illegible] [illegible]

Queror stus sum

be me Conqueror stus sum — p lagnarsi [illegible]

Querulor tus sum — metrar [illegible]

Lamentor xus tus sum

be me Venor xus tus sum — p caciare

Piscor xus tus sum — p pescare

Aucupor xus tus sum — p ucellare

Ratiocinor xus tus sum — p ragionare

be me Castrametor xus tus sum — p osteggiare

Percunctor xus tus sum — p percontare

Peregrinor xus tus sum — p peregrinare

[illegible] xus tus sum

[illegible] xus tus sum — p [illegible]

[illegible] xus tus sum — [illegible] m [illegible]

[illegible] xus tus sum

[illegible] xus tus sum — p fare [illegible]

[illegible] xus tus sum

[illegible] xus tus sum — p usare [illegible]

[illegible] xus tus sum — p dire [illegible]

[illegible] xus tus sum — p fare beff[illegible]

[illegible] xus tus sum — p ridere

[illegible]ator xus tus sum

[illegible]agor xus tus sum — p andare [illegible]

Pauli beniuenii [illegible]

Latrocinor	ris	tus	sum	p(er) ladrocellare
Feneror	ris	tus	sum	p(er) prestare ad usura
Festor	ris	tus	sum	p(er) fare festa
Ferior	aris	atus	sum	
Philosophor	ris	tus	sum	p(er) fare del filosofo
Questionor	ris	tus	sum	p(er) questionare
Rimator	ris	[illegible]	sum	p(er) rimenare
Gradior	ris	gressus	sum	p(er) andare
Ingredior	ris	gressus	sum	p(er) intrare dentro
Egredior	ris	gressus	sum	p(er) uscire fuori

1 In superiori tractatu visum est de constructione verborum personalium prout ratio ad introductionem rudium pertinere exposcebat. nunc vero de constructione verborum impersonalium est dicendum. Nam verborum aliud personale aliud impersonale. Verbum personale est illud quod facit distinctionem numeri et persone idest distincte habet tres personas et duos numeros. Verbum impersonale est illud quod caret distinctione numeri et persone idest distincte non habet tres personas et duos numeros. Unde nota quod verborum impersonalium aliud est active vocis aliud passive. Active vocis sunt illa que desinunt in [illegible] ut penitet et tedet. Passive vocis sunt illa que desinunt in tur, ut amatur etc. De quibus inferius est videndum. Sed primo de impersonalibus active vocis.

